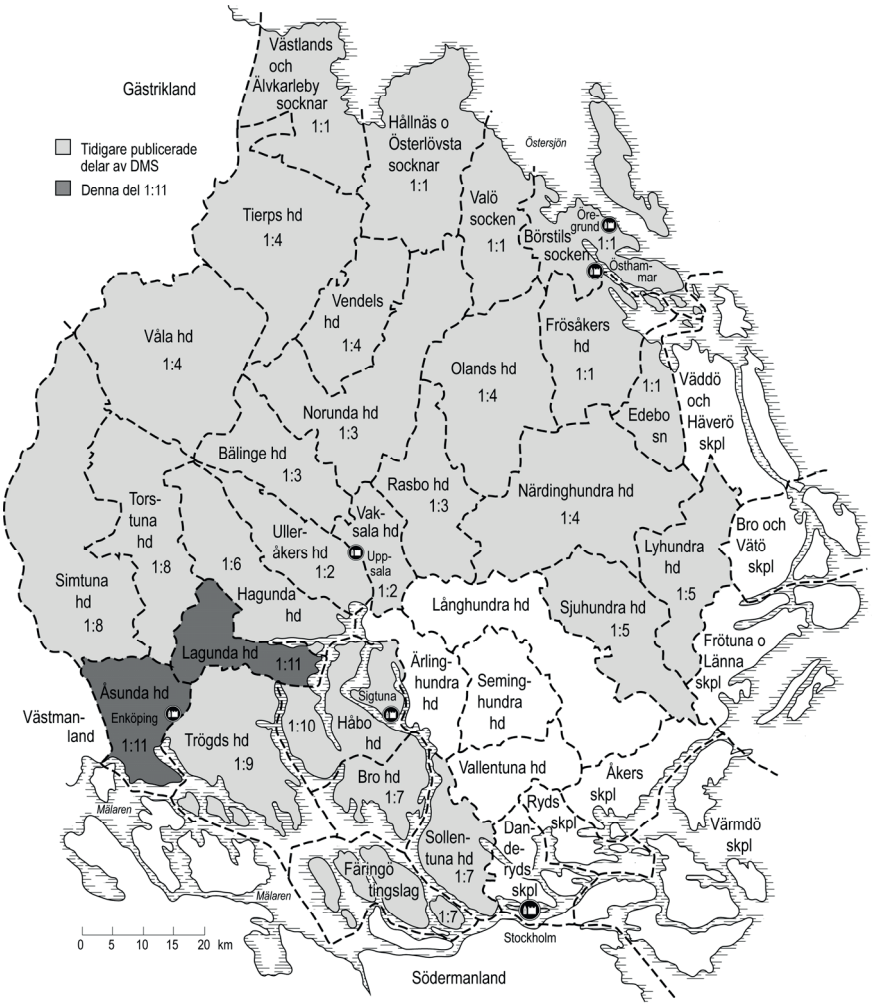
Det medeltida Sverige
Band 1 UPPLAND:
Lagunda och Åsunda härader
Enköpings stad

Gästrikland
Tidigare publicerade delar av DMS
Denna del 1:11
Västlands och Älvkarleby socknar 1:1
Hållnäs o Österlövsta socknar 1:1
Östersjön
Valö socken 1:1
Öregrund 1:1
Börstils socken
Östhammar
Tierps hd 1:4
Vendels hd 1:4
Våla hd 1:4
Frösåkers hd 1:1
1:1
Väddö och Häverö skpl
Olands hd 1:4
Edebo sn
Norunda hd 1:3
Bälinge hd 1:3
Rasbo hd 1:3
Närdinghundra hd 1:4
Tors-tuna hd 1:8
Vak-sala hd
Uller-åkers hd 1:2
1:6
Upp-sala
1:2
Lyhundra hd 1:5
Bro och Vätö skpl
Simtuna hd 1:8
Hagunda hd
Långhundra hd
Sjuhundra hd 1:5
Frötuna o Länna skpl
Lagunda hd 1:11
Ärling-hundra hd
Sigtuna
Seming-hundra hd
Åsunda hd
Enköping
1:11
Västman-land
1:10
Håbo hd
Trögds hd 1:9
Bro hd 1:7
Vallentuna hd
Åkers skpl
Ryds skpl
Mälaren
Värmdö skpl
Sollen-tuna hd 1:7
Dan-de-ryds skpl
Färingo tingslag
1:7
Stockholm
0 5 10 15 20 km
Södermanland

Det medeltida Sverige

1 UPPLAND

11 Lagunda och Åsunda härader Enköpings stad

Hanna Källström

Stockholm 2021
Riksarkivet

Riksarkivet
Box 7223, 18713 Täby
Tel: 010-476 70 00
www.riksarkivet.se/det-medeltida-sverige

Omslaget: Haga, Svinnegarns socken 1667 (detalj). LSA Haga B59–2:2.

© Riksarkivet
ISBN 978-91-87491-36-8
Tryck: Livonia Print

Förord

Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien tillsatte 1960 en kommitté för utarbetande av verket *Det medeltida Sverige*, varvid det inledande arbetet skedde på Historiska institutionen vid Stockholms universitet. Med Kungl Vitterhetsakademien som huvudman publicerades tre böcker i Upplandsserien: DMS 1:1, 1:3 och 1:4.

Genom ett riksdagsbeslut år 1982 blev utgivningen en statlig angelägenhet, och utgivningsarbetet förlades i och med detta till Riksantikvarieämbetet. Här utkom fem delar för Uppland (DMS 1:2, 1:5, 1:6, 1:7 och 1:8), tre för Småland (4:1, 4:2 och 4:4), två för Södermanland (2:1 och 2:2), en för Öland (4:3) och en för Gästrikland (11). Härutöver publicerades en Upplandsdel (1:9) av Upplandsmuseet och en bok i Smålandsserien (4:5) av Länsstyrelsen i Kalmar län.

Från och med 2012 har Riksarkivet övertagit huvudmannaskapet för verket, och sedan dess har fem böcker för Södermanland (DMS 2:3, 2:4, 2:5, 2:6 och 2:7), en för Småland (4:6), en för Uppland (1:10) samt hela Värmland (7) publicerats, delvis med stöd av Kungl Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond. Verkets bakgrund och den kontinuerliga utvecklingen av utgivningsprinciperna har utförligt behandlats av Christian Lovén i Bebyggelsehistorisk tidskrift, nr 77/2019, s 85–96.

Arbetet bedrivs för närvarande av följande redaktörer: fil dr Annika Björklund, teol dr Hanna Källström och docent Christian Lovén. Organisatoriskt sker utgivningsarbetet parallellt med Svenskt Diplomatarium inom Riksarkivets sektion Medeltida källutgivning. Verksamheten leds av undertecknad. Redaktörerna arbetar självständigt med sina respektive undersökningsområden och

står därför som ensamma författare. Det ska dock tydligt framhållas att ett aktivt samarbete inom redaktionen har varit ett genomgående och viktigt inslag i arbetet. För denna del ska särskilt framhållas att Annika Björklund ansvarat för kartorna.

Den nu föreliggande boken, Det medeltida Sverige 1:11, är den elfte i Upplandsserien och den tjugosjätte i huvudserien. Här behandlas Lagunda och Åsunda härader samt Enköpings stad; författare är Hanna Källström. I bokens inledning redogör hon för de principer som varit vägledande i arbetet. Inledningen är central för den som vill tillgodogöra sig all information i boken. Redaktionen strävar efter att DMS-serien ska vara likformigt utformad, men det är värt att framhålla att vissa principiella detaljer trots detta kan variera mellan de enskilda delarna.

Arbetet har liksom tidigare underlättats genom ett tätt samarbete med Diplomatariets redaktörer: Peter Ståhl, Ingela Hedström och Sara Risberg. Författaren har också haft förmånen att diskutera arbetet i manus med referensgruppen för DMS. I denna ingår för närvarande (2021) Björn Asker, Roger Axelsson, Elisabeth Gräslund Berg, Ann Catherine Bonnier, Stefan Brink, Jan Brunius, Olle Ferm, Ådel Franzén, Kaj Janzon, Henrik Klackenberg, Staffan Nyström, Sigurd Rahmqvist, Clas Tollin och Torun Zachrisson. Författaren vill därutöver rikta ett särskilt tack till Magnus Källström, Sigurd Rahmqvist, Anna Ölund och Joakim Kjellberg för betydelsefull hjälp i arbetet.

Stockholm i april 2021
Claes Gejrot

Innehåll

5 Förord
7 Innehållsförteckning
9 Inledning

21 Fjädrundaland
26 Lagunda och Åsunda härader samt Enköpings stad
26 Topografiska huvuddrag
28 Administrativ indelning
29 Kameral indelning
30 Judiciella förhållanden
32 Kyrkliga förhållanden
33 Skattesystemet
33 Viktigare enskilda källor
33 Sätesgårdar

37 Lagunda härad
38 Biskopskulla socken
50 Fittja socken
61 Fröslunda socken
70 Giresta socken
85 Hjälsta socken
96 Kulla socken
105 Långtora socken
118 Nysätra socken

131 Åsunda härad
132 Breds socken
143 Näs socken
163 Sparrsätra socken
177 Svinnegarns socken
192 Teda socken
203 Tillinge socken
236 Vårfrukyrka socken
254 Enköpings stad

288 Källor, litteratur och förkortningar
288 Använt UH-material
289 Förkortningar: källor och använd litteratur
302 Förkortningar, allmänna
304 Kartor

305 Register
305 Ortregister
314 Ortregister för Enköpings stad
316 Personregister
340 Register över kyrkliga institutioners godsinnehav

Inledning

De regionala bearbetningarna i *Det medeltida Sverige* presenteras landskapsvis, i härader och skeppslag och under dem socknar och städer. Därvid följs indelningen i 1500-talets kamerala material. I de fall förändringar skett under senare perioder finns hänvisningar på den plats där en socken eller ort borde återfinnas enligt senare ändringar av indelningen. Sådana ändringar redovisas vanligen i ett inledande avsnitt under berörda härad.

Socknen redovisas på det sätt den framträder i 1500-talsmaterialet, som en kameral enhet: jordebokssocknen, vilken ofta men inte alltid överensstämmer med den kyrkliga socknen. Skillnader mellan dessa noteras. Termen ”socken” står i boken för begreppet jordebokssocken, om inte annat särskilt anges; endast i avsnittet om den kyrkliga organisationen är ”socken” synonymt med kyrksocken.

Med ”den nuvarande indelningen” och ”den nuvarande socknen” avses den regionala organisationen före 1952 års kommunreform, som upplöste det historiska sambandet mellan socken och kommun. ”Socken” var före 1952 i det närmaste synonymt med den borgerliga kommunen, som i allmänhet också sammanföll med den kyrkliga församlingen.

Redovisningen inom socknen av varje by/gård, brukningsenhet består av tre delar:

I Ortnamnsformer och kartangivelse.
II Inventeringen av landskapshandlingarna.
III Inventeringen av det medeltida materialet.

I Ortnamnsformer och kartangivelse

För varje enhet redovisas först det nuvarande namnet, med fet stil, därefter den äldsta kända namnformen, kursiverad, och årtalet för denna.

Äldsta namnbelägg. När det äldsta belägget hämtats ur tryckta källor av god kvalitet, återges stavningen enligt trycket utan att den har kontrollerats mot originaldokumentet. I övriga fall har äldsta belägget kontrollerats i originalhandlingen även om källan finns tryckt. Om det äldsta belägget är en avskrift återges även den äldsta originalformen, och om den äldsta originalformen hämtats ur en källa på latin eller annat främmande språk återges vanligen också den äldsta originalformen från en svenskspråkig källa. Det har inte varit möjligt att pröva rent språkliga ortnamnsproblem.

Därför anges varianter av namnet endast undantagsvis, t ex vid kraftig avvikelse eller förändring under medeltid och 1500-tal. Ortnamnsförändringar som skett efter 1500-talet har inte kunnat redovisas inom undersökningens ram. Ortnamnen återges genomgående med stora begynnelsebokstäver, även i de fall originalen eller de tryckta källorna har små. Prepositioner (”in”, ”de” osv) anges, men ”i” och ”j” återges båda med *i*. Undantag: äldsta belägg hämtade ur 1500-talets kamerala material återges som regel utan preposition. Upplösta förkortningar markeras inte.

Nutida namnform. De nutida namnen återges enligt bestämmelserna om god ortnamnssed i Kulturmiljölagen (SFS 2000:265 kap 14 §). Om byn/gården inte har kunnat återfinnas vare sig på officiellt tryckt kartmaterial (Ekonomiska kartan 1:10 000, Topografiska kartan 1:50 000, Generalstabskartan 1:100 000, 1800-talets Häradsekonomiska kartor) eller med hjälp av Lantmäteriets webbtjänst ”Min karta” (tidigare ”Kartsök och ortnamn”) redovisas namnet under den äldsta kända namnformen, alternativt en konstruerad namnform, vilken då markeras med asterisk (*). Konstruerade namnformer används vanligen då den äldsta namnformens stavning inte är förenlig med nutida språkregler och namnets betydelse är klarlagd av namnforskningen. Ett namn som varken är utrett i språkvetenskaplig litteratur eller i språklig mening genomskinligt återges däremot alltid med källans stavning.

Bebyggelsens lokalisering – Kartangivelse. Redovisningen av namnformerna avslutas med en hänvisning (t ex 11 H, 4 g) till det kartblad av den Ekonomiska kartan (skala 1:10 000) där ortnamnet återfinns. Dessa kartor finns fritt tillgängliga via Lantmäteriets digitala söktjänst Historiska kartor. När bebyggelsen inte finns kvar, men bytomt och/eller bebyggelselämningar är kända, görs hänvisningar till RAÄ:s digitala fornminnesregister (Fornsök, tidigare FMIS), med RAÄ-nummer för den aktuella socknen, t ex RAÄ 219:1. Om Fornsök har objektet i en annan socken (eller stad) anges det genom att socken-/stadsnamnet infogas, t ex ”RAÄ Enköping 5:1”.

Översiktskartor. För häradet och för socknarna finns en översiktskarta i anslutning till den inledande beskrivningen av varje område. För socknarna redovisar kartorna bebyggelsen, dvs kamerala hemman och deras jordnatur, i mitten av 1500-talet. I enstaka fall markeras även bebyggelser som inte är belagda i 1500-talets landskapshandlingar. Om jordnaturen för ett hemman ändras i senare jordeböcker framgår inte detta av kartorna, bara av texten.

Använda symboler framgår av kartornas teckenförklaring. För att hålla nere antalet symboler har vissa ägokategorier sammanslagits i kartredovisningen. Underlaget för översiktskartorna är Lantmäteriets Öppna geodata, samt för socken- och häradsgränserna Häradsekonomiska kartan.

II Inventeringen av 1500-talets kamerala material

Inventeringen av Upplands handlingar (UH) för Lagunda och Åsunda härader bygger på en genomgång av kronans jordeböcker från de äldsta, omkring 1540, fram till omkring 1570. Handlingarna förvaras i Riksarkivet, men finns också tillgängliga digitalt via Riksarkivets digitala forskarsal. Årtalen varierar något beroende på materialtillgången. Exakt uppgift om vilka handlingar som ligger till grund för bearbetningen framgår av förteckningen över ”Använt UH-material”. Landskapshandlingarna har kompletterats med Frälse- och rusttjänstlängderna (FoR) från 1562. De finns bearbetade i tryck (AF), men uppgifter om jordetal är där utelämnade. Däremot har tiondelängder som regel inte utnyttjats utom för att fastställa den kyrkliga indelningen.

Uppgifterna redovisas enligt ett fast schema med ett antal starka förkortningar (se förkortningslistan):

1) *Jordnatur* och *antal kamerala enheter* återges med fet stil, t ex ”**1 sk**” = ett skattehemman. Ibland förekommer att gårdar i jordeböckerna redovisas som halva hemman, t ex **½ sk**, innebärande att gården av något skäl taxerats till halv fodringsskatt (de s k ”årliga hästarna”). Detta är en rent skatteteknisk åtgärd och har vanligen ingenting med s k hemmansklyvning att göra. När det redovisas endast ett halvt hemman i någon by betyder det alltså inte att det finns ytterligare ett halvt hemman i byn som saknas i jordeböckerna.

2) *Jordetal* (om sådant finns), dvs en värdering av enheterna, uttryckt i markland: öresland: örtugland: penningland.[1]

1 markland	8 öresland	24 örtugland	192 penningland
1 öresland	3 örtugland	24 penningland	
1 örtugland	8 penningland		

En gård med jordetalet tre öresland och fyra penningland redovisas 0:3:0:4. I de fall penningland eller örtugland och penningland saknas, markeras de inte: t ex tre öresland = 0:3; däremot ett markland = 1:0.

I vissa områden av de delar av Sverige där jordetal finns uttrycks gårdarnas jordetal i skiftande kombinationer i de olika årgångarna av kronans jordeböcker. Av redovisningstekniska skäl har det därför i sådana områden blivit nödvändigt att använda ett och samma uttryckssätt

[1] Observera att marklandet och dess underavdelningar inte är arealmått, till skillnad från vad som är fallet i 1600-talets geometriska vidareutveckling av systemet, utan snarare en värdering av enheternas totala resurser och produktion.

över hela undersökningsperioden. I denna bok har jordetalet räknats om till så stora enheter som möjligt. Exempelvis redovisas en gård, som i somliga längder anges till 0:0:11½ och i andra till 0:3:0:20, i i denna bok alltid med jordetalet 0:3:2:4.

Om det i samma by finns flera enheter av samma jordnatur som sammanslagits i redovisningen, anges jordetalet för varje gård i fallande ordning med ett plustecken mellan jordetalen, t ex ”**2 sk** 0:6 + 0:5.”. Observera att redovisningen för varje enhet eller flera sammanslagna enheter av samma jordnatur alltid avslutas med en punkt, medan alla andra skiljetecken innebär att det som därefter följer fortfarande gäller samma enhet(er). Exempelvis betyder ett kommatecken i regel att en förändring, oftast med årtal, eller någon annan upplysning i jordeböckerna kommer att redovisas, och semikolon signalerar att en särskild anmärkning av betydelse följer.

3) Om inga *årtal* nämns innebär det i allmänhet att uppgifterna om den kamerala enheten (gård, torp, utjord m m) är oförändrade under hela den period som täcks av de använda landskapshandlingarna. Ett enstaka årtal som föregår jordnaturen, t ex ”1548 **1 aoe**”, anger att gården uppträder första gången detta år och sedan finns perioden ut. Förekommer en gård enbart en del av perioden i jordeböckerna, anges de år den redovisas, t ex ”1555–65 **1 sk**”. Uttrycket ”1554 (endast)” innebär att enheten endast kan återfinnas i landskapshandlingarna för detta år.

4) Vid *förändringar i jordetalet* anges det år då förändringen med säkerhet *senast* kan fastslås ha ägt rum, följt av det nya jordetalet, t ex ”**1 sk** 0:4, 1566 0:5”, vilket visar, att gården anges till fyra öresland från periodens början och till fem öresland från 1566 till dess slut. En tillfällig förändring markeras med ( ), t ex ”**1 sk** 0:4 (1558 0:3)”, vilket betyder fyra öresland hela perioden med undantag för år 1558. Samma system används vid förändringar i jordnaturen, t ex ”**1 ky**, 1566 **1 aoe**”, vilket innebär att enheten från att ha varit kyrkohemman från periodens början, 1566 överförs till arv och eget.

5) *Utjord* redovisas, med eventuellt jordetal, under sitt eget ortnamn, i förekommande fall med angivande av den gård eller annan överordnad enhet till vilken den hör i kameralt hänseende, dvs vem som var skattskyldig för utjorden.

6) *Frälsejord* saknar i undersökningsområdet vanligen jordetal i landskapshandlingarna med undantag för kungens privata gods (arv och eget). Uppgift om vilken adelsperson, som uppbär räntan (inte alltid = ägaren), redovisas inom parentes efter jordnatur. Ränteinnehavaren anges i

det här aktuella undersökningsområdet med den tidigast angivna uppgiften i UH, i regel från 1544. Tillkommer under perioden en ny innehavare av räntan, anges det år förändringen sker. Uppgifter ur FoR, som bl a innehåller frälsets egna redogörelser för sina gods, är inarbetade i UH-notiserna. När uppställningen ser ut på följande sätt ”**1 fr** (1562 0:3:2)” innebär det att jordetalet är hämtat från FoR.

7) *Statistiska tabeller*. Antal jordeboksenheter och fördelningen på olika jordnaturer redovisas i tabeller i inledningen till varje socken. Felaktiga uppgifter i kronans jordeböcker, t ex att enheter vissa år redovisas i fel socken eller dubbelredovisas med olika jordnaturer, har korrigerats i tabellerna utan att felen i jordeböckerna särskilt påpekas. Hel-, halvhemman och torp redovisas statistiskt som likvärdiga enheter (en statistisk jordeboksenhet). Av dessa skäl kan vissa beräkningar avvika från de som fogdarna redovisar i jordeböckerna. I den här boken har skatteutjordarna uteslutits från tabellerna, då de redovisas oregelbundet i landskapshandlingarna.

III Inventeringen av medeltidsmaterialet

Inventeringen av det medeltida materialet bygger huvudsakligen på excerpter av ortnamnsbelägg hos Ortnamnsarkivet i Uppsala (ISOF), som är tillgängliga digitalt: (isof.se/sprak/namn/ ortnamn/ortnamnsregistret/). De av Ortnamnsarkivet angivna källorna har granskats och redovisningen har i många fall kompletterats med annat källmaterial. Till medeltidsmateralet räknas här även källor från perioden ca 1520–70 utanför landskapshandlingarna, t ex brev och adliga jordeböcker. Medeltidsmaterialet redovisas kronologiskt i form av regester av de uppgifter om en ort som direkt eller indirekt berör jorden, såsom läge, avkastning, ränta, organisation, förvaltning och ägande. I redovisningen har en relativt vid tolkningsram av vad som innefattas av ”indirekt berör” för att säkerställa att relevanta uppgifter inte utesluts från redovisningen. Enkelt uttryckt har i gränsfall principen att hellre ta med än utesluta tillämpats.

Den marklandsvärderade jordens storlek anges på samma sätt som jordetalen i det kamerala materialet. Omräkningen till större enheter har dock inte skett, utan jordetalet återges vanligen på det sätt det finns i källan, t ex ”0:11” fastän det omräknat ger 1:3. Däremot redovisas i regel uttryck av typen ”2 penningland mindre än 11 örtugland” förenklat som 0:0:10:6 i stället för ”0:0:0:2 mindre än 0:0:11”.

Jordtransaktioner och avrad. Vid försäljning och köp anges vanligen inte köpeskillingen, även om uppgift om den finns i dokumentet i fråga; undantag utgör bl a ojämna jordbyten (olika jordetal) där mellanskillnad i

pengar erlagts och i vissa fall pantsättningar. Däremot anges alltid i notiserna av källan eventuellt angiven ränta (avrad) för jorden. Myntenheten är mark med underavdelningarna öre, örtug och penning, mellan vilka samma relationer gäller som mellan de olika jordetalen (se ovan). Penningräntan anges därför på samma sätt som jordetalen, dock med tillägget pengar (pn) – 1:3 pn betyder således 1 mark och 3 öre penningar.

Äldre agrar- och rättshistoriska begrepp och kamerala termer återges enligt källorna men i regel med normaliserad stavning utan citattecken, t ex avrad i stället för ”affradh”. Begrepp och termer som behandlas i SAOB förklaras i allmänhet inte i texten.

Personnamn (förnamn) återges som regel i normaliserad form, t ex Anders för Andreas, Nils för Nisse och Niklis, Lars för Lasse och Laurens. Undantag från regeln har i tidigare DMS-volymer etablerats för vissa namn, t ex skrivs Elseby i stället för Elisabet och Kristiern i stället för Krister, främst sådana som har vunnit hävd i personhistorisk och genealogisk standardlitteratur. För en och samma person används genomgående samma namnform, oavsett om personens namn växlar i källorna. De latinska formerna återges med motsvarande svenska namn, t ex Filip för Philippus.

Släktnamn återges inom parentes om det inte burits av personen själv. Namn som senare blivit släktnamn, t ex ”(Oxenstierna)”, ges stor begynnelsebokstav. Stor bokstav ges även sådana av äldre tiders genealoger konstruerade namn som vunnit hävd inom forskningen, t ex ”(Pukehorn)”, och sådana som utretts i ÄSF, eller annan modern personhistorisk/genealogisk litteratur, t ex ”(Gumsehuvud)”. Frälsepersoner och -släkter vilkas sätesgård har redovisats i DMS kan här benämnas efter den, även när släkten inte är utredd i genealogisk litteratur, t ex ”Ingemund Ingevaldsson (Svepnäsätten)” i stället för ”Ingemund Ingevaldsson i Svepnäs”. Liten bokstav ges rent sigillbeskrivande namn, t ex ”(fyrstyckad sköld)”. I heraldiska verk, t ex SMV, förekommande släktbeteckningar som inte etablerats genom utredningar i personhistorisk litteratur eller DMS används däremot inte. Titlar återges om de behövs för att identifiera en person eller för att underlätta förståelsen av en viss uppgift eller ett sammanhang.

Släktskap mellan omnämnda personer anges, när det har betydelse för sammanhanget. Den uppgiften finns ofta inte i den aktuella handlingen utan har normalt hämtats ur gängse genealogisk litteratur, som regel utan att källan särskilt redovisas. Släkttavlor förekommer där det väsentligt underlättar förståelsen av ägoförhållanden. I tavlorna kan pga medeltida arvsregler förekomma personer som inte själva har ägt den aktuella enheten men utgör förmedlande led. Som personhistorisk och genealogisk standardlitteratur räknas i första hand SBL och ÄSF, men även AH, ALD, EÄ, GiOV, GiSi, PHT, SGT och SoH.

Sigillbeskrivningar baseras huvudsakligen på terminologin i NordHer och avsnittet ”Vapnens klassificering” i SMV I (s 37–69). Beskrivningarna i denna bok är utarbetade efter samråd med statsheraldikern. De sigilltyper som förekommer är heraldiskt sigill (sköld med vapenbild), andligt sigill, initialsigill och bomärkessigill. Då sigill med sköld beskrivs används ibland de heraldiska begreppen ”dexter” (höger) och ”sinister” (vänster), vilka beskriver riktningarna utifrån en sköldbärares synvinkel dvs tvärtemot läsarens.

Fastar, vittnen vid jordtransaktioner, omnämns oftast i de medeltida källorna (fastebreven) endast med sitt förnamn och sin hemby, t ex Olof i Finsta, utan att det anges i vilken socken byn ligger. För mycket vanliga ortnamn, t ex Ekeby, kan det därför vara svårt att identifiera vilken av ibland flera byar med samma namn inom ett härad som avses. I sådana fall måste en avvägning göras där många olika faktorer spelar in, t ex om fastar från vissa socknar brukar förekomma frekvent, avstånden till tingsplatsen, vilka orter transaktionen gäller, kända släktförhållanden, att vissa byar ofta frambringar flera generationer av fastar, att fastar oftare förefaller ha varit skatte- och kronobönder än frälse- och kyrkolandbor m m. Generellt är det svårt att med säkerhet placera fastar från orter med vanliga ortnamn. I denna bok har fastars hemvist i mycket osäkra fall markerats med ”?” samtidigt som de placerats under den ort som förefaller vara mest sannolik, med hänvisning till andra orter belägget bedömts kunna avse.

Hänvisning till andra orter görs a) till orter inom samma socken med enbart ortnamn, b) till övriga orter inom undersökningsområdet med ort- och sockennamn, c) till orter utanför undersökningsområdet med ortnamn, socken- och häradsnamn.

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av förkortningar (se s 302) och i förekommande fall sidnummer.

Citering. När ett citat återges ordagrant med bibehållen stavning kursiveras det aktuella ordet eller sätts inom dubbelcitat. I de fall en särskild formulering används i källan, som är viktig för sammanhanget, normaliseras stavningen och formuleringen omgärdas av enkla citattecken.

Frågetecken används för att ange att den lämnade uppgiften i något avseende är osäker. Det används:

1) efter årtal = årtalet är osäkert, t ex ”1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok…”
2) före källhänvisning = osäkert om källans namnform avser den ort den identifierats med, t ex ”**Håga** 1387 *i Hugum* (?RAp u d)”.

3) före ortnamn i modern form = osäkert om orten avses, t ex ”… i ?Körninge, Bergs sn … (DS 2849)”.

4) efter direktcitat = osäker läsning, t ex ”1457 *i Franckebodum*(?) (C 7 f 1, skadad)”.

5) framför begrepp eller hel sats = osäkert påstående, t ex ”Holmfrid Johansdotter (?Almöätten).

Svenskt Diplomatariums huvudkartotek (SDHK) är en databas (sok.riksarkivet.se/sdhk) där i princip alla kända medeltidsbrev har registrerats (även avskrifter, regester och omnämnanden) med uppgifter om brevmaterial, utfärdare, innehåll, sigill etc. Varje post i databasen har ett unikt och sökbart SDHK-nummer, men även datum och DS/SD-nummer kan användas för att söka. SDHK-nummer har angivits i de fall exakt datum inte är känt, för att underlätta identifieringen av den källa som använts.

Exempel och kommentarer

Redovisningen av socknarna bygger på Upplands handlingar (UH) från 1538 till 1569 och Frälse- och rusttjänstlängden 1562 (FoR). Start- och slutår kan variera något mellan socknarna beroende på materialtillgången och de aktuella åren framgår av tabellen i respektive socken. För Biskopskulla socken anges t ex 1538/41 som startår. Det betyder att varje enhet som redovisas utan föregående årtal för första gången kan återfinnas i jordeböckerna tidigast 1538, senast 1541, beroende på jordnatur. Det tidigaste möjliga året för varje jordnatur framgår av tabellen över använt UH-material i slutet av denna bok. Vid senare första förekomst än det tidigaste möjliga för varje jordnatur anges årtal före enhetsbeteckningen.

Endast för Villsberga tolkas hela artikeln. För övriga exempel förklaras enbart de uttryck som inte förekommit tidigare. I det första exemplet har de tre delarna i redovisningen förtydligats med avstånd mellan dem och tillagda romerska siffror inom [ ] enligt vad som anges i avsnitten I–III ovan. Ibland saknas del II (UH-redovisningen) helt vilket beror på att uppgifter om den aktuella enheten inte har kunnat återfinnas i det genomgångna kamerala materialet från 1500-talet.

Exempel 1, från Biskopskulla socken:

[I]

Villsberga 1298 *de Vilsberghi* (DS 1216), 1378 *i Vilsbærghe* (DS 9678) – 11 H, 4 f.

[II]

UH **1 sk** 1:6.
1 ky 0:3:1, 1547 0:3:2, 1552 1:3, 1566 0:3:2.
1 ky 0:3, 1547 **1 kyuj**, 1549 **1 ky** ('Klockaren').
1 fr (1562 0:3:1) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

[III]

1298 är Sune "Glam" i V faste vid en jordtransaktion (DS 1216).
1378 är Gudlef i V faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).
1385 lämnar Olof Djäkn 0:0:7 och ett 'fall' (*lutzfal*), i ersättning till Gustav Leksson (se Håmsta) (RAp 8/9).
1455 säljer Inge Gudlefsson (okänt sigill) i Rebro, Tillberga sn, Siende hd, 0:0:2½ i V till Lars Jönsson (Hamraätten) (Sandp 10/12).
1547 har det ena kyrkohemmanet 10 spann utsäde och äng till 16 lass hö och det andra ('Klockarens') 9 spann utsäde och äng till 4 lass hö (UH 1547:4).

Kommentar:
[I] Nuvarande namn är *Villsberga*. Orten omnämns första gången 1298 i ett latinspråkigt diplom som har tryckts i Diplomatarium Suecanum (DS) som nr 1216 och ortnamnet stavas i diplomet *Vilsberghi*. Det första belägget i ett svenskspråkigt brev (*i Vilsbærghe*) finns också tryckt i Diplomatarium Suecanum (DS 9678).

Orten återfinns på den ekonomiska kartan (från 1953) skala 1:10 000, blad 11 H, 4 f.

[II] Upplands handlingar redovisar 1538/41 till 1569:

1. Ett skattehemman som finns med redan när redovisning av skattejordar i denna socken för första gången förekommer i UH (1540). Hemmanet har jordetalet ett markland och sex öresland under hela undersökningsperioden.

2. Ett kyrkohemman som finns med redan när redovisning av kyrkojordar i denna socken för första gången förekommer i UH (1538). Hemmanet har jordetalet tre öresland och ett örtugland fram till 1547, då jordetalet är tre öresland och två örtugland. 1552 ändras jordetalet till ett markland och tre öresland och ändras återigen 1566 till tre öresland och två örtugland.
3. Ett kyrkohemman som också finns med redan 1538. Jordetalet är tre öresland under hela undersökningsperioden, men från 1547 fram till 1549 redovisas hemmanet som utjord. Hemmanet anges i UH som klockarboställe.
4. Ett frälse(landbo)hemman som finns med från början då redovisningen av frälsejordar för denna socken kan beläggas i UH (1541). Jordetalet är tre öresland och ett örtugland och anges endast 1562 i FoR. Räntan uppbärs från 1544 av Per Ingemundsson (Hamraätten). 1562 anges Lars Erikssson (Björnram av Skälby) som ny ränteinnehavare.

[III] I det övriga källmaterialet omtalas Villsberga fem gånger fram till 1547. Notiserna 1298 och 1378 nämner kort att en i Villsberga fast bosatt person har ingått i en (faste)nämnd vid häradstinget. Notisen 1385 talar om att Olof Djäkn lämnat jord i Villsberga som ersättning till Gustav Leksson. En mer utförlig redogörelse för detta brev, där också personernas släktnamn anges, finns att läsa under Håmsta i samma socken. Brevet ingår i Stora pergamentsbrevsamlingen (RAp) i Riksarkivet. Följande notis meddelar att Inge Gudlefsson (okänt sigill) sålt jord i Villsberga till Lars Jönsson (Hamraätten). När ”okänt sigill” står inom parentes i denna bok innebär det att personen bevisligen ägt ett sigill, men att sigillbilden är okänd. Pergamentsbrevet ingår i Sandemars arkiv (Sandp), vilket är ett privatarkiv. Den sista notisen anger uppgifter om utsäde och höskörd från en jordebok för kyrkolandbor och prästbol i Lagunda, Åsunda och Trögd, vilken ingår i UH 1547:4.

Exempel 2, från Långtora socken:

***Harsta** 1391 *Harstom* (B 14 s 19, avskr) – låg ca 350 m nordväst om Jädra vid nuv Norrgården, se karta (LSA Jädra A16:53–54, 1693).
SöH **1 aoet**.
1391 byter Johan Petersson bort ½:0 i H och jord i Jädra till Sten Bengtsson (Bielke) mot jord i Mälby, ?Vallby sn (B 14 s 19).

Kommentar:
*Harsta förekommer en gång i det medeltida källmaterialet och då i avskrift. Orten återfinns inte på den ekonomiska kartan, vilket framgår av att någon kartkod inte anges. Dess lokalisering framgår däremot av en karta från 1693 i Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA). Eftersom ortnamnet *Harsta inte kan återfinnas på moderna kartor återges namnet enligt äldsta kända belägg med normaliserad stavning och asterisk. I UH upptas ett arv och eget-torp.

Exempel 3, från Svinnegarns socken:

***Franckeboda** 1457 *i Franckebodum(?)* (C 7 f 1, skadad).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 1:0 som ligger i träda (C 7 f 1).

Kommentar:
*Franckeboda förekommer en gång i det medeltida källmaterialet och redovisas inte i UH. Jorden kan inte återfinnas i känt kartmaterial och inte heller i Fornsök. Källan anger att jorden låg i Svinnegarns socken, men någon mer precis lägesbestämning går inte att göra. Eftersom ortnamnet inte kan återfinnas i något kartmaterial och inte är behandlat i språkvetenskaplig litteratur utgör den ett exempel på den typ av rent språkvetenskapliga problem som DMS inte tar ställning till. Namnet återges därför med asterisk och samma stavning som i äldsta kända original. Frågetecknet efter ortnamnet anger att läsningen är osäker, då källmaterialet är skadat.

Exempel 4, från Fröslunda socken:

Hamra 1326 *de Hambri* (DS 2556), 1332 *in Hamar* (DS 2925), 1378 *i Hambre* (DS 9678) – 11 H, 4 g.

Hamra är sannolikt sätesgård för Lars av Hamra 1326 (DS 2556) och för följande medlemmar av Hamraätten: Lars Jönsson 1409 (SU s 355), Jöns Larsson 1417–33 (SD 2375, UUBp 5/10), Lars Jönsson 1441–90 (RAp efter 1/5 se SDHK nr 23799, RAp 9/7), Ingemund Larsson 1500 (RAp 16/1), Lars Ingemundsson 1510–18 (RAp 11/11, RAp 3/2) och Per Larsson 1544–64 (UUBp 24/6, UUBp 11/5).

1332 meddelar Björn, domprost i Uppsala, att han bytt till sig 0:0:14 i H och jord i Taxnäs mot den jord i Viggeby, Biskopskulla sn, som han mottagit av den nu avlidne ärkebiskopen Olof; vidare förbinder han sig att

lämna de hus han köpt i H och sin del i lösöret till den blivande ärkebiskopen (DS 2925).
1349 är Johan Vinter i H vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1378 och 1390 är Lars i H faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679, RAp 9/6).
1420 och 1424 är Jöns Larsson i H vedervaroman vid häradstinget resp vittne vid utfärdandet av ett morgongåvebrev (SD 2762, RAp 28/8).
1466 är Lars Jönsson i H vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 31/1).

Kommentar:
Det avsnitt som inleds ”Hamra är sannolikt sätesgård…” är en sätesgårdsnotis, dvs en notis som redovisar de frälsepersoner som daterar brev på en viss ort, eller omnämns i samband med orten på ett sådant sätt att de kan förmodas ha haft sin sätesgård där. Inte sällan skrivs de explicit till orten. I detta fall förhåller det sig just så, källorna har uttryckligen för flera av de berörda personerna efter deras namn tillägget ’i Hamra’. Hamra är sätesgård i mitten av 1500-talet och redovisas inte i UH eftersom ränteinnehavare saknas.

Exempel 5, från Enköpings stad:

Magdalenas gård

1541 får Peder Nilsson i Enögla, Vårfrukyrka sn, fasta på en gård i hörnet vid Anders Skräddares gård som han köpt av Erlands hustru Magdalena (ETb s 9, se även Jakob Mosessons gård ovan).

Kommentar: Stadens tomter och gårdar har i föreliggande bok som regel givits namn efter sin äldsta belagda ägare, i det här fallet en kvinna vid namn Magdalena.

Fjädrundaland

Lagunda och Åsunda härader utgör den mellersta delen av folklandet Fjädrundaland. Med publiceringen av dessa omfattas nu samtliga härader inom folklandet av DMS källpublikationer (DMS 1:8, 1:9, och 1:11).[2]

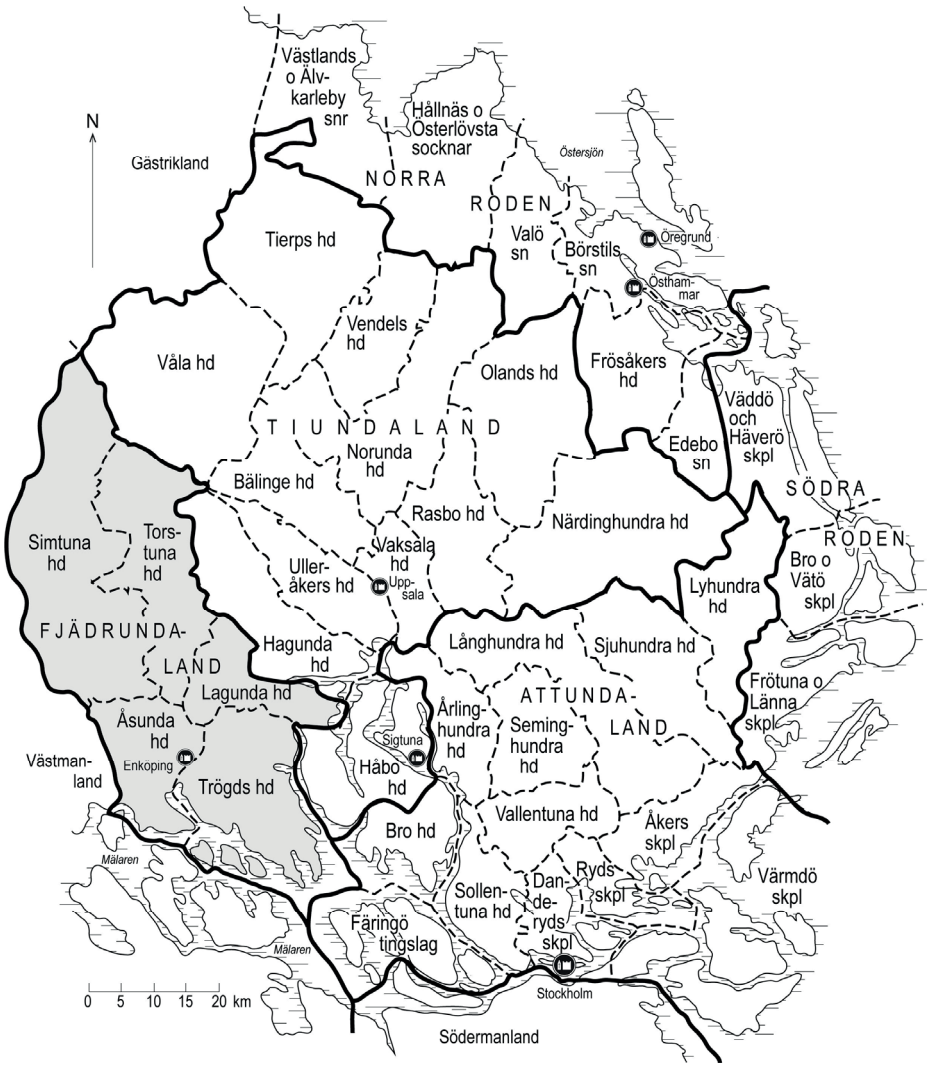
Omfattning

Fjädrundaland omfattar häraderna Simtuna, Torstuna, Trögd, Lagunda och Åsunda. Namnet Fjädrundaland visar att folklandet ursprungligen bestod av fyra hundaren. Med hänsyn till fornlämningsbeståndets karaktär och fördelning samt ortnamnstypernas utbredning kan dessa hundaren utpekas: Simtuna, Torstuna, Lagunda och Åsunda. Trögds hundare har sannolikt bildats under yngre järnålder, senast under vikingatiden, och därvid brutits ut ur Lagunda. Genom landhöjningen har den odlingsbara marken på halvön Trögd successivt utökats väsentligt, särskilt inom halvöns södra och sydöstra delar. Detta har medfört en avsevärd utökning och förtätning av den forntida bebyggelsen.

Trögd har en från det övriga folklandet avvikande kameral indelning, nämligen i tredingar, vilka är indelade i olika antal hamnor, medan de fyra ursprungliga hundarena är indelade i åttingar i likhet med de flesta andra hundaren i Uppland.

[2] Avsnittet om Fjädrundaland är utarbetat av Sigurd Rahmqvist.

Uppland omkring 1540

Folklanden Fjädrundaland, Tiundaland, Attundaland, Norra och Södra Roden. Härads-gränser baserade på landskapshandlingarna (UH) omkr 1540. Kartan är baserad på Dahlbäck s 429.

Upplandslagen

Enligt kung Birgers stadsfästelsebrev från 1296 har Upplandslagen utarbetats av en tolvmannanämnd, med representanter från de tre folklanden Tiundaland, Attundaland och Fjädrundaland, och antagits vid ting. Representanterna från Fjädrundaland är Ulf i Öndesta, Tillinge sn, Götrik och Ulvid domare. Tiundalands lagman Birger Pettersson (Finstaätten), som lett arbetet med lagen, hade för kungen på alla deras vägnar 'som bygga och bo i Upplands tre folkand' förelagt behovet av en kodifiering av ny lag för hela landskapet. (SGL 3 s 3 ff, DS 1154.)

I Konungabalken 1 stadgas hur kung skall väljas och tagas, nämligen genom att de tre folklanden Tiundaland, Attundaland och *Fjädrundaland* först skall 'taga konung' och Upplands lagman vid Uppsala därefter döma honom till kung (SGL 3 s 87 f).

Enligt Konungabalken 2, Om eriksgata, skall upplänningarna mottaga kungen av västmännen på Östens bro över Sagån och ledsaga honom till Uppsala (SGL 3 s 88).

I Konungabalken 10 finns bestämmelser om folklandens ledungsavgifter, beräknade med hundaren som indelningsgrund. Skeppsvisten utgår i Fjädrundaland efter Enköpingsspannen (SGL 3 s 94 ff).

I Byalagsbalken 17 stadgas att man i folklanden skall överklaga ('vädja') från hundaresting till folklandsting och därifrån till kung. För Fjädrundaland är 'vadebeloppet' (för överklagande) 5 mark (SGL 3 s 241).

Fjädrundaland som allmänt begrepp

1103 (omkr) omnämns de tre folklanden i den s k Florenslängden med formerna *Tindia*, *Fedundria* och *Atanht* (APS 4, Palmqvist, HT 1962 s 265, Lovén 2020).

1297 skriver kung Birger till invånarna i Tiundaland, Attundaland och Fjädrundaland (*omnibus … Fiædrundiam*) (DS 1207).

1300 ger kung Birger som morgongåva till sin gemål Märta hela Fjädrundaland och staden Enköping i samma folkland med all avkastning därifrån (DS 1317).

1310 tillfaller Fjädrundaland vid riksdelningen kung Birger medan resten av Uppland går till hertigarna Erik och Valdemar (DS 1690, Fritz 2 s 28).

1329 hålls folklandsting (*in communi pretorio nostre folklandie*), då en godsgåva i Boglösaby i Trögd till Uppsala domkyrka kungörs. Brevets utfärdare är sex lågfrälse män, som är bosatta inom Fjädrundaland, och närvarande vittnen är 27 bönder från folklandets fem hundaren (DS 2723) – Tre dagar senare skriver fogden och borgmästarna i Enköping ett intyg om denna gåva, som gjorts 'på vårt allmänna ting',

och fäster stadens sigill under brevet, vilket även beseglas av kaniken Mats i Uppsala och domkyrkans syssloman Jordan i Börje samt en borgare i Enköping (DS 2726). – Sammanhanget tyder på att folklandstinget hölls i eller vid Enköping (KL 4 sp 471).

1336 skriver kung Magnus Eriksson till invånarna i Södermanlands lagsaga att han pantsatt Fjädrundaland och flera andra 'land' i riket (DS 3267).

1357 anvisar kung Magnus som betalning av skuld till hertig Albrekt av Mecklenburg bl a 1000 mark pn av kronans vissa inkomster under tre år från Fjädrundaland, närmare bestämt från hundarena Simtuna, Torstuna och Åsunda (DS 5733, Fritz 2 s 28).

1357 befaller kung Erik invånarna i bl a Trögds hundare i Fjädrundaland att hädanefter fullgöra alla intäkter och skyldigheter till hans far kung Magnus (DS 5822).

Kyrkliga samband

1164–67 omnämns i ett av ärkebiskop Stefan utfärdat brev som vittnen Valter, prost i Enköping, och de andra folklandsprostarna, Johannes i Sigtuna och Richard i Östra Aros (DS 51, odat).

1244–55 stadfäster ärkebiskop Jarler överenskommelsen med invånarna, såväl klerker som lekmän, i *Fyadrundaland* om en årlig avgift om 0:0:0:2 pn till prosten i Fjädrundaland (*prepositi de Fyadrundia*) och hans efterträdare (DS 318, odat).

1252 stadfäster kung Valdemar att fattigtionden av *Fiedhrundaland* skall anslås till Uppsala domkyrka, såsom tidigare kung Erik Eriksson och Birger jarl hade befallt (DS 393).

1279 stadfäster kung Magnus tidigare kungars anslående av fattigtionden av Tiundaland, Attundaland och Fjädrundaland till domkyrkan (DS 669). Detta stadfästs på nytt av kung Birger 1305 (DS 1471).

1298 utfärdar ärkebiskop Nils stadgar för prästerskapet i ärkestiftet, där det bl a stadgas att varje "prouincia" i de tre folklanden (*Tiundia*, *Attundia* och *Fiedrundia*) skall ha en landsprost (*decanus ruralis*). Vidare stadgas att prästerna före fastlagssöndagen skall låta föra den spannmål de är skyldiga ärkebiskopen till dennes huvudgårdar; de från Fjädrundaland och från Håbo i Tiundaland kämnar spannmålen till Arnö, Övergrans sn. (DS 1240.)

1314 års förteckning över sexårsgärden redovisar under rubriken *De Fiædhrundia* fem 'häradsprosterier' (*prouincia*): Trögd, Åsunda, Simtuna, Torstuna och Lagunda. Under respektive 'häradsprosteri' uppräknas varje kyrka/socken med sina avgifter. (DS 1946.)

1331 anmodar kung Magnus Eriksson invånarna i Tiundaland, Attundaland, Fjädrundaland, Roden och Gästrikland att under tre år lämna en tredjedel av kyrkotiondet till hjälp för domkyrkobyggnadens fullbordande i Uppsala (DS 2875).

1341 års förteckning över den jord som efter kung Birgers kröning 1302 tillfallit kyrkor i ärkestiftet: av Fjädrundalands hundaren återfinns Simtuna, Torstuna och Lagunda (DS 3571).

1343 års förteckning över avgifterna till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium redovisar, på samma sätt som år 1314, under Fjädrundaland Trögds, Åsunda, Simtuna, Torstuna och Lagunda 'häradsprosterier' (DS 3754).

1344 upptas bland dekanatets (Uppsala domkyrka) inkomster en avgift om 0:0:0:2 pn av varje bonde i Fjädrundaland och kaniktionde av Trögds och Simtuna 'häradsprosterier' samt en tredjedel av den avgift (*male*) som från Enköping betalades till ärkebiskopen och dekanen (DS 3835 s 309).

1350 meddelas att Uppsala stift för uppbörden av Peterspenningen är delat i fyra delar (*prouincias*): 1. Tiundaland, 2. Attundaland, 3. *Prouincia … Fierundie*, 4. Hälsingland, Ångermanland och Jämtland. Summan av uppbörden för åren 1333–50 utgör för Fjädrundaland 205:7:0:2 pn. (DS 4645 s 249, 251.) – Summan för de tre års tionden som anslagits till korståg mot turkarna anges för *prouincia Fiedrundie* till 82:5 pn (DS 4645 s 252).

1375 omnämns kyrkoherden Ragvald (Petersson) i Torstuna som prost i Fjädrundaland (DS 8741). – Ragvald var tidigare (1364) kyrkoherde i Tillinge och prost i Åsunda (DS 7075).

Byar som uppges ligga i Fjädrundaland

1344 upptas *in Fyædrundia* jord i Hårsta, Fittja sn, Valsta, Kulla sn, Lagunda hd, samt Hårby, Husby-Sjutolfts sn, Trögds hd, under domkyrkans femte kanonikat (DS 3835 s 311).

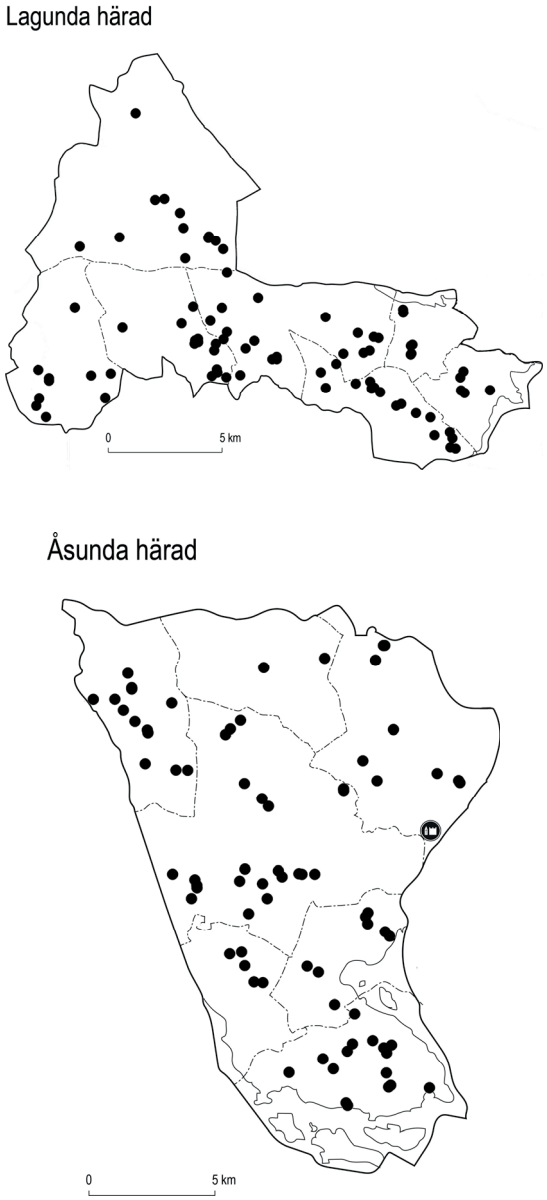
1370 överlåter kung Albrekt till Sten Stensson (Bielke) 10:0 jord som betalning av en skuld. Godsen består av ett stort antal, de flersta smärre, jordlotter i olika specificerade orter i *Fiædrunda lande*: i Åsunda hd 18 st, i Simtuna hd 17 st, i Torstuna hd 19 st och i Lagunda hd 3 st. (DS 8047, se Väppeby, Näs sn.)

Lagunda och Åsunda härader samt Enköpings stad

Topografiska huvuddrag

Undersökningsområdet, Lagunda och Åsunda härader tillsammans med Enköpings stad, utgör Upplands sydvästra del. I söder gränsar Åsunda hd mot Selebo hd (Södermanland), i väster mot (Ytter-)Tjurbo hd (Västmanland), i norr mot Simtuna och Torstuna hdr och i öster mot Lagunda och Trögds hdr. Lagunda hd har således sin gräns mot Åsunda hd i sydväst och gränsar i övrigt mot Torstuna hd i väster, Hagunda hd i norr, Håbo hd i öster och Trögds hd i söder. Mälarfjärden Ekolns vikar Oxen och Arnöviken omger häradet i öster. Större delen av Lagunda hd utgörs av en mestadels skoglös slättbygd med låga åsar och enstaka moränhöjder. Området norr om Örsundaån (Nysätra sn) präglas dock till stor del av obebyggd skogsmark. Åsunda hd skjuter ut med en halvö i Mälaren mellan Oxfjärden och Svinnegarnsviken. Även Åsunda hd domineras av uppodlad slättbygd med låga åsar och kullar mestadels sluttande åt söder. Större skogsmarker återfinns främst i häradets norra del samt i väster, där Sagån utgör naturlig gräns. Beträffande vattendrag kan här även nämnas Enköpingsån, vilken löper genom häradets nordöstra del och slutligen passerar Enköping innan den rinner ut i Svinnegarnsviken. Enköpingsåsen följer Åsundagränsen mot Lagunda hd, genomskär östra delen av Vårfrukyrka sn och på sluttningen av dess utlöpare ligger Enköpings stad. Under medeltiden låg staden på den plats där åsen mötte en vik av Mälaren och blev således en viktig knutpunkt mellan vatten och landvägar, bl a för handeln med järn från Dalarnas bergslag.

Yngre järnålderns gravfält

Gravfält från yngre järnålder. Kartorna upprättade av Martin Rundkvist.

Administrativ indelning

Från sekelskiftet 1300 och fram till 1318 var hela Fjädrundaland och Enköpings stad anslaget till morgongåva åt kung Birgers danska gemål Märta. Efter flykten till Danmark fick drottningen emellertid inte behålla sin svenska morgongåva och 1336 uppges Fjädrundaland vara pantsatt. Tidigast från det att Fjädrundaland hade inlösts vid okänd tidpunkt, och fram till 1357 utgjorde folklandet en förvaltningsenhet med egen fogde och kan likställas med de landskapsfögderier som är kända från 1340- och 1350-talen. Efter riksdelningen 1357 hölls folklandets hundaren inte längre samman i förvaltningshänseende, och i maj samma år pantsatte kung Magnus Åsunda, Simtuna och Torstuna härader till hertig Albrekt av Mecklenburg. Senast från regimskiftet 1389 förvaltades Åsunda och Lagunda hdr av kronans fogde på Västerås. Drottning Filippa fick år 1420 Enköpings stad och kungsgården Haga i Svinnegarns socken med län i livgeding, och detta bör ha omfattat hela Fjädrundaland utom Trögden. (Fritz 2 s 27 ff.)

Lagunda och Åsunda hdr ingick 1438 i drotsen Kristiern Nilssons (Vasa) förläningar, men vid Karl Knutssons tillträde som riksföreståndare i oktober detta år övergick Lagunda till Ture Stensson (Bielke). Denne avled emellertid redan året därpå, och vad som hände med Lagunda under följande decennier är okänt. I 1497 års länsregister uppges häradet ha varit förlänat till Erik Trolle. Åsunda förlänades till Nils Erengislesson (Hammerstaätten) i oktober 1438, och efter dennes bortgång 1440 fick Nådendals kloster häradet i förläning för att finansiera byggnadsarbeten på klostret. Denna förläning bekräftades 1441 av kung Kristoffer och gällde ännu 1446. Åsunda nämns dock inte i kung Kristian I:s stadfästelse 1458 av kung Kristoffers brev för Nådendal. Gustav Karlsson (Gumsehuvud) fick möjligen Åsunda härad och Enköpings stad i förläning vid Kristian I:s kröning 1457 och behöll denna under åtminstone en tioårsperiod. Ivar Axelsson (Tott) omnämns 1481 som innehavare av både Åsunda och Enköping (C 10 f 6), men fick möjligen förläningen redan vid Karl Knutssons trontillträde 1467. Ivar Axelsson sekundärförlänade 1486 Enköping och Vårfrukyrka sn till sin tjänare Slake Hansson (Stiernsköld) (BhSp 20/11), men denne fick troligen avstå från detta redan året därpå vid Ivar Axelssons uppgörelse med Sten Sture. År 1506 indrevs skatten i Åsunda av fogden på Västerås, men två år senare var åtminstone kungsfodringen förlänad till Erik Trolle. Knut Bengtsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) anhöll 1516 om ett län som hans nyss avlidne släkting Fader Nilsson disponerat, sannolikt Näs socken där Fader Nilsson hade sin sätesgård Hjulsta. (Retsö s 116 ff.)

Från år 1527 ingick Lagunda, Åsunda och Trögd i samma fögderi. Lagunda lades under Ekolsunds gård 1548 och Åsunda förenades 1555 med

ett fögderi i Västmanland. Två år senare sammanslogs emellertid Åsunda med Åkers och Selebo hdr i Södermanland, medan Lagunda bildade ett nytt fögderi tillsammans med Hagunda. Från 1564 utgjorde Åsunda tillsammans med Trögd ett fögderi. Beträffande förläningar under denna tid erhöll Gustav Johansson (Tre rosor) Svinnegarns sn 1552 och fick senare förläningen utökad med Tillinge (1558) och Vårfrukyrka snr (1561) samt Enköpings stad (1561). Enköpings stad hörde från 1540-talets början till Trögds fögderi, men var under perioder förlänad, dels till Nils Varg (från 1536), dels till Påvel Schutz (1549–55). År 1561 blev staden grevskap åt den ovan nämnde Gustav Johansson, men redan efter ett år fick han det utbytt mot Bogesund i Västergötland. (AL 1 s 174, 176 ff, 188.)

Kameral indelning

Skatte- och stadgejorden i både Lagunda och Åsunda härader är i UH 1540–44 indelad i åttingar. Dessa upptas i följande ordning för Lagunda: Långtora, Biskopskulla, Nysätra, Fröslunda, Giresta, Tumbo, Hjälsta och Bonde-Kulla. Långtora och Nysätra åttingar består enbart av jord i Långtora resp Nysätra socknar. Övriga åttingar omfattar jord från mer än en socken. Biskopskulla åtting omfattar jord i Biskopskulla och Fröslunda snr. Fröslunda åtting omfattar Fröslunda sn samt en del av Biskopskulla sn och Giresta åtting omfattar delar av Giresta och Fröslunda snr. I Tumbo åtting ingår jord i Fittja, Giresta och Hjälsta snr. I Hjälsta åtting ingår jord i Hjälsta, Fittja och Giresta snr och slutligen omfattar Bonde-Kulla åtting Kulla sn samt en del av Fittja sn. Den exakta fördelningen framgår av sammanställningen nedan.

Långtora åtting (*Låångetora ottvngh* UH 1540:10) – Långtora sn: Brunna (skuj), Ekeby, Grän, Högby, Jädra, Lygnesta, Långtora, Nyby, *Skäcklinge, Vallby, Ål och Äs. **Biskopskulla åtting** (*Biskulla*) – Biskopskulla sn: Berg, *Frebolstad (skuj), Garn, Gissle (skuj), Görlinge, Hormesta, Håga (skuj), Håmsta, Högstena (skuj), Kattebo (skuj), Kälkesta, Rönna, Söderby, Villsberga Vrå (skuj) och Värsta – Fröslunda sn: Knyllinge (skuj). **Nysätra åtting** (*Nysetra*) – Nysätra sn: Hammarby, Högby (skuj), Mosta och Resta. **Fröslunda åtting** (*Fröslunda*) – Fröslunda sn: Brunna, Enberga, Finsta (skuj), Fröslunda (skuj), Klista, Knyllinge (skuj), Kvek (Stora), Noppsgärde, Skrällinge, Torslunda och Varsta – Biskopskulla sn: Håga, Ramsta och Österby. **Giresta åtting** (*Giirista*) – Giresta sn: Bärby (Stora), Furuby, Myrby (skuj), Skälby och Staby – Fröslunda sn: Härvesta, Finsta (skuj) och Noppsgärde (skuj). **Tumbo åtting** (*Tvnbo*) – Fittja sn: Vallbyland (skuj) – Giresta sn: Bärby (Lilla), Bärsta, Hustugu och Östersta – Hjälsta sn: Tuna och Östersta. **Hjälsta åtting** (*Hielsta*) – Hjälsta sn: Brunnsta, Eneby, Hjälstaby, Jädra, Vettesta, Vreta, Vängsta (skuj) och Ör – Fittja sn: Vallbyland (skuj) – Giresta sn: Bärby (Lilla) (skuj). **Bonde-Kulla åtting** (*Bonda Kulla*) – Kulla sn:

Brunna, Gryta, Hållmyra, Stjärnholm och Valsta (skuj), Vifärna och Vreta (skuj). – Fittja sn: Lundersta (skuj), Vallbyland (skuj) och Älvlösa.

För Åsunda upptas åttingarna i följande ordning: Näs, Teda, Tillinge, Övre Bred, Yttre Bred, Vappa, Vårfru och Benala. Teda åtting består enbart av jord i Teda sn och Yttre Breds åtting enbart av jord i Tillinge sn. Näs åtting omfattar jord i Näs, Teda, Tillinge och Svinnegarns snr. I Tillinge åtting ingår jord i Tillinge och Sparrsätra snr och Övre Breds åtting omfattar delar av Breds och Tillinge snr. Vappa åtting omfattar jord i Tillinge och Vårfrukyrka snr och Vårfru åtting jord i Vårfrukyrka och Sparrsätra snr. Slutligen består Benala åtting av jord i Sparrsätra och Vårfrukyrka snr. Den exakta fördelningen framgår av sammanställningen nedan.

Näs åtting (*Nääs ottvngh* UH 1540:10) – Näs sn: Trogsta, Hacksta (skuj), Revelsta (skuj), Rävslösa (skuj), Skälby (skuj) och Ärsta – Svinnegarns sn: Lundby – Teda sn: Salta (skuj) – Tillinge sn: Skinna (skuj) och Vela (skuj). **Teda åtting** (*Theda*) – Teda sn: Ekeby, Gumlösa, Hjortsberga, Kromsta, Risberga, Salta, Sjogsta, Tollsta (skuj) och Valla. **Tillinge åtting** (*Tillinge*) – Tillinge sn: Kil, Tallmyra, Torgesta och Öndesta – Sparrsätra sn: Andersta, Brunnby, Bäjeby, Hässelby, Irsta, Sparrsätraby, Söderby, Torgesta och Väsby. **Övre Breds åtting** (*Öffra Bredz*) – Breds sn: Boda, Edsberga, Eklunda, *Granesta (skuj), Gunsta, Hamby, Hällby, Löt, Nisslinge (skuj), Nåsta, *Opphusa, Rönna (skuj), Skarsvad, Vreta, Ytterby (skuj), Ängesta, Äsplunda och *Ölesta. – Tillinge sn: Dorsilla (skuj), Frösvi och Tallmyra (skuj). **Yttre Breds åtting** (*Yterz Bredz*) – Tillinge sn: Broby, Dorsilla, Drällsta, Ernsta, Gryta (skuj), Hummelsta, Linda, Lisselås och Uddala. **Vappa åtting** (*Hvappa*) – Tillinge sn: Hagby, Hovdesta, Nibble, Tibble (skuj), Ullbro, Vappa och Åby – Vårfrukyrka sn: Testeby (skuj). **Vårfru åtting** (*Vårfrv*) – Vårfrukyrka sn: Boda (skuj), Ekeby, Enögla (skuj), Jung, Jädra, Norrby, Rekasta, Skälby, Sävsta, Tjursåker, Tärby och Åkerby – Sparrsätra sn: Lådö (skuj). **Benala åtting** (*Bennarzs*) – Sparrsätra sn: Benala, Karkesta, Lådö, Lönsåker, Nyby och *Åby (skuj) – Vårfrukyrka sn: Boda, Enögla (skuj), Jädra (skuj), Testeby (skuj), Tjursåker (skuj), Tärby (skuj), Ullunda, Valla och Viggeby.

Judiciella förhållanden

Tingslagets omfattning under medeltiden framgår genom uppräkning av nämndemän, fastar och vedervaromän i brev utfärdade på häradsting och lagmansting. Tingslaget motsvarar det administrativa häradet. Omnämnda tingsplatser vid häradsting och lagmansting samt häradshövdingar redovisas nedan.

Lagunda härad: Ett brev från 1298 (DS 1216), vilket nämner att fastar året innan samlats i Tuna, Hjälsta sn, för att vittna om en jordtransaktion, tyder på att häradets tingsplats legat vid Tuna. Under 1800-talet låg tingshuset vid gästgivaregården Tunalund stax söder om landsvägen. (HoTu s 140 ff, Ståhle s 134). Lagmansting hölls 1492 på okänd plats i Långtora sn (ULdb s 44) och 1504 i Stjärnholm, Kulla sn (RAp 19/2). Räfsteting gällande jord i häradet hölls i Enköping 1409 (SD 1034).

Häradshövdingar: **Runvast i Alsta** och **Ärnkil i Älvlösa** 1347 (DS 4251, omtalas som domare – *judices*) – **Arvid Gustavsson (Sparre av Vik)** 1377–78 (DS 9511, DS 9678); som hans vikarie uppträder Peter i Enberga 1378 (DS 9678) – **Ture Bengtsson (Bielke)** 1390 (RAp 9/6); som hans vikarie uppträder samma år Ragne i Finsta (RAp 9/6) – som underhäradshövding (utan att ange vem han vikarierar för) uppträder 1420 Peder Domare i Vifärna (bomärkessigill) (SD 2762) – **Lars Jönsson (Hamraätten)** 1441–47 (RAp efter 1/5 se SDHK nr 23799, RAp 29/6); som hans vikarie uppträder Bengt Eskilsson i Tuna (okänt sigill) 1441 (RAp efter 1/5 se SDHK nr 23799) – **Ingemund Larsson (Hamraätten)** 1490–1500 (ULdb s 110, RAp 16/1) – **Staffan Henriksson** 1537–39 (ALD 1 s 63).

Åsunda härad: Tingsplatsen namnges inte i handlingar utfärdade vid häradstinget, men skall troligen identifieras med Tingstugulöten som är utsatt ca 300 m väster om Tillinge kyrka på en karta från 1763 (LSA Ör B66-53:2, se även LSA Alma B66-2:1 1710 och B66-2:2 1787).[3] Lagmansting hölls 1492 och 1494 i Enköping (ULdb s 37, s 91) och 1513 i Ängesta, Breds sn (RAp 9/12). Räfsteting gällande jord i häradet hölls 1350 på okänd plats (DS 4530), i Svinnegarn 1386 (RAp 1/2), i Enköping 1409 (SD 1040) samt i Västerås 1525 (BhSp 17/5).

Häradshövdingar: **Hans Gerekesson** 1370 (DS 8174); med Tjälve i Valla som vikarie samma år (DS 8174) – **Sten Bengtsson (Bielke)** 1379–84 (DS 9883, B 14 s 18); som hans vikarie uppträder 1384 Johan Karlsson i Vreta (B 14 s 18) – **Olof Nilsson** 1400 (A 17 f 4) – **Olof Magnusson (Kävraätten)** 1419–59 (SD 2698, SDHK nr 27343) – **Jöns Gås** 1467 (RAp efter 1/5 se SDHK nr 28716) – **Ivar Axelsson (Tott)** 1476 (LSBp u d se SDHK nr 30022); som hans vikarie uppträder samma år Nils Grebo (LSBp u d se SDHK nr 30022) – **Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö)** 1478–92 (RAp 20/10, ALD 1 s 60) – **Erik Karlsson (halvt lejon)** 1497–98 (StTb s 357, ALD 1 s 60 f) – **Olof Jönsson (Gyllenhorn)** 1508–10 (BhSp före 11/11 se SDHK nr 36849, ALD 1 s 61) – **Fader Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö)** 1514 (SU s 349) – **Erik Persson (Björnram av Skälby)** 1516–19 (RAp 20/5, ALD 1

3 Uppgiften hos bl a Almquist och Styffe (ALD s 60, SU s 349) att tingsplatsen kallas Tidhagen återgår på en felläsning av ordet *thiidhagin* (tisdagen) i RAp 10/10 1419 (SD 2698).

s 61) – **Ivar Månsson (Liljeörn)** 1524 (ALD 1 s 61) – **Nils Varg** 1536 (ALD s 61) – **Guttorm Nilsson** 1543–44 (ALD s 61); som vikarie för de tre sistnämnda uppträder 1532–44 Jon Jonsson, borgmästare i Enköping (ALD s 61).

Kyrkliga förhållanden

1314 års förteckning över sexårsgärden redovisar under rubriken *Prouincia Laghund*: Långtora (0:18 pn), (Biskops)Kulla (0:22 pn), Nysätra (0:18 pn), Fröslunda (2:0 pn), Giresta (0:22 pn), Fittja (0:10 pn), Bondekulla (0:12 pn) och Hjälsta (0:22 pn). Bland Uppsala domkyrkas prelaturer och kanonikat redovisas *prebenda Haghund et Laund* (6:0 pn). Under rubriken *Prouincia Aashundæri* redovisas: Vårfrukyrkan i Enköping (3:0 pn), S:t Ilians kyrka i Enköping (2:0 pn), S:t Olofs kyrka i Enköping (1:0 pn), Näs (0:22 pn), Svinnegarn (0:9 pn), Teda (0:9 pn), Tillinge (3½:0 pn), Bred (0:18 pn) och Sparrsätra (0:18 pn). (DS 1946.)

1343 års förteckning över avgifterna till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium redovisar under rubriken *Prouincia Laghund*: Långtora (4½:0 pn), (Biskops)Kulla (4½:0 pn), Nysätra (4½:0 pn), Fröslunda (3:0 pn), Giresta (6:0 pn), Fittja (3:0 pn), Bondekulla (4½:0 pn) och Hjälsta (4½:0 pn). Under rubriken *Aashundære* redovisas: Vårfrukyrkan (4½:0 pn), S:t Ilians kyrka (3:0 pn), S:t Olofs kyrka (0:12 pn), Näs (4½:0 pn), Svinnegarn (3:0 pn), Teda (3:0 pn), Tillinge (6:0 pn), Bred (4½:0 pn) och Sparrsätra (4½:0 pn). (DS 3754.)

1344 års förteckning över gods m m bland Uppsala domkyrkas prelaturer och kanonikat: under det första kanonikatet (Hagunda-Lagunda) kaniktionde från *prouincnciis Hagund et Lagund*, nämligen socknarna Långtora, (Biskops)Kulla, Nysätra, Fröslunda, Giresta, Fittja, Kulla och Hjälsta samt alla socknarna i Hagunda hd (se DMS 1:6 s 27). (DS 3835, Dahlbäck s 81 f.)

1527 års förteckning över hjälpskatten från 'klerkeriet' i Uppsala stift redovisar under rubriken 'det sextonde prosteriet Åsunda härad' följande socknar: Vårfrukyrka, S:t Ilian, Tillinge, Näs, Teda och Sparrsätra, medan 'det artonde prosteriet Hagunda och Lagunda' utgjordes av Långtora, Biskopskulla, Fittja, Nysätra och Giresta snr samt följande socknar i Hagunda hd: Holm, Västeråker, Balingsta, Hagby och Skogs-Tibble (PHT 1960 s 107). I 1544 års länsregister ingick Tillinge, Svinnegarn, Vårfrukyrka, Näs, Sparrsätra, Bred, S:t Ilian och Teda snr i *Åsunda härads prosteri*. Som prost omnämns herr Erik i Tillinge. I Lagunda prosteri ingick Långtora, Biskopskulla, Fröslunda, Nysätra, Fittja, Hjälsta, Giresta och Kulla snr. Som prost omnämns herr Peder i Biskopskulla. (AL 3 s 169.)

Skattesystemet

Omkring 1540 skapades i Lagunda, Åsunda och Trögds hdr ett slags gärdskatt, vilket skedde genom en reglering och utvidgning av resterna av Upplandslagens laga nöt-skatt. I alla tre häraderna gav 6 män 1 får och var man 1 höna och 10 ägg. Vidare betalade var gärd 0:12 i gärdespenningar. URR anger den årliga räntan från Åsunda hd till 94:2:0:2 pn (vinterskatten) och 92:2:0:2 pn (sommarskatten). Den årliga räntan från Lagunda hd anges till 67:2½ pn (vinterskatten) och 69:2½ pn (sommarskatten). (DoSk s 31, 76, HH 11 s 34.)

Källmaterial – viktigare enskilda källor

Vårfruberga klosters jordebok (VåKlJb) är uppgjord 1257 och innehåller uppgifter om donationer och jordtransaktioner tillbaka till 1100-talets mitt. Den finns endast bevarad i en avskrift från 1500-talet, vilken förvaras i UUB. (Senast utg av C Lovén 2017, se även F Ossiannilsson i VSLÅ 1945 med kommentarer av C I Ståhle i NoB 1948.)

Register över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (C 4) är en förteckning över Karl Knutssons efterlämnade jorde- och pantbrev som till större delen sannolikt är upprättad på 1450-talet, men föreligger i en avskrift med 1470-talet som trolig datering. Avskriften utgörs av två nu saknade brevförteckningar. Den ena (f 1–12) är förd i Karl Knutssons namn, medan den andra (f 13–49) omtalar honom i tredje person. Brevnotiserna är med något undantag regionalt disponerade och motsvarar i stor utsträckning de förtecknade brevens ryggpåskrifter. Förteckningen ingår i C-serien, RA. (Schück s 319.)

Enköpings stads tänkeböcker 1540–95 (ETb) innehåller rådstugurättens protokoll samt diverse andra handlingar, bl a räkenskaper från 1542. Volymen består av tre delar, där första delen omfattar tiden fram till 1560, andra delen 1561–71 och tredje delen 1572–95. (Utg av S Ljung 1960–66.)

Sätesgårdar i Lagunda och Åsunda härader

Följande egendomar är vid något tillfälle under medeltiden eller åren 1520–1565 belagda som sätesgårdar. Kartan visar deras läge. Årtalen anger det första och det sista året som sådana uppgifter finns; streck (–) mellan årtalen anger att gården kan antas ha varit sätesgård under hela den mellanliggande perioden och komma (,) mellan årtalen avskiljer enstaka uppgifter.

Lagunda härad

Biskopskulla socken
Landsberga 1420, 1476 s 45

Fröslunda socken
Hamra 1326, 1409, 1417–33, 1441–90, 1500, 1510–18, 1544–64 s 64 f

Hjälsta socken
Ör 1390–91 s 95

Nysätra socken
Högby 1381 s 125
Nysätraby 1325–28 s 127

Åsunda härad

Breds socken
Skälby 1525–35, 1544–68 s 140

Näs socken
Brunnsholm 1482–98, 1526, 1544–54, 1556–66 s 146 f
Hacksta 1454–84, 1500–51, 1557–62 s 149
Hjulsta 1377, 1420, 1478–94, 1514 s 151
Svepnäs 1383–86 s 156
Sävsta 1444, 1480–93, 1510 s 157
Väppeby 1331, 1426–33, 1446 s 160

Sparrsätra socken
Lådö 1386 s 169

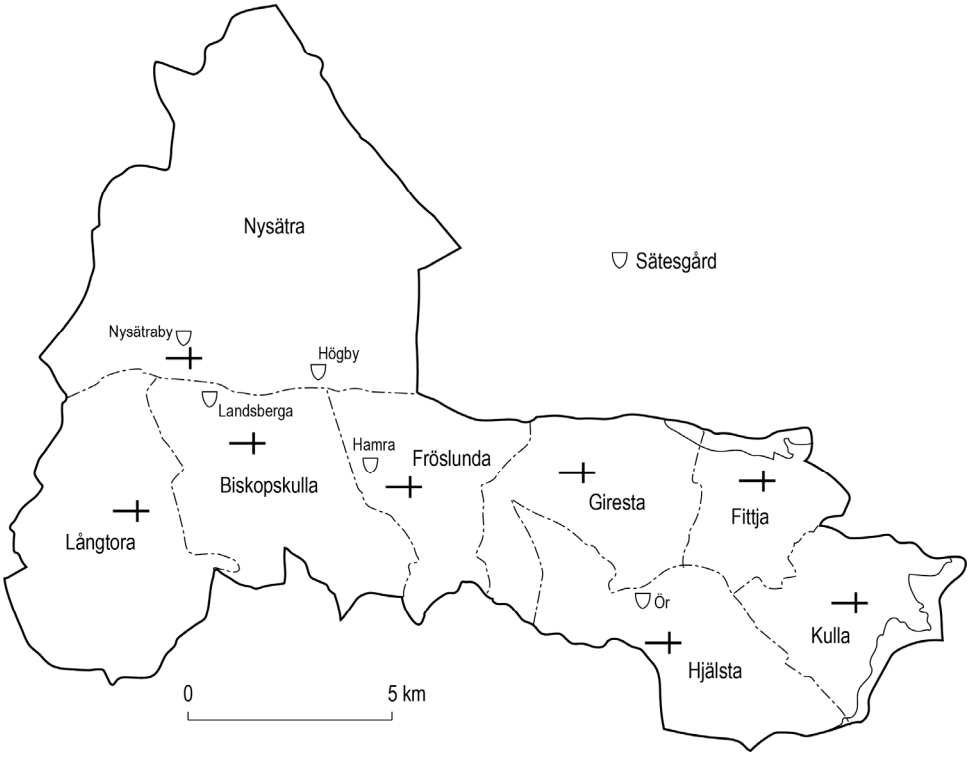
Svinnegarns socken
Gammelhaga 1420 (kungsgård) s 181
Haga 1457, 1538–39, 1557–66 s 182
*Marieborg 1394–1408 s 187
Strand 1326–27 s 188

Teda socken
Strömsta 1491, 1513(?), 1561 s 200

Tillinge socken
Järstena 1445–59, 1463, 1472–92 s 215
Lundby 1482–1500, 1519 s 218
Vappa 1449–55, 1469 s 227

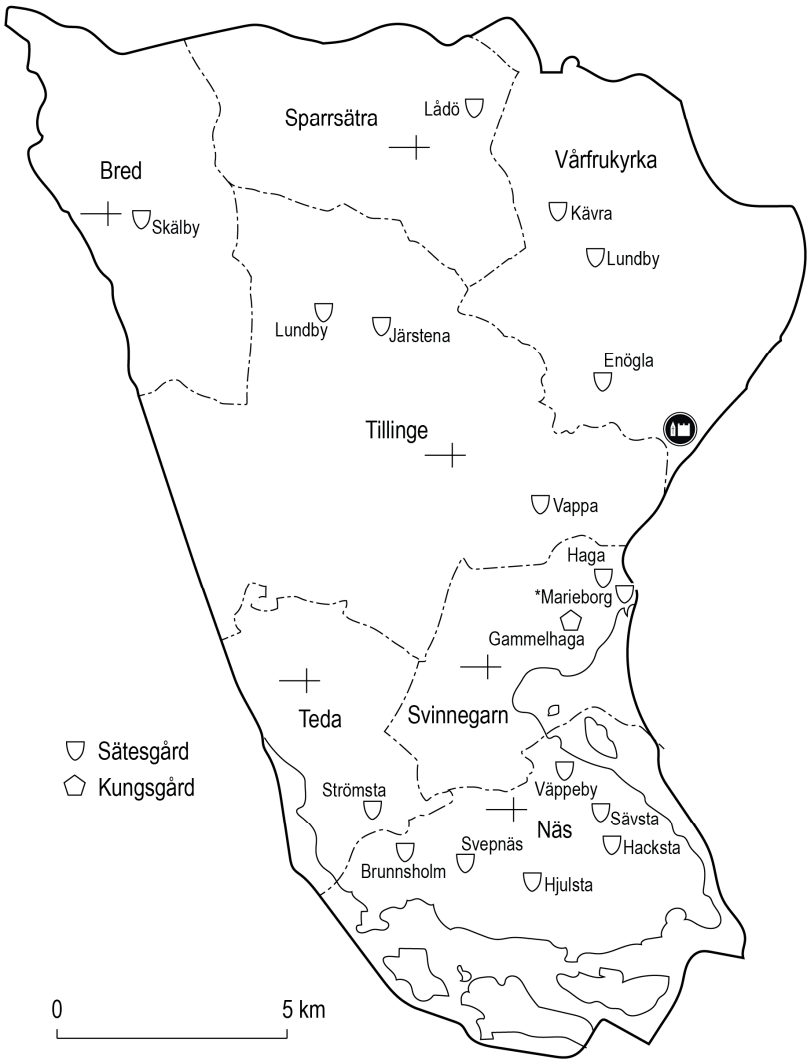
Vårfrukyrka socken
Enögla 1329 s 241
Kävra 1399–1410, 1426, 1430–50, 1489–90 s 243
Lundby 1455 s 244

Lagunda härad

Karta över sätesgårdar i Lagunda härad.

Åsunda härad

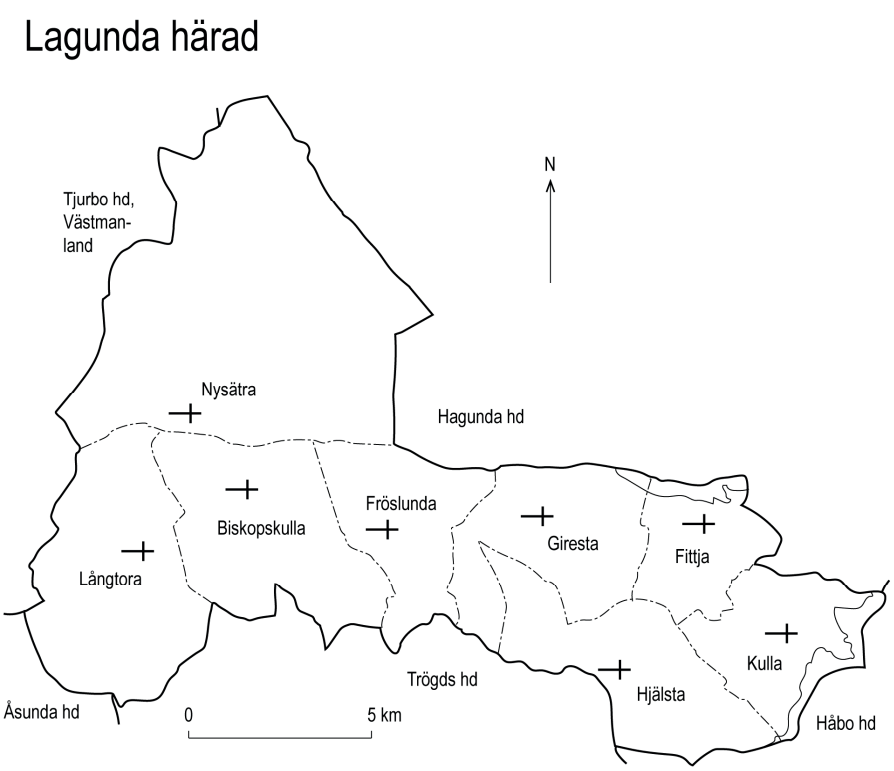

Karta över sätesgårdar och kungsgårdar i Åsunda härad.

Lagunda härad

1296 *Lauunde* (DS 1167).
1298 *Laghundi* (DS 1223).
1347 *prouincia Laghund* (DS 4251).
1378 *i Laghund* (DS 9678).
1381 *innan Laghundahundare* (RAp 8/9).

Omfattning: Lagunda härad omfattade under medeltiden och första hälften av 1500-talet följande sockar: Biskopskulla, Fittja, Fröslunda, Giresta, Hjälsta, Kulla, Långtora och Nysätra. Holms socken överfördes från Hagunda härad till Lagunda härad under 1540-talet (se DMS 1:6).

Biskopskulla socken

1240 (omkr) *in parrochia Cullum* (VåKlJb f 59v, avskr).
1280 *ecclesiam Kollar* (DS 698).
1326 *ecclesie mee parochiali Biscupcullum* (DS 2556).
1366 *i Biscopskullasokn* (DS 7294).

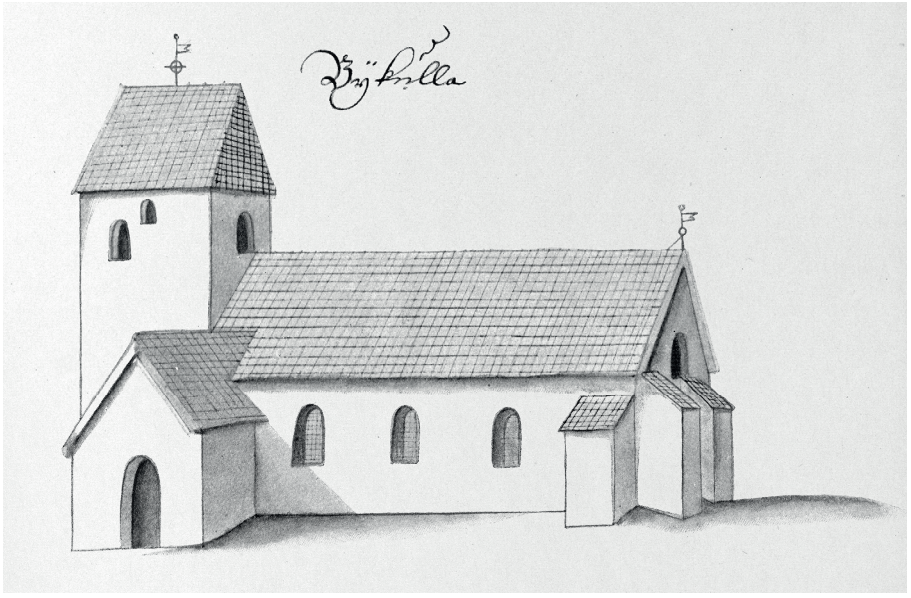
Omfattning: Värsta överfördes till Härkeberga socken, Trögds hd, genom Kbr 15/3 1889 (Lagerstedt s 12). I övrigt hade Biskopskulla socken samma omfattning 1950 som under medeltiden och 1500-talet

Kyrka: Den nuvarande kyrkan började sannolikt uppföras omkring år 1200 och utgjordes i sin äldsta form av ett förhållandevis kort och brett mot öster avsmalnande långhus med västtorn och ett smalare kor, troligen i absidform. Vid en omfattande restaurering som ägde rum 1954–55 frilades grundmurarna och man upptäckte då svårtolkade murverk i nära anslutning till långhusets västparti och utefter dess norra mur. Möjligheten finns att dessa grundmurar tillhört en äldre stenkyrka. Under 1300-talet förlängdes kyrkan mot öster och det nya rakslutna koret fick samma bredd som långhuset. Vid samma tid uppfördes den tunnvälvda sakristian. Nästa byggnadsskede ägde sannolikt rum vid 1400-talets mitt, då vapenhuset uppfördes och kyrkorummet försågs med kryssvalv. Valven och väggarna försågs med kalkmålningar, vilka senare överkalkades. Valvmålningarna framtogs och konserverades vid 1950-talets restaurering. Från 1400-talets slut härrör den järnbeslagna porten till sakristian; överst syns några vapensköldar, däribland två Sturevapen. Korets tre kraftiga strävpelare tillkom möjligen under 1500-talet eller något senare för att motverka sättningsskador i murarna.

Av medeltida inventarier återstår i kyrkorummet Kristusbilden tillhörande ett triumfkrucifix från 1400-talets andra hälft, en dopfuntsfot av gotländsk kalksten samt fot och nod i en nattvardskalk. I Statens Historiska Museum förvaras rundlar med broderade scener ur Kristi liv, vilka har daterats till 1100-talets senare del och skall ursprungligen ha suttit på en korkåpa. Rundlarna återfanns fästade på ett antependium i kyrkans sakristia år 1870 och såldes därefter till Vitterhetsakademien. Vid den tidigare nämnda restaureringen på 1950-talet påträffades en myntskatt bestående av 383 st medeltida mynt mellan ett par stenar i altargrunden. Dateringen av mynten, vilka förvaras i Kungl Myntkabinettets samlingar, sträcker sig från 1350-talet till 1460-talet. (UKy 91 2:a uppl, Bonnier s 225, 260, SHM mbild, Wiséhn s 46.)

Kulla kyrka nämns i ett brev utfärdat 1280 av ärkebiskop Jakob (DS 698), där den läggs under Kulla gård (se *Kulla).

Prästgården är enligt karta från 1692 belägen strax söder om kyrkan (LSA Prästgården A16:73).

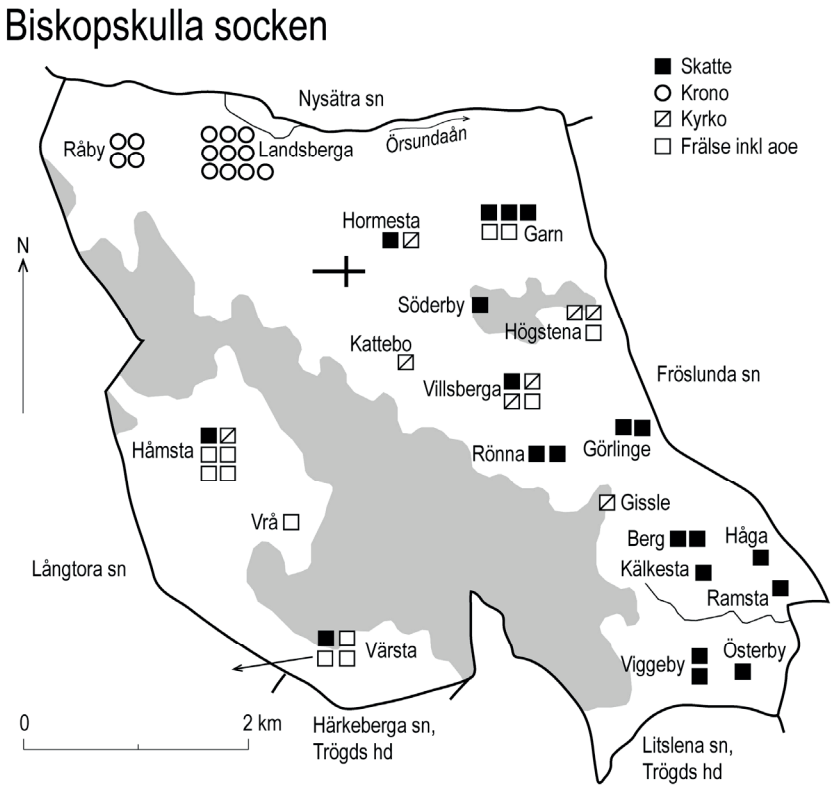
Biskopskulla kyrka 1681 (HadorphR – i den tryckta utgåvan har Biskopskulla och Kulla sammanblandats).

Runstenar: saknas.

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	kr	ky	aoe	fr
Berg	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Garn	3 (3)	– –	– –	– –	2 (2)
Gissle	– –	– –	1 (1)	– –	– –
Görlinge	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Hormesta	1 (1)	– –	1 (1)	– –	– –
Håga	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Håmsta	1 (1)	– –	1 (1)	0 (1)	4 (3)
Högstena	– –	– –	2 (2)	– –	1 (1)
Kattebo	– –	– –	1 (1)	– –	– –
Kälkesta	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Landsberga	– –	10 (10)	– –	– –	– –
*Prästbolet	– –	– –	1 (0)	– –	– –

	sk	kr	ky	aoe	fr
Ramsta	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Råby	– –	4 (4)	– –	– –	– –
Rönna	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Söderby	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Viggeby	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Villsberga	1 (1)	– –	2 (2)	– –	1 (1)
Vrå	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Värsta	1 (1)	– –	– –	0 (1)	2 (1)
Österby	1 (1)	– –	– –	– –	– –
SUMMA	20 (20)	14 (14)	9 (8)	0 (2)	11 (9)

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Berg
(nu Stora Berg)

1329 *de Berghum* (DS 2723), 1420 *a Bærge* (SD 2762) – 11 H, 4 g.
UH **1 sk** 0:7, med skuj i Håga, denna sn, och Knyllinge, Fröslunda sn.
1 sk 0:7, med skuj i *Frebolstad.
1329 är Ofegh i B vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).
1347 sigillerar Harald Eriksson i B (okänt sigill) ett brev (DS 4251).
1420 säljer Erik Pedersson i Lundby, Litslena sn, 0:3 i B vid 'västra landet' till Olof Olofsson i Kvek, Fröslunda sn (SD 2762).

***Frebolstad**
1540 *Frebolstad* (UH 1540:10).
UH **1 skuj** 1:0, 1544 1:3 till Berg.

Garn
1298 *in Garni* (DS 1248, avskr), 1344 *in Garni* (DS 3834, avskr), 1347 *in Garne* (DS 4251), 1378 *i Garne* (DS 9678) – 11 H, 4 f.
UH **1 sk** 1:6:2, med skuj i Högstena (1547–51 'länsmannen fritt').
2 sk 1:4:1 + 1:3.
2 fr (1562 0:5 + 0:5) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1562 Per Larsson /Hamraätten/).
1290 (omkr) omnämns 3:0 i G vid ett av ärkebiskop Johannes jordskiften (DS 3834).
1298 byter Johan Ängel till sig 0:10 av ärkebiskop Nils (se Kungsberga, Färentuna sn) (DS 1248, DMS 1:7 s 129).
1347 är Torsten i G faste vid häradstinget (DS 4251).
1378 är Holmger i G faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).
1409 döms vid räfsteting i Enköping 0:0:11 i G under skatt; jorden hade genom testamente tillfallit Sko kloster och arvingarna skall tilldela klostret ersättning (SD 1034).
1420 är Holmger och Peder Bintop i G fastar vid häradstinget; Ragvald i G är vedervaroman (SD 2762).

Gissle
1441 *i Giislabodom* (RAp efter 1/5), 1538 *Gislesta* (UH 1538:2) – 11 H, 4 g.
UH **1 skuj** 0:3:2 till Görlinge.

1 ky 0:6, 1547 0:7, 1566 0:7:1.

1441 byter hustru Lucia i Hormesta bort 0:1 i G, som ligger vid 0:0:6½ vid norra landet, till Bengt Magnusson i Skälby (se Skälby, Vårfrukyrka sn) (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1547 har kyrkohemmanet 2 pund utsäde och äng till 6 lass hö (UH 1547:4).

Görlinge 1298 *de Gyrlingi* (DS 1216), 1420 *i Gørlinghe* (SD 2762) – 11 H, 4 g.

UH **1 sk** 2:2, med skuj i Gissle.
1 sk 1:6.

1298 är Olof i G faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1349 är Finvid och Holmger i G fastar vid en jordtransaktion (DS 4463).

1420 är Mats i G faste vid häradstinget (SD 2762).

1441 är Jöns Staffansson i G faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1492 är Karl i G nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

Hormesta 1366 *i Humbrastum* (DS 7294), 1385 *i Hombrastom* (RAp 8/9) – 11 H, 4 f.

UH **1 sk** 1:1:1, med skuj i Kattebo.
1 ky 1:0.

1366 byter Anders Torstensson och Cecilia Eriksdotter bort 0:0:1 till kaniken Jöns Petersson (se Håmsta) (DS 7294).

1385 lämnar Olof Djäkn 0:0:1 i ersättning till Gustav Leksson (se Håmsta) (RAp 8/9).

1386 är Jöns i H faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1441 byter hustru Lucia i H bort ½:0 i H, som ligger vid 1:0 vid södra landet, till Bengt Magnusson i Skälby (se Skälby, Vårfrukyrka sn) (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1492 är Peder i H nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

1500 byter Lars i H bort ½:0 i H, som ligger vid 1:0 vid södra landet, och en skog 'som heter' *Riishala*, vilken är belägen i Nysätra sn 'norr om sjön' till Peder Olofsson (RAp 16/1, skadat brev).

1547 har kyrkohemmanet 4 pund utsäde och äng till 60 lass hö (UH 1547:4).

Håga 1387 *i Hugum* (?RAp u d), 1540 *Hoga* (UH 1540:10) – 11 H, 4 g.

UH **1 sk** 1:5, med skuj i Kälkesta och Ramsta.
1 skuj 0:7:1, 1541 0:6:2:4, 1547 1:2 till Skrällinge, Fröslunda sn.
1 skuj 0:5:1:4 till Skrällinge, Fröslunda sn, fr o m 1547 till Ramsta.
1 skuj 0:2:1:4 till Berg.

1387 omnämns hustru Katarina i H (se Söderby) (?RAp u d, se SDHK nr 13219).

Håmsta 1240 (omkr) *Hamundastathum* (VåKlJb f 59v, avskr), 1292 *Hamundastadum* (DS 1737), 1366 *i Hamundastadhum* (DS 7294) – 11 H, 4 f.

UH **1 sk** 0:7:0:4, med skuj i Vrå.
1 ky 0:6, 1547 0:7.
1 fr (1562 0:7)(1544 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/).
1 fr (1562 0:6) (1544 Olof Persson /Örnfot i Västergötland/, 1552 Knut Haraldsson /Soop/).
1 fr (1562 0:6) (1544 Birgitta Hansdotter /Tott/, 1547 Olof Persson /Örnfot i Västergötland/, 1552 Knut Haraldsson /Soop/, 1562 Jöran Fincke).
1 fr (1544 Axel Andersson /Lillie av Ökna), 1550 **1 aoe** 0:5.
1544 (endast) **1 fr** (Per Ingemundsson /Hamraätten/).
Summa jt (1562) 4:6:0:4.

1240 (omkr) har Vårfruberga kloster 17½ örtugar i H (VåKlJb f 59v).

1257(?) erhåller Vårfruberga kloster 9 örtugar av Filip Birgersson (?Aspenäsätten) (VåKlJb f 60).

1292 framkommer i Magnus Johanssons (Ängel) testamente att han bytt bort H mot en gård i Kumla, Balingsta sn (DS 1737, jfr DMS 1:6 s 42).

1295 lämnar Johan Ängel (Finstaätten) 0:0:10 i pant till ärkebiskopsbordet med löfte om att lösa panten senast på S:t Martins dag eller trettondagen eller senast på kyndelsmässodagen (DS 1128).

1344 framkommer att Uppsala domkyrka bytt bort 0:0:7 till ?kronan (DS 3838).

1366 byter Anders Torstensson (ginbalk) och Cecilia Eriksdotter (?lilja) bort 0:6 i H och jord i Hormesta till

Strängnäskaniken Jöns Petersson mot jord i Vik, Vadsbro sn, samt Berga och Valla, Husby (-Oppunda) sn (DS 7294, DMS 2:5 s 265).

1385 lämnar Olof Djäkn (Pilstjärna) i ersättning till sin dotterson Gustav Leksson (Lek Ofradssons ätt) 0:5:2 i H och jord i Hormesta och Villsberga samt jord i Avrabygden och Boskulla, Svennevads sn, Närke, då Olof Djäkn haft hand om dottersonens fädernesarv och uppburit avrad från dessa gods; jorden i Biskopskulla sn har Olof Djäkn köpt av Birger i H (RAp 8/9, se även Rahmqvist s 29).

1386 är Gunnar i H faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1497 omnämns Johan Olofsson i H i Uppsala domkyrkas räkenskaper som donator av en penningsumma (UpDkyR 2).

1550 anges i jordeboken att Gustav I igenbördat en gård från Axel Andersson (Lillie av Ökna) (UH 1550:18).

1554 ärver Malin Olofsdotter efter sin mor Karin Hansdotter en gård, vilken räntar 2½ pund korn och 0:6 avradspn (se Gryta, Tillinge sn) (BhSp 25/7).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5, vilken har 20 spann utsäde, äng till 20 lass hö och räntar 0:5 avradspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört kronan (AoE 29 A).

Högstena 1150-talet *Heosten* (VåKlJb f 58, avskr), 1240 (omkr) *Hogastem* (VåKlJb f 59v, avskr), 1455 *i Høggastenom* (Sandp 10/12) – 11 H, 4 g.

UH **1 skuj** 0:2:1 till Garn.
2 ky 1:0 + 1:0, 1547 0:7:2 + 0:7:2.
1 fr (1562 0:3:2) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1562 Per Larsson /Hamraätten/).

1150-talet donerar fru Ingeborg 16 örtugar till Vårfruberga kloster för sin sonson Knuts själ (VåKlJb f 58).

1240 (omkr) har Vårfruberga kloster 16 örtugar i H (VåKlJb f 59v).

1257(?) erhåller Vårfruberga kloster 9 örtugar av Filip Birgersson (?Aspenäsätten) (VåKlJb f 60).

1455 är Nils i H vedervaroman vid en jordtransaktion (Sandp 10/12).

1547 har de båda kyrkohemmanen 2½ pund utsäde och äng till 30 lass hö vardera (UH 1547:4).

Kattebo 1538 *Boda* (UH 1538:2), 1567 *Katteboda* (UH 1567:12) – 11 H, 4 f.
UH **1 skuj** 0:2 till Hormesta.
1 ky 0:6.
1547 har kyrkohemmanet 2½ pund utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

***Kulla** 1185 *Collem* (DS 96), 1280 *mansionem nostram Collar* (DS 698), 1344 *mansione Biscupcullum* (DS 3834).
1185 utfärdar påven Lucius III skyddsbrev för Uppsala ärkesäte och dess egendom, däribland K med dess tillägor (DS 96, DMS 1:2 s 202).
1280 anslår ärkebiskop Jakob Israelsson, med domkapitlets samtycke, sin gård K till underhåll för sex pojkar som tjänar i Uppsala domkyrka; vidare lägger han (Biskops)Kulla kyrka till gården och fritar den från biskoplig rätt (DS 698, se även DS 3834).

Kälkesta 1298 *de Kielkestum* (DS 1216), 1420 *i Kælkastom* (SD 2762) – 11 H, 4 g – övergiven bytomt (RAÄ 219:1) ca 200 m sydöst om Stora Berg.
UH **1 sk** 1:7:1.
1 skuj 0:5:2 till Håga.
1298 är Gise i K faste vid en jordtransaktion (DS 1216).
1329 är Holmsten i K vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).
1420 är Johan i K faste vid häradstinget (SD 2762).

Landsberga 1286 *in Lagunzberg* (DS 910), 1348 *Laghundsbærgha* (DS 4337), 1420 *i Lagunzberghe* (SD 2742) – 11 H, 5 f.
UH **10 kr** 0:6 + 0:6 + 0:3 + 0:3 + 0:3 + 0:3 + 0:3 + 0:1:0:4 + 0:1:0:4 + 0:0:2.
Summa jt 3:6.[4]

Landsberga är sätesgård för Herman Rodenkerke (spets uppifrån) 1420 (SD 2742) och hans änka Elseby Lydekadotter (van dem Bergen) skriver sig dit 1476 (DN 16:294).

[4] Kartor (se t ex EK J112-83-20a och LSA Landsberga A16:73–74, 1692) visar att Landsberga omfattade betydligt mer jord än vad som framkommer i UH. Här tycks ha funnits en stor enhet som inte framträder i landskapshandlingarna, troligen frälse- eller kronojord (se t ex Svartsjö, Sånga sn, DMS 1:7 s 213).

1286 utfärdar Karl Estridsson (delad sköld) sitt testamente på L (DS 910).
1348 byter kung Magnus Eriksson bort kungsgårdarna L och Råby samt Husby, Skederids sn, och Husby, Husby (-Långhundra) sn, till Israel Birgersson (Finstaättten) mot jord i Klockrike och Västerlösa snr, Östergötland (DS 4337, DMS 1:5 s 165).
1497 är L förlänad till Erik Trolle och räntar 2 läster korn, 11 fat järn, 40 spann råg och 15:0 pn (HSH 18 s 186).
1504 ingår Magnus Eriksson i L i en häradsnämnd (RApp 23/5).
1528 har Anders Hansson L kungsby i förläning (GR 5 s 204 f).
1532 får fogden Nils Varg L kungsby i förläning (GR 8 s 108).
1536 får Jakob Bagge L kungsby i förläning (GR 11 s 113).
1539 får Jakob Västgöte L kungsby i förläning (GR 12 s 123).
1555 får fogden Peder Larsson L kungsby i förläning (GR 25 s 321).
1558 får fogden Kristoffer Pedersson L kungsby i förläning (GR 28 s 319).

***Prästbolet**
1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 2:0.
1547 har gården 9 pund utsäde och äng till 50 lass hö (UH 1547:4).

Ramsta
1540 *Ramsta* (1540:10) – 11 H, 4 g.
UH **1 sk** 0:6:0:4, 1567 1:4 (inkl skuj), med skuj i Håga.
1 skuj 0:1:2:4 till Håga.

Råby
(nu Nedra Råby)
1348 *Raby* (DS 4337) – 11 H, 5 f.
UH **4 kr** 0:3 + 0:3 + 0:3 + 0:3 (ligger under Landsberga).
1348 byter kung Magnus Eriksson bort R och Landsberga till Israel Birgersson (se Landsberga) (DS 4337).

Rönna
1329 *de Rønu* (DS 2723), 1375 *i Røno* (DS 8741) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk** 1:4 + 1:4.
1329 är Johan i R vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).

1341 upptas i förteckningen över kyrkligt jordförvärv efter 1302 att Biskopskulla kyrka erhållit 0:0:½ i R (DS 3571).
1375 byter Jöns Kärling i Vallby sn och hans hustru Margit Markusdotter till sig ½:0:0:2 i R, som ligger vid 0:6 vid norra landet, av herr Folke, kyrkoherde i Långtora, mot jord i Ål, Långtora sn (DS 8741).
1420 är Anund i R faste vid häradstinget (SD 2762).
1441 är Jöns Ramundsson i R faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).
1558 omnämns Linde Olsson i R rörande en tvist om en utjord (GR 28 s 205).
1558 uppmanar Gustav I fogden Jöns Brun att låta hustru Karin i R få ut sitt rättmätiga arv (GR 28 s 408).

Söderby 1387 *i Sørby* (?RAp u d), 1441 *i Sydderby* (RAp efter 1/5) – 11 H, 4 f.
UH **1 sk** 1:0, 1552 **1 aoe**, 1566 **1 sk**.
1387 intygar Jöns Björnsson att hustru Katarina i Håga skänkt 0:0:16 i S till Sko kloster (?RAp u d, se SDHK nr 13219).
1441 är Lars Nilsson i S faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

Viggeby 1000-talet *Uiki* (?runsten U 805), 1332 *in Wighby* (DS 2925), 1420 *i Vigby* (SD 2762) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk** 1:5:1 + 1:5:1.
1000-talet omnämns Folkar i V (?runsten U 805).
1332 meddelar Björn, domprost i Uppsala, att han av den nu avlidne ärkebiskopen Olof mottagit 1:0 i V, vilket han med ärkebiskopens tillåtelse bytt bort mot jord i Hamra och Taxnäs, Fröslunda sn (DS 2925).
1349 är Lars i V vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1420 är Erik Pedersson och Erik Johansson i V fastar vid häradstinget (SD 2762).
1550 framträder Olof Larsson i V vid rådstugurätten i Enköping, då hans dräng undanhållit en tunna humle (ETb s 61).

Villsberga 1298 *de Vilsberghi* (DS 1216), 1378 *i Vilsbærghe* (DS 9678) – 11 H, 4 f.
UH **1 sk** 1:6.
1 ky 0:3:1, 1547 0:3:2, 1552 1:3, 1566 0:3:2.

1 ky 0:3, 1547 **1 kyuj**, 1549 **1 ky** (’Klockaren’).
1 fr (1562 0:3:1) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1298 är Sune ”Glam” i V faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1378 är Gudlef i V faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).

1385 lämnar Olof Djäkn 0:0:7 och ett ’fall’ (*lutzfal*), i ersättning till Gustav Leksson (se Håmsta) (RAp 8/9).

1455 säljer Inge Gudlefsson (okänt sigill) i Rebro, Tillberga sn, Siende hd, 0:0:2½ i V till Lars Jönsson (Hamraätten) (Sandp 10/12).

1547 har det ena kyrkohemmanet 10 spann utsäde och äng till 16 lass hö och det andra (’Klockarens’) 9 spann utsäde och äng till 4 lass hö (UH 1547:4).

Vrå

1347 *in Wra* (DS 4251) – 11 H, 4 f.

UH **1 skuj** 0:3:1 till Håmsta.
1 fr (1562 0:3:2) (1544 hustru Margareta i Enköping, 1554 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1347 är Nils Bengtsson i V faste vid häradstinget (DS 4251).

Värsta (nu Stora Värsta)

1298 *de Versestum* (DS 1216), 1378 *i Værsistum* (DS 9678) – 11 H, 4 f – nu i Härkeberga sn, Trögds hd. En gård (aoe) redovisas i UH i Långtora sn.

UH **1 sk** 1:0.
1 fr (1562 0:3) (1544 Barbro Larsdotter /Årbyätten/, 1554 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Nils Jespersson /Cruus/).
1 fr (1544 Merit ?Jonsdotter, 1547 Tomas Larsson, 1551 Bengt Nilsson /Schack av Skylvalla/, 1552 Johan Olofsson /Gyllenhorn/), 1566 **1 aoe**.

1298 är Kettilbjörn i V faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1378 är Bengt i V faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).

1492 är Peder i V nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

Österby 1341 *in Østirby* (DS 3571, avskr), 1347 *in Østirby* (DS 4251) – 11 H, 4 g.

UH **1 sk** 1:0.

1341 upptas i förteckningen över kyrkligt jordförvärv efter 1302 att Biskopskulla kyrka erhållit 0:0:½ i Ö (DS 3571).

1347 är Lars i Ö faste vid häradstinget (DS 4251).

Fittja socken

1310 *in Fittium* (DS 1704).
1329 *parochia Fitium* (DS 2745).
1367 *i Fytia sokn* (DS 7616).
1381 *i Fitia sokn* (RAp 8/9).

Omfattning: Lundersta och Mysinge samt ett nybygge (Friberg) överfördes till Kulla socken i kyrkligt avseende genom Kbr 7/9 1849 och i övriga avseenden genom Kbr 16/5 1851 (Lagerstedt s 13). I övrigt hade Fittja socken samma omfattning 1950 som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Kyrkans äldsta delar utgörs av de mot öster avsmalnande långhusmurarna, vilka troligen uppfördes under 1200-talet. Hur det ursprungliga koret varit utformat är oklart, då kyrkan byggdes om till salkyrka någon gång under 1300-talet. Vid denna tid försågs dessutom västgaveln med en korsblindering flankerad av säregna nischer med ornerade tegelplattor och vimpergliknande krön. Under 1400-talet genomgick kyrkan en omfattande ombyggnad och exteriören har i stort sett behållit sitt utseende sedan dess. Större delen av den östra kormuren revs och det nuvarande koret av tegel med tresidig avslutning uppfördes. Vårfrukyrkan i Enköping försågs med tresidig koravslutning i slutet av 1400-talet och har sannolikt använts som förebild. Samtidigt med korombyggnaden höjdes långhusmurarna med tegel och dess övre delar utsmyckades med blinderingsfriser. Förhöjningen av västgaveln skedde däremot med hjälp av bräder, vilket möjligen tyder på att ett torn planerats. Även vapenhuset tillkom vid denna tid, men sakristian kan ha uppförts tidigare. Vidare slogs stjärnvalv i kyrkorummet. Den medeltida sakristian ersattes med en ny år 1785 och knappt 100 år senare revs vapenhuset, vilket dock finns avbildat på Hadorphs teckning från 1681.

År 1868 upphörde kyrkan att vara gudstjänstlokal och merparten av dess inredning och inventarier såldes på auktion. Kyrkan återinvigdes 1925 efter en grundlig restaurering. En dopfuntscuppa från 1200-talets första hälft och en predella som tillhört ett senmedeltida altarskåp är de enda medeltida inventarier som finns bevarade i kyrkorummet. En inventarieförteckning från 1867 anger att altarskåpet då förvarades i klockstapeln. Samma förteckning nämner två nu försvunna träskulpturer föreställande Kristus resp jungfru Maria. Vidare konfiskerade Gustav I två förgyllda kalkar med patener och en förgylld kopparmonstrans vid 1500-talets mitt. 1488 erkänner 'den stora kyrktjuven' Lasse erkänt att han stulit föremål i bl a Fittja kyrka. (SvK 140, Bonnier s 65, s 266, StTb s 293.)

Kyrkby: Fittja by.

Fittja kyrka 1681 (HadorphR).

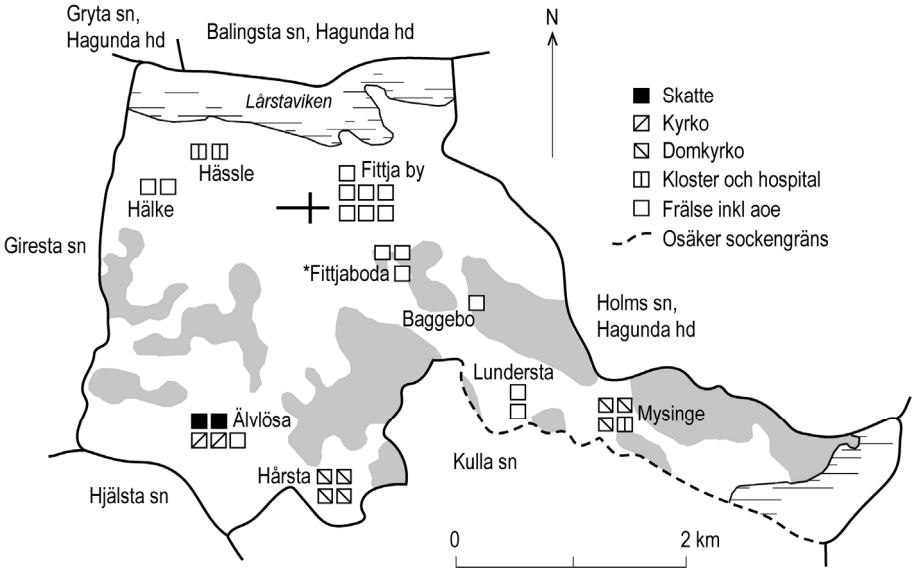
Runstenar: U 819 Mysinge (nu Fribergs allé), 820 Mysinge (återfunnen 1964), 821 Mysinge (nu Fribergs allé), 828 Bodarna/Fittja by.

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	ky	cant/pb	upheh	skokl	aoe	fr
Baggebo	– –	– –	– –	– –	– –	0 (1)	1 (0)
*Fittjaboda	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)	1 (0)
Fittja by	– –	– –	– –	– –	– –	5 (4)	2 (2)
Hårsta	– –	– –	4 (4)	– –	– –	– –	– –
Hälke	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Hässle	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)	– –
Lundersta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Mysinge	– –	– –	2 (0)	– –	1 (0)	1 (4)	– –
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –	– –	– –
Älvlösa	2 (2)	1 (2)	– –	1 (0)	– –	– –	1 (1)
SUMMA	2 (2)	2 (2)	6 (4)	1 (0)	1 (0)	10 (13)	9 (7)

Dessutom redovisar längderna: **aoeäng/aoeuj**: Fittja by 0 (1), Mysinge 1 (0).

Fittja socken

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Baggebo 1541 *Baggeboda* (UH 1541:10) – 11 H, 4 i.
UH **1 frt** (1544 Mats Persson), 1547 **1 aoet**, 1567(?) 0:4:2.
1547 anges i en arv och eget-längd att Gustav I fått torpet av Mats Persson i Uppsala (UH 1547:15).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp, vilket räntar ½:0 avradspn och 1½ pund korn; torpet uppges ha skänkts till kungen av Mats Perssons hustru Birgitta Kristiernsdotter (Vasa) (se ovan) (AoE 29 A).

Bodarna Se *Fittjaboda.

***Fittjaboda**
(nu Bodarna) 1475 *Fitiabode* (RAp 16/1) – 11 H, 4 i.
UH **1 aoe** 1:0.
1 aoe 1:0:1, 1566 1:0.
1541–43 **1 fr**, 1543 **1 frt**.
1475 ger Magnus Karlsson (Ekaätten) i morgongåva till sin hustru Sigrid Eskilsdotter (Banér) F, som räntar 3½ pund korn och 1:0 pn och jord i Fänsberga, Kulla sn

samt ytterligare jord i bl a Hagunda hd (RAp 16/1, DMS 1:6 s 82).

1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig en gård om 1:0:1 av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).

1553 ärver Gustav I sin mormor Sigrid Eskilsdotters morgongåvegods, men i stället för F ersätts kungen med annan jord, då mormodern förlorat den gården (HH 1 s 31).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, vilken räntar 1:0 avradspn, 3 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört Mats Perssons hustru Birgitta Kristiernsdotter (Vasa) (AoE 29 A).

Fittja by

1381 *i Fityom* (RAp 8/9), 1395 *i Fitthiom* (RAp 19/4), 1429 *Fitia* (RApp 13/1) – kyrkby – 11 H, 4 i – delvis överbyggd bytomt (RAÄ 24:1) intill nuv bebyggelseläge.

UH **3 aoe** 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1, 1545 **2 aoe** 1:0 + 1:0.
2 aoe 1:0 + 1:0.
1558 **1 aoeäng**.
2 fr (1562 0:4 + 0:4) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Ture Pedersson /Bielke/).
Summa jt (1562) 5:0.

1381 säljer Bo Jonsson (Grip) 0:18½ i F och jord i Salnecke, Gryta sn, till kaniken Magnus Tyrgilsson (Färla) (RAp 8/9, DMS 1:6 s 83).

1395 omnämns Lars i F i samband med en jorddonation (se Sista, Torstuna sn) (RAp 19/4, DMS 1:8 s 173).

1429 tvistar i Stockholms rådstuga Anund Sture å ena sidan och å andra sidan Bo Jonssons (Grip) arvingar Hans av Everstein, Nils Erengislesson (Hammerstaätten) och Bo Knutsson (Grip) om F; Anund Sture hävdar att godset är hans hustru Kristina Anundsdotters (Lejonansikte) rätta arv som olagligt tagits från hennes föräldrar. Rådmännen meddelar att tvisten skall avgöras på Lagunda häradsting. Senare samma år tilldömer lagmannen i Uppland, Nils Gustavsson (Rossviksätten), Anund Sture en gård i F på hustrun fru Kristinas vägnar, vilket anges i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev. (RApp 13/1, C 4 f 21v.)

1449–51 upptas F, som räntar 4:0 avradspn, i Birgitta Stensdotters (Bielke) räkenskaper (C 22 f 7v–8v).
1453 ärver Katarina Stensdotter två gårdar i F vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby, Giresta sn) (SjSp 7/6).
1478 tillfaller några gårdar i F, vilka tillsammans räntar 15 pund korn, Kristiern Johansson (Vasa) vid arvskifte efter fadern Johan Kristiernsson (K 3 Banér f 97v, avskr).
1507 (omkr) är Lars Olofsson i F närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (?RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).
1525 byter Gudmund Pedersson (Ulv av Horsnäs) till sig tre gårdar i F och två gårdar i Östergötland av Gustav I mot en del i Örby, Vendels sn (GR 2 s 231, DMS 1:4 s 174 f).
1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig två gårdar om 1:0 vardera av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om vardera 1:0, vilka har 5 pund utsäde, äng till 40 lass hö och räntar vardera 1:0 avradspn, 6 pund korn samt 6 dagsverken; gårdarna uppges kungen ha bytt till sig av Jöran Åkesson mot Tidögods (se ovan) (AoE 29 A).
1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar i 'Fittja kyrkby' som vardera räntar 0:4 avradspn, 2½ pund korn, 1 lamm och 2 höns (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).
1561 tilldömer Erik XIV:s nämnd Johan Gudmundsson (Ulv av Horsnäs) och hans bröder gods i Östergötland som ersättning för jord i F, vilken rikets råd tilldömt deras mor Märta Kristiernsdotter (Vasa) (HH 13:1 s 13).

Hårsta 1538 *Haarsta* (UH 1538:2) – 11 H, 4 i.
UH **4 cant** 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0, 1542 **4 pb**.
1344 har Uppsala domkyrkas femte kanonikat 4:0 som räntar 2 läster korn och 9½:0 pn (DS 3835 s 311, Dahlbäck s 85).[5]
1538 får Conrad von Pyhy cantorian (förenades omkr 1440 med det femte kanonikatet) med tillhörande jord i

[5] Källan nämner inget bynamn, men jordetalen i UH tyder på att det är Hårsta som avses.

förläning av Gustav I (GR 12 s 116, Dahlbäck s 85 f, s 96).

1543 får Ture Pedersson (Bielke) cantorian och dithörande inkomster i förläning av Gustav I; i UH redovisas gårdarna i H som förlänade till Ture Pedersson 1544–67 (GR 15 s 571).

Hälke 1397 *i Hälgeke* (GiBr s 114, avskr), 1447 *i Helgheke* (RAp 29/6) – 11 H, 4 h – låg sydväst om Hässle, se karta från 1690 (LSA Hässle A16:45-46).

UH **2 fr** (1562 1:0 + 1:0) (1544 Ture Pedersson /Bielke/, 1547 Nils Pedersson /Bielke/, 1553 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).

1397 byter Karl Ulfsson till sig 1:0 av Ragvald Petersson (se Tibble, Tillinge sn) (GiBr s 114).

1447 är Olof i H faste vid häradstinget (RAp 29/6).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i H vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby, Giresta sn) (SjSp 7/6).

1520-talet(?) får Nils Pedersson (Bielke) två gårdar, vilka vardera räntar 6 pund korn, 1:0 pn, 1 lamm och fodring för 6 hästar, vid arvskifte efter sina föräldrar Peder Turesson och Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge) (VikS E 2742).

1552 meddelar Gustav I att Ture Pedersson skall få tillbaka 0:0:8 i H (se Lådö, Sparrsätra sn) (GR 23 s 179).

1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar i H som vardera räntar 1:0 pn, 5 pund korn och 1 lamm (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).

Hässle 1302 *Hesli* (SkoKlJb s 16), 1453 *Hesløø* (SjSp 7/6), 1507 (omkr) *i Hetzle* (RApp odat nr 272) – 11 H, 4 i.

UH **2 aoe** 1:0 + 1:0 (f d **skokl**).

1302 har Sko kloster 2:0 förvaltade i huvudgårdsdrift; vidare har klostret 0:0:2 förvaltade i landbodrift i *Øthinga bøli vid (*iuxta*) H (SkoKlJb s 16 f, se även DMS 1:10 s 142 f).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i H vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby, Giresta sn) (SjSp 7/6).

1489–1503 har Sko kloster två landbor, vilka vardera räntar

4½ pund korn och 1:0 pn (SkoKlJb s 33).

1507 (omkr) är Lars Knutsson i H närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).

1536 säljer Sko kloster två gårdar om sammanlagt 2:0 till Gustav I; gårdarna räntar tillsammans 2:0 avradspn, ½:0 dagsverkspn, 9 pund korn, 1½ pund smör och 2 'unga' får (K 6 f 129v–130).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om vardera 1:0, vilka har 4 pund och 6 spann utsäde, äng till 55 lass hö och räntar vardera 1:0 avradspn, 4½ pund korn, 15 mark smör, 1 får samt 4 dagsverken; gårdarna har kungen köpt av Sko kloster (se ovan) (AoE 29 A).

Lundersta 1310 *de Lundastum* (DS 1704), 1340 *i Lundesta* (GiBr s 85, avskr), 1368 *i Lwndistom* (DS 7690, avskr), 1449 *i Lwndista* (RAp 26/3) – 11 H, 4 i – övergiven bytomt (RAÄ Kulla 26:1) ca 900 m sydöst om Baggebo – nu i Kulla sn.

UH **1 skuj** 0:5 till Stjärnholm, Kulla sn.
2 fr (1562 0:6 + 0:6) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Ture Pedersson /Bielke/).

1310 är Ingevald i L vittne vid en donation till bl a dominikankonventet i Sigtuna (DS 1704).

1340 pantsätter Finvid Larsson (Filip Larssons ätt) och hans hustru Kristina Petersdotter sitt gods i L till Strängnäskaniken Ingevald Magnusson (Magnus Marinasons ätt) (GiBr s 85).

1368 pantsätter Björn Nilsson (stjärna) 0:12:2 till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) (se Söderby, Funbo sn) (DS 7690, DMS 1:3 s 248).

1430 säljer Sten Turesson (Bielke) till Kristiern Nilsson (Vasa) 0:12:2 i L och jord i Bärsta, Giresta sn, samt ytterligare jord i Litslena, Villberga och Torstuna snr (RAp 26/3 1449).

1449 återköper kung Karl Knutsson av Kristiern Nilssons arvingar den jord som Kristiern Nilsson 1430 köpt av Sten Turesson (se ovan); vidare återköper kung Karl Knutsson samma dag jord som Kristiern Nilsson förvärvat vid andra tillfällen och som Karl Knutsson är bördeman till (RAp 26/3, DMS 1:9 s 168, DMS 1:8 s 172).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok två gårdar om sammanlagt 0:12:2, vilka tillsammans räntar 8 pund korn och 0:12:2 pn (C 7 f 4).

1470-talet upptas i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev 0:12:2 i L tillsammans med övrig jord som Björn Nilsson pantsatte till Karl Ulfsson 1368 (se ovan) (C 4 f 22).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) 0:12:2 i L och all annan jord som deras morfar Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (RAp 12/4 vid RAp 23/4).

1559 skiftas arv på Vik efter bl a Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge), då Ture Pedersson (Bielke) utöver godskomplexet Salsta, Tensta sn, bl a ärver två gårdar i L, vilka vardera räntar 0:6 pn, 3 pund korn, 1 lamm och 2 höns, och jord i Staby, Giresta sn, och Ör, Hjälsta sn (ShSp 12/3, DMS 1:3 s 183 ff).

Mysinge

1321 *i Ekeby* (GiBr s 56, avskr), 1329 *in villa Mysinge* (DS 2745), 1356 *i Mysinghe by* (DS 5524, avskr), 1367 *Mysinge* (DS 7497) – 11 H, 4 i – nu i Kulla sn.

UH **2 pb** 0:7 + 0:7, 1541 **2 aoe**, 1553 1:1 + 1:1.
1 skokl 1:1, 1540 **1 aoe**.
1 aoe 1:1 (f d **pb**).
1541–48 **1 aoeuj** 0:4.

1321 byter Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) till sig 0:9 'i Ekeby' (se 1444 nedan) av Johan Salormsson mot jord i Oppeby och Säby, Aspö sn (GiBr s 56, DMS 2:6 s 46).

1329 säljer Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 0:14 till den prebenda som hertig Valdemar stiftat i Uppsala domkyrka (DS 2745).

1329 säljer/byter Gregers Magnusson bort sammanlagt ½:0 i M till domprosten Björn; 0:0:4 säljer han och 0:0:8 byter han bort mot jord i Skälsta, Ramsta sn, och Vrå, Skogs-Tibble sn (DS 2746, DMS 1:6 s 137, s 153).

1344 hör 0:14 'i Ekeby, Bondekulla sn' (se 1444 nedan) till den elfte prebendan, vilken hertig Valdemar stiftat i Uppsala domkyrka (DS 3836).

1347 hör 0:9 i M och jord i Vappa, Tillinge sn, samt ytterligare jord i Bromma, Danderyds, Odensala, Solna och Spånga snr till S:t Martins kapell i Stockholms storkyrka, vilket stiftats av Johan Geysmar (DS 4162, DMS 1:7 s 241, 251, 322, 331).

1356 köper herr Bengt, kanik i Uppsala domkyrka, ½:0 av Johan Tannö (DS 5524, DS X 200).[6]

1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i M vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1376 har domkyrkans fabrica ½:0 som brukas av en landbo och räntar 4 pund korn (SvK 227 s 170 f).

1417 uppbär domkyrkans fabrica 3 pund korn och ½:0 pn från M (SvK 227 s 208 f, s 216 f).

1444 hör 0:9, som räntar ½ läst korn och 1:0 pn till S:t Martins prebenda i Stockholms storkyrka (SvK 227 s 396 f).

1444 hör 0:14 i M, 'som förr kallades Ekeby och räknades till Bondekulla sn' (se 1344 ovan), till hertigarnas prebenda i Uppsala domkyrka; godset räntade tidigare 1 läst korn och 3½:0 pn, men eftersom det legat öde erhöll inte den nuvarande prebendeinnehavaren något. På grund av återuppbyggnad räntar emellertid godset nu 7 pund korn och 0:14 pn. (SvK 227 s 402 ff.)

1450 skänker Ingevald Ingemundsson (Svepnäsätten), prebendat i Strängnäs, till Yttre Vårfrukoret i Strängnäs domkyrka 0:9, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, på villkor att korprästen varje söndag skall sjunga en mässa tillägnad den heliga Treenigheten; jorden är hans rätta fäderne, men har varit pantsatt till en borgare i Stockholm vid namn Håkan Bagare och nu återlösts. För arvingarnas räkning köper herr Ingevald i stället lika mycket jord i Vansta, Ösmo sn. (RAp 25/7, DMS 2:1 s 273 f.)

1507 (omkr) är Mickel i M närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).

[6] Brevet finns endast bevarat i eftermedeltida regestform, där det uppges att herr Bengt sålt jorden, men det rör sig sannolikt om en missuppfattning, då domkyrkan innehar jorden tjugo år senare (se 1376).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok fyra gårdar om vardera 0:9, vilka har 3½ pund utsäde, äng till 30 lass hö och räntar vardera 0:5:0:6 avradspn, 4 pund och 3 spann korn samt 3 dagsverken; gårdarna uppges vara prebendegods (AoE 29 A).

***Prästbolet** 1533 *Fittia prestegåll* (GR 8 s 202), 1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 1:0.
1533 utfärdar Gustav I ett brev i F prästgård (GR 8 s 202).
1547 har gården 3½ pund utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).

Vallbyland 1540 *Valbolanda* (UH 1540:10), *Valby land* (UH 1542:5) – utjordarna låg väster om Älvlösa (EK J112-84-16).
UH **2 skuj** 0:1:2:4 + 0:1 båda till Älvlösa.
1 skuj 0:3:0:4 till Östersta, Hjälsta sn.
1 skuj 0:2:1:4 till Vettesta, Hjälsta sn.
1 skuj 0:1:2 till Hustugu, Giresta sn.
1 skuj 0:1:0:4 till Brunna, Kulla sn.
Summa jt 1:3:1.

Älvlösa 1347 *in Eluisløso* (DS 4251), 1367 *i Elweløsom* (DS 7616) – 11 H, 4 i.
UH **2 sk** 1:4 + 0:6:2:4, 1554 1:4 + 0:7, 1566 1:6:0:4 + 1:4:1, med skuj i Vallbyland.
1 ky 1:3, 1547 1:4:1:4.
1 upheh 0:4, 1542 **1 kyt**, 1543 **1 ky**, 1552 **½ ky**.
1 fr (1562 1:4) (1544 Klas Jöransson /Stiernsköld/).
1347 omtalas Ärnkil i Ä som domare vid häradstinget (DS 4251).
1349 är Raskolf i Ä faste vid en jordtransaktion (DS 4463).
1367 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) bort 0:0:8 i Ä till Sten Stensson (Bielke) mot lika mycket jord i Ekholmen, Veckholms sn (DS 7616).
1376 får Staffan Ulfsson (Ulv) 0:8 i Ä och jord i Amnö, Veckholms sn, vid en förlikning med Sten Stensson (Bielke) beträffande ett jordbyte mellan deras fäder Ulf Filipsson och Sten Turesson (DS 9183, DMS 1:9 s 225, DMS 2:6 s 171).
1390 är Peter Sigridason i Ä faste vid häradstinget (RAp 9/6).

1528–32 har Uppsala helgeandshus frälsejord i Ä som räntar 12 spann korn (UFT VI s 198, s 211, HHLG III s 99, 107, 109).

***Øthinga bøli** Se Hässle.

Fröslunda socken

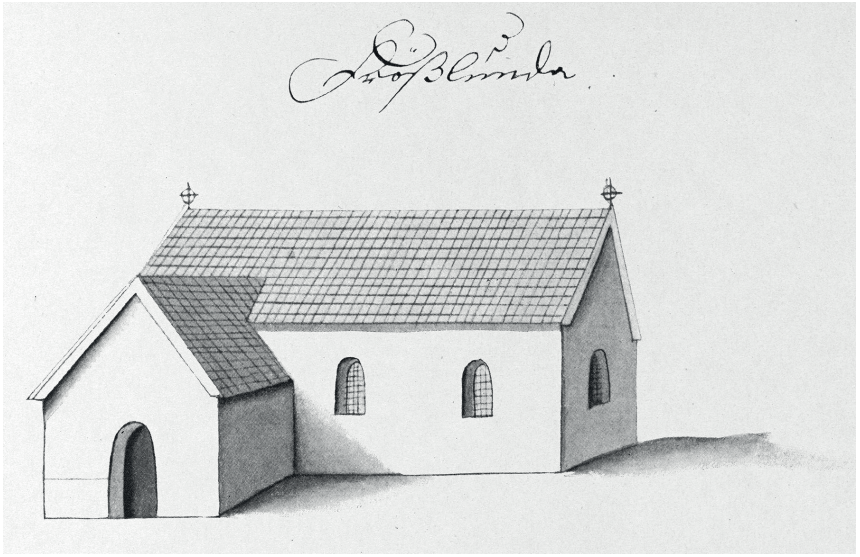
1303 *deinde Frøslundi* (DS 2218, avskr).
1332 *parochia Frøslundum* (DS 2925).
1386 *i Frøslunda sokn* (RAp 12/7).

Omfattning: Fröslunda socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Angående Rymningen, se Giresta sn.

Kyrka: De ornerade gavelröstena tyder på att den nuvarande salkyrkan med rektangulärt långhus och rakt avslutat kor uppfördes under 1400-talets senare del. Sakristian uppfördes samtidigt med den övriga kyrkan, men vapenhuset tillkom något senare, sannolikt vid 1500-talets början. En äldre föregångare till kyrkan bör ha funnits på platsen, men några undersökningar som kunde visa spår av en äldre byggnad i murverket har inte gjorts. Det på Hadorphs teckning synliga korfönstret igensattes så sent som 1932, men dess konturer framträder ännu i exteriören. Enligt Martin Aschaneus skall det på 1600-talet ha funnits inbrända ritningar av ett Sturevapen och inskriften ”Margareta dedit me” (”Margareta gav mig”) i två av kyrkans fönster. Kyrkan är uppförd på moränmark, vilket upprepade gånger orsakat sättningar och sprickor i murarna med omfattande restaureringar som följd. Vid 1800-talets början befann sig kyrkan i mycket dåligt skick, och man ansåg det nödvändigt att riva de medeltida tegelvalven. Kyrkorummet försågs i stället med ett tunnvalv i trä.

Förutom den rikt ornerade kalkstensfunten från 1400-talets senare del har kyrkan ett antal medeltida träskulpturer i sin ägo. Äldst är en framställning av jungfru Maria och Jesusbarnet från 1200-talets mitt. En fragmentarisk Kristusfigur som tillhört ett triumfkrucifix dateras till slutet av 1200-talet, liksom en sörjande Johannes som sannolikt ingått i en kalvariegrupp tillsammans med en nu försvunnen Mariaskulptur. En framställning av Johannes döparen från 1300-talets första hälft bör ha sitt ursprung i en verkstad i anslutning till domkyrkobygget i Uppsala. Övriga träskulpturer har daterats till 1400-talet: S:ta Birgitta, ett krönt kvinnligt helgon, Anna själv tredje samt en mycket skadad S:t Göran till häst. Beträffande övriga medeltida inventarier kan här nämnas en ljuskrona i malm från 1500-talet, vilken kröns av en bild av aposteln Jakob. Vidare ingår ett senmedeltida skaft i kyrkans nattvardskalk. År 1819 inköptes från Kumla kyrka i Västmanland en orgel i vilken ingår delar från 1500-talet. (UKy 39 2:a uppl, Bonnier s 37 f, 43, 266, Jacobsson s 270, SHM mbild.)

Kyrkby: Fröslunda. Den medeltida prästgården var belägen i Fröslunda (se nedan).

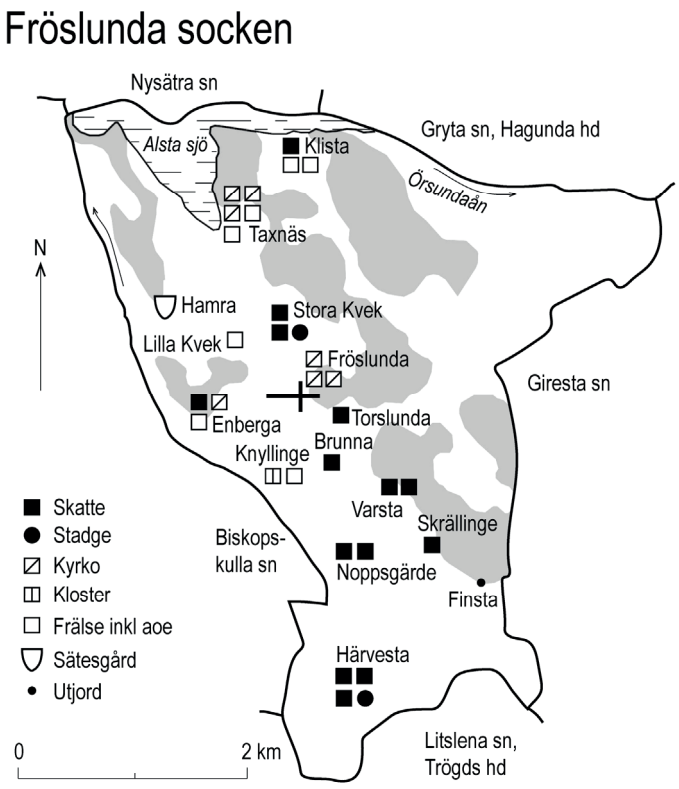

Fröslunda kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 805 Fröslunda kyrka (försvunnen), 806 Fröslunda kyrka (försvunnet fragment), 807 Enberga (nu i Fröslunda kyrka), 808 Enberga/Hamra, 809 Härvesta/Noppsgärde, 810 Noppsgärde.

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	st	ky	skokl	fr
Brunna	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Enberga	1 (1)	– –	1 (0)	– –	1 (1)
Fröslunda	– –	– –	2 (3)	– –	– –
Härvesta	3 (3)	1 (0)	– –	– –	– –
Klista	1 (1)	– –	– –	– –	2 (2)
Knyllinge	– –	– –	– –	1 (1)	1 (1)
Kvek, Lilla	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Kvek, Stora	2 (2)	1 (0)	– –	– –	– –
Noppsgärde	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Skrällinge	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Taxnäs	– –	– –	3 (2)	– –	2 (2)
Torslunda	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Varsta	2 (2)	– –	– –	– –	– –
SUMMA	14 (14)	2 (0)	6 (5)	1 (1)	7 (7)

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Brunna

1298 *de Brunum* (DS 1216), 1504 *i Brunna* (RApp 23/5) – övergiven bytomt (RAÄ 91:1) ca 400 m söder om Torslunda, se karta (LSA Brunna B20-2:1, 1712).

UH **1 sk** 2:0, 1547 2:2, 1567(?) 2:3:1.

1298 är Tjälve i B faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1341 anges i en godsförteckning att Fröslunda kyrka förvärvat 0:0:2½ efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).

1504 ingår Jöns Eriksson i B i en häradsnämnd; kan avse Brunna, Kulla sn (?RApp 23/5).

Enberga 1347 *in Enebærghum* (DS 4251), 1378 *i Enebærghum* (DS 9678) – 11 H, 4 g.
UH **1 sk** 1:1:2.
1538–47 **1 kyt** 0:3:1, 1544 **1 ky**, 1547 0:7:1.
1 fr, 1566 **1 frt** (1544 hustru Karin på Hamra, 1547 Nils Larsson).
1347 och 1349 är Själmber i E faste vid häradstinget och vid en jordtransaktion (DS 4251, DS 4463).
1378 uppträder Peter i E som underhäradshövding i Lagunda hd (DS 9678).
1547 har kyrkohemmanet 17 spann utsäde och äng till 24 lass hö (UH 1547:4).

Finsta 1347 *in Finzstæ* (DS 4251), 1378 *i Finzta* (DS 9678) – låg sydöst om Skrällinge vid gränsen mot Giresta sn (EK J112-84-16).
UH **2 skuj** 1:1 + 0:4 till Noppsgärde.
1 skuj 0:7:1 till Skrällinge.
1 skuj 0:3:2 till Furuby, Giresta sn.
1547–1552 **1 skokluj** 3:0.
Summa jt 6:0.
1347 och 1349 är Gunnar och Olof i F fastar vid häradstinget och vid en jordtransaktion (DS 4251, DS 4463).
1378 är Olof i F faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).
1390 är Ingevald i F faste vid häradstinget (RAp 9/6).

Fröslunda 1540 *Fröslunda* (UH 1540:10) – kyrkby – 11 H, 4 g.
UH **1 skuj** 0:1:1 till Torslunda.
1 ky 1:2, 1566(?) 1:0 (’Prästgården’).
1 ky 0:5, 1547 0:6, 1566 1:0.
1548 **1 ky** 0:6:2 (’Klockaren’).
1547 har prästgården 3 pund utsäde och äng till 30 lass hö och det andra kyrkohemmanet har 13 spann utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

Hamra 1326 *de Hambri* (DS 2556), 1332 *in Hamar* (DS 2925), 1378 *i Hambre* (DS 9678) – 11 H, 4 g.

Hamra är sannolikt sätesgård för Lars av Hamra 1326 (DS 2556) och för följande medlemmar av Hamraätten: Lars Jönsson 1409 (SU s 355), Jöns Larsson 1417–33 (SD 2375, UUBp 5/10), Lars Jönsson 1441–90 (RAp efter 1/5 se SDHK nr 23799, RAp 9/7), Ingemund Larsson 1500 (RAp 16/1),

Lars Ingemundsson 1510–18 (RAp 11/11, RAp 3/2) och Per Larsson 1544–64 (UUBp 24/6, UUBp 11/5).

1332 meddelar Björn, domprost i Uppsala, att han bytt till sig 0:0:14 i H och jord i Taxnäs mot den jord i Viggeby, Biskopskulla sn, som han mottagit av den nu avlidne ärkebiskopen Olof; vidare förbinder han sig att lämna de hus han köpt i H och sin del i lösöret till den blivande ärkebiskopen (DS 2925).
1349 är Johan Vinter i H vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1378 och 1390 är Lars i H faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679, RAp 9/6).
1420 och 1424 är Jöns Larsson i H vedervaroman vid häradstinget resp vittne vid utfärdandet av ett morgongåvebrev (SD 2762, RAp 28/8).
1466 är Lars Jönsson i H vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 31/1).

Härvesta 1000-talet *Herfistam* (runsten U 809), 1298 *de Heruestum* (DS 1216), 1390 *af Hærwedzstom* (RAp 9/6) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk** 1:6:1:4 + 2:0:1.
1 sk 1:1, 1566(?) 2:1.
1540–56 **1 st** 1:0.
1000-talet omnämns Andvid i H (U 809).
1298 är Olof Ingevastsson i H faste vid en jordtransaktion (DS 1216).
1347 och 1349 är Gunne i H faste vid häradstinget och vittne vid en jordtransaktion (DS 4251, DS 4463).
1390 är Olof Pedersson i H faste vid häradstinget (RAp 9/6).
1447 är Mats i H faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1492 görs en landssyn mellan H och Staby skog, där H frändöms Staby skog samt Gullarsbo, Nysätra sn (RAp 2/5 två brev, ULdb s s 109 f).
1556 befriar Gustav I Henrik Knusson i H från skatt i tre år från det att han börjat bruka marken som legat öde (GR 26 s 701).

Klista 1334 *in villa Cliastum* (DS 3100, avskr), 1390 *af Cliastom* (RAp 9/6) – 11 H, 5 g – övergiven bytomt (RAÄ 64:1) ca 600 m nordöst om Taxnäs.
UH **1 sk** 0:7:2:4.

2 fr (1562 1:1:1:4 + 0:6) (1544 Barbro Larsdotter /Årbyätten/, hustru Karin på Hamra, 1547 Anna Arvidsdotter /Trolle/, Nils Larsson).

1334 säljer Jakob Markusson (kluven sköld, dexter fält liljekvist) i Valgeby, Härkeberga sn, 0:0:5 i K till Arne, kanik i Uppsala; jorden har Jakob köpt av den nu avlidne kaniken Olof i Åbo (DS 3100).

1344 har domkyrkans fabrica 0:0:10 i K (DS 3838).

1390 är Magnus Petersson i K faste vid häradstinget (RAp 9/6).

Knyllinge 1298 *de Knythlingi* (DS 1216), 1444 *i Knitlinge* (RAp 23/6) – 11 H, 4 g.

UH **3 skuj** 0:3:1 till Torslunda + 0:2 till Varsta + 0:1 till Berg, Biskopskulla sn.
1 skokl 0:5:1.
1 fr (1562 0:1:2:4), 1566 **1 frt** (1544 Johan Pedersson /Bååt/, 1553 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/ 1562 Sten Eriksson /Kolhammarsätten/).

1298 är Johan i K faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1444 skänker Olof Olofsson i Kvek som själagåva till Sko kloster en teg i K 'liggande i Rymningen' (se vidare Rymningen, Giresta sn), vilken är belägen bland de tegar om 0:0:10 som kallas 'hesta tegarna' närmast 1:0:½ i västra landet mellan de 'båda gärdena' (RAp 23/6).

1447 byter ärkbiskop Nils till sig tre ängstegar, varav två ligger i K sjöäng, av Erik i Varsta (se Varsta) (RApp 25/10).

1511 meddelar ärkebiskop Jakob Ulfsson och väpnaren Påvel Kyle att de lagt gården K under Sko kloster för den avlidne 'välbördig sven' Johan Nilssons i Norrhammar, Kungs-Husby sn, räkning; detta sker med modern Magdalena Björnsdotters samtycke och på villkor att Johan Nilssons syster Anna Nilsdotter så länge hon lever skall få inkomster till sitt uppehälle från gården (RAp 16/7).

Kvek, Lilla 1430 *i østra Qweek* (RAp 20/4) – 11 H, 4 g.

UH 1541–42 **1 ky**.
1 fr (1562 0:6) (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).

1430 testamenterar Anders Pedersson (bomärkessigill) i

Hallarsjö, Enåkers sn, med sin hustrus samtycke, 1:0 i östra K i östra delen av åkrarna till S:ta Annas altare i Uppsala domkyrka, där också makarna väljer sin gravplats; jorden har han tidigare köpt av Lars Pedersson i Ransta, Kumla sn, Tjurbo hd, och givit sin hustru i morgongåva (RAp 20/4 se SDHK nr 21356, se även SDHK nr 21355, DMS 1:8 s 65).

Kvek, Stora 1347 *in Kwek* (DS 4251), 1420 *i Quek* (SD 2762) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk** 1:5:1:4 + 1:5:1:4, 1547 2:5:0:6 + 2:5:0:6 (inkl skuj).
2 skuj 0:4:0:6 + 0:4:0:6.
1540–44 **1 st** 0:7.
1347 och 1349 är Filip i K faste vid häradstinget och vid en jordtransaktion (DS 4251, DS 4463).
1420 se Berg, Biskopskulla sn.
1444 se Knyllinge.
1447 är Lars Olofsson i K faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1462 samtycker Lars Olofsson i K till en donation som Cecilia Ingevastdotter gör till Uppsala domkyrka (RAp 17/2).

Noppsgärde 1370 *i Noppaskælom* (DS 8047), 1390 *af Nupposkæl* (RAp 9/6) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk** 1:5:0:4 + 1:2, båda med skuj i Finsta.
1 skuj 0:1 till Furuby, Giresta sn.
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:2¼ till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1390 är Jordan i N faste vid häradstinget (RAp 9/6).
1420 är Själmber i N faste vid häradstinget (SD 2762).
1492 är Mats i N nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

Skrällinge 1349 *de Skrællinge* (DS 4463), 1390 *af Skrellinge* (RAp 9/6) – 11 H, 4 g – övergiven bytomt (RAÄ 54:1) ca 100 m söder om nuv bebyggelse.
UH **1 sk** 0:7, 1567(?) 3:0 (inkl skuj), med skuj i Finsta, denna sn, och Håga, Biskopskulla sn.
1349 är Påvel i S faste vid en jordtransaktion (DS 4463).
1390 är Erik i S faste vid häradstinget (RAp 9/6).
1420 är Peder Eriksson i S faste vid häradstinget (SD 2762).

1492 är Olof Pedersson i S nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).
1499 är Olof i S en av två representanter för Lagunda hd vid kungaval i Stockholm när kung Hans son Kristian utses till dennes efterträdare som Sveriges kung (Hadorph s 369).
1561 omnämns Jon i S i samband med en tomtaffär i Enköping (ETb s 134).

Taxnäs 1315 *in Thaxnes* (DS 1757), 1444 *i Tagxnæs* (RAp 26/6) – 11 H, 4 g.
UH **1 ky** 0:6, 1547 0:6:2:4, 1550 0:7.
1 ky 0:6.
1538–43 **1 kyt** 0:3:1, 1541 **1 ky** ('Klockaren').
2 fr (1562 2:2) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1562 Nils Larsson).
1315 testamenterar domprosten Anders i Uppsala 0:0:1 till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter och hennes make (se *Lårsta, Giresta sn) (DS 1757, 2011, 2012).
1332 meddelar Björn, domprost i Uppsala, att han bytt till sig 0:0:4 i T (se Hamra) (DS 2925).
1341 anges i en godsförteckning att Fröslunda kyrka förvärvat 0:0:2:6 efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).
1344 har domkyrkans fabrica 1:0:2 i T (DS 3838).
1376 har domkyrkans fabrica 0:10:1 som brukas av en landbo och räntar 3 pund, 6 spann korn samt 0:10:1 pn (SvK 227 s 170 f).
1417 uppbär domkyrkans fabrica 3 pund korn och 1:0 pn från T (SvK 227 s 208 f, s 216 f).
1444 byter ärkebiskopsbordet till sig 1:0:2 av Uppsala domkyrka (se Berga, Danmarks sn) (RAp 26/6 två brev, DMS 1:2 s 141).
1444 byter Lars Jönsson (Hamraätten) till sig 1:0:2 av ärkebiskopsbordet mot jord i Svinninge, (Öster)Åkers sn (RAp 11/11).
1547 har de båda kyrkohemmanen 14 spann utsäde och äng till 18 lass hö resp 1½ pund utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

Torslunda

1420 *i Torslundom* (SD 2762) – 11 H, 4 g.
UH **1 sk** 2:0, med skuj i Fröslunda och Knyllinge.
1420 är Peder Smed i T faste vid häradstinget (SD 2762).
1504 ingår Jakob i T i en häradsnämnd (RApp 23/5).

Varsta

1298 *de Huaranstum* (DS 1216), 1359 *i Hwarestum* (DS 6039, avskr), 1378 *i Hvarastum* (DS 9678) – 11 H, 4 g.
UH **1 sk** 1:4, med skuj i Knyllinge.
1 sk 1:2, 1547 1:6.
1298 är Lars i V faste vid en jordtransaktion (DS 1216).
1341 anges i en godsförteckning att Giresta kyrka förvärvat 0:½:0:1 efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).
1359 testamenterar Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) och hans hustru Bengta Abrahamsdotter ½:0 till instiftandet av Johannes evangelistens prebenda i Uppsala domkyrka (DS 6039, DMS 1:2 s 245, Dahlbäck s 146 f).
1378 är Olof i V faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).
1386 skänker Katarina i Östersta, Rasbo sn, för sin son Harald Nilssons själ ½:0 till den prebenda som Johan Kettilbjörnsson innehar i Uppsala domkyrka; herr Johan får råda över jorden under hela in livstid och när han dör skall jorden tillfalla den prebenda som han då innehar (RAp 12/7).
1400-talet(?) hör ½:0 till den fjärde vicarian i Uppsala domkyrka; prebendaten uppbär 12 spann korn (DS 3836).
1441 är Erik i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).
1447 byter ärkebiskop Nils, med domkapitlets samtycke, bort till Erik i V ½:0 i V med alla tillägor utom en ängsteg vid *Eketegen*, vilken ärkebiskopsbordet tidigare köpt av Eriks bror Nils i V (se Rymningen, Giresta sn); i utbyte får ärkebiskopen tre ängstegar: en ligger vid *Eketeghen* och de andra två i Knyllinge sjöäng (RApp 25/10).

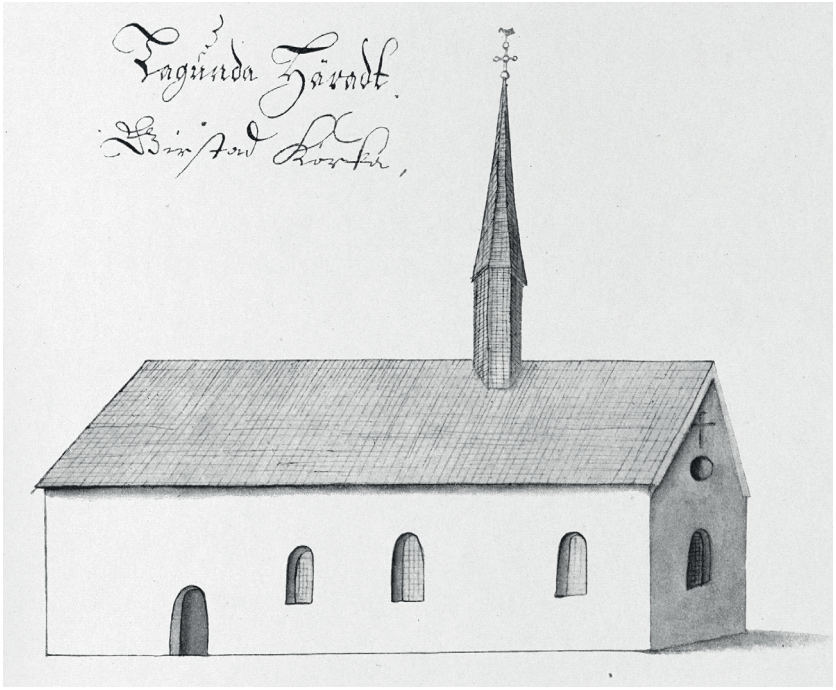
Giresta socken

1278 *de Giristum* (DS 642, avskr).
1299 *parochie Giristum* (DS 1293).
1376 *i Gyrista sokn* (DS 9259).

Omfattning: Ängen Rymningen som i administrativt avseende även tillhört Biskopskulla och Fröslunda socknar överfördes till Fröslunda socken genom Kbr 2/2 1894 (Lagerstedt s 12). I övrigt hade Giresta socken samma omfattning 1950 som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Bortsett från fragment av två masverksfönster återstår i dag ingenting av den medeltida kyrkobyggnaden som möjligen uppfördes under 1200-talet. Hadorphs teckning från 1681 ger emellertid en förhållandevis god uppfattning om den medeltida exteriörens utseende. Där avbildas en stor rektangulär byggnad med blinderingar på östgaveln och takryttare. Uppgifter om interiören och något om byggnadshistorien finns nedtecknade av Peringskiöld, där det framkommer att kyrkan under senmedeltiden utvidgats åt både öster och söder. Vidare skall en sakristia ha uppförts i samband med denna ombyggnad. Kyrkorummets takvalv var försedda med kalkmålningar. Peringskiöld uppger att ärkebiskoparna Jöns Bengtssons (Oxenstierna) och Jakob Ulfssons vapen var målade i långhusets resp södra sidoskeppets valv, vilket innebär att långhusets valvmålningar tillkommit under tidsperioden 1448–67 och sidoskeppets under tidsperioden 1469–1515. Kyrkan befann sig i mycket dåligt skick på 1700-talet och byggdes om radikalt 1784–85. De medeltida pelarna och valven revs liksom stora delar av murarna. År 1911 drabbades kyrkan av en förödande brand, då endast yttermurarna kvarstod. Vid återuppbyggnaden valde man att inte rekonstruera den nedbrunna byggnaden, utan en helt ny, mindre kyrka gestaltades. Några medeltida inventarier finns inte bevarade. (UKy 28.)

Kyrkby: Girestaby. Prästgården är enligt karta från 1685 belägen i Röloppe (LSA Röloppe A11:46).

Giresta kyrka 1681 (HadorphR).

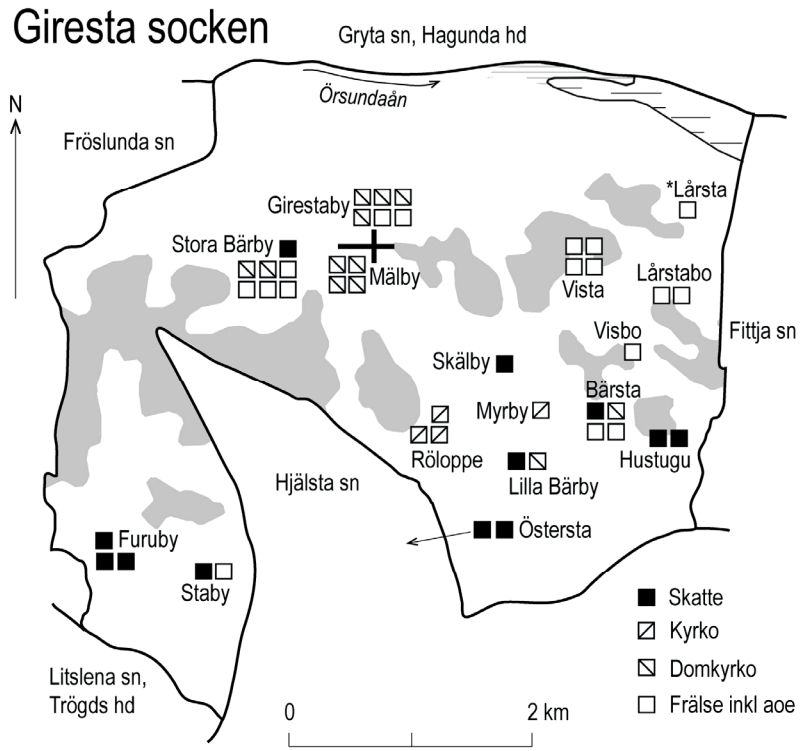
Runstenar: U 829 Furuby, 830 Furuby (försvunnen), 831 Girestaby. Futhark 2013:120 Giresta kyrka (nyfynd, runristad trapetsoid gravhäll av kalksten, se MaKä 2013 s 119), Nyfynd 2010 Giresta kyrka (fragment).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	ky	bi/pb	fr
Bärby, Lilla	1 (1)	– –	1 (1)	– –
Bärby, Stora	1 (1)	0 (1)	2 (1)	4 (3)
Bärsta	1 (1)	– –	1 (1)	2 (1)
Furuby	3 (2)	– –	0 (1)	– –
Girestaby	– –	– –	5 (4)	2 (2)
Hustugu	2 (2)	– –	– –	– –
*Lårsta	– –	– –	– –	1 (1)
Lårstabo	– –	– –	– –	2 (2)
Myrby	– –	0 (1)	– –	– –
Mälby	– –	– –	4 (4)	– –

	sk	ky	bi/pb	fr
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –
Röloppe	– –	3 (3)	– –	– –
Skälby	1 (1)	– –	– –	– –
Staby	1 (0)	– –	0 (1)	0 (1)
Visbo	– –	– –	– –	0 (1)
Vista	– –	– –	– –	4 (4)
Östersta	1 (1)	– –	– –	– –
SUMMA	11 (9)	4 (5)	13 (13)	15 (15)

Dessutom redovisar längderna: **pbuj**: Stora Bärby 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Bjelkesta Se *Lårsta.

Bärby, Lilla 1539 *Litzla Berby* (UH 1539:7) – 11 H, 4 h.
UH **1 sk** 1:3, 1543 1:3:1, 1547 2:1:1, 1567(?) 2:2:1.
1 skuj 0:6 till Hustugu t o m 1544.
1 bi 0:6:2, 1543 **1 aoe** 0:6, 1566 **1 pb**.
1378 se Stora Bärby.
1492 se Stora Bärby.
1504 se Stora Bärby.
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6, vilken räntar 0:6 avradspn, 2½ pund korn, 4 höns, 20 ägg och 3 dagsverken; gården uppges vara igenbördad från ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Bärby, Stora 1299 *in Bierghby* (DS 1293), 1315 *in Bierby* (DS 1757), 1376 *i Berghby* (DS 9259), 1453 *i Berby* (SjSp 7/6), 1538 *Stora Berby* (UH 1538:2) – 11 H, 4 h.
UH **1 sk** 0:6, med skuj i *Heliebolsta*, 1541 1:1:1:4 (inkl skuj).
1540 (endast) **1 skuj** 0:3:1:4 (*Heliebolsta*).
1 bi 0:3:1, 1543 **1 aoe** 0:6:0:4, 1566 **1 pb** 0:5:2.
1 pb 1:1, 1558 **1 aoe** 1:2, 1566 **1 ky**.
1538 (endast) **1 pbuj**.
3 fr (1556 **2 fr**) (1562 1:1 + 1:1 + 0:3:2) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).
1541–55 **1 fr**, 1547 **1 frt**, 1553 **1 fr** (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/).
Summa jt (1562) 5:7:1.
1299 byter Karl Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) till sig 1:0 i B och jord i Lena, Tensta, Viksta och (Öster)Åkers snr av ärkebiskop Nils (se Lenaberg, Lena sn) (DS 1293, DMS 1:3 s 159).
1315 testamenterar domprosten Anders i Uppsala 0:10½ till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter och hennes make (se *Lårsta) (DS 1757, 2011, 2012).
1344 har ärkebiskopsbordet 0:0:8½ i B (se Mälby) (DS 3837).
1376 byter Arvid Gustavsson till sig 0:0:2 i *Hælgha Bolstadhum* i B av Magnus Tyrgilsson (se Staby) (DS 9259).
1376 har domkyrkans fabrica en äng som kallas 'Nyäng', vilken slås av kyrkans landbor och ger omkring 80 lass

hö i avkastning (SvK 227 s 186 f).

1378 är Johan i B faste vid häradstinget; kan avse Lilla Bärby (DS 9678, DS 9679).

1444 hör 0:9 till Vårfrukorets första prebenda i Uppsala domkyrka; jorden räntar 7 pund korn '2 spann mindre', 0:9 pn och 5 lass vinterhö (SvK 227 s 398 f).

1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson (Bielke) och Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (Krummedige) två gårdar i B (brytegården och landbogården) och ytterligare jord i Bärsta, Girestaby, *Lårsta, Lårstabo, Staby, Visbo och Vista samt i Fittja by, Hälke och Hässle, Fittja sn, och i Ör, Hjälsta sn, och vidare en kvarn i Alsta, Nysätra sn (se Vik, Balingsta sn) (SjSp 7/6, DMS 1:6 s 50, DMS 1:9 s 229 f).

1492 är Gregers i B nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd; kan avse Lilla Bärby (ULdb s 44).

1504 se Girestaby.

1504 (omkr) anges i en skrivelse till ärkebiskopen att B består av totalt 4:0 varav 0:0:9½ tillhör ärkebiskopssätet. Vidare äger Heliga jungfruns prebenda i Uppsala domkyrka 0:7½ i B och 0:0:4½ i *Helgebolstadh* och Giresta kyrka äger 0:0:8 i *Helgebolstadh*. Därutöver äger skattebonden Peter Nilsson 0:6 i *Helgebolstadh* och 0:0:10½ i B. Totalsumman för jorden som ägs av kyrkan och skattebonden uppgår till 3:0:0:4 och brukas av tre landbor. Nils Klasson å sin sida äger 0:17:2:4 i B och 0:0:11 i *Helgebolstadh*, vilket totalt utgör 0:21½ som brukas av tre landbor. (se Girestaby) (RApp odat nr 135, se SDHK nr 33444.)

1504 ingår Johan Larsson och Anders Larsson i B i en häradsnämnd (RApp 23/5).

1507 (omkr) är Anders Larsson i B närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).

1559 skiftas arv på Vik efter bl a Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge), då Hogenskild Nilsson (Bielke) ärver tre gårdar i B och en äng (*Nyengen*) nedanför B (se även 1376 ovan); två av gårdarna räntar 4 pund korn vardera och den tredje gården räntar 0:3:2 pn, 2 pund korn och 1 höna. Därutöver ärver han jord i Bärsta,

Girestaby, *Lårsta, Lårstabo, Visbo och Vista samt i Fittja by och Hälke, Fittja sn, och en kvarn i Alsta, Nysätra sn, och ytterligare jord i Bodarna, Lådö och *Långabro, Sparrsätra sn (se Vik, Balingsta sn) (ShSp 12/3, DMS 1:6 s 50).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:5:0:16 resp 0:9; den första gården, vilken uppges vara igenbördad från ärkebiskopsbordet, räntar 0:3:0:4 avradspn, 3 pund korn, 4 höns, 20 ägg och 3 dagsverken. Den andra gården, vilken uppges vara igenbördad från Giresta kyrka efter Sten Turesson (Bielke), räntar 0:9 avradspn, 5 pund korn, 10 sommarlass hö och 6 dagsverken. (AoE 29 A.)

Bärsta

1298 *de Bærestum* (DS 1216), 1387 *innan Bærastom* (RAp 13/3) – 11 H, 4 h.

UH **1 sk** 0:6:0:4.
1 bi 1:1, 1544 **1 aoe** 1:0:2:4, 1566 **1 pb**.
1 fr (1562 0:5) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).
1541–43 **1 fr**.

1298 är Tjälve och Sille i B fastar vid en jordtransaktion (DS 1216).

1315 testamenterar domprosten Anders i Uppsala 0:0:19 till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter och hennes make (se *Lårsta) (DS 1757, 2011, 2012).

1349 är Gisle och Olof i B fastar vid en jordtransaktion (DS 4463).

1366 anslår Uppsalakaniken Lars Nilsson (Unge) 0:5 i B och jord Almby och Nåstuna, Vänge sn, till utbetalning av testamentsgåvor (DS 7444).

1376 har domkyrkans fabrica 0:5, med anmärkning att jorden är omtvistad, som brukas av en landbo (SvK 227 s 170 f).

1383 får Lars Nilssons arvingar Jöns Holmvastsson, Nils Holmvastsson och Sven Djäkn i Östersta (?avhuggen gren), Kungs-Husby sn, behålla 0:5 i B efter en överenskommelse med ärkebiskop Birger (RAp 18/1, DMS 1:9 s 120).

1387 pantsätter Nils Holmvastsson i Östersta 0:0:7½ av sitt fädernesgods i B till Sven Djäkn i Östersta på villkoret att han själv eller hans arvingar inom tre år har rätt att återlösa panten (RAp 13/3).

1390 är Eskil i B faste vid häradstinget (RAp 9/6).
1430 säljer Sten Turesson 0:0:6 till Kristiern Nilsson (se Lundersta, Fittja sn) (RAp 26/3 1449).
1446 stadfästs den nu avlidne Sven Jönssons (okänt sigill) försäljning av 0:9 till ärkebiskop Nils (RAp 28/6).
1449 återköper kung Karl Knutsson av Kristiern Nilssons arvingar den jord som Kristiern Nilsson 1430 köpt av Sten Turesson (se ovan) (se Lundersta, Fittja sn) (RAp 26/3).
1453 ärver Katarina Stensdotter 0:5 vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård om 0:5, vilken räntar 3 pund korn och 0:5 pn (C 7 f 4).
1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en gård i B som räntar 2½ pund korn (C 8 f 16).
1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) 0:0:5 i B och all annan jord som deras morfar Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (RAp 12/4 vid RAp 23/4).
1552 meddelar Gustav I att Ture Pedersson skall få tillbaka 0:5 i B (se Lådö, Sparrsätra sn) (GR 23 s 179).
1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar i B; den ena räntar 0:5 pn, 20 spann korn, 1 lamm och 2 höns och den andra räntar 0:0:4 pn, 7 spann korn och 1 höna (se Bärby) (ShSp 12/3).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0:0:20, vilken räntar 1:0:0:20 avradspn, 4 pund korn, 4 höns, 20 ägg och 3 dagsverken; gården uppges ha tillhört ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Furuby

1492 *i Fwreby* (ULdb s 45) – 11 H, 4 g – övergiven bytomt (RAÄ 59:1) intill nuv bebyggelseläge.
UH **1 sk** 1:5, med skuj i Finsta och Noppsgärde, Fröslunda sn, 1567(?) 2:1:2 (inkl skuj).
1 sk 0:6:0:4.
1 sk 2:1:1, 1551 **1 aoe**, 1566 **1 pb**.
1492 tvistar Anders i F vid lagmansting i Lagunda hd om jord han köpt av Olof Nilsson i Tuna, Hjälsta sn; vid samma lagmansting döms Peder Ingesson till att lösa ut sina syskonbarn med 0:8:2 i F (ULdb s 45).

1556 befaller Gustav I sin fogde att inte klandra Gert i F för den fodernöt som brunnit upp (GR 26 s 731).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:17, vilken räntar 0:17:1 avradspn, 4 pund korn, 2 lispund och 2½ mark fläsk, 1 lispund och 1½ mark smör, 4 höns, 10 ägg och 3 dagsverken; gården uppges vara sakfallsgods (AoE 29 A).

Girestaby 1275 *Giristir* (DS 596), 1322 *in villa Gyristum* (DS 2350), 1447 *i Giristom* (RAp 29/6) – kyrkby – 11 H, 4 h.

UH **3 bi** 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1, 1543 **3 aoe** 0:6 + 0:6 + 0:6, 1566 **3 pb**.
1 bit 0:2:2, 1541 **1 bi**, 1543 **1 aoe** 0:6, 1566 **1 pb**.
1539 (endast) **1 bit** 0:2:2.
1558 (endast) **1 aoeäng** ('Giresta löt').
2 fr (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/).

1275 kungör hertig Magnus Birgersson att han skänkt sin gård i G och jord i Mälby till det kanonikat som han instiftat vid Uppsala domkyrka (se Skäggesta, Börje sn); ärkebiskop Folke Johansson (Ängel) har av en del av donationen inrättat två kanonikat, varvid jorden i G tilldelats det femte kanonikatet, men den har, liksom jorden i Mälby, vid okänd tidpunkt före 1344 lagts till ärkebiskopsbordet (DS 596, DMS 1:2 s 82 f, Dahlbäck s 87).

1322 pantsätter Erengisle Näskonungsson (delad sköld) till ärkebiskop Olof som säkerhet för ett lån 0:10:2 i G och ytterligare jord i Österöra, Västra Ryds sn, tillhörande Peter Ragvaldsson (tre snedrutor); om lånet inte återbetalas före kyndelsmässodagen nästkommande år tillfaller jorden hertig Valdemars prebenda i Uppsala domkyrka (DS 2350, DMS 1:7 s 112).

1344 har ärkebiskopsbordet en huvudgård i G om 0:21:1, av vilka 0:0:16 brukas av en landbo som räntar en tredjedel av skörden; till Arnö har levererats 8½ pund (korn). Därutöver upptas en 'urfjäll' kallad 'Girestamark'. (DS 3837.)

1447 är Nils Jakobsson och Påvel Björnsson i G fastar vid häradstinget (RAp 29/6).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i G vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).

1504 tvistar ärkebiskopen och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) om G löt; ärkebiskopens fogde på Arnö klagar vid lagmanstinget att Nils Klasson täppt till en dal (en 'däld'), vilken 'av ålder' legat för fäfot till G och (Stora) Bärby. Nämnden vittnar att detta stämmer och om dälden täpps till skall den tegskiftas mellan skattebonden i (Stora) Bärby, prebendelandborna i G och Nils Klasson. Vidare bestäms att en landssyn skall hållas innan dom avkunnas.

Senare samma år kommer ärkebiskopens sändebud till häradstinget i Lagunda hd och frågar om G löt tidigare varit så instängd av gärdesgårdar. Nämnden intygar att marken är betesmark till tre byar och att de 17 män som bor i byarna är så instängda att de inte kan komma någon annanstans med sin boskap. Om de utestängs från marken blir byarna öde. Nämnden förklarar att de inte kan göra mer i detta ärende för tillfället, då häradshövding och sigill saknas.

I ett odaterat brev från samma år hänskjuter lagmannen i Uppland, Knut Eskilsson (Banér), tvisten om G löt 'liggande nedanför Bärby', till rikets råd; Nils Klasson hävdade att ärkebiskopen ville tvinga av honom 'en gammal hävd' som hans förfäder haft 'av hedenhös' (RAp 19/2, RApp 23/5, UUBp u d se SDHK nr 34719.)

1504 (omkr) anges i en odaterad skrivelse till ärkebiskopen hur jorden är fördelad i byarna som berörs av tvisten om G löt. G består av 4:0, av vilka ärkebiskopssätet äger 0:20:4 fördelade på fem landbor, och Nils Klasson äger 0:10:2 fördelade på två landbor. Totalsumman för den jord som kyrkan och skattebonden äger i G, (Stora) Bärby, *Helgebolstadh* och Mälby uppgår till 9½:0:4½ med tolv brukare. Totalsumman för Nils Klassons jord uppgår till 4:0:0:4 med "endast" fem landbor. Totalsumman för jorden som kyrkan och skattebonden äger överträffar Nils Klassons ägor med 5½:0:4. Summan avrad i spannmål för kyrkojorden uppgår årligen till 3½ läst och för skattejorden

3½ spann. Penningavraden uppgår årligen till 9½:0:1 pn för kyrkojorden och 0:13 pn för skattejorden. Alla kyrkolandbor (inkl bi och pb) ger årligen 94 lass hö. (RApp odat nr 135, se SDHK nr 33444.)

1541 döms vid rådstugurätten i Enköping Tomas i G till böter för misshandel (ETb s 10).

1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar i G som vardera räntar 0:5 pn och 3½ pund korn (se Bärby) (ShSp 12/3).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok fyra gårdar om vardera 0:6, vilka har 3½ pund utsäde, äng till 70 lass hö och räntar vardera 0:10 avradspn, 4 pund korn, 4 höns, 20 ägg, 6 lass hö samt 3 dagsverken; gårdarna uppges vara igenbördade från ärkebiskopsbordet. Vidare upptas ängen 'Giresta löt', vilken räntar 123 sommarlass hö. (AoE 29 A.)

1560 daterar Gustav I ett brev från G (GR 29 s 449).

***Hælga Bolstadhum** Se Stora Bärby.

Hustugu 1315 *in Hustukum* (DS 1757), 1441 *i Hustughum* (RAp efter 1/5) – 11 H, 4 h.

UH **1 sk** 1:3, med skuj i Lilla Bärby, fr o m 1547 i Myrby, 1566(?) 2:1 (inkl skuj).
1 sk 1:3, med skuj i Vallbyland, Fittja sn, 1566 1:4:2 (inkl skuj).

1315 testamenterar domprosten Anders i Uppsala 0:2 till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter och hennes make (se *Lårsta) (DS 1757, 2011, 2012).

1441 är Gunnar i H faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1447 är Markus i H faste vid häradstinget (RAp 29/6).

1492 ingår Per Larsson i H i en landssynenämnd och är nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (RAp 2/5 två brev, ULdb s 44, s 109 f).

1504 ingår Per Pedersson i H i en häradsnämnd (RApp 23/5).

***Laggarabodha** 1344 *Laggarabodhum* (DS 3837).

1344 brukar landbor i L ½:0 av ärkebiskopsbordets huvudgård Mälby (se Mälby) (DS 3837).

***Lårsta**
(nu Bjelkesta)

1315 *Larsta* (DS 1757), 1453 *i Lorista* (SjSp 7/6), 1507 (omkr) *i Larstadh* (RApp odat nr 272) – 11 H, 4 h.

UH **1 fr** (1562 2:4) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).

1315 testamenterar Anders Andersson (And), domprost i Uppsala, till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) L med alla tillhörigheter och jord i (Stora) Bärby, Bärsta och Hustugu samt ytterligare jord i Taxnäs, Fröslunda sn, och vidare jord i Gryta, Håtuna, Häggeby, Skogs-Tibble, Uppsala-Näs och Västeråkers snr; samma år ger makarna domprost Anders full rätt att disponera sin egendom, med undantag av vad han förbundit sig att testamentera till dem. Detta år daterar domprost Anders även ett brev på L. (DS 1757, 2011, 2012, 2029, DMS 1:2 s 112, DMS 1:6 s 163, DMS 1:10 s 99.)

1453 ingår Karl i L i en tolvmannanämnd rörande en tvist om arvet efter Birgitta Magnusdotter (Porse) (UUBpp 11/5).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i L vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).

1507 (omkr) är Mogens Larsson i L närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).

1559 ärver Hogenskild Bielke en gård i L som räntar 8 pund korn (se Bärby) (ShSp 12/3).

Lårstabo

1453 *Loristaboda* (SjSp 7/6), 1507 (omkr) *i Lastebol* (?RApp odat nr 272) – 11 H, 4 h.

UH **2 fr** (1562 0:6) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i L vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).

1507 (omkr) är Klas i L närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (?RApp odat

nr 272, se SDHK nr 35636).
1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar i L som vardera räntar 0:6 pn, 3 pund korn, 1 lamm och 2 höns (ShSp 12/3).

Myrby
1540 *Myreby* (UH 1540:10) – 11 H, 4 h.
UH **1 skuj** 0:7 till Skälby t o m 1544, fr o m 1547 till Hustugu.
1541 **1 ky** 1:1.
1547 har gården 3½ pund utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).

Mälby
1275 *in Methalbu* (DS 596), 1447 *i Mædhilby* (RAp 29/6) – 11 H, 4 h.
UH **4 bi** 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0, 1543 **4 aoe**, 1566 **4 pb**.
1275 kungör hertig Magnus att han skänkt jord i M till ett kanonikat vid Uppsala domkyrka (se Girestaby) (DS 596).
1344 upptas M, vilken omfattar 4:0, i en förteckning över ärkebiskopsbordets huvudgårdar; ½:0 brukas av landbor i *Laggarabodha. Under M ligger jord i (Stora) Bärby och Röloppe samt i Alsta, Alstomta, *Litisbolstad, Mosta, Resta och Åloppe, Nysätra sn (DS 3837).
1447 är Peder Staffansson i M faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1504 (omkr) anges i en skrivelse till ärkebiskopen att M består av 4:0, vilka ägs av ärkebiskopssätet och brukas av fyra landbor (se Girestaby) (RApp odat nr 135, se SDHK nr 33444).
1547 omtalas Björn i M som misshandelsoffer i ett brev utfärdat av Gustav I (GR 18 s 692).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok fyra gårdar om vardera 1:0, vilka har 4 pund utsäde, äng till 80 lass hö och ränatr vardera 0:5 avradspn, 5 pund korn, 4 höns, 20 ägg, 6 lass hö samt 3 dagsverken; gårdarna uppges vara igenbördade från ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

***Prästbolet**
1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 3:0.
1547 har gården 1 läst utsäde och äng till 80 lass hö (UH 1547:4).

Rymningen 1376 *Ryminge* (SvK 227 s 186), 1386 *af Ryminge* (RAp 2/4) – 11 H, 4 g – nu i Fröslunda sn.
UH 1558 (endast) **5 aoeuj** ('tegar').
1376 har domkyrkans fabrica en urfjäll som kallas R och ger omkring 4 lass hö i avkastning (SvK 227 s 186 f).
1386 pantsätter Bengt Magnusson i Vrå, Skogs-Tibble sn, till ärkebiskop Henrik ett *fallaland* väster om Örsundsbro i R; jorden tillhör hans hustru Ingeborg Nilsdotter (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styckat) (RAp 2/4).
1390 säljer Ingeborg Nilsdotter till ärkebiskop Henrik en ängsfjäll i R, vilken är belägen vid ärkebiskopens teg (RAp 26/5).
1444 se Knyllinge, Fröslunda sn.
1447 säljer Nils i Varsta en fjäll "som kallas Eketegher" i R vid Örsundsbro till ärkebiskopsbordet (RAp 29/6).
1496 testamenterar ärkebiskop Jakob Ulfsson en liten äng i R, vilken är hans arvegods, till ärkebiskopsbordet (RAp 12/1).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok fem 'ängstegar' på R, vilka räntar 60 sommarlass hö (AoE 29 A).

Röloppe 1291 *in Rødlippi* (DS 1031), 1538 *Rölöpe* (UH 1538:2) – 11 H, 4 h.
UH **3 ky** 1:0 + 1:0 + 1:0.
1291 har domkyrkans fabrica 0:2 i R som skänkts av herr Sune från Julbovik (om Julboviks sn, se s 85) (DS 1031).
1344 har ärkebiskopsbordet 0:6 i R som brukas av två landbor (se Mälby) (DS 3837).
1547 har den ena gården 3½ pund utsäde och äng till 30 lass hö och de båda andra gårdarna 4 pund utsäde och äng till 17 lass hö vardera (UH 1547:4).

Skälby 1341 *in Skælby* (DS 3571, avskr), 1420 *i Skælby* (SD 2762) – 11 H, 4 h.
UH **1 sk** 2:0, 1547 2:1, med skuj i Myrby t o m 1544.
1341 anges i en godsförteckning att Giresta kyrka förvärvat 0:0:1 efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).
1420 är Lars i S faste vid häradstinget (SD 2762).

Staby

1298 *de Stabby* (DS 1216), 1349 *de Stafby* (DS 4463), 1376 *i Stafby* (DS 9259), 1453 *Staby* (SjSp 7/6) – 11 H, 4 h.

UH **1 sk** 3:4, 1543 **1 aoe**, 1566 **1 pb**.
1543 **1 fr** (1562 0:4) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/ 1562 Ture Pedersson /Bielke/).

1298 är Tyrgils, Ingevald, Holmvid och Olof i S fastar vid en jordtransaktion (DS 1216).

1304 uppges i Eriksmiraklerna att en fyraårig flicka i S vid namn Ulvhild, dotter till Ingevald, hade ramlat ner från ett tak och legat livlös en hel dag, men vaknat till liv efter att man avgivit ett löfte till S:t Erik (SRS 2:1 s 286).

1347 är Johan, Eskil och Olof i S fastar vid häradstinget (DS 4251).

1349 är Johan och Gisle i S vittne resp faste vid en jordtransaktion (DS 4463).

1376 byter Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) till sig ½:0 i S och jord i *Hælgha Bolstadhum* i (Stora) Bärby av Magnus Tyrgilsson i Gymninge, Holms sn, mot jord i Eneby, Hjälsta sn, och Ölsta, Holms sn (DS 9259, DMS 1:6 s 117).

1386 är Enbjörn i S faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1390 är Enbjörn och Nils i S fastar vid häradstinget (RAp 9/6).

1420 är Mats i S faste vid häradstinget (SD 2762).

1453 ärver Katarina Stensdotter jord i S vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).

1492 görs en landssyn mellan S skog och Härvesta, Fröslunda sn, då ärkebiskopen, Nils Klasson (Sparre av Ellinge) och Ingemund Larsson (Hamraätten) tilldöms en del av S skog (RAp 2/5 två brev, ULdb s 109 f).

1492 tilldöms Peder Nilsson jord i S vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 45).

1511 omnämns Erik Andersson i S som vittne vid rådstugurätten i Stockholm gällande ett dråp (StTb s 210 f).

1541 framträder Ivar i S vid rådstugurätten i Enköping och ger Mats Skinnare fasta på en gård i Enköping (ETb s 6).

1544 anges i jordeboken att Gustav I fått en gård av Måns Guldsmed i Uppsala (UH 1544:16).
1559 ärver Ture Pedersson en gård i S som räntar 0:4 pn, 2 pund korn, 1 lamm och 2 höns (se Lundersta, Fittja sn) (ShSp 12/3).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 3½:0, vilken räntar 3½:0 avradspn, 8 pund korn, 3½ lispund fläsk, 1 lispund och 15 mark smör, 20 sommarlass hö, 2 höns, 20 ägg och 3 dagsverken; gården uppges ha tillhört ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Visbo

1453 *i Hwitzboda* (SjSp 7/6) – 11 H, 4 h – låg ca 500 m sydväst om Lårstabo (RAÄ 72:1), se karta (LSA Bjelkesta B23-2:1, 1697).
UH 1544 **1 frt**, 1553 **1 fr** (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/).
1453 ärver Katarina Stensdotter 0:0:4 vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).
1559 ärver Hogenskild Bielke ett torp som räntar 1:0 pn (se Bärby) (ShSp 12/3).

Vista

1453 *Wæsista* (SjSp 7/6) – 11 H, 4 h – övergiven bytomt (RAÄ 63:1) ca 550 m nordväst om Lårstabo.
UH **4 fr** (1562 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6) (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).
1453 ärver Katarina Stensdotter jord i V vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby) (SjSp 7/6).
1559 ärver Hogenskild Bielke fyra gårdar i V som vardera räntar 0:6 pn, 3 pund korn, 1 lamm och 2 höns (se Bärby) (ShSp 12/3).

Östersta

1329 *i Østestum* (DS 2723) – 11 H, 4 h. Byn är delad mellan Giresta och Hjälsta snr.
UH **1 sk** 2:4.
1329 är Erik i Ö vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).

Hjälsta socken

1240 (omkr) *parrochia Alatunum, parrochia Hiulboa Wyc* (VåKlJb f 59v, avskr).
1257 (?) *parrochia Julbowyck* (VåKlJb f 60, avskr).
1291 *de Jolbowich* (DS 1031).
1298 *parochia Hiælestum* (DS 1216).
1303 *Hiælmbowik* (DS 2218, avskr).
1357 *i Hjælista sokn* (DS 5691, avskr).
1376 *i Hialasta sokn* (DS 9259).

Omfattning: Hjälsta socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Hjälsta förekommer som sockennamn första gången 1298 (DS 1216). Dessförinnan finns sockennamnen *Alatuna* och *Hiulaboa Wyc/Julbowyck* belagda i Vårfruberga klosters jordebok, där åtminstone byarna Tuna och Jädra ingått i Alatuna socken (VåKlJb f 59v). Herr Sune från Julbovik omnämns 1291 (DS 1031).

Kyrka: *Gamla kyrkan*: Vid Skönsbergs gård, ca 600 m söder om den nuvarande kyrkan, finns lämningar av en äldre stenkyrka (RAÄ 29). Sakristia och vapenhus stod ännu kvar på 1600-talet enligt Hadorphs anteckningar. En arkeologisk utgrävning av platsen ägde rum 1994 och man kunde då fastställa kyrkans huvudsakliga planlösning och byggnadsteknik. Troligen rörde det sig om en salkyrka, men en planlösning med smalare rakslutet kor är också möjlig. Långhusets bredd har uppskattas till 11–12 m och kyrkans hela längd har uppgått till ca 24 m. Sakristians orientering avviker något från orienteringen av långhusets/korets östvägg, vilket tyder på att det finns en tidsmässig skillnad i uppförandet av dessa delar. Under triumfbågen påträffades en grav innehållande några mynt och ett beslag tillhörande ett Limogeskrucifix. I övrigt var graven tömd, men dess läge och fyndet av krucifixbeslaget tyder på att den gravlagde varit en betydelsefull person, kanske en präst. Möjligen har graven flyttats till den nuvarande kyrkan. Dateringen av kyrkan är osäker, men troligen uppfördes den någon gång under 1200-talet. Sakristian kan ges en ungefärlig datering till 1200-talets slut. Kyrkan övergavs av allt att döma under perioden 1470–90 (se nedan). Anledningen till bytet av kyrkplats är oklar; Hadorph nämner dåliga markförhållanden som orsak, men den nya platsen kan också ha varit mer fördelaktig ur kommunikationssynpunkt. (Anund m fl s 40 ff, Bonnier s 149 ff, UV Mitt Rapport 2006:6.)

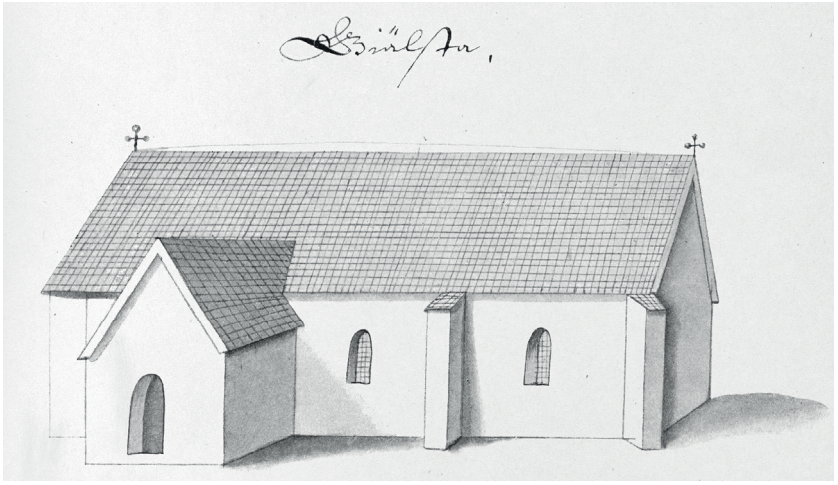
Nya kyrkan: Den nuvarande salkyrkan med rika blinderingar uppfördes i sin helhet under 1400-talets andra hälft. Sakristia och vapenhus uppfördes omedelbart efter långhusets färdigställande. Altaret i sakristian uppfördes 1952, men har en medltida altarskiva. Utdrag ur en medeltida räkenskaps-

bok, vilka bevarats i avskrift av Martin Aschaneus, ger unika inblickar i kyrkans byggnadshistoria. Den äldsta uppgiften i dessa utdrag härrör från 1458, då kyrkan införskaffade en liten klocka. Uppgifter som berör byggnadsarbeten knutna till kyrkan förekommer under 1470- och 1480-talen. Vid den tiden bör dock murarna och stjärnvalven ha varit i stort sett färdigställda, då det främst är utgifter för takspån och glasmästararbeten som upptas i räkenskaperna under 1470-talet. Sannolikt påbörjades bygget av den nya kyrkan under 1460-talet. Utgifter för arbeten med sakristia och vapenhus upptas under 1480-talet, då bl a murning och takarbeten nämns. Efter 1490 förekommer inga utgifter som avser byggnadsarbeten på själva kyrkan, vilket tyder på att den stod färdig vid den tiden. Exteriören har inte genomgått några större omgestaltningar sedan medeltiden, men en stor del av den äldre inredningen och inventarierna såldes i samband med en renovering som ägde rum 1895.

Av medeltida inventarier återstår dopfunten av sandsten från 1200-talets första hälft samt ett triumfkrucifix från 1400-talets andra hälft med en välbevarad Kristusbild. I kyrkan förvaras även några masverksfragment tillhörande ett senmedeltida altarskåp. Möjligen är det detta altarskåp som avses, då Lars Snickare i Enköping år 1498 fick betalt för ett icke angivet arbete. I de medeltida räkenskaperna nämns ett stort antal inventarier, bl a nattvardskärl, böcker och textilier, vilka dock inte finns bevarade. En del såldes i samband med den ovan nämnda renoveringen vid 1800-talets slut. Här kan nämnas att en skulptur föreställande S:t Stefan inköptes år 1480, och vidare införskaffades skulpturer föreställande S:ta Ursula och jungfru Maria i början av 1500-talet. Intressanta är också uppgifter som framkommer om medeltida altaren i kyrkorummet. Vid 1500-talets början inköptes textilier dels till Vårfrualtaret, dels till ett altare helgat åt S:t Mauritius. Kyrkan har även haft avlatsbrev i sin ägo. Räkenskaperna nämner en kvittens på ett avlatsbrev år 1479, men detta brev tycks inte finnas bevarat. Däremot finns ett avlatsbrev utfärdat för kyrkan av kardinaler år 1515 bevarat i Riksarkivet (RAp 5/5). (SvK 134, Nisbeth s 110–122, SHM mbild, ACBkomm.)

Kyrkby: Hjälstaby.

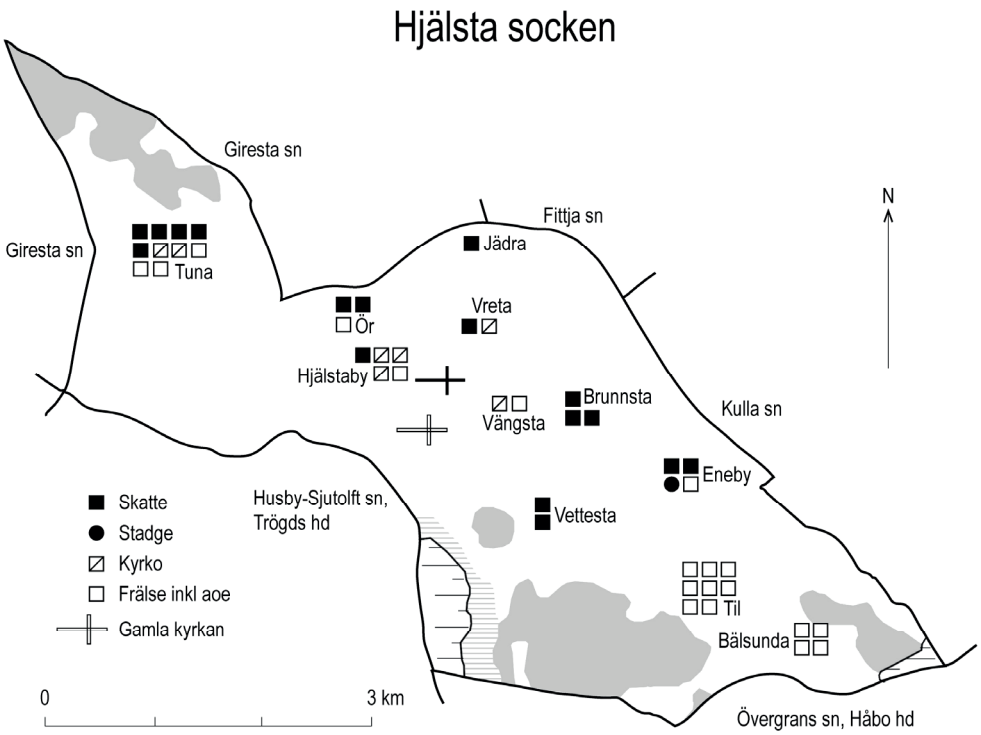
Runstenar: U 811–812 Hjälsta kyrka, 813 Brunnsta (fragment), 814–815 Bälsunda, 816 Bälsunda (försvunnet fragment), 817 Bälsunda (försvunnen).

Hjälsta kyrka 1681 (HadorphR).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	st	ky	aoe	fr
Brunnsta	3 (3)	– –	– –	– –	– –
Bälsunda	– –	– –	– –	4 (4)	– –
Eneby	2 (2)	1 (0)	0 (1)	– –	1 (0)
Hjälstaby	1 (1)	– –	3 (3)	– –	1 (1)
Jädra	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Til	– –	– –	– –	8 (7)	0 (1)
Tuna	5 (5)	– –	2 (2)	– –	3 (3)
Vettesta	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Vreta	1 (1)	– –	1 (1)	– –	– –
Vängsta	– –	– –	1 (1)	– –	1 (1)
Ör	2 (2)	– –	– –	– –	1 (1)
Östersta	1 (1)	– –	– –	– –	– –
SUMMA	18 (18)	1 (0)	7 (8)	12 (11)	7 (7)

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Brunnsta 1240 (omkr) *in Brunastum* (VåKlJb f 59v, avskr), 1298 *de Brunestum* (DS 1216), 1490 *i Brwnstha* (?RAp 4/1), 1492 *i Brwnnestom* (ULdb s 44) – 11 H, 3 i.

UH **1 sk** 1:6:1:4, med skuj i Vängsta.
1 sk 1:2:1:4, med skuj i Lilla Vängsta.
1 sk 0:7, med skuj i Vängsta.

1240 (omkr) har Vårfruberga kloster ½ öre i B (VåKlJb f 59v).

1298 är Nils Jakobsson i B faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1329 är Johan i B vittne vid en jorddonation i Trögds hd (DS 2723).

1347 är Lars i B faste vid häradstinget (DS 4251).

1349 är Lars och Bengt i B vittne resp faste vid en jordtransaktion (DS 4463).

1490 omnämns Erik Jakobsson i B vid en tvist om jord i Håbo hd; kan avse Brunnsta, Övergrans sn, Håbo hd (?RAp 4/1, ULdb s 102, jfr DMS 1:10 s 102).
1492 se Vängsta.

Bälsunda 1491 *i Bellieswndh* (RAp 29/5) – 11 H, 3 i.
UH **4 aoe** 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0.
1491 omnämns Mats Birgersson i B som kyrkvärd i Hjälsta kyrka (RAp 29/5).
1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig gårdarna av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).

Eneby 1329 *de Eneby* (DS 2723), 1376 *i Eneby* (DS 9259) – 11 H, 3 i.
UH **1 sk** 2:3, 1567(?) 2:3:0:4.
1 sk 1:7:1, med skuj i Tuna.
1 st 0:3:0:4, 1547 **1 skuj** 0:3:0:4.
1 fr (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/), 1552 **1 aoe** 1:2:1, 1567 **1 ky**.
1329 är Nils i E vittne vid en jorddonation i Trögds hd (DS 2723).
1347 är Anund och Röming i E fastar vid häradstinget (DS 4251).
1349 säljer Isak Botolfsson (hästhuvud) och hans hustru Elin Erlandsdotter 0:3 till Björn Nilsson (stjärna) (se Grillby, Villberga sn) (DS 4457, DMS 1:9 s 254).
1349 är Anund och Erik i E fastar vid en jordtransaktion (DS 4463).
1368 pantsätter Björn Nilsson (stjärna) 0:10:1:5 till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) (se Söderby, Funbo sn) (DS 7690, DMS 1:3 s 248).
1376 byter Arvid Gustavsson bort 0:0:2 till Magnus Tyrgilsson i Gymninge (se Staby, Giresta sn) (DS 9259).
1390 stiftar Ture Bengtsson (Bielke) en prebenda vid Uppsala domkyrka och anslår till denna bl a 0:10:1 i E (se Vedergärde, Gamla Uppsala sn) (RAp 10/7, DMS 1:2 s 203, Dahlbäck s 167).
1441 är Gudmund i E faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).
1444 har Vårfrukorets fjärde prebenda, vilken grundats av Ture Bengtsson (se ovan), 0:10:1 i E (SvK 227 s 403).
1470-talet upptas i registret över Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev 0:10:1:5 i N tillsamans med övrig jord som Björn Nilsson pantsatte till Karl Ulfs-

son (se ovan) (C 4 f 22).
1511 framträder Erik Andersson och Jens Matsson i E som vittnen vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 210).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:10:1, vilken har 3 pund och 2 spann utsäde, äng till 40 lass hö och räntar 0:6 avradspn, 4 pund korn samt 3 dagsverken; gården uppges vara igenbördad efter Ture Bengtsson från Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge) (AoE 29 A).

Hjälstaby 1298 *de Hiælestum* (DS 1216), 1490 *i Hiällistha* (RAp 4/1) – kyrkby – 11 H, 3 h.
UH **1 sk** 1:1:2.
1 skuj 0:4:1.
3 ky 1:0 + 1:0 + 1:0 (‘Prästbolet’).
1 fr (1562 1:1) (1544 Olof Ivarsson /vingat svärd/, 1562 Mats Körning).
Summa jt (1562) 5:7.
1298 är Ulf i H faste vid en jordtransaktion (DS 1216).
1349 är Ragvald i H faste vid en jordtransaktion (DS 4463).
1490 omnämns Olof Jönsson i H vid en tvist om jord i Håbo hd (RAp 4/1, ULdb s 5, s 101, DMS 1:10 s 102).
1538 brukas ’Prästbolet’ av tre landbor, vilka vardera räntar 3 pund korn, 1:0 avradspn, ½:0 gengärdspn, 2 lass ved och 5 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har de tre kyrkohemmanen 3½ pund utsäde och 30 lass hö vardera; endast en av gårdarna benämns nu ’Prästbolet’ (UH 1547:4).

Jädra 1240 (omkr) *Jathrum* (VåKlJb f 59v, avskr), 1349 *de Jædrum* (DS 4463), 1386 *i Jædhrum* (RAp 12/7) – 11 H, 4 h – övergiven bytomt (RAÄ 74:1) ca 600 m norr om Vretaholm.
UH **1 sk** 1:0:2, 1567(?) 2:4:2 (inkl skuj), med skuj i Vängsta.
1 skuj 1:0:2 till Ör.
1240 (omkr) har Vårfruberga kloster 10 örtugar i J (VåKlJb f 59v).
1349 är Mickel i J vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1386 är Peder Mickelsson i J faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1491 omnämns Magnus Kettilmundsson i J som sockenman i Hjälsta sn (RAp 29/5).
1492 se Jädra, Långtora sn.
1499 se Jädra, Långtora sn.

Til

1240 (omkr) *in Tilj* (VåKlJb f 59v, avskr), 1357 *i Thiil* (DS 5691 a, avskr), 1511 *i Kyll, i Kijl* (StTb s 210 f), 1541 *Tyll* (UH 1541:10) – 11 H, 3 i.
UH **7 aoe** 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4.
1 aoe, 1543 **1 fr** (1562 0:4) (1544 Johan Olofsson /Gyllenhorn/, 1553 Lars Fleming).
Summa jt (1562) 4:0.
1240 (omkr) har Vårfruberga kloster ½ öre i T (VåKlJb f 59v).
1357 sker ett jordbyte mellan Barnam och Magnus Gislessöner (Sparre av Aspnäs), då Barnam bl a erhåller 2:0 i T (se Aspnäs, Östervåla sn) (DS 5691 a, DS 5691 b, DMS 1:4 s 125 f).
1511 står Erik Eriksson i T anklagad för dråp vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 210 f).
1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig sju gårdar av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).
1547 byter Ivar Fleming till sig av Anna Nilsdotter (Bese) en gård i T, som räntar 4 tön korn och 1:0 pn, och ytterligare jord i Gåsinge, Hyltinge, Ludgo, Mörkö och Vårdinge snr (se Sjöholm, Vingåkers sn) (UUBp 7/8, DMS 2:4 s 156, DMS 2:5 s 298).

Tuna
(nu Övra Tuna)

1257(?) *Alatunum* (VåKlJb f 60, avskr), 1298 *in villa Alatunum* (DS 1216), 1341 *in Thunum* (DS 3571, avskr), 1347 *in Tunum* (DS 4251), 1370 *i Twnom* (DS 8047) – 11 H, 4 h (HoTu s 139 ff).
UH **4 sk** 2:1 + 1:7 + 1:6 + 1:5:2.
1 sk 1:6:1:4, 1554 2:2:1:4.
1 skuj 0:7:2.
1 skuj 0:4 till Eneby.
2 ky 1:2 + 1:0, 1547 1:1:2 + 1:0.
1 fr (1562 0:6:2) (1544 Björn Pedersson /Bååt/)
1 fr (1562 1:1) (1544 Margareta Knutsdotter på Eke, 1562 Erik Pedersson /Soop/).
1 fr (1562 1:1) (1544 Olof Ivarsson /vingat svärd/,

1547 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).
Summa jt (1562) 16:5:0:4.

1240 (omkr) har Vårfruberga kloster ½ öre i T (VåKlJb f 59v, Ståhle s 101 f).

1257(?) erhåller Vårfruberga kloster ½ öre av Filip Birgersson (?Aspenäsätten) (VåKlJb f 60).

1298 anges att fastar samlats i T året dessförinnan och vittnat om att en jordtransaktion ägt rum (DS 1216).

1341 anges i en godsförteckning att Hjälsta kyrka förvärvat 0:3 efter kung Birgers kröning (DS 3571).

1347 är Nils Sunesson i T faste vid häradstinget; vidare omtalas Karl Johansson i T som länsman (DS 4251).

1349 är Tomas Vikingsson och Karl Johansson i T vittnen vid en jordtransaktion (DS 4463).

1370 upplåter kung Albrekt 0:2¼ till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1390 säljer Anders Båt (båt) 0:3 i T till Sven Djäkn i Östersta (?avhuggen gren), Kungs-Husby sn; jorden, vilken Anders Båt bytt till sig av sin svåger Nils Finvidsson mot jord i Ör, är belägen öster om Nils Finvidssons åker i T; fastebrev på dessa båda jordtransaktioner utfärdas samma år (RAp 11/3, RAp 9/6).

1390 är Nils Pedersson och Jakob i T fastar vid häradstinget (RAp 9/6).

1391 byter Sven Djäkn bort 0:3 i T, som han köpt av Anders Båt, till Uppsala domkyrka; i utbyte lämnar domkyrkan till Sven Djäkn och Jöns Holmvastsson i Östersta, Kungs-Husby sn, 0:0:8 belägna i Jöns Holmvastssons åker i T. Dessa 0:0:8 i T har ärkebiskop Birger tidigare erbjudit Sven Djäkn och Jöns Holmvastsson att lösa in i samband med en uppgörelse om arv efter kaniken Lars Nilsson (Unge). (RAp 15/9, DMS 1:9 s 121.)

1436 byter Birger och hans hustru Ingrid bort jord i T till Bengt Larsson (?Björnlår) mot annan jord i Uppsala biskopsdöme (RAp u d se SDHK nr 22665, skadat brev).

1441 är Ragvald i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1446 stadsfästs den nu avlidne Sven Jönssons (okänt sigill) testamente, där han bl a skänker ½:0 till sin frände kaniken Erik Pedersson i Uppsala; efter herr Eriks död skall jorden tillfalla Uppsala domkyrka (RAp

28/6).
1447 är Peder Matsson i T faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1491 omnämns Jöns Olofsson i T som kyrkvärd i Hjälsta kyrka (RAp 29/5).
1492 är Jakob i T nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd; Jakob Eriksson i T och Olof Nilsson i T omnämns vid tvister i samband med tinget (ULdb s 44 f).
1504 ingår Seved i T i en häradsnämnd (RApp 23/5).
1507 (omkr) är Henrik i T närvarande vid en uppgörelse om böter efter avlidne Olof Nilsson (?Bese) (RApp odat nr 272, se SDHK nr 35636).
1547 har kyrkohemmanet om 1:1:2 2½ pund utsäde och äng till 40 lass hö och kyrkohemmanet om 1:0 3½ pund utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).

Vettesta

1347 *in Hwetistum* (DS 4251), 1378 *i Hvetistum* (DS 9678) – 11 H, 3 h.
UH **1 sk** 1:4, med skuj i Lilla Vängsta.
1 sk 1:4, med skuj i Vängsta, denna sn, och Vallbyland, Fittja sn.
1347 är Olof i V faste vid häradstinget (DS 4251).
1349 är Hagtorn och Olof i V fastar vid en jordtransaktion (DS 4463).
1378 är Mats i V faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).
1454 ingår Mats och Ingeld i V i en av kungen utsedd landssynenämnd i Bro hd (?UUBp 11/6, DMS 1:7 s 68 f).
1460 säljer Nils Pedersson 0:0:2½ till Erik Pedersson (se Vängsta) (RAp 24/2).
1463 byter Jöns Larsson till sig 0:0:2½ av Erik Pedersson (se Vängsta) (RAp 13/1).
1491 omnämns Inge Anundsson i V som sockenman i Hjälsta sn (RAp 29/5).

Vreta
(nu Vretaholm)

1441 *i Wretom* (RAp efter 1/5) – 11 H, 4 h.
UH **1 sk** 1:2.
1 skuj 0:1:1 (’urfjäll’).
1 ky 1:1.
1441 är Olof Jönsson i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1485 framträder Lars Eriksson i V vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 77, s 91).
1492 ingår Lars Eriksson i V i en landssynenämnd (RAp 2/5 två brev, ULdb s 109 f).
1500 ingår Lars i V i en landssynenämnd (DDal 177).
1547 har kyrkohemmanet 3½ pund utsäde och äng till 14 lass hö (UH 1547:4).

Vängsta 1257(?) *Wængstum* (VåKlJb f 60, avskr), 1329 *de Wengstum* (DS 2723), 1460 *i Wængxta* (RAp 24/2) – 11 H, 3 h.

UH **1 skuj** 0:6:2 till Vettesta (Lilla Vängsta).
2 skuj 0:4 (Lilla Vängsta) + 0:2:2 båda till Brunnsta.
2 skuj 0:2:2 + 0:2:1, 1541 **1 skuj** 0:5, 1547 0:4:2 till Brunnsta.
1 skuj 0:2, 1547 0:2:1 till Vettesta.
1 skuj 0:0:2 till Jädra.
1 ky 0:4, 1547 0:5.
1 fr (1562 0:5) (1544 Olof Ivarsson /vingat svärd/, 1562 Mats Körning).
Summa jt (1562) 3:7.

1257(?) erhåller Vårfruberga kloster ½ öre av Filip Birgersson (?Aspenäsätten) (VåKlJb f 60).
1329 är Ragvald i V vittne vid en jorddonation i Trögds hd (DS 2723).
1460 säljer Nils Pedersson, kyrkoherde i Villberga sn, Trögds hd, 0:5 i V och jord i Vettesta till Erik Pedersson, dekan i Uppsala domkyrka (RAp 24/2).
1463 byter Jöns Larsson, kyrkoherde i Biskopskulla sn, till sig 0:5 och jord i Vettesta av Erik Pedersson mot jord i Gäsmesta, Börje sn (RAp 13/1, DMS 1:2 s 78).
1492 tilldöms vid lagmansting Erik Nilsson i Brunnsta 0:2 i V, vilka Jakob Eriksson i Tuna gjort anspråk på; Jakob Erikssons syster hade fått jorden i morgongåva, men eftersom Erik Nilsson inte är fullsutten får han behålla jorden och Jakob Eriksson kompenseras med en penningsumma (ULdb s 45).
1547 har kyrkohemmanet 1½ pund utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).

Ör 1349 *de Øre* (DS 4463), 1370 *i Øre* (DS 8047) – 11 H, 4 h.
UH **1 sk** 2:0.
1 sk 1:2:2, med skuj i Jädra.
1 fr (1562 0:5:1:4), 1566 **1 frt** (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Ture Pedersson /Bielke/).

Nils Finvidsson (okänt sigill) skriver sig till Ör 1390–91 (RAp 9/6, RAp 15/9).

1349 är Olof i Ö faste vid en jordtransaktion (DS 4463).
1370 upplåter kung Albrekt 0:14¼ till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1390 byter Anders Båt bort 0:3 (0:0:8 enligt RAp 9/6) till Nils Finvidsson mot jord i Tuna (se Tuna) (RAp 11/3, RAp 9/6).
1440 överenskommer Nils Krok (ginbalk belagd med sparrar) med sin brorsdotter Märta Olofsdotters make Bengt Larsson (Björnlår) om arvet efter Nils föräldrar; Märta får 0:9 i Ö och jord i Hagunda och Ärlinghundra hdr (StenA, nr 7, se SDHK nr 23471).
1441 är Jöns i Ö faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).
1447 är Olof Pedersson i Ö faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1453 ärver Katarina Stensdotter 0:0:4½ i Ö vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby, Giresta sn) (SjSp 7/6).
1491 upplåter Hjälsta kyrka 0:½ till Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (RAp 29/5).
1559 ärver Ture Pedersson en gård i Ö som räntar 0:5½ pn och 2 pund korn (se Lundersta, Fittja sn) (ShSp 12/3).

Östersta 1540 *Östersta* (UH 1540:10) – 11 H, 4 h. Byn är delad mellan Hjälsta och Giresta snr.
UH **1 sk** 2:1:1, med skuj i Vallbyland, Fittja sn.

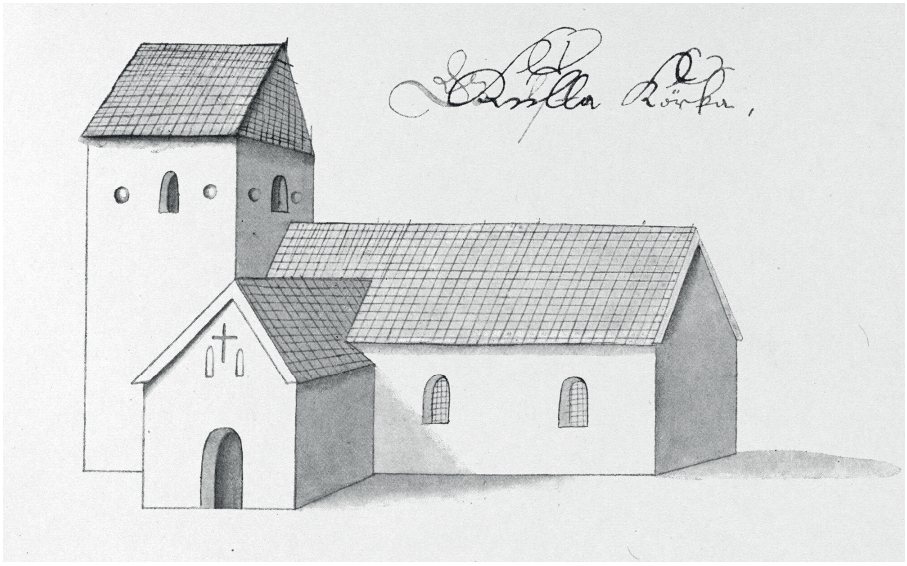
Kulla socken

1302 *ecclesiam Bondacullum* (DS 2218, avskr).
1323 *porochia Bondacullum* (DS 2429, avskr).
1324 *in Bondækullæ soken* (DS 2488).
1417 *i Bondaculla sokn* (SD 2362).
1436 *i Kulla* (RAp 27/10).

Omfattning: Kulla socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Angående Lundersta och Mysinge samt ett nybygge (Friberg), se Fittja sn.

Kyrka: Långhusets västra del återstår av den kyrka som troligen uppfördes omkring år 1200. Förmodligen bestod denna byggnad av ett förhållandevis kort mot öster avsmalnande långhus med ett smalare kor, möjligen i absidform. Några undersökningar som kunnat fastställa det äldsta byggnadsskedet har inte gjorts. En ursprunglig fönsteröppning finns i västgaveln mot tornvinden. Det kraftiga västtornet bör ha tillkommit redan under 1200-talets senare del, då dess murverk visar tämligen stor överensstämmelse med murverket i långhusets västra del. Kyrkan utvidgades sedan mot öster till en raksluten salkyrka, vilket sannolikt skedde någon gång under 1300-talet. Sakristian är svårdaterad, men ligger inte i förband med kyrkans nordmur och har således tillkommit efter omvandlingen till salkyrka. Under 1400-talets sista årtionden byggdes tornet på med en klockvåning av tegel och vapenhuset uppfördes. Invändigt fick kyrkorummet stjärnvalv. Även vapenhuset välvdes och här finns ännu spår av medeltida kalkmålningar i form av geometriska motiv i rött och gråblått. När Hjälstaholms pastorat bildades 1866 beslutades att kyrkorna i Fittja och Kulla skulle läggas öde, men till skillnad från Fittja kyrka fortsatte Kulla kyrka att användas sporadiskt och man behöll inredning och inventarier. En genomgripande restaurering ägde rum 1949–50, då bl a ingången mellan vapenhus och långhus (den ursprungliga sydportalen) återfick sin medeltida dörr.

Äldst av kyrkans inventarier är Kristusbilden tillhörande ett triumfkrucifix från 1200-talets andra fjärdedel samt delar av dopfunten utförd i gotländsk kalksten. Cuppan är tillverkad 1951, men fot och skaft har daterats till 1200-talets mitt. Skaftet kröns av en vulst med fyra manshuvuden. Av det senmedeltida altarskåpet återstår endast fem träfigurer, däribland jungfru Maria och Kristus som ingått i mittscenens framställning av Maria som himladrottning. En större träskulptur från slutet av 1400-talet föreställande jungfru Maria med Jesusbarnet finns också bevarad i kyrkorummet. Här kan också nämnas en senmedeltida primklocka. Vid Gustav I:s silverkonfiskationer förlorade kyrkan bl a två förgyllda monstranser och en nattvardskalk. (SvK 134, UKy 49 2:a uppl, Bonnier s 274, SHM mbild.)

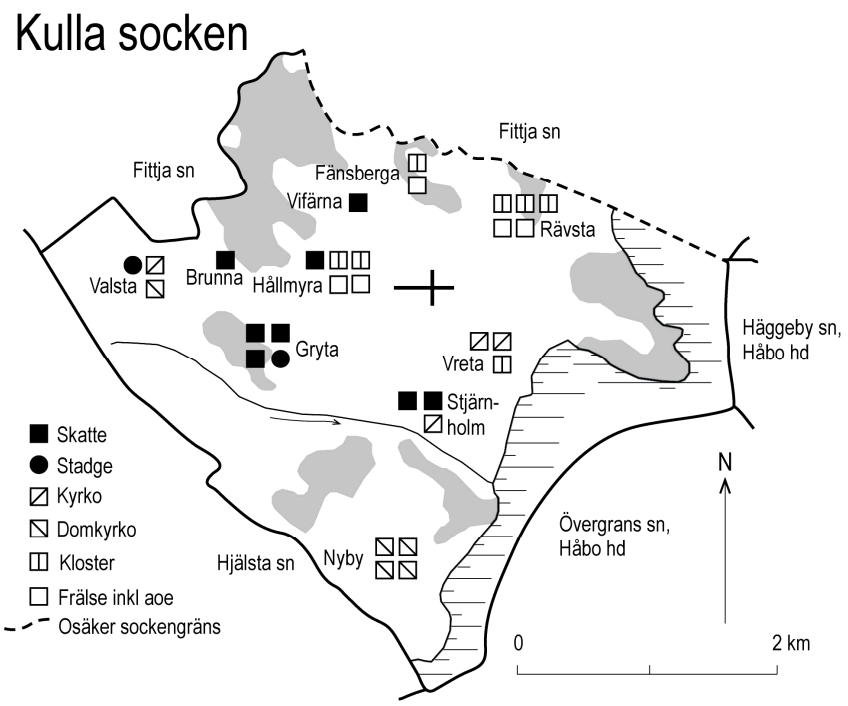
Kulla kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 818 Gryta, 822 Rävsta, 823 Rävsta (försvunnen).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	ky	cant/pb	bi	kl	aoe	fr
Brunna	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Fänsberga	– –	– –	– –	– –	1 (0)	0 (1)	1 (0)
Gryta	3 (3)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Hållmyra	1 (1)	0 (2)	– –	– –	2 (0)	– –	– –
Nyby	– –	– –	0 (4)	4 (0)	– –	– –	– –
Rävsta	– –	– –	– –	– –	3 (3)	0 (2)	2 (0)
Stjärnholm	2 (2)	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –
Valsta	– –	1 (1)	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Vifärna	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Vreta	– –	2 (3)	– –	– –	– –	– –	– –
SUMMA	8 (8)	4 (7)	1 (5)	4 (0)	6 (3)	0 (3)	3 (0)

Dessutom redovisar längderna: **st**: Gryta 1 (0), Valsta 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Brunna 1504 *i Brunna* (?RApp 23/5) – 11 H, 4 i.
UH **1 sk** 1:4, 1567(?) 1:6:0:4 (inkl skuj), med skuj i Vallbyland, Fittja sn.
1504 se Brunna, Fröslunda sn.

Fänsberga 1475 *i Fensberg* (RAp 16/1) – 11 H, 4 i – övergiven bytomt (RAÄ 27:1) ca 900 m norr om Kulla kyrka.
UH 1538–51 **1 skoklt** 0:3:1, 1547 **1 aoet** 0:5.
½ fr, 1543 **1 aoet** 0:1, 1552 0:2:2, 1553 0:2:1.
1475 ger Magnus Karlsson 1:0 i morgongåva till Sigrid Eskilsdotter (se *Fittjaboda, Fittja sn) (RAp 16/1).
1489–1503 har Sko kloster en landbo som räntar 1 pund korn (6 spann överstruket) och 1:0 pn (SkoKlJb s 35, s 65).
1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig ett torp om 0:1 av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).

1553 ärver Gustav I en gård som räntar 1:0 pn efter mormodern Sigrid Eskilsdotter (Banér) (HH 1 s 31).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:2:1, vilken räntar 0:9 avradspn, 0:1 gengärdspn och 3 pund korn; gården uppges vara kungens mödernesarv (AoE 29 A).

Gryta 1000-talet *i Krutum* (runsten U 818), 1298 *de Grytum* (DS 1216), 1386 *i Grytom* (RAp 12/7) – 11 H, 3 i.
UH **1 sk** 2:4, med skuj i Valsta.
1 sk 1:5:2, 1567 (?) 1:6:2.
1 sk 1:2, 1566 1:3 (inkl skuj), med skuj i Valsta.
1540–56 **1 st** 0:0:2, 1548 0:2.
1000-talet låter Knut, Arnborg, Gudve, Gunnar, Halvdan och Ingevast resa en runsten samt 'likhus och bro' i G (runsten U 818).
1298 är Peter och Sven i G fastar vid en jordtransaktion (DS 1216).
1347 och 1349 är Lars i G faste vid häradstinget resp vittne vid en jordtransaktion (DS 4251, DS 4463).
1386 är Torbjörn i G faste vid häradstinget (RAp 12/7).
1447 är Nils i G faste vid häradstinget (RAp 29/6).
1492 är Peder Nilsson i G nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

Hållmyra 1298 *de Valamyri* (?DS 1216), 1349 *de Holamyre* (DS 4463), 1377 *i Hollemyra* (DS 9617, avskr) – 11 H, 4 i.
UH **1 sk** 1:4, med skuj i Valsta.
1 skuj 0:4 till Vifärna.
2 klakl 0:4 + 0:4, 1541 **2 dasp** 0:7 + 0:7, 1550 **2 daspt**, 1552 **2 aoe**, 1566 **2 ky** 0:4 + 0:4.
1298 är Olof i H faste vid en jordtransaktion (?DS 1216).
1349 är Herlog i H vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1377 byter Olof Djäkn (Pilstjärna) bort 1:0:0:8 i H och jord i Vreta samt en jordlott vid Kulla kyrka till Finvid Finvidsson (Frössviksätten) mot jord i Hedensberg, Tillberga sn, Siende hd (DS 9513).
1377 skänker Finvid Finvidsson 1:0 i H och jord i Vreta samt urfjällar i Kulla sn till S:ta Klara kloster som ingift för dottern Ramborg; jorden räntar årligen 10 pund korn och 4:0 pn, varav ½ läst korn och 2:0 pn skall tillfalla klostret, och Ramborg skall under sin livstid uppbära 4 pund korn och 2:0 pn. Om värdet på

jorden minskar skall klostret erhålla två tredjedelar och Ramborg en tredjedel. Vidare skall jorden tillfalla klostret efter Ramborgs död. (DS 9617.)

1511 framträder Lars Persson i H som vittne vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 210).

1551 omnämns Olof i H i samband med en jordtransaktion i Trögds hd (RAp 22/6).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar, vilka vardera har 3 pund utsäde, äng till 20 lass hö och räntar vardera 0:7 avradspn, ½:0 gengärdspn, 3 pund och 1 spann korn samt 6 dagsverken; gårdarna uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Nyby

1344 *in Nyaby* (DS 3837), 1347 *in Nyaby* (DS 4181), 1557 *i Nyeby* (ETb s 85) – 11 H, 3 i.

UH **4 bi** 0:7 + 0:7 + 0:7 + 0:7, 1544 **4 aoe**, 1566 **4 pb**.

1344 ligger 0:6 i N under Arnö i en förteckning över ärkebiskopsbordets huvudgårdar (DS 3837, jfr DMS 1:10 s 75).

1347 säljer Valdemar Eriksson (Folkungaättens Valdemarsgren) till ärkebiskop Hemming 0:11 i N efter att jorden uppbjudits på häradstinget; jorden har Valdemar Eriksson ärvt efter sin morfar Knut Jonsson (Aspenäsätten) (DS 4181, 4188, 4250, 4251).

1349 säljer Israel Birgersson (Finstaätten) 0:11 till ärkebiskop Hemming efter att jorden uppbjudits på häradstinget (DS 4463).

1351 testamenterar ärkebiskop Hemming sitt gods i N till Uppsala domkyrka (DS 4716).

1557 omnämns Nils Kristersson i N som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 85).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok fyra gårdar om vardera 0:7, vilka har 3 pund utsäde, äng till 40 lass hö och räntar vardera 0:7 avradspn, 3 pund korn, 1 får samt 6 dagsverken; gårdarna uppges vara igenbördade från ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Rävsta

1282 *curiam Refstadh* (DS 753, avskr), 1287 *curie dicte Ræfstad* (DS 941), 1302 *Repstad* (SkoKlJb s 16), 1511 *i Reffsta* (StTb s 210) – 11 H, 4 i.

UH **3 skokl** 0:6 + 0:6 + 0:6, 1567 1:0 + 1:0 + 1:0.
1546–56 **1 aoeuj** 0:1.
2 fr, 1543 **2 aoe** 0:5:1:4 + 0:5:1:4, 1555 0:6 + 0:6.

1282 kungör kung Magnus bror Bengt att han, efter överenskommelse med herr Holmgers hustru fru Helena, överlåtit gården R och jord i Östergötland till Sko kloster. Jorden tillhörde ursprungligen fru Helena, men drogs in till kronan och skänktes till herr Bengt pga herr Holmgers och Helenas far herr Filips majestätsbrott. (DS 753.)

1287 anges i herr Bengts, nu biskop i Linköping, testamente att en tidigare testamentsgåva till Uppsala domkyrka av huvudgården R ersätts av huvudgården Stav, Färentuna sn, Färingö tgslg (DS 941, DMS 1:7 s 133).

1302 har Sko kloster 0:20 förvaltade i huvudgårdsdrift och 0:0:2 förvaltade i landbodrift (SkoKlJb s 16 f, se även DMS 1:10 s 142 f).

1489–1503 har Sko kloster tre landbor, vilka vardera räntar 4 pund korn och 1:0 pn (SkoKlJb s 34, D5 s 6, D 6 s 4).

1511 framträder Olof Bengtsson i R som vittne vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 210).

1544 anges i en arv och eget-längd att Gustav I bytt till sig två gårdar av Jöran Åkesson (Tott) (UH 1544:16).

Stjärnholm 1299 *in Stiernholm* (DS 1263), 1447 *i Stærnholme* (RAp 29/6) – 11 H, 3 i.

UH **1 sk** 2:3, med skuj i Vreta.
1 sk 1:5:2, 1567(?) 3:2 (inkl skuj), med skuj i Lundersta, Fittja sn, och Vreta.
1 ky 1:1, 1547 1:2.

1299 byter Anders Andersson (And), domprost i Uppsala, till sig 0:0:4 av Sko kloster (se Väsby, Vänge sn) (DS 1263, DS 1264, DMS 1:2 s 132).

1302 anges i Sko klosters jordebok att klostret bytt bort 0:0:4 i S (SkoKlJb s 23).

1447 är Olof Matsson i S faste vid häradstinget (RAp 29/6).

1492 är Peder Jönsson i S nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

1547 har kyrkohemmanet 2 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1548 skriver Gustav I till sin gårdsfogde på Ekholmen, Veckholms sn, att han inte kan umbära 0:10 i S som kronolandbon i Torsvi, Torsvi sn, begärt som ersättning (se Torsvi, Torsvi sn) (GR 19 s 101, DMS 1:9 s 190 f).

1553 döms Olof Matsson i S till böter vid häradsrätten efter att ha förolämpat en kvinna (UDbV s 23).

Valsta

1324 *in villa Hwalasta* (DS 2488), 1328 *i Hualastum* (GiBr s 172, avskr), 1367 *Hvalaste* (DS 7497) – 11 H, 4 i.

UH **3 skuj** 0:5:2 till Gryta + 0:4:2:4 till Hållmyra + 0:1:1 till Gryta.
1540–55 **1 st** 0:2.
1 ky 1:0, 1547 0:7:2, 1550 1:0.
1 cant 1:0, 1542 **1 pb**.

1324 pantsätter Johan Bondesson (heraldiskt sigill: ginstam, otydligt motiv) ½:0 till kaniken Lars i Vallentuna (DS 2488).

1328 ingår Arvid Björnsson (färla), på sin hustru Ingeborgs vägnar, en förlikning med kaniken Lars Nilsson gällande ½:0, vilket fru Ingeborg fått i morgongåva av sin förre make Johan Bondesson, men som herr Lars gjort anspråk på och nu får behålla (GiBr s 71 f).

1344 har Uppsala domkyrkas femte kanonikat 0:4:½ som räntar 3 tön och 1 spann korn samt 0:7½ pn (DS 3835).

1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i V vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1538 får Conrad von Pyhy cantorian (förenades omkr 1440 med det femte kanonikatet) med tillhörande jord i förläning av Gustav I (GR 12 s 116, Dahlbäck s 85 f, s 96).

1543 får Ture Pedersson (Bielke) cantorian och dithörande inkomster i förläning av Gustav I; i UH redovisas gården i V som förlänad till Ture Pedersson 1544–56 (GR 15 s 571).

1547 har kyrkohemmanet 13½ spann utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Vifärna

1409 *af Wiaferne* (SD 1066) – 11 H, 4 i.

UH **1 sk** 1:4, med skuj i Hållmyra.
1562 (endast i FoR) **1 fr** (Lars Fleming).

1409 omnämns Mats i V i samband med en jordtransaktion (se Eklunda, Breds sn) (SD 1066).

1420 omnämns Peder i V som häradsdomare i Lagunda hd (SD 2762).

1441 är Olof Pedersson i V faste vid häradstinget (RAp ef-

ter 1/5, se SDHK nr 23799).

1499 anges att Jens Olofsson i V givit en testamentsgåva till Helga fem sårs prebenda i Uppsala domkyrka (UpDkyR 2 f 169).

1511 framträder Lars Jönsson i V som vittne vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 210).

1546 säljer herr Harald, prebendat i Uppsala domkyrka, en gård i V om ½:0, vilken räntar 3 pund korn och ½:0 pn, och en gård i Ullevi, Bro sn, till Lars Turesson (Tre rosor) och hans hustru Kristina Eriksdotter (Gyllenstierna) (VFT II:8-9 s 156 f, DMS 1:7 s 58).

1557 omnämns Per Ragvaldsson i V i samband med en arvstvist vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 85).

Vreta

1323 *in Wretum* (DS 2429, avskr), 1376 *in villa Wretæ* (SvK 227 s 168), *in villa Feenswretom* (DS 9513), 1377 *i Fiäns Wretom* (DS 9617, avskr), 1417 *i Wretom* (SD 2362) – 11 H, 3 i.

UH **2 skuj** 0:3:2:6 + 0:3:1 båda till Stjärnholm.
1 ky 1:1 (’Prästbolet’), 1547 1:3:1:4, 1550 **2 ky** 0:5:2:2 + 0:5:2:2.
1 kyt 0:3:1 (’Klockaren’), 1547 **1 kyuj** 0:2, 1550 0:0:0:4, 1551 **1 kyt** 0:3:0:4.
1544–48 **1 skoklt**, 1548 **1 frt** (Ture Pedersson /Bielke/).

1323 byter Sigge i Egeby (okänt sigill), S:t Pers sn, Aska hd, bort 0:3 i V av sin hustru Ingrids jord till Uppsala domkyrka mot jord i Starby, S:t Pers sn (DS 2429).

1344 har ärkebiskopsbordet 0:0:2 i V (DS 3837, jfr DMS 1:10 s 101).

1344 har domkyrkans fabrica 0:3 i V (DS 3838).

1376 har domkyrkans fabrica 0:3, med anmärkning att jorden är odlad på nytt, som brukas av en landbo och räntar 3 pund korn (SvK 227 s 168 f).

1377 byter Olof Djäkn bort 0:6 i V (”Feenswretom”) till Finvid Finvidsson (se Hållmyra) (DS 9513).

1377 skänker Finvid Finvidsson 0:6 i V (”Fiäns Wretom”) till S:ta Klara kloster (se Hållmyra) (DS 9617).

1417 byter Uppsala domkyrka bort 0:3 i V och jord i Ubby, Dalby sn, till Anders Mickelsson i ?Väppeby, Kalmar sn, mot jord i Stabby, Uppsala-Näs sn (SD 2362, DMS 1:2 s 112, DMS 1:6 s 67).

1547 har prästbolet 9 pund utsäde och äng till 60 lass hö (UH 1547:4).

Långtora socken

1291 *in Languþoru* (DS 1031).
1302 *parochia Languthoru* (DS 1370).
1375 *i Langothoro* (DS 8741).
1379 *i Langathorosokn* (DS 9928).

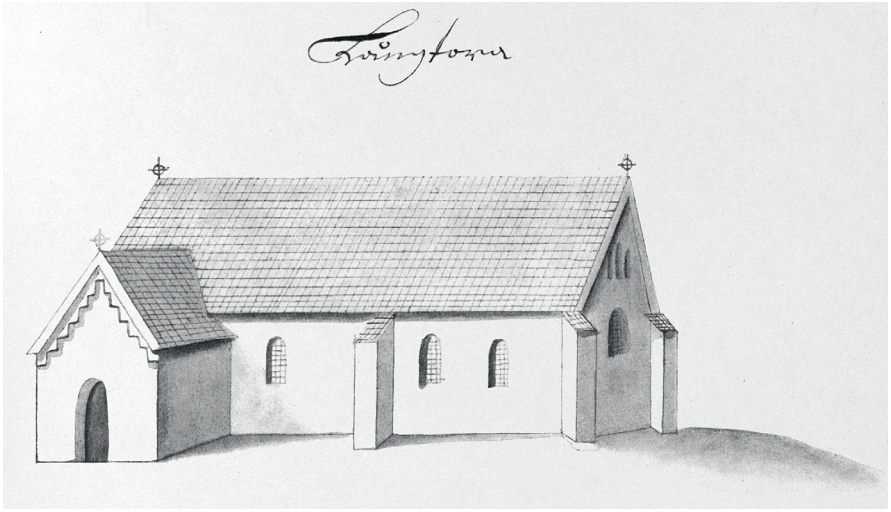
Omfattning: Långtora socken hade en större omfattning under medeltiden och 1500-talet än 1950. Ekeby överfördes till Härkeberga sn, Trögds hd, genom Kbr 15/3 1889, Ål till Vårfrukyrka sn genom Kbr 6/5 1886 och Äs till Härnevi sn, Torstuna hd, genom Kbr 10/8 1887 (Lagerstedt s 12). Angående Värsta, se Biskopskulla sn.

Kyrka: Kyrkan består av en rektangulär putsad tegelbyggnad, vilken tidigare daterats till 1300-talet. Likheterna med de senmedeltida kyrkorna i Hjälsta och Nysätra tyder dock på att kyrkan snarare uppförts under 1400-talet. Vid den omfattande restaurering som ägde rum 1953–55 upptäcktes att norrväggen i kortravén och en del av samma vägg i mellersta travén var av äldre datum än de övriga murarna. Detta väggparti utgör således kyrkans äldsta del och ingick som sydvägg i en tvårummig tegelsakristia, vilken tillhörde en äldre träkyrka. Liknande sakristior finns bevarade i Tensta och Jumkil. Tegelkyrkan försågs redan från början med strävpelare vid hörn och långsidor, något som tyder på att man planerade valvslagning. Kyrkorummet försågs emellertid med stjärn- och kryssvalv först omkring år 1500. Vid samma tid tillkom vapenhuset. Medeltida kalkmåleri saknas i kyrkorummet bortsett från nio konsekrationskors. Den medeltida sakristian revs på 1820-talet. En ny uppfördes omedelbart öster om kormuren, men revs vid 1950-talets restaurering då den nuvarande sakristian uppfördes på samma plats som den medeltida. På så sätt kom kyrkan att i stort sett återfå sin medeltida plan. Vid restaureringen framtogs även det medeltida korfönstret med bevarade masverk av tegel.

Till kyrkans äldsta inventarier hör dopfunten, vilken daterats till 1200-talets mitt. Funten är utförd i gotländsk kalksten med vriden musselcuppa och fotparti med skulpterade huvuden. Av medeltida träskulptur återfinns i kyrkorummet en figur föreställande S:t Erasmus, vilken dateras till 1400-talet, och fyra figurer som tillhört ett senmedeltida altarskåp. Altarskåpsfigurerna föreställer Kristus och jungfru Maria (Marie kröning) samt S:t Stefan och S:ta Birgitta. Vidare förvaras några medeltida träskulpturer i Enköpings museum, däribland en fragmentarisk Kristusfigur från 1100-talets andra hälft som tillhört ett triumfkrucifix. Här kan också nämnas en mycket skadad Birgittaskulptur, en Anna själv tredje-framställning och en skulptur föreställande S:t Martin. Samtliga tre skulpturer dateras till 1400-talet. I kyrkorummet återfinns även en paten från 1300-talets andra

fjärdedel och ett rökelsekar. År 1564 anges i Enköpings stads tänkeböcker att en man vid namn Johan Skräddare står inför rätta för att ha köpt en nattvardskalk som visat sig vara stöldgods från Långtora kyrka (ETb s 142). Slutligen kan nämnas en runsten med bildristningar från sent 1000-tal och en gravhäll från omkring år 1200 med runinskrift (Gardell nr 642, U 799, se även Brunna nedan), vilka står uppställda i vapenhuset. Runstenen påträffades vid den ovan nämnda restaureringen och var då inmurad i den medeltida sakristians östra yttervägg. Gravhällen skall på 1600-talet ha ingått i högaltaret, men placerades senare i mittskeppets golv. (UKy 102 2:a uppl, Bonnier s 56, 117, 134, 276, SHM mbild.)

Kyrkby: Långtora. Prästgården är enligt karta från 1686 belägen i Långtora (LSA Långtora B44–9:1).

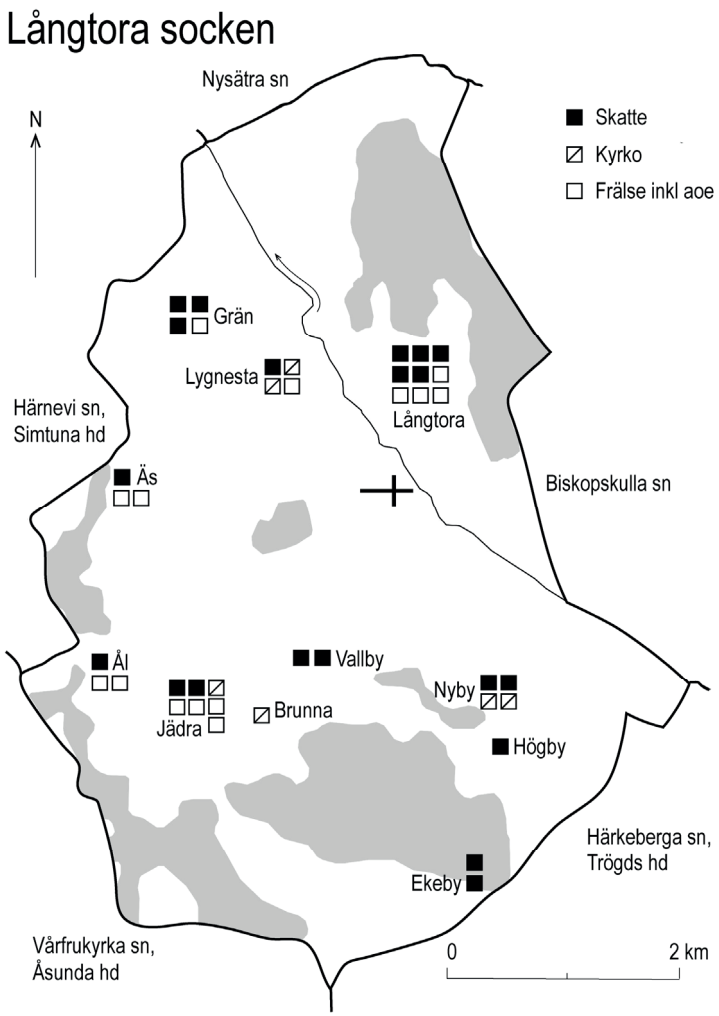

Långtora kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 799 Långtora kyrka (gravhäll av kalksten ca 1200), 800 Långtora kyrka (fragment återfunnet 1954), 801 Långtora prästgård, 802 Långtora gärde (nu vid Långtora kyrka), 803–804 Långtora by. U Fv1955; 222 Långtora kyrka (runstensliknande sten med bildristningar, återfunnen 1954, se Jansson 1955 s 222 f).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	ky	pb	aoe	fr
Brunna	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –
Ekeby	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Grän	3 (3)	– –	– –	– –	1 (1)
Högby	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Jädra	2 (3)	1 (1)	– –	0 (1)	4 (2)
Lygnesta	1 (1)	2 (2)	– –	0 (1)	1 (0)
Långtora	5 (5)	– –	– –	0 (1)	4 (3)
Nyby	2 (2)	0 (2)	2 (0)	– –	– –
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –
*Skäcklinge	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Vallby	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Ål	1 (1)	– –	– –	0 (1)	– –
Äs	1 (1)	– –	– –	– –	2 (1)
SUMMA	21 (22)	4 (6)	3 (0)	0 (4)	12 (7)

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Brunna 1200 (omkr) *i Brunnum* (medeltida gravhäll U 799) – 11 H, 4 e.

UH **1 skuj** 0:5 till Vallby.
1 skuj 0:3:1:4 till Vallby, fr o m 1554 till Jädra.
1 pb 0:4:1:4, 1541 **1 ky** 0:5 (Tillinge kyrkas landbo).

1200 (omkr) omnämns Johan i B som runristare (runsten U 799).

***Buxta**

1503 *i Bwxta* (RAp 12/3).
1503 säljer Olof Bolt 0:0:8 till Uppsala domkyrka (se Jädra) (RAp 12/3).

Ekeby

1492 *i Ekeby* (ULdb s 44) – 11 H, 3 f – nu i Härkeberga sn, Trögds hd.
UH **2 sk** 1:4 + 1:4.
1 skuj 0:0:1 (’ängsfall’).
1492 är Olof Ingemundsson i E nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd (ULdb s 44).

Grän

1496 *i Gräänn* (ShS Rungarn, avskr), 1540 *Grän* (UH 1540:10) – 11 H, 4 e.
UH **2 sk** 1:0:1 + 1:0:1.
1 sk 1:1, med skuj i Jädra.
1 fr (1544 Arent Persson /Örnflycht/, 1547 Jöns Ingemarsson /Hiort af Ornäs/), 1552 **1 aoe** 0:6:1, 1566 **1 fr**.
Summa jt 4:0.
1496 skänker Ingrid Gregersdotter (Örnflycht), Lars Hjorts (hjorthorn) hustru, till sin systerdotter Gertrud, Mats Larssons hustru, 1:0 i G och jord i Långtora samt 0:14 ’i Åsunda härad’ (ShS Rungarn).
1551 tvistar Rasmus Bengtsson i Fiskeby, Västra Ryds sn, och Gregers Andersson i Helgesta, ?Skogs-Tibble sn, å ena sidan och Per Eriksson (Schack av Skylvalla), Karl Bengtsson (Månesköld) samt Jöns Ingemarsson (Hiort af Ornäs) å andra sidan om gårdar i bl a G och Långtora (GR 22 s 447).
1552 uppges i jordeboken att Gustav I köpt en gård av Jöns Ingemarsson (UH 1552:26).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6:1, vilken har 3 pund utsäde, äng till 30 lass hö och räntar 0:12 avradspn, 4 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha skänkts till kungen 1552 av Rasmus Bengtsson i Fiskeby (jfr ovan) (AoE 29 A).
1562 dömer Erik XIV:s nämnd åter en gård i G och en gård i Långtora till Jöns Ingemarsson, då de på ett oriktigt sätt hamnat i Rasmus Bengtssons ägo (HH 13:1 s 64).

***Harsta** 1391 *Harstom* (B 14 s 19, avskr) – låg ca 350 m nordväst om Jädra vid nuv Norrgården, se karta (LSA Jädra A16:53–54, 1693).
1391 byter Johan Petersson bort ½:0 i H och jord i Jädra till Sten Bengtsson (Bielke) mot jord i Mälby, ?Vallby sn (B 14 s 19).

Högby 1447 *i Høchby* (?RAp 29/6) – 11 H, 4 f.
UH **1 sk** 2:2.
1447 är Olof Nilsson i H faste vid häradstinget; kan avse Högby, Nysätra sn (?RAp 29/6).

Jädra 1347 *in Jædhrum* (DS 4251), 1379 *i Iædhrum* (DS 9928) – 11 H, 4 e.
UH **1 sk** 1:4:1:4 (1540–42 'Trädgården'), med skuj i Lygnesta.
1 sk 1:3 (1540–56 'Trädgården').
1 skuj 1:0:1 till Vallby, 1554 **1 sk**, med skuj i Brunna.
1 skuj 0:3.
1 skuj 0:2, 1547 0:5:1 till Ål.
2 skuj 0:4:1 till Äs + 0:3:1 till Grän.
1 ky 0:6.
1 fr (1562 0:2:2) (1544 Olof Ivarsson /vingat svärd/, 1547 Olof Henriksson i Strängnäs, 1562 Anders Bagge /Vädurhorn/).
1 fr (1562 0:1:1) (1544 Nils Olofsson), saknas 1553–58.
1 frt, 1544 **1 fr** (1544 Merit ?Jonsdotter, 1547 Tomas Larsson, 1551 Bengt Nilsson /Schack av Skylvalla/), 1552 **1 aoe** 0:5:1.
1541–43 **1 frt**.
Summa jt (1562) 7:7:0:4.
1347 är Ingemund i J faste vid häradstinget (DS 4251).
1349 är Ingemund i J vittne vid en jordtransaktion (DS 4463).
1379 får Inge Ingesson och hans hustru Cecilia vid förlikningen gällande en arvstvist efter Olof Holmfastsson 0:0:16 'allt i ett stycke norr om åkern' i J och ½ läst korn eftersom inga hus hörde till jorden; vidare får herr Nils, kanik i Uppsala och kyrkoherde i Håtuna, 0:0:5 i hustru Ragnhilds åker i J och Olof Pinkhane får jord i Ål (DS 9928).

1386 är Jöns Olofsson i J faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1391 byter Johan Petersson bort 0:2 till Sten Bengtsson (se *Harsta) (B 14 s 19).

1492 är Magnus i J nämndeman vid lagmansting i Lagunda hd; kan avse Jädra, Hjälsta sn (?ULdb s 44).

1499 är Magnus i J en av två representanter för Lagunda hd vid kungaval i Stockholm när kung Hans son Kristian utses till dennes efterträdare som Sveriges kung; kan avse Jädra, Hjälsta sn (?Hadorph s 369).

1499–1509 har Uppsala domkyrka två landbor, vilka räntar 2 pund korn och 0:0:16 pn resp 1 pund korn och 0:0:8 pn (UpDkyR 2–4).

1503 säljer Olof Bolt, kyrkoherde i Kalmar sn, 0:0:16 i J och jord i *Buxta till Uppsala domkyrka; jorden räntar årligen 3 pund korn och 1:0 pn (RAp 12/3).

1527 har Uppsala domkyrkas båda landbogårdar återgått till Magnus Gjurdsson (Schack av Skylvalla) (UpDkyR 5).

1547 har kyrkohemmanet 2½ pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1550 lämnar Jöran Nilsson (Schack av Skylvalla) till Johan Olofsson (Gyllenhorn) en gård, vilken årligen räntar 2 pund korn och 1:0 avradspn, som pant för ett penninglån (RAp 15/11). – 1551 lånar Jöran Nilsson mer pengar av Johan Olofsson mot säkerhet i de gods han tidigare pantsatt: en gård i J, en gård i Ål samt två gårdar i Hallarby, Litslena sn (RAp 9/9, DMS 1:9 s 144).

1552 anges i jordeboken att Gustav I köpt en gård av Jöran Nilsson (Schack av Skylvalla) (UH 1552:26).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5:1, vilken har 12 spann utsäde, äng till 12 lass hö och räntar 0:6 avradspn, 2 pund korn samt 6 dagsverken; gården har kungen köpt av Jöran Nilsson 1550 (se ovan) (AoE 29 A).

Lygnesta 1504 *i Lignista* (RApp 23/5) – 11 H, 4 e.

UH **1 sk** 0:6, 1566 1:1:1:4.
1 skuj 0:3:1 till Långtora.
1 skuj 0:2:1:4, 1547 0:1 till Jädra.
1 skuj 0:2:1:4 till *Skäcklinge.
2 ky 0:7 + 0:6.
1 fr (1544 Merit ?Jonsdotter, 1547 Tomas Larsson, 1551 Bengt Nilsson /Schack av Skylvalla/, 1554 Johan Olofsson /Gyllenhorn/), 1566 **1 aoe** 1:4.
Summa jt (1566) 5:2:2:4.

1504 ingår Peder Larsson i L i en häradsnämnd (RApp 23/5).

1547 har de båda kyrkohemmanen 2½ pund resp 2 pund utsäde och äng till 16 lass hö vardera (UH 1547:4).

1551 lämnar Kristoffer Nilsson (Schack av Skylvalla) till Johan Olofsson (Gyllenhorn) en gård, vilken årligen räntar 3 pund korn och 0:12 avradspn, som pant för ett penninglån; senare samma år lånar Kristoffer Nilsson mer pengar av Johan Olofsson mot säkerhet i den gård i L som han tidigare pantsatt (RAp 29/4 skadat brev, RAp 6/6).

1558 säljer Erik Nilsson (Schack av Skylvalla) till Gustav I en gård om 0:5, vilken räntar 3 pund korn, samt två gårdar i Hallarby, Litslena sn (RAp 15/8, DMS 1:9 s 144).

1560 (omkr) upptas i Gustav I:s jordebok en gård som räntar 0:12 avradspn, 2 pund och 3 spann korn samt 6 dagsverken; gården har kungen köpt av Erik Nilsson (se ovan) (AoE 22:5).

Långtora 1310 *de Languthoru* (DS 4251), 1378 *i Langothoro* (DS 9678) – kyrkby – 11 H, 4 f.

UH **1 sk** 3:2:1 (1541–43 'länsmannen fritt').
1 sk 2:3:1.
1 sk 2:1, 1566 2:4, med skuj i Lygnesta.
1 sk 1:3:2, med skuj i *Åkerby.
1 sk 1:0, med skuj i *Åkerby, fr o m 1543 Långtora.
2 skuj 0:5 ("Åkerby") + 0:3:2, 1541 **1 skuj** 1:0:2 (1541–42 "Åkerby").
1 skuj 0:2:1 ("Åkerby").
1 fr (1544 Olof Ivarsson /vingat svärd/), 1545 **1 aoe** 0:7:1.

1 fr (1544 Arent Persson /Örnflycht/, 1547 Jöns Ingemarsson /Hiort af Ornäs/), 1552 **1 aoe** 0:6, 1566 **1 fr**.

1 fr (1562 0:7:2) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1554 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1 fr (1562 0:6) (1544 Sten Bengtsson /Ulv/, 1562 Anund Stensson /Ulv/).

Summa jt (1562) 14:0:1.

1310 är Olof från L vittne vid en jorddonation (DS 1704).

1347 är Nils i L faste vid häradstinget (DS 4251).

1378 är Nils i L vedervaroman och Olof Andersson i L faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).

1386 är Björn i L faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1441 är Ragvast och Olof Larsson i L fastar vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1447 byter Nils Mickelsson till sig en gård i L av biskop Erik och biskopsbordet i Strängnäs mot jord i Skäggesta, Överselö sn (RAp 22/6 se SDHK nr 25168, DMS 2:6 s 185).

1450 är Ragvast i L vedervaroman vid Åsunda häradsting (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).

1496 skänker Ingrid Gregersdotter 0:6 till sin systerdotter Gertrud (se Grän) (ShS Rungarn).

1497 omnämns Erik Nilsson i L i Uppsala domkyrkas räkenskaper som donator av en penningsumma (UpDkyR 2).

1504 ingår Olof Larsson i L i en häradsnämnd (RApp 23/5).

1545 överlåter Birgitta Olofsdotter (Strömstaätten), med maken Olof Henrikssons (Stengavel) samtycke, till Gustav I en gård i L, vilken räntar 3½ pund korn och 2½:0 avradspn, och en gård i Åkerby, Vårfrukyrka sn (se Ål, Veckholms sn) (RAp 15/2, DMS 1:9 s 248).

1551 tvistar Rasmus Bengtsson i Fiskeby, Västra Ryds sn, och Gregers Andersson i Helgesta, ?Skogs-Tibble sn, å ena sidan och Per Eriksson (Schack av Skylvalla), Karl Bengtsson (Månesköld) samt Jöns Ingemarsson (Hiort af Ornäs) å andra sidan om gårdar i bl a L och Grän (GR 22 s 447).

1552 uppges i jordeboken att Gustav I köpt en gård av Jöns Ingemarsson (UH 1552:26).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:7:1 resp 0:6; den första gården uppges ha skänkts till kungen av Birgitta Olofsdotter 1545 (se ovan) och räntar 2½:0 avradspn, 3½ pund korn samt 6 dagsverken. Den andra gården har 18 spann utsäde, äng till 18 lass hö och räntar 1:0 avradspn, 2½ pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha skänkts till kungen 1552 av Rasmus Bengtsson i Fiskeby (jfr ovan). (AoE 29 A.)
1562 dömer Erik XIV:s nämnd åter en gård i L och en gård i Grän till Jöns Ingemarsson, då de på ett oriktigt sätt hamnat i Rasmus Bengtssons ägo (HH 13:1 s 64).

Nyby 1302 *in Nyby* (DS 1370), 1390 *i Nyiaby* (RAp 29/9) – 11 H, 4 f.
UH **2 sk** 0:5:2 + 0:6:1.
1 skuj 0:0:2 (’ängsfall’).
2 pb 0:7 + 0:7, 1551 **2 ky**, 1553 **2 aoe**, 1566 **2 ky**.
1302 byter Karl Ingeborgsson (okänt sigill) bort 0:3 i N och jord i Salnecke, Gryta sn, till Sko kloster mot jord i Västmanland (DS 1370, DS 1371, DMS 1:6 s 83).
1302 har Sko kloster 3½:0 förvaltade i huvudgårdsdrift (SkoKlJb s 16, se även DMS 1:10 s 142).
1390 anslår Sten Bengtsson (Bielke) och hans hustru Katarina Holmgersdotter (Ulv) 0:15, som räntar 3:0 pn och 1 läst och 2 tön korn, till S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda som de grundar i Uppsala domkyrka (se Klöv, Kalmar sn) (RAp 29/9, DMS 1:10 s 110).
1444 hör 0:15 till S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda (SvK 227 s 412 f).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om vardera 0:7, vilka har 3 pund utsäde, äng till 20 lass hö och räntar vardera 0:10 avradspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken; gårdarna uppges vara igenbördade från Uppsala domkyrka, dit Sten Bengtsson skänkt dem 1390 (se ovan) (AoE 29 A).

***Prästbolet**
1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 2:2:2, 1547 2:7:1.
1547 har gården 7 pund utsäde och äng till 80 lass hö (UH 1547:4)

***Skäcklinge**
1383 *i Skæklinge* (RAp 11/8).
UH **1 sk** 0:5, 1547 1:5:2, med skuj i Lygnesta.
1383 säljer Knut Karlsson (okänt sigill) samt Magnus och Staffan Arvidssöner (kluven sköld, i sinister fält halv lilja) 0:9 till biskop Tord i Strängnäs (RAp 11/8).

***Tibble**
1559 *i Tibbele* (UUBp 16/3).
1559 säljer Margareta Mickelsdotter (växt), änka efter Axel Andersson (Lillie av Ökna), till Gustav I två gårdar i T, vilka räntar 3 pund korn, samt jord i Fresta, Rasbo och Sollentuna snr (UUBp 16/3, jfr DMS 1:3 s 265).

Vallby
1386 *i Walby* (RAp 12/7) – 11 H, 4 e.
UH **1 sk** 1:1:2, med skuj i Brunna och Jädra (1542–43 'länsmannen fritt').
1 sk 0:6:1, med skuj i Brunna.
1386 är Olof i V faste vid häradstinget (RAp 12/7).
1441 är Anders Eriksson i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).
1450 är Lars Olofsson i V vedervaroman vid Åsunda häradsting (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1537 tilldelar Gustav I Anders Persson i V biskopsdelen av tiondet i Långtora sn (GR 11 s 260).

Värsta (nu Stora Värsta)
1551 *Wersesta* (RAp 9/2) – 11 H, 4 f – nu i Härkeberga sn, Trögds hd. Övriga tre gårdar redovisas i UH i Biskopskulla sn.
UH 1553–68 **1 aoe** 0:4.
1551 lämnar Kristoffer Nilsson (Schack av Skylvalla) till Johan Olofsson (Gyllenhorn) en gård, vilken årligen räntar 18 spann korn och 1:0 avradspn, som pant för ett penninglån (RAp 9/2).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0, vilken har 18 spann utsäde, äng till 20 lass hö och räntar ½:0 avradspn, 2 pund och 2 spann korn samt 6 dagsverken; gården uppges kungen ha köpt 1550 av Jöran Nilsson (Schack av Skylvalla) (AoE 29 A).

***Åkerby** Se Långtora.

Ål 1375 *i Aal* (DS 8741) – 11 H, 4 e – nu i Vårfrukyrka sn.
UH **1 sk** 1:4:1:4, med skuj i Jädra.
1543 **1 fr** (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1552 Johan Olofsson /Gyllenhorn/), 1552 **1 aoe** 1:4.

1375 byter Jöns Kärling i Vallby sn och hans hustru Margit Markusdotter bort 0:0:10½ i Ål, 'i S:t Ilians sn' vid västra landet, till herr Folke, kyrkoherde i Långtora, mot jord i Rönna, Biskopskulla sn; eftersom Ål anses bättre än Rönna har herr Folke givit makarna 0:½:0:2 i mellangift samt 0:14 pn för husen i Ål (DS 8741).

1378 säljer Olof i Åkerby, Vårfrukyrka sn, tillsammans med sin hustru Kristin och sonen Nils, 1:0 i Ål, 'i S:t Ilians sn' vid södra landet, till Enköpingsborgaren Jakob Hennekesson; med jorden följer 'ej mer än ett hus' (DS 9678).

1378 säljer herr Folke, kyrkoherde i Långtora, 0:0:10½, i Ål 'i S:t Ilians kyrkosocken' vid västra landet, till Jakob Hennekesson (DS 9679).

1379 får Olof Pinkhane egendom i Ål vid en arvstvist efter Olof Holmfastsson (se Jädra) (DS 9928).

1550 lämnar Jöran Nilsson (Schack av Skylvalla) till Johan Olofsson (Gyllenhorn) en gård, vilken årligen räntar 4 pund korn och 2:0 pn, som pant för ett penninglån (RAp 20/10). – 1551 lånar Jöran Nilsson mer pengar av Johan Olofsson mot säkerhet i de gods han tidigare pantsatt: en gård i J, en gård i Ål samt två gårdar i Hallarby, Litslena sn (RAp 9/9, DMS 1:9 s 144).

1552 anges i jordeboken under Vårfrukyrka sn att Gustav I köpt Ål av Jöran Nilsson (Schack av Skylvalla) (UH 1552:26).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:12, vilken har 22 spann utsäde, äng till 20 lass hö och räntar ½:0 avradspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken; gården har kungen köpt 1551 av Jöran Nilsson (AoE 29 A).

Äs

1368 *i Ææs* (DS 7696) – 11 H, 4 e – nu i Härnevi sn, Torstuna hd.

UH **1 sk** 0:6:1, 1566 1:2:2:4 (inkl skuj), med skuj i Jädra. **2 fr** (1562 0:4:2:2 + 0:4:2:2) (1544 Nils Olofsson), 1567 **1 fr**.

1368 stadfäster Inge Jonsson i Äs ett jordköp i Simtuna sn (DS 7696, DMS 1:8 s 113).

1441 är Nils Pedersson i Äs vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1459 byter Ingeborg, änka efter Mats Jönsson i Tuna, till sig ½:0 i Äs av Lars Jönsson (Hamraätten) mot jord i Tuna, Holms sn, och mellangift i pengar (RAp 11/3, RAp efter 1/5 se SDHK nr 27400, DMS 1:6 s 115).

1547 skriver Gustav I till fogden Anders Eriksson angående Staffan i Äs som slagit ihjäl sin granne Tord i Äs (GR 18 s 901).

1554 skriver Gustav I till fogden Jakob Vest och ber honom hjälpa Anders Nilsson i Äs med en penningsumma (GR 24 s 533).

1557 framträder Staffan Eriksson i Äs som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 85).

1560 framträder Håkan i Äs som målsägande i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 101).

Nysätra socken

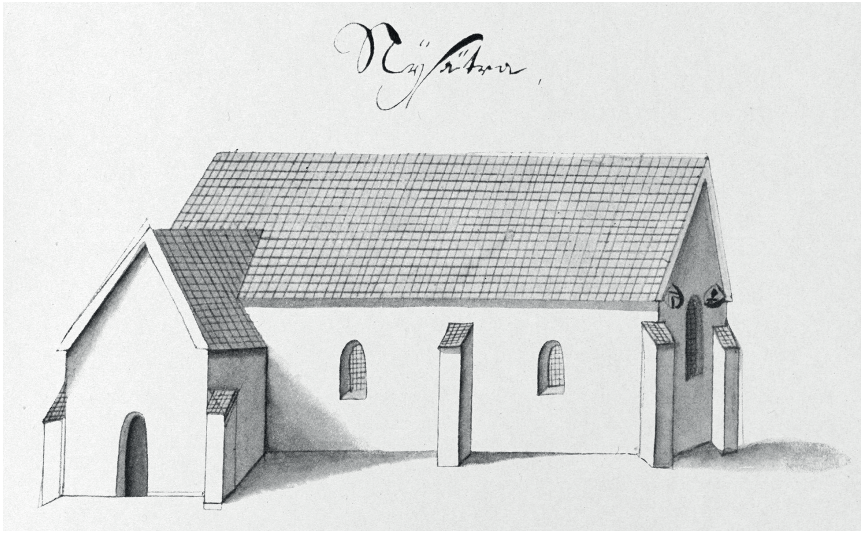
1286 *Ecclesie Nysæter* (DS).
1296 *parochia Nysætre* (DS 1163, avskr).
1316 *parochia Nyseter* (DS 2073).
1381 *i Nysætra sokn* (RAp 23/8).

Omfattning: Nysätra socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Kyrkan uppfördes under 1400-talet, troligen vid århundradets mitt, och utgörs av en rektangulär byggnad med rakslutet kor. Sakristian hör sannolikt till det äldsta byggnadsskedet medan vapenhuset tillkom något senare, troligtvis i samband med valvslagningen. Föregångaren till den nuvarande kyrkobyggnaden kan antas ha varit av trä och har pekats ut som en tänkbar stormannakyrka. Kyrkorna i Nysätra och Långtora hör till det fåtal uppländska kyrkor som i sin helhet uppförts i tegel. I Nysätra står fasaderna oputsade bortsett från strävpelarna och gavelröstenas blinderingar. Några större omgestaltningar av exteriören har inte skett sedan senmedeltiden. De sköldformade nischerna på kyrkans öst- resp västgavel har innehållit vapenbilder, vilka noterats på 1600-talet av Johan Hadorph och Martin Aschaneus. Östgavelns bilder har enligt Aschaneus återgivit ärkebiskop Jakob Ulfssons och ärkestiftets resp vapen. Hadorphs teckning visar däremot ett Sparrevapen i stället för ärkestiftets vapen. Västgavelns vapenbilder har Aschaneus har beskrivit som tre sjöblad (Stureättens vapen) resp ”en triangelformad figur”.

Från kyrkans medeltida altarskåp återstår ett antal träfigurer av vilka nio på 1930-talet placerats i ett nytillverkat skåp. En träfigur föreställande S:ta Birgitta från samma altarskåp finns uppsatt på annat håll i kyrkorummet. En större träskulptur föreställande jungfru Maria med Jesusbarnet har daterats till 1400-talets andra hälft. Äldst av kyrkans bevarade träskulptur är det fragmentariska triumfkrucifixet från 1300-talets andra fjärdedel. Möjligen kan införskaffandet av triumfkrucifixet knytas till Eskil Anderssons (Lejonlilja) testamentariska gåva om 5:0 pn till Nysätra kyrka år 1328 (DS 2666, Jacobsson s 157). Dessutom finns fragment av ett stående helgon. Av ytterligare bevarade medeltida inventarier kan här nämnas fotpartiet till en nattvardskalk, en sanctusklocka samt slutligen dopfunten, vilken är svårdaterad, men troligen tillkommen vid 1500-talets början. (UKy 32 2:a uppl, Bonnier s 63, FeRaSt s 72 ff, SHM mbild, ACBkomm.)

Kyrkby: Nysätraby. Prästgården låg 1693, enligt gränsmarkering på karta, på nuvarande plats mellan Hammarby och Nysätraby (11 H, 5 f, LSA Hammarby A16:41-42).

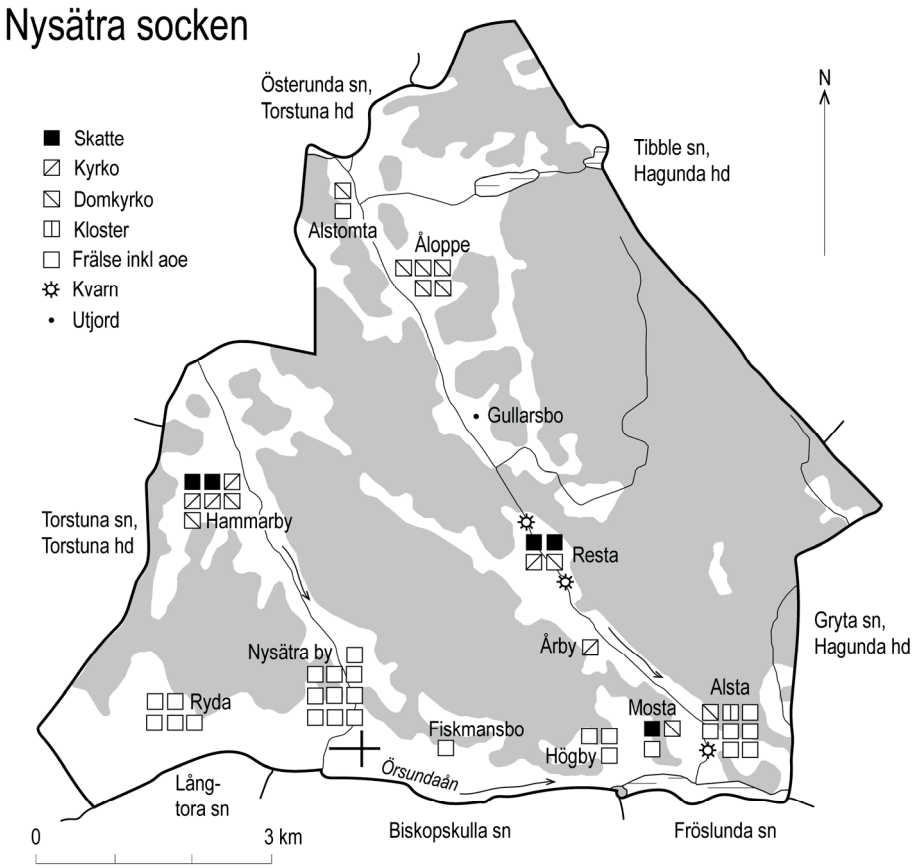
Nysätra kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 832 Nysätra kyrka (försvunnet fragment), 833 Nysätra kyrka (försvunnen), 834 Nysätra skola (nu vid Nysätra kyrka), 835 Nysätra prästgård, 836 Alsta, 837 Alsta (fragment), 838–839 Ryda kungsgård.

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1569)

	sk	ky	bi/dky/pb	skokl	aoe	fr
Alsta	– –	0 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	3 (3)
Alstomta	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –	1 (1)
Fiskmansbo	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Gullarsbo	– –	– –	1 (0)	0 (1)	– –	– –
Hammarby	2 (2)	1 (4)	2 (0)	– –	– –	– –
Högby	– –	– –	– –	– –	– –	3 (3)
Mosta	1 (1)	– –	1 (0)	– –	0 (1)	– –
Nysätraby	– –	– –	– –	– –	– –	10 (9)
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –	– –
Resta	2 (2)	1 (1)	1 (0)	0 (1)	– –	– –
Ryda	– –	– –	– –	– –	0 (5)	5 (0)
Åloppe	– –	– –	5 (0)	0 (5)	– –	– –
Årby	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –
SUMMA	5 (5)	4 (8)	12 (0)	1 (8)	1 (7)	23 (17)

Dessutom redovisar längderna: **skkvarn**: Resta 1 (0), **bikvarn**: Alsta 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Alsta 1220 *de Aduluste* (DS 202), 1296 *Adrlastum* (DS 1167), 1298 *in Adhelustum* (DS 1223), 1349 *de Adlistom* (DS 4463), 1378 *i Adhirlastum* (DS 9678), 1380 *i Aadhlastom* (DS 10229) – 11 H, 5 g – kvarnområde och överbyggd bytomt (RAÄ 182–183) vid nuv bebyggelseläge.

UH **1 dky**, 1544 **1 aoe**, redovisas ej 1548–66, 1567 **1 ky** 0:4:1:4.
1 skokl 0:7 (Övre Alsta).
1 aoe 0:2:1:4, 1556 0:5.
1539–58 **1 bikvarn**, 1543 **1 aoekvarn**.

1 fr (1562 0:7) (1544 Barbro Larsdotter /Årbyätten/, 1562 Nils Jespersson /Cruus/).
1 fr (1562 0:3) (1544 herr Harald i Uppsala, 1547 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
1 fr (1562 0:2:1:4) (1544 herr Harald i Uppsala, 1549 Margareta Mickelsdotter (växt), 1550 herr Harald i Uppsala, 1562 Erik Tönnesson /Tott/) (Övre Alsta).
1547–50 **2 fr** (Barbro Larsdotter /Årbyätten/, Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/).

1220 utfärdar påven Honorius III ett skyddsbrev för godsinkomster av egendomar som prosten och kapitlet i Hagby kyrka, Hagunda hd, äger, däribland 0:0:1 pn i A och inkomster i Gryta, Hagby, Järlåsa, Skogs-Tibble och Ålands snr, Hagunda hd (DS 202).

1296 testamenterar kaniken Karl Erlandsson (Finstaätten) en kvarn till Uppsala domkyrka; testamentet verkställs 1298 av bl a Karls bror Johan Ängel (Finstaätten) (DS 1167, jfr DMS 1:6 s 37, DS 1223).

1344 hör en kvarn vid A till fjärde vicarian i Uppsala domkyrka (DS 3836, jfr DMS 1:6 s 38).

1344 har ärkebiskopsbordet 0:0:5 i A och en 'urfjäll' under mjölnaren (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).

1344 har domkyrkans fabrica 0:0:11 och en kvarn i A (DS 3838).

1347 är Holmvid i A faste vid häradstinget; vidare omtalas Runvast i A som domare (DS 4251).

1349 är Holmvid i A faste vid en jordtransaktion (DS 4463).

1369 testamenterar Lidinvard Haraldsson (egen ätt) sin egendom i A till Uppsala domkyrka (DS 7952).

1376 har domkyrkans fabrica 0:0:11, som brukas av en landbo och räntar 2 pund korn och 1:0 pn, samt en kvarn som räntar 10 pund mjöl årligen (SvK 227 s 171 f).

1378 är Lars i A faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).

1380 skänker Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld) 1:0 till Sko kloster (DS 10229).

1417 uppbär domkyrkans fabrica 11 spann korn och 0:0:11 pn från A och 10 pund ?mjöl från kvarnen (SvK 227 s 208 f, s 216 f).

1444 byter ärkebiskopsbordet bort 0:0:0:20 och en 'åkerfjäll' vid domkyrkans kvarn till domkyrkan (se Berga, Danmarks sn) (RAp 26/6 två brev, DMS 1:2 s 141).

1453 ärver Katarina Stensdotter A kvarn vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och efter faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (se Bärby, Giresta sn) (SjSp 7/6).

1478 får Ulf Pedersson (Roos), vid arvskiftet efter Magnus Bengtsson (Natt och Dag), på sin brorsons vägnar en gård i A, som räntar 4 pund korn och 0:12 pn, och jord i Närke och Östergötland (DN 16:268).

1480 (omkr)–1536 har Uppsala domkyrka en kvarn som räntar 14 pund mjöl; 1480 är dock "14 pund mjöl" överstruket och ersatt med 5 pund mjöl och en anteckning om att resten har efterskänkts pga byggnadsarbete (UpDkyR 1–5).

1486 får Jöns Ivarsson (Liljeörn) en gård i A, som räntar 4 pund korn och 0:13 pn, och jord i bl a Ölsta, Gryta sn, vid ett jordskifte med styvsonen Jöns Jönsson (Skanke) (EbAp 21/12, DMS 1:6 s 88, DMS 7 s 393).

1489–1503 har Sko kloster en landbo som räntar 3 pund mjöl och 1:0 pn (SkoKlJb s 6, s 65).

1531 byter Gustav I till sig en gård i A, som räntar 10 spann korn och 0:0:8 pn, av Gustav Kafle och Anna Josefsdotter (Djulaätten) (se Mörby, Turinge sn) (GR 7 s 396, DMS 2:6 s 215).

1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av Gustav Kafle; räntan är 10 spann korn och 0:0:8 avradspn (K 1 f 62v).

1555 säljer Margareta Mickelsdotter (växt), änka efter Axel Andersson (Lillie av Ökna), A kvarn, som räntar 2 pund korn, och ytterligare jord i Uppland till Gustav I (RAp 4/3, DMS 1:2 s 216).

1558 omnämns i ett länsregister att kvarnen har två par stenar (AL 3 s 213).

1559 ärver Hogenskild Bielke A kvarn, med underliggande 0:3 i Övre A, som räntar 10 pund mjöl (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5, vilken har 10 spann utsäde, äng till 11 lass hö och räntar 0:5 avradspn samt 2 pund korn; gården har kungen köpt 1555 av Margareta Mickelsdotter (se ovan). Vidare

upptas A kvarn om 0:2, vilken har 3 pund utsäde, äng till 34 lass hö och räntar 0:2 avradspn, 10 pund rågmjöl samt 4 pund 'bjuggmjöl'; kvarnen uppges ha tillhört Uppsala domkyrka. (AoE 29 A.)

Alstomta 1344 *in Algøtatomptum* (DS 3837), 1541 *Algtompta* (UH 1541:10) – 11 H, 6 f.
UH **1 bit** 0:4, 1543 **1 aoet** 0:2:1:4, 1544 0:2:2, 1566 **1 kyt**. **1 frt**, 1544 **1 fr** (1562 0:1:1) (1544 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/), 1566 **1 frt**.
1344 har ärkebiskopsbordet 0:0:8 i A (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp om 0:0:8, vilket har 1 pund utsäde, äng till 14 lass hö och räntar 0:10:0:16 avradspn; torpet uppges ha tillhört ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Fiskmansbo 1541 *Boda* (UH 1541:10), 1553 *Fiskemansboda* (UH 1553:19) – 11 H, 5 f – delvis överbyggd gårdstomt (RAÄ 157:1) intill nuv bebyggelseläge.
UH **1 fr** (1562 0:4) (1544 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Johan Olsson /Lilliesparre/).
1560 (omkr) upptas i en jordebok över Birgitta Bengtsdotters (Lillie) gods en gård som räntar 3 pund korn, 0:4 avradspn och ½:0 gengärdspn (Rött nr 298, skadad text).

***Glista** 1500 *Gliistaa* (VikSp 25/1).
1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson en utjord, som räntar 2½ spann korn och 0:0:2½ pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Nysätraby) (DN 16:333, VikSp 25/1 or).
1528 ärver Kristina Nilsdotter en utjord, som räntar 0:0:2½ pn och 2½ spann korn –1555 äger ett nytt arvskifte rum, då fru Kristina behåller utjorden på sin lott; räntan är densamma som 1528 (se Nysätraby) (GR 25 s 304).

Gullarsbo 1492 *Gwllesboda* (RAp 2/5) – 11 H, 6 f – övergiven gårdstomt (RAÄ 135:1) ca 2 km nordväst om Resta.
UH 1558 **1 aoeuj**, 1566 **1 skoklt**.
1492 döms vid en landssyn G från Härvesta, Fröslunda sn, för att återgå till Åloppe och ärkebiskopsbordet (RAp 2/5 två brev, ULdb s 109 f).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord som räntar 1:0 avradspn; jorden uppges ha tillhört Uppsala domkyrka (AoE 29 A).

Hammarby 1325 *in Hamarby* (DS 2526), 1386 *i Hamarby* (RAp 12/7) – 11 H, 5 f.

UH **2 sk** 1:4 + 1:2.
1 skuj 0:4 till Mosta, fr o m 1547 till Resta.
1 ky 0:7, 1547 0:7:1:4.
1541 **1 ky** 0:6 (1544 till Torsvi k:a, 1547–49 till Torstuna k:a).
1541–58 **1 ky**, 1544 (endast) **1 fr** (herr Harald i Uppsala), 1547 **1 aoe** 0:4:1:4.
1 pb 0:7, 1566 **1 ky** 0:7:1:4.
1 se 0:4:1, 1547 0:5, 1550 0:7:1:4, 1551 **1 ky**.
Summa jt (1547) 7:0.

1325 byter Eskil Andersson (Lejonlilja) till sig 0:1 i H av kaniken Lars Nilsson (Unge) mot jord i Långtibble, Vänge sn (DS 2526, DMS 1:2 s 128).

1331(?) ligger 0:0:8 under Torstuna kyrka (DS 2818).

1335 intygar fogde och rådmän i Uppsala att herr Halvard, väktare (*custos*) i Uppsala domkyrka, frivilligt sålt 0:0:11½ till S:t Eriks kapell; samtidigt har han bytt bort 0:0:3½ i H till nämnda kapell mot jord i Kumla, Danmarks sn. Samma år testamenterar herr Halvard skörden från H till Uppsala domkyrka för sin begravning, anniversarier, mässor och allmosor. (DS 3152, DS 3158, DMS 1:2 s 153.)

1337 omnämns Ragnhild och hennes make Olof Smed i H i samband med en jordförsäljning i Torstuna hd (DS 3273, DMS 1:8 s 176).

1341 anges i en godsförteckning att Giresta och Nysätra kyrkor förvärvat 0:0:1 resp 0:0:0:8 efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).

1386 är Magnus i H faste vid häradstinget (RAp 12/7).

1480 (omkr)–1536 har Uppsala domkyrka en landbo som räntar 0:18 pn (UpDkyR 1–5).

1400-talets slut(?) har Torstuna kyrka jord mitt i byn H samt jord i Torstuna sn; jorddonationerna har gjorts av Karl Ulfsson (Sparre av Tofta), en okänd riddare på Revelsta i Altuna sn, David Bengtsson (Oxenstierna) och Johan Slaweka samt tre ledamöter av Uppsala domkapitel: domprosten Olof Magnusson, kantorn

Erik och kaniken Jöns Holmbjörnsson (Wiktorsson s 88 f, se även DMS 1:8 s 159).

1547 har kyrkohemmanet om 0:7 2 pund utsäde och äng till 40 lass hö (UH 1547:4).

1552 uppmanar Gustav I Erik Olsson i Resta att ge tillbaka de 11 spann råg och 2 spann vete som Erik Anundsson sått i H (GR 23 s 38).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:7½, vilken har 2 pund utsäde, äng till 9 lass hö och räntar 2½:0 avradspn samt ½:0 gengärdspn; gården uppges ha varit prebendegård till Uppsala domkyrka (AoE 29 A).

Högby

1296 *in villa Høgby* (DS 1163, avskr), 1298 *de Høghby* (DS 1216), 1381 *af Høghby* (RAp 23/8) – 11 H, 5 f – övergiven bytomt (RAÄ 155:1) ca 500 m öster om nuv bebyggelse.

UH **1 skuj** 0:2:2 till Resta.
2 fr (1562 1:2:1 + 1:0:0:4) (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).
1 fr (1562 0:5) (1544 Björn Pedersson /Bååt/).

1381 skriver sig Peder Jonsson (okänt sigill) och hans hustru Sigrid Jonsdotter till H (RAp 23/8, RAp 4/10).

1296 kungör Karl Erlandsson att han till Uppsala domkyrka pantsatt 0:0:2 till ett värde av 2:0 pn per örtugland (se Resta) (DS 1163).

1298 är Saxe i H faste vid en jordtransaktion (DS 1216).

1341 anges i en godsförteckning att Nysätra kyrka förvärvat 0:0:1 efter kung Birgers kröning 1302 (DS 3571).

1360 testamenterar Ingeborg Eskilsdotter (Lejonlilja) 0:14 till Nils Johansson under fyra år (DS 6375).

1447 se Högby, Långtora sn.

1453 ärver Birgitta Stensdotter 0:0:7 vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson och Margareta Karlsdotter och styvmodern Agneta Eriksdotter; uppgiften återfinns i en vidimation från 1488 (RAp 29/1), men saknas i originalbrevet (se Mosta) (jfr SjSp 7/6 1453).

1486 upptas två gårdar i Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok (se Nysätraby) (C 39 f 2).

1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson två gårdar, vilka räntar 5½ pund korn och 0:13:1 pn resp 3 pund och 6 spann korn och 0:9:1 pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Nysätraby) (DN 16:333).

1528 ärver Kristina Nilsdotter två gårdar 'i Ekeby', vilka räntar 0:12:1 pn och 5½ pund korn resp 0:7:1 pn och 4 pund korn –1555 äger ett nytt arvskifte rum, då fru Kristina behåller gårdarna i H på sin lott; räntan är nu 0:13:0:8 pn och 5½ pund korn resp 0:9:0:18 pn och 3 pund och 6 spann korn (se Nysätraby) (GR 5 s 117, GR 25 s 304).

***Litisbolstad** 1344 *in Litisbolstad* (DS 3837).

1344 har ärkebiskopsbordet ½:0 i L (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).

Mosta 1344 *in Mosta* (DS 3837), 1347 *in Moostæ* (DS 4251), 1378 *i Mosta* (DS 9678) – 11 H, 5 g.

UH **1 sk** 0:7:1:4, med skuj i Hammarby.
1 skuj 0:2:2.
1 bit 0:4:1:4, 1543 **1 aoet** 0:4:1, 1553 0:4, 1566 0:4:2.
1 fr (1562 1:0:1), (1544 **1 aoe**), (1550 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Knut Haraldsson /Soop/).

1344 har ärkebiskopsbordet 0:3 i M (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).

1347 är Johan i M faste vid häradstinget (DS 4251).

1378 är Jarl i M faste vid häradstinget (DS 9678, DS 9679).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) 0:0:4 vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson (Bielke) och Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) och efter faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (Krummedige); enligt en vidimation från 1488 (RAp 29/1) ärver Birgitta även jord i Högby (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6, DMS 1:9 s 229 f).

1544 anges i jordeboken att en av Gustav I:s gårdar tillhört Birgitta Hansdotter (Tott) (UH 1544:5).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0:2, vilken har 14 spann utsäde, äng till 26 lass hö och räntar 0:3:0:8 avradspn samt 14 spann korn; gården uppges vara kungens fädernesarv efter Birgitta Gustavsdotter (Sture) (AoE 29 A).

1560 (omkr) upptas i en jordebok över Birgitta Bengtsdotters (Lillie) gods en gård som räntar 4 pund korn, 1:0:1 avradspn och ½:0 gengärdspn; vidare upptas en ?skattegård i samma by som räntar 1 pund korn (Rött nr 298, skadad text).

Nysätraby 1286 *de Nysæter* (DS 911), 1482 *Nysætra* (GMräk s 83) – kyrkby – 11 H, 5 f.

UH **5 fr** (1562 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6) (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).
3 fr (1562 0:6 + 0:6 + 0:6) (1544 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1547 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1550 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Knut Haraldsson /Soop/) (omnämns vissa år som ”Backa”/’på backen i Nysätra’).
1 fr (1562 0:6) (1544 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1547 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1550 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Johan Olsson /Lilliesparre/) (omnämns vissa år som ”Backa”).
1541–67 **1 fr** (1562 0:6) (1544 Birgitta Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Johan Olsson /Lilliesparre/).
Summa jt (1562) 7:4.

Eskil Andersson (Lejonlilja) har sannolikt sin sätesgård i Nysätraby 1325–28 (DS 2526, DS 2666, se även FeRaSt s 74).

1286 testamenterar Nils Ubbesson, i samband med att han skall fara på korståg till det Heliga Landet, 0:11 ’med löst och fast utom trälar, frigivna,’ till sin systerson Ragnvald; vidare skänker han penningsummor till Sko kloster, Giresta, Nysätra och Övergrans kyrkor, vilka skall betalas från N (se *Skämma, Övergrans sn) (DS 911, DMS 1:10 s 258).

1328 utfärdar Eskil Andersson sitt testamente från N (DS 2666).

1482 har Gregers Matssons (Lillie) fogde uppburit ’3 spann mindre än 4 pund’ korn och ½ pund smör av en landbo i N (GMräk s 83).

1486 upptas fem gårdar i N i Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok, vilka tillsammans med två gårdar i Högby räntar 2 läster och 4 pund korn och 10:0:4 pn; därutöver upptas en äng som ger 20 lass hö och en

hage för 5 hästar (C 39 f 2).

1500 ärver Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med avlidne maken Nils Eriksson (Gyllenstierna) följande egendomar efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar: fem gårdar i N, som vardera räntar 3 pund och 6 spann korn och 0:9:1 pn, och 'allmosegodset' i N, vilket räntar ½:0 pn, samt en hästhage till 5 hästar och en äng; vidare jord i *Glista och Högby (DN 16:333).

1528 skiftas arvet efter Sigrid Eskilsdotter mellan Gustav I och Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); på fru Kristinas lott faller fem gårdar i N, vilka räntar 5½:0:8 pn och 1½ läst och ½ pund korn, samt ett 'litet torp' med räntan ½:0 pn, en hästhage och en äng i N och vidare jord i *Glista och Högby –1555 äger ett nytt arvskifte rum efter Sigrid Eskilsdotters dotter Cecilia Magnusdotter (Ekaätten), då fru Kristina behåller de fem gårdarna och övrig jord i N; gårdarna räntar nu 5:6:0:18 pn samt 18 pund och 6 spann korn (GR 5 s 117, GR 25 s 304).

1560 (omkr) upptas i en jordebok över Birgitta Bengtsdotters (Lillie) gods fem gårdar, vilka vardera räntar 3 pund korn, 0:9:1 avradspn och ½:0 gengärdspn (Rött nr 298).

***Prästbolet**

1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).

UH 1538–47 **1 ky** 2:0, 1547 1:4.

1547 har gården 1½ pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Resta

1296 *Yfra Resta, Ytraresta* (DS 1163, avskr), 1316 *in Øfraresta* (DS 2073), 1338 *in villa Reesta* (DS 3340), 1538 *Reesta* (UH 1538:2) – 11 H, 5 f.

UH **1 sk** 1:5, med skuj i Hammarby fr om 1547.
1 sk 1:1, 1567(?) 1:4:2:4, med skuj i Högby.
1540–56 **1 skkvarn**.
1 ky 1:2, 1547 1:0:0:4, 1548 0:7:0:4, 1551 1:0:0:4.
1548–49 **1 kyuj** 0:0:2:4.
1 bi 0:6, 1543 **1 aoe**, 1566 **1 skokl**.
1546–58 **1 aoekvarn**.

1296 kungör kaniken Karl Erlandsson (Finstaätten) att han till Uppsala domkyrka pantsatt 0:1 i 'övre' R, till ett värde av 0:12 pn per örtugland, och 0:0:7 i 'yttre' R, till ett värde av 0:10 pn per örtugland, samt jord i

Högby (DS 1163).

1316 anges i en förteckning över gods tillhörande helgeandshuset i Uppsala att Karl Erlandsson skänkt 0:0:8½ i 'övre' R och jord i Årby till helgeandshuset, men jorden har nu avyttrats (DS 2073).

1338 säljer prästen Nils Jarlersson 0:0:4 till ärkebiskopsbordet (DS 3340).

1344 har ärkebiskopsbordet 0:0:12½ i R (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).

1547 har kyrkohemmanet 2½ pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1552 se Hammarby.

1558 omnämns i ett länsregister att kvarnen har två par stenar (AL 3 s 213).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6, vilken har 20 spann utsäde, äng till 38 lass hö och räntar 3:0 avradspn, 12 spann rågmjöl samt 12 spann 'bjuggmjöl'; gården uppges vara igenbördad från ärkebiskopsbordet i Uppsala (AoE 29 A).

Ryda

1492 *i Rydhe* (RAp 2/5) – 11 H, 5 e.

UH **5 fr** (1544 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/), 1553 **5 aoe** 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0.
Summa jt 5:0.

1492 ingår Per Nilsson i R i en landssynenämnd (RAp 2/5, två brev).

1553 anges i jordeboken att Gustav I fått gårdarna av Görvel Fadersdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (UH 1553:22).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok fem gårdar om vardera 1:0, vilka har 20 spann utsäde, äng till 80 lass hö och räntar vardera 3 pund korn samt 6 dagsverken; gårdarna har skänkts till kungen av Görvel Fadersdotter (se ovan) (AoE 29 A).

Åloppe
(nu Norra Åloppe)

1331(?) *in Aløpe* (DS 2818), 1394 *i Alopø* (RAp 23/2) – 11 H, 6 f.

UH **5 bi** 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0, 1543 **5 aoe**, 1566 **5 skokl**.
Summa jt 5:0.

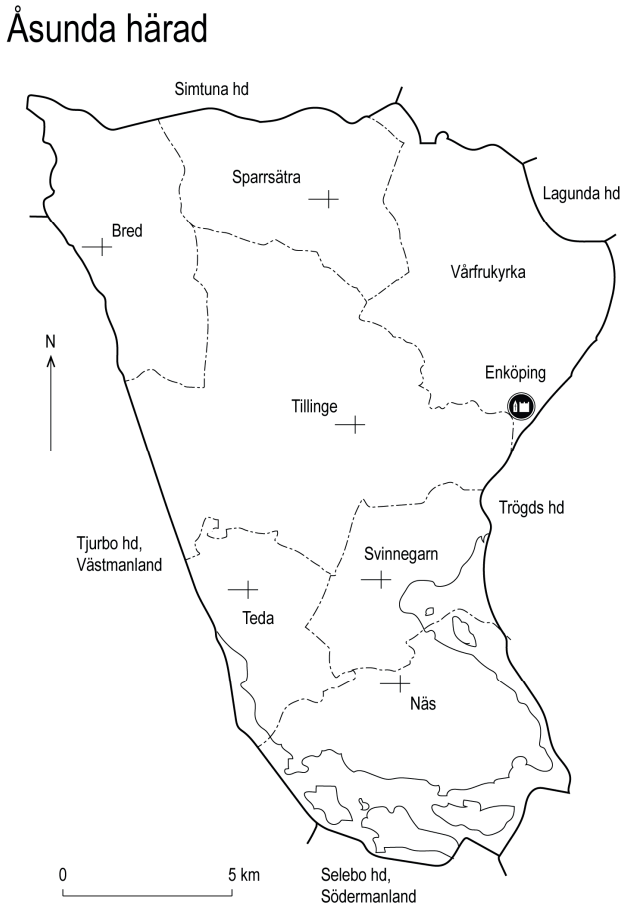
1331(?) ligger 0:½ under Torstuna kyrka (DS 2818).
1344 har ärkebiskopsbordet 4:0 i Å (se Mälby, Giresta sn) (DS 3837).
1394 säljer Sten Stensson (Bielke) 0:3:0:5 till ärkebiskop Henrik (RAp 23/2).
1492 tilldöms Å och ärkebiskopsbordet Gullarsbo från Härvesta, Fröslunda sn, vid en landssyn (RAp 2/5 två brev, ULdb s 109 f).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok fem gårdar om vardera 1:0, vilka har 20 spann utsäde, äng till 40 lass hö och räntar vardera 4:0 avradspn samt 2 lass hö; gårdarna uppges vara igenbördade från ärkebiskopsbordet (AoE 29 A).

Årby 1316 *in Arby* (DS 2073), *Åårby* (UH 1538:2) – 11 H, 5 g.
UH **1 ky** 1:0.
1316 anges i en förteckning över gods tillhörande helgeandshuset i Uppsala att Karl Erlandsson (Finstaätten) skänkt 0:0:1 i Å och jord i Resta till helgeandshuset (DS 2073).
1547 har gården 2½ pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Åsunda härad

1314 *prouincia Aashundæri* (DS 1946, avskr).
1357 *Aashundere* (DS 5733).
1364 *in Ashundare* (DS 7075).
1370 *i Asundahundare* (DS 8047).
1409 *i Aswnda hæradh* (SD 2474).

Omfattning: Åsunda härad omfattade under medeltiden och 1500-talet följande socknar: Bred, Näs, Sparrsätra, Svinnegarn, Teda, Tillinge och Vårfrukyrka. Näs socken fick namnet ändrat till Enköpings-Näs 1885 (Kbr 17/4).

Breds socken

1291 *in Bred* (DS 1031).
1350 *i Bredh sokn* (DS 4519, avskr).
1409 *i Breedh sokn* (SD 1066).

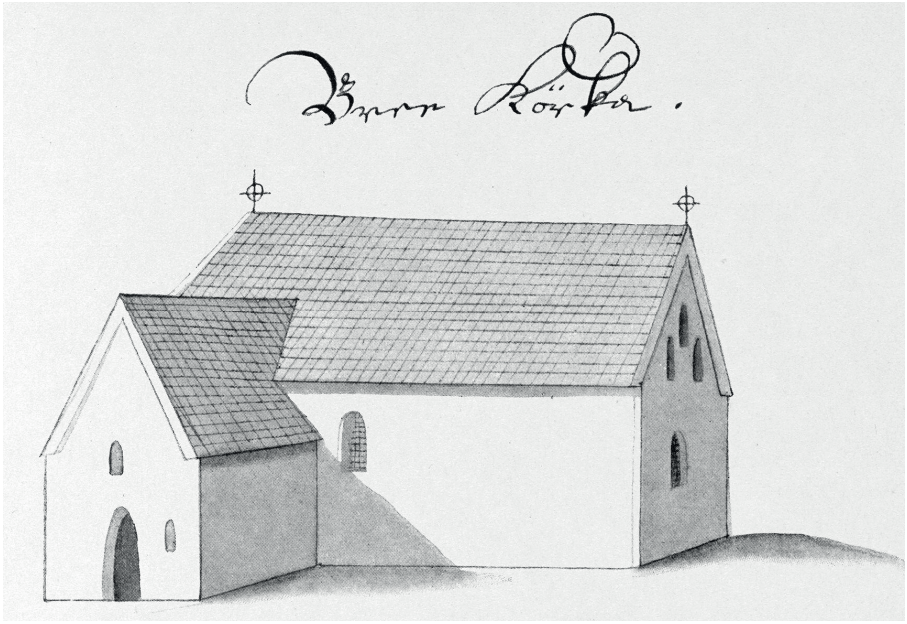
Omfattning: Breds socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Synliga spår saknas av den medeltida gråstenskyrkan som revs 1836 och ersattes av en nyklassicistisk kyrka på samma plats. Det går emellertid att bilda sig en uppfattning om den äldre kyrkans utformning genom avritningar och beskrivningar gjorda före rivningen. En viktig källa är ritningsförslagen till den nya kyrkan, där det medeltida långhusets plan är markerad och följer den nya kyrkobyggnadens utsträckning i väster, söder och norr. Hadorphs teckning från 1681 visar en rektangulär kyrka med vapenhus i söder och blinderingsnischer i öst- och vapenhusgaveln. Källorna omtalar även en sakristia på nordsidan. Sannolikt uppfördes kyrkan omkring år 1300 och skall, enligt en skrivelse till domkapitlet från 1600-talets mitt, ha föregåtts av ett träkapell. Kyrkorummet i den medeltida stenkyrkan täcktes av tegelvalv, vilka tidigt drabbades av sprickbildningar och krävde flera reparationer.

Ett rökelsekar av malm, ett offerskrin samt några träskulpturer hör till de medeltida inventarier som överfördes till den nya kyrkan. Kristusfiguren från ett triumfkrucifix har daterats till omkring år 1500; vid en konservering 1925 uppsattes figuren på ett nytillverkat kors. En krönt madonnafigur har sannolikt tillhört ett altarskåp från 1400-talets slut. Vidare förvaras en apostlafigur, möjligen föreställande Petrus, från 1300-talets andra fjärdedel i Statens historiska museum. Storklockan hade före omgjutningen 1889 en inskrift som avslöjade att den ursprungligen gjutits 1450. Slutligen kan här nämnas att en inventarieförteckning från 1764 nämner en dopfunt av sten, vilken sedan försvunnit. (SvK 130, SHM mbild.)

Kyrkby: Bred. Prästgården är enligt karta från 1704 belägen i Bred (LSA Backa B8–2:1).

Runstenar: U 795 Breds kyrka.

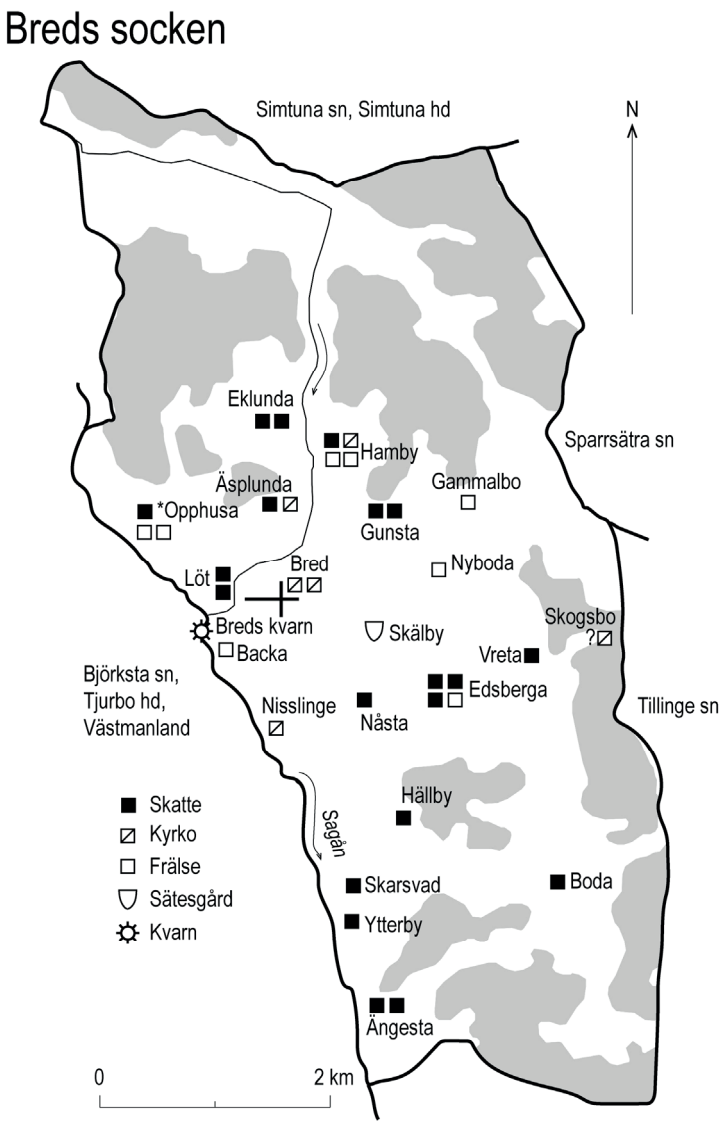

Breds kyrka 1681 (HadorphR).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	kr	ky	fr
Backa	– –	– –	– –	1 (1)
Boda	1 (1)	– –	– –	– –
Bred	– –	– –	1 (1)	– –
Edsberga	3 (1)	– –	0 (2)	1 (1)
Eklunda	1 (2)	– –	– –	– –
Gammalbo	– –	– –	– –	0 (1)
Gunsta	1 (2)	– –	– –	– –
Hamby	1 (1)	– –	1 (1)	2 (2)
Hällby	1 (1)	– –	– –	– –
Korsboda	– –	0 (1)	– –	– –
Löt	2 (2)	– –	– –	– –
Nisslinge	– –	– –	1 (1)	– –
Nyboda	– –	– –	– –	1 (1)
Nåsta	1 (1)	– –	– –	– –
*Opphusa	1 (1)	– –	– –	2 (2)
Skarsvad	1 (1)	– –	– –	– –
Skogsbo	– –	0 (1)	– –	– –
Vreta	1 (1)	– –	– –	– –
Ytterby	0 (1)	– –	– –	– –
Ängesta	2 (2)	– –	– –	– –
Äsplunda	1 (1)	– –	1 (0)	– –
SUMMA	17 (18)	0 (2)	4 (5)	7 (8)

Dessutom redovisar längderna: **krkvarn**: Bred 0 (1), *Östanbro kvarn 0 (1), **kyuj**: Vreta 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-tales mittt (UH).

Backa 1541 *Åbacka* (UH 1541:10), 1544 *Quarnen* (UH 1544:5), 1567 *Backa* (UH 1567:4) – 11 H, 3 b.
UH **1 fr** (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Boda

1370 *i Bodhom* (DS 8047) – 11 H, 3 c – bytomt (RAÄ 250:1) delvis överbyggd av järnvägen.
UH **1 sk** 1:0, med skuj i Ytterby och Ängesta.
1 skuj 0:5:1:4.
1541 (endast) **1 ky**.
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1449 se Boda, Vårfrukyrka sn.
1516 är Per Nilsson i B faste vid häradstinget (RAp 20/5).
1551 omnämns Erik Matsson i B i samband med en jordtransaktion i Trögds hd (RAp 22/6).

Bred

1516 *i Bredh* (RAp 20/5) – kyrkby – 11 H, 3 b.
UH **1 ky** ('Prästbolet') 1:1, 1547 1:1:1, 1553 1:0:2.
1541–57 **1 ky** ('Klockaren') 0:2, 1554 **1 kyt**, saknas i flera årgångar.
1555 **1 aoekvarn**, 1566 **1 krkvarn**.
1516 är Nils Mjölnare i B faste vid häradstinget (RAp 20/5).
1527 deltar Kristman Larsson i B i ett kungligt möte med en del av allmogen och rådet och är riksdagsman vid riksdagen i Västerås (GR 4 s 180, s 238).
1547 har prästgården 3 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).
1556 meddelar Gustav I fogden Bo Olsson att denne utan dröjsmål skall leverera vad som behövs till B kvarn (GR 26 s 504).
1556–58 har kvarnen 6 resp 7 par stenar (UH 1556:32, 1558:38).
1559 upptas kvarnen med 7 par stenar i Gustav I:s jordebok och räntar 1 läst och 2½ pund vete, 6 läster och 3 pund råg samt 3 läster och 9 pund korn; kvarnen uppges ha vederkänts 1555 från fogden Håkan Värme (AoE 29 A).

Edsberga

1445 *i Edzbærghe* (UUBp före 1/11) – 11 H, 3 c.
UH **1 sk** 2:1:2:4.
2 sk 2:0 + 0:6:0:4, 1547 1:4 + 1:2:0:4, 1549 **2 aoe**, 1567 **2 ky**.
1 skuj 0:2:1:4.
1 fr (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1445 säljer Ragvald i Löt 0:0:4½ i E 'närmast västra landet i övre byn' till Lars i Skälby (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).
1454 är Erik i E faste vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1467 är Olof i E faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1516 säljer Mats Jönsson till Olof Andersson 'en örtug mindre' än 0:12 liggande mitt i byn vid östra landslotten (RAp 20/5).
1540 är Peder Matsson och Peder Andersson, båda i E, vittnen vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 3).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:12 resp 0:10; den första gården räntar 0:12 avradspn, 3 pund och 2 spann korn medan den andra gården räntar 0:10 avradspn, 3 pund korn och 6 dagsverken; gårdarna uppges vara sakfallsgods (AoE 29 A).

Eklunda 1409 *i Ekelundom* (SD 1066) – 11 H, 4 b.
UH **1 sk** 3:0, 1553(?) 2:2, med skuj i *Ölesta.
1553 ½ **sk** 1:0, 1567(?) **1 skt**.
1409 byter Anders i Hallsta, Björksta sn, Tjurbo hd, bort 0:3 i E och jord i Nicktuna, Tortuna sn, Tjurbo hd, till Mats i Vifärna, Kulla sn, mot jord i Hallsta (SD 1066).
1516 är Erik i E faste vid häradstinget (RAp 20/5).

Gammalbo 1544 *Tårpett* (UH 1544:5), 1553 *Gambleboda* (UH 1553:2) – 11 H, 3 c.
UH 1544 **1 frt** (Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

***Granista** 1544 *Granista* (UH 1544:5), 1547 *Granesta* (UH 1547:4).
UH **1 skuj** 0:2:1 till Löt.

Gunsta 1454 *i Gunnistum* (BhSp efter 13/1) – 11 H, 3 b.
UH **1 sk** 4:7:0:4, 1553 (?) **1 sk** 3:2, 1566 (?) 3:2:2:4.
1553 ½ **sk**, 1:5:0:4, 1567 (?) **1 skt**.
1454 är Påvel i G faste vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1488 och 1490 är Olof Påvelsson i G faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1516 är Olof i G faste vid häradstinget (RAp 20/5).

1540 framträder Måns i G vid rådstugurätten i Enköping med tre vittnen gällande en skuld (ETb s 3).
1554 är Måns i G faste vid häradstinget (RAp 28/3).

Hamby

1361 *i Hammeby* (DS 6397, avskr), 1445 *i Hammaby* (UUBp före 1/11) – 11 H, 4 b, se karta (LSA Hamby B8-9:1, 1762).
UH **1 sk** 0:7.
1 ky 0:4:2.
1 fr (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).
1 fr (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/, 1566 Lars Turesson /Tre rosor/).
1361 byter hustru Margit i Brunna bort 0:0:1 till herr Gudmund, prebendat i Västerås (se Tjursåker, Vårfrukyrka sn) (DS 6397).
1445 är Jöns i H faste vid häradstinget (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).
1448 upplåter Birgitta Magnusdotter (Porse) 0:0:8 i H till sin prebenda (Norby) i Västerås domkyrka som ersättning för den penningsumma om 20:0 pn, vilken hon erhållit efter prebendaten Nils Olofssons död, som betalning för det av herr Nils sålda godset Rävgräva, Mosjö sn, Närke (RAp 14/8).
1547 har kyrkohemmanet 1½ pund utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

Hällby

1445 *i Hælleby* (RAp efter 29/6) – 11 H, 3 b.
UH **1 sk** 3:0, (1547–49 'länsmannen fritt'), med skuj i Rönna och Ytterby.
1445 är Olof Jonsson och Mats i H fastar vid häradstinget (RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, UUBp före 1/11 se SDHK nr 24824).
1516 är Per Bengtsson i H vedervaroman vid häradstinget (RAp 20/5).
1542 framträder Per Bengtsson i H som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 16).

Korsboda

1547 *Korsboda* (UH 1547:4) – 11 H, 3 c – övergiven bytomt (RAÄ 246:1) ca 600 m sydväst om Boda.
UH 1547 **1 kyt**, 1549 **1 skt**, saknas 1553–65, 1566 **1 krt** öde.

***Laghboda** 1547 *Laghboda* (UH 1547:4).
UH 1547–52 **1 kyt**, 1549 **1 skt**.

Löt 1445 *i Løth* (UUBp före 1/11) – 11 H, 3 b.
UH **2 sk** 1:2:2 + 1:2:2 med skuj i *Granista och Nisslinge.
1445 är Olof i L vedervaroman vid häradstinget; Ragvald i L säljer jord (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).
1482 omnämns Björn i L i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 391).
1484 meddelar Björn Nilsson i L att han på sin hustrus vägnar fått ut ett arv (RAp 26/5).
1498 ingår Mats Björnsson i L i en häradsnämnd (StTb s 357).
1542 framträder Erik Larsson i L som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 16).
1544 är Jöns i L faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).
1554 omnämns Bengt Eriksson i L i samband med en jordtransaktion gällande jord i Tjurbo hd, Västmanland; Jöns i L är faste (RAp 28/3).

Nisslinge 1516 *i Nislinghæ* (RAp 20/5) – 11 H, 3 b – övergiven bytomt (RAÄ 235:1) ca 900 m söder om Breds kyrka, se karta (LSA Strömsdal/Nisslinge B8-23:1, 1681).
UH **1 skuj** 0:1:1:4, 1544 0:4:2 till Löt.
1 ky 1:1, 1547 1:1:1, 1566 2:0.
1516 är Jöns i N faste vid häradstinget (RAp 20/5).
1547 har gården 2½ pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Nyboda 1541 *Nyeboda* (UH 1541:10) – 11 H, 3 c.
UH **1 fr** (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Nåsta 1450 *i Nosta* (B 20 a, avskr), 1492 *i Nastä* (ULdb s 37), 1540 *Nosta* (UH 1540:10) – 11 H, 3 b – övergiven bytomt (RAÄ 234:1) ca 500 m söder om Skälby, se karta (LSA Strömsdal/Nisslinge B8-23:1, 1681).
UH **1 sk** 2:0.
1450 är Peder i N faste vid häradstinget (B 20 a).
1492 är Anders i N nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).

***Opphusa**
(nu Strömsberg)

1370 *i Vppusom* (DS 8047) – 11 H, 3 b.
UH **1 sk** 1:2:1.
2 fr (1544 Per Brahe).
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:2 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1488 och 1490 är Tyrgils i O faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1540 är Peder Larsson i O vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 3).
1544 är Lars i O faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

Rönna

1540 *Røna* (UH 1540:10) – 11 H, 3 c.
UH **1 skuj** 0:2:1:4 till Hällby.

Skarsvad
(nu Östra Skarsvad)

1490 *i Skarswadh* (RAp efter 13/1) – 11 H, 3 b.
UH **1 sk** 2:0, 1547 2:3:1, 1549 2:2:2:4, 1554(?) 1:7:2:4, med skuj i Dorsilla, Tillinge sn, och Ytterby.
1490 är Anders i S vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).

Skogsbo

1547 *Skoxboda* (UH 1547:4) – 11 H, 3 c, ligger på Vretas ägor.
UH 1547 **1 kyt**, 1549 **1 skt**, saknas 1553–65, 1566 **1 krt**.

Skälby

1350 *i Skelby* (DS 4519, avskr), 1445 *i Skælby* (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824) – 11 H, 3 b.

Skälby är sätesgård för Erik Persson (Björnram av Skälby) 1525–1535 (LibCa 36, GR 12 s 380) och för hans son Lars Eriksson 1544–68 (UH 1544:5, UH 1568:4).

1350 ger Olof Bengtsson (spets uppifrån) 1:0 i morgongåva till Kristina Nilsdotter (DS 4519).
1445–50 se Skälby, Vårfrukyrka sn.
1445 se Edsberga.

Strömsberg Se *Opphusa.

Vreta 1400 *i Wretom* (A 17 f 4, avskr), 1445 *i Vretom* (UUBp före 1/11) – 11 H, 3 c.
UH **1 sk** 2:5:1.
1538 (endast) **1 kyuj**.
1400 är Peder i V faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1445 är Johan i V faste vid häradstinget (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).
1447 är Peder i V faste vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).
1467 är Jöns i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1492 är Harald i V nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).
1516 är Harald i V vedervaroman vid häradstinget (RAp 20/5).
1554 är Mats i V faste vid häradstinget (RAp 28/3).

Ytterby 1540 *Yterbyn* (UH 1540:10) – 11 H, 3 b.
UH **3 skuj** 0:3 till Hällby + 0:2:2:4 till Skarsvad + 0:0:1:1 till Boda, 1547 0:2:0:3 till Hällby, 1553 ½ **sk** 1:2, 1567(?) **1 skt**, (1567 öde).

Ängesta 1447 *i Engelstum* (RAp efter 11/11), *i Ænggestom* (BhSp före 11/11)– 11 H, 2 b.
UH **1 sk** 1:4:0:4, 1553 1:2:0:4.
1 sk 1:1:1, 1568 öde.
2 skuj 0:2 till Boda + 0:2.
1447 är Erik i Ä faste vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).
1476 är Olof i Ä faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK 30022).
1510 är Peder i Ä faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

Äsplunda 1538 *Espelunda* – 11 H, 3 b.
UH **1 sk** 1:5, 1547 2:0, med skuj i *Ölesta.
1538–42 **1 ky** 0:3.

***Ölesta** 1540 *Ölesta* (UH 1540:10).
UH **2 skuj** 0:2 till Eklunda + 0:2 till Äsplunda.
1547–52 **1 kyt**, 1549 **1 skt**.

***Östanbro kvarn** 1566 *Östann broo quarnn* (UH 1566:14).
UH 1566 **1 krkvarn**.

Näs socken

1303 *deinde Næs* (DS 2218, avskr).
1313 *Nes* (DS 1918).
1331 *parochia Suepænæs* (DS 2841).
1340 *parochia Næs* (DS 3511).
1367 *i Næsi* (DS 7497).
1394 *i Næs sokn* (RAp 19/5).
1402 *i Næsbo sokn* (SD 183).

Omfattning: Näs socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Genom Kbr 17/4 1885 fick socknen namnet Enköpings-Näs (Lagerstedt s 12).

Kyrka: Av den äldsta kyrkan, vilken sannolikt uppfördes omkring år 1200, återstår tornet, västgaveln och korets nordmur. På kyrkvinden är rester av den äldsta kyrkans gavelröste synliga, vilket visar att långhuset ursprungligen var både smalare och lägre än det nuvarande. Vidare anges långhusets utsträckning åt öster av en vinkel i nordmuren vid sakristians västvägg. En tydlig skarv i nordmuren visar att det smalare koret varit lägre än långhuset. Vid 1300-talets början förlängdes koret österut, men höjdes inte under detta byggnadsskede. På Hadorphs teckning från 1681 är ett mindre korfönster synligt, vilket härrör från detta kor. I samband med förlängningen av koret uppfördes även sakristian. Under 1400-talets andra hälft utvidgades kyrkan söderut till en stor salkyrka och samtidigt höjdes murarna. Vid århundradets sista årtionden slogs tre stjärnvalv av tegel i kyrkorummet. I korvalvets och det mellersta valvets skärningspunkter återfinns ansiktsmasker, och fragment av medeltida kalkmålningar är synliga på två valvanfang. Under samma period uppfördes vapenhuset. Den medeltida trädörren mellan vapenhuset och långhuset är rikt ornerad med smidesbeslag, däribland ätten Oxenstiernas sköldemärke och Sparrevapnet. Dessa kan knytas till Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och hans hustru Kristina Nilsdotter (Oxenstierna) (se Hjulsta), vilka sannolikt bekostat hela eller delar av byggnadsarbetena under 1400-talets sista årtionden. I kyrkan finns en gravhäll från 1484 bevarad över Nils Faderssons och Kristina Nilsdotters son Ulf (Gardell nr 482).

Till kyrkans äldsta inventarier hör dopfunten av sandsten från 1200-talets första hälft och ett rökelsekar av malm i form av en kyrka från samma århundrade. Av medeltida träskulpturer återstår endast S:t Mikael trampande på draken, vilken daterats till 1300-talets första hälft, men är insatt i ett helgonskåp från sent 1400-tal. Äldre inventarieförteckningar och räkenskaper nämner ett antal träskulpturer som sålts under 1600- och 1700-talen. Vid en auktion 1767 såldes t ex ett skåp med ”bilder” och en skulp-

tur föreställande S:t Göran. Av bevarade medeltida inventarier kan här även nämnas ett ciborium av förgylld koppar från 1300-talet och ett pergamentsfragment tillhörande ett antifonale från 1400-talet. Vidare kan storklockan, genom sina gjutarmärken, dateras till 1500-talets första hälft. (SvK 111, UKy 163.)

Prästgården är enligt karta från 1689 belägen intill kyrkan (LSA Rävslösa A16:77–78).

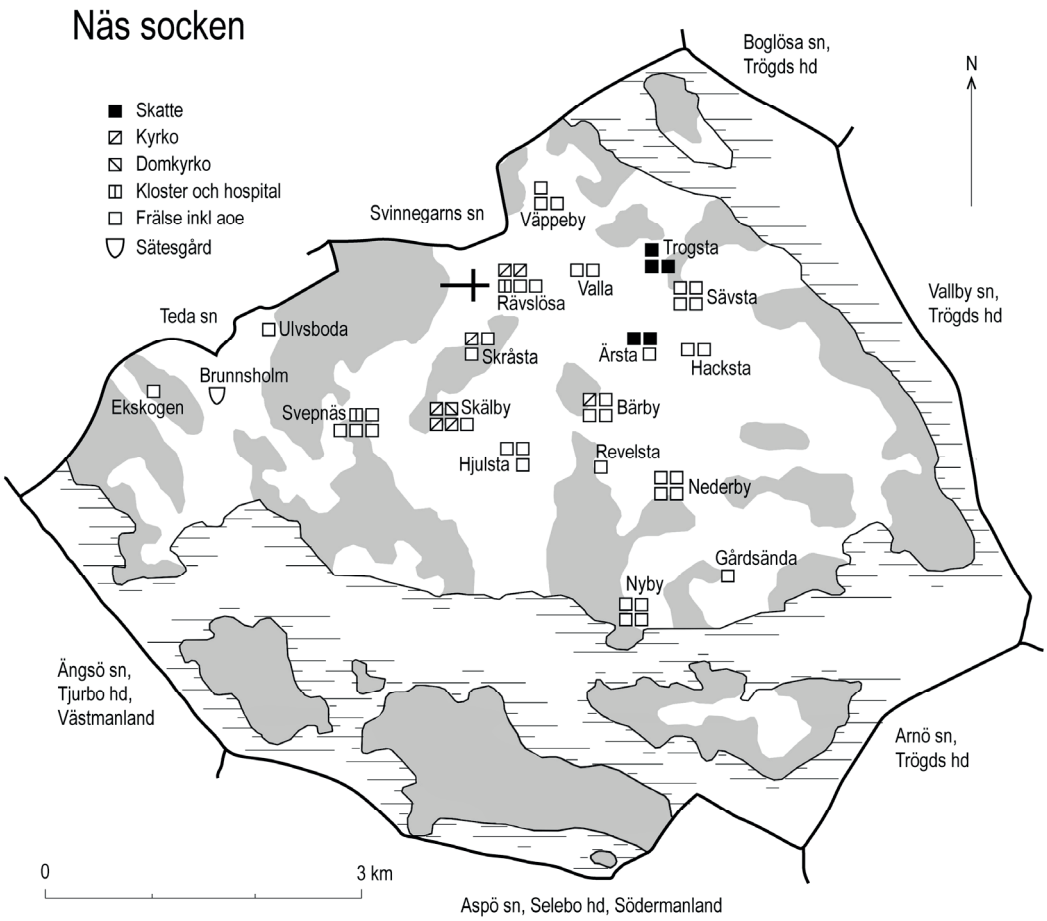
Näs kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 773 Enköpings-Näs kyrka, 774 Hjulsta, 775 Väppeby (nu vid Hjulsta), 776 Väppeby (delvis återfunnen 1968).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	kr	ky	kl/pb	sp	aoe	fr
Brunnsholm	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (0)
Bärby	– –	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –	3 (3)
Ekskogen	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (0)
Gårdsända	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Hacksta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Hjulsta	– –	0 (3)	– –	– –	– –	– –	3 (0)
Nederby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	4 (4)
Nyby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	4 (4)
*Prästbolet	– –	– –	1 (0)	– –	– –	– –	– –
Revelsta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	0 (1)
Rävslösa	– –	– –	2 (3)	– –	1 (0)	– –	2 (2)
Skråsta	– –	– –	1 (1)	– –	– –	– –	2 (1)
Skälby	– –	– –	1 (3)	1 (0)	– –	– –	1 (1)
Svepnäs	– –	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –	4 (4)
Sävsta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	4 (4)
Trogsta	3 (3)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Ulvsboda	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Valla	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)	1 (1)
Väppeby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	3 (3)
Ärsta	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
SUMMA	5 (5)	0 (3)	5 (9)	3 (0)	1 (0)	1 (1)	39 (33)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Revelsta 0 (1), **aoeuj**: Revelsta 1 (1), **fruj**: Revelsta 0 (1), Valla 0 (1).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Brunnsholm 1302 *Scriptum Brunsholm* (DS 1353), 1405 *Brundzholm* (SD 522) – 11 H, 0 d, felaktigt angivet som RAÄ 98:1 i Fornsök, se Mattisson s 86 f.
UH 1541–44 **2 fr** (1544 Mats Körning, 1562 Olof Henriksson /Stengavel/).

Brunnsholm är sätesgård för Erik Karlsson (halvt lejon) 1482–98 (StTb s 392, s 357), för hans dotter Ingrid Eriksdotter (halvt lejon) 1526 (GR 3 s 227) och för hans dotterson Erik Larsson (Lillie av Ökna) 1544–54 (UUBp 24/6,

RAp 28/3). Brita Eriksdotters (halvt lejon) make Olof Henriksson (Stengavel) har Brunnsholm som sätesgård 1556–66 (RAp 18/11, StTb s 306, AH s 48 f) och 1557 skriver sig även Olof Henriksssons svåger Erik Eriksson (halvt lejon) dit (RAp 15/6, AH s 49).

1302 utfärdar Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) ett brev på B (DS 1353).
1330 ger Karl Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) en läst spannmål av sin gård i B till morbrodern Peter Filipsson (Rumbyätten) för att täcka en del av sin skuld; för den återstående delen av skulden pantsätter han till morbrodern jord i Solberga, Teda sn (DS 2813).
1405 intygar Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) m fl att Arvid Bengtsson (Oxenstierna) givit sin hustru Birgitta Magnusdotter (Porse) i morgongåva sammanlagt 8:0 i B och Ulvsboda samt i Solberga och Strömsta, Teda sn (SD 522).
1453 tilldömer kung Karl Knutsson Gustav Karlsson (Gumsehuvud) och Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) m fl arvingar efter Birgitta Magnusdotter B och Ulvsboda med de underliggande torpen Gårdsända, Nederby och Nyby samt Solberga och Strömsta, Teda sn. Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) hade hävdat sin rätt till godsen, då hans farfar skall ha pantsatt dem till Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) som givit dem till sitt barnbarn Arvid Bengtsson. Den sistnämnde gav dem sedan i morgongåva till fru Birgitta. Gregers Bengtsson uppvisar två brev där fru Birgitta lovar att han skall få godsen efter hennes död, men en tolvmannanämnd finner breven otillräckliga. (UUBpp 11/5, se även GiOV s 77 f för detta och ovanstående brev)
1560 utfärdar Gustav I ett brev på B (GR 29 s 451).

Bärby

1370 *i Biærgby* (DS 8047), 1426 *i Bærby* (RAp 25/4) – 11 H, 0 d – övergiven bytomt (RAÄ 216) intill nuv bebyggelse.
UH **1 pb** 0:5:2, 1541 **1 ky**, 1544 **1 aoe** 0:6:1, 1567 **1 ky**.
3 fr 1562 0:6 + 0:6 + 0:6 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby) (DS 8047).

1426 ger Jöns Kanna (sparre) sin hustru Katarina Arvidsdotter (Valsjöätten) 0:5:2 i B och jord i Revelsta och Ärsta i stället för den penningsumma hon erhållit i morgongåva i sitt första gifte (RAp 25/4).
1439 är Nils i B faste vid häradstinget (RAp 1439 u d, se SDHK nr 23144).
1446 är Ödger i B faste vid häradstinget (HabSp 17/1).
1449 byter Ödger Olofsson i B bort 0:5½ liggande i 'norra landet' i B och ytterligare 0:5½ i B till Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Ärsta (UUBp 30/9).
1451 skänker Katarina Arvidsdotter till Yttre Vårfrukoret i Strängnäs domkyrka 0:5:2 i B, vilken årligen räntar '2 spann mindre än' 4 pund korn och 'en örtug mindre än' 0:6 pn, och jord i Ärsta på villkor att prebendaten varje vecka håller två mässor. Jorden har Katarina fått av sin make Jöns Kanna i stället för den penningsumma hon erhöll i morgongåva av sin förste make Jöns Nilsson. I brevet hänvisas även till en donation av jord i Daga hd (se DMS 2:4 s 95). (RAp u d, se SDHK nr 25805.)
1476 se Hagby, Tillinge sn.
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6:1, vilken har 3 pund utsäde, äng till 20 lass hö och räntar 0:6 avradspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha vederkänts från Strängnäs domkyrka 1552 (AoE 29 A).

Ekskogen 1541 *Eckeskogen* (UH 1541:10) – 11 H, 0 c.
UH 1541–43 **1 frt**.

Gårdsända 1402 *Gardzende* (SD 183) – 11 H, 0 d – övergiven gårdstomt (RAÄ 168) ca 1100 m nordöst om Nybyholm.
UH **1 frt** (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
1346 får Karl Näskonungsson 0:0:2 i 'västrabolstad' vid arvskiftet efter Birgitta Jonsdotter (se Hacksta) (EngsöAp 1/8).
1402 pantsätter Birgitta Magnusdotter torpet G i 'västrabolstad' till Bengt Håkansson (se Sävsta) (SD 183).
1453 får Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bl a G, Nederby och Nyby vid arvskiftet efter Birgitta

Magnusdotter (Porse) (se Ängsö, Ängsö sn,Tjurbo hd) (9/5 vid UUBp 1/8 1487).

1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar torpet G (se Brunnsholm) (UUBpp 11/5).

1480 (omkr) omnämns Olof Matsson i G i Uppsala domkyrkas räkenskaper som donator av en penningsumma (UpDkyR 1:2 f 19v).

Hacksta 1346 *in Hachastum* (EngsöAp 1/8), 1384 *i Hakastum* (B 14 s 18, avskr), 1454 *i Hakastum* (BhSp efter 13/1), 1480 *i Hakesta* (RAp 5/2) – 11 H, 0 e.

UH **2 skuj** 0:1:1:4 + 0:1:0:4, båda till Trogsta.
2 fr (1541 Johan Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/).

Hacksta är sätesgård för Jöns Birgersson (Gyllenhorn) 1454–84 (BhSp efter 13/1, UUBp 21/12), för hans son Olof Jönsson 1500–26 (RAp 25/5, GR 3 s 240) och för hans sonson Johan Olofsson, vilken skriver sig till Hacksta 1521–51 (PSKr s 41, RAp 9/9). Johan Olofssons änka Karin Nilsdotter (Bese) skriver sig till Hacksta 1557–62 (UH 1557:17, UUBp 15/8) och sonen Olof Johansson skriver sig dit 1560 (Stiernman I s 217, se även AH s 49).[7]

1346 får Karl Näskonungsson (delad sköld) vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (Aspenäsätten) 0:19:½ i H och jord i Sävsta och *Västrabolstad samt ytterligare jord i Södermanland och Närke (se Ekeby, Överselö sn) (EngsöAp 1/8, DMS 2:6 s 167).

1384 är Magnus i H faste vid häradstinget (B 14 s 18).

1454 byter Mats och Anbjörn i Hagby, Tillinge sn, bort sammanlagt 0:0:6½, varav 0:0:2:2 + 0:0:2:2 i H och 0:0:1 + 0:0:1 i 'västra bolstaden', till Jöns Birgersson (Gyllenhorn) i H mot lika mycket jord i Broby, Tillinge sn; Lars Filipsson i H är vedervaroman (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).

1519 ingår Olof Jönsson (Gyllenhorn) i H i en landssynenämnd (SkSp 10/10).

1525 yrkar vid räfsteting i Västerås Johan Olofsson (Gyllenhorn), på sina syskonbarns vägnar, att 0:20 i H skall återlösas från S:t Erasmi prebenda i Västerås

[7] I ett brev från 1557 (RAp 15/6) omnämns en i övrigt okänd "Faar" Johansson till Hacksta. En (senare) överklistrad papperslapp förvårar tolkningen av sigillet.

domkyrka. Nämnden kommer fram till att jorden olagligen köpts av prebendaten herr Daniel utan att ha uppbjudits i laga ordning och dömer således att den skall återlösas av arvingarna. Senare samma år kvitterar Axel och Knut Anderssöner (Lillie av Ökna), vilka innehar patronatsrätten till prebendan, penningsumman de erhållit för den återlösta jorden. (BhSp 17/5, BhSp 8/9.)

1536 bevisar Johan Olofsson vid lagmansting i Snevringe hd sin lagliga rätt till gods, däribland två gårdar i H, som återbördats från kyrkor och prebendor (UUBp 5/2).

1536 säljer Mats Finbo i Våla, Munktorps sn, Snevringe hd, 0:5½:0:2 till Johan Olofsson, vilken är bror till hans hustru Karin Matsdotter (Sjösaätten); jorden hade tillfallit Karin vid arvskiftet efter syskonens mor Birgitta Jönsdotter (BhSp 28/2).

1544 får Johan Olofsson fasta på två gårdar i H om vardera 0:10, vilka han köpt av sin systerdotter Anna Stensdotter (arm) och hennes make Torbjörn Persson (Ekestubbe); gårdarna räntar årligen vardera 5 pund korn och 0:10 avradspn. Vid samma häradsting får Johan Olofsson fasta på jord i H som Mats Finbo och Karin Matsdotter tidigare sålt till honom (se ovan). (BhSp 17/6, två brev.)

1547 och 1551 utfärdar Gustav I ett antal brev på H (GR 18 s 664 ff, GR 22 s 226 ff, s 291 f).

1552 döms vid rådstugurätten i Stockholm Johan Olofssons dräng till döden efter att ha brutit sig in i en bod på H och stulit kläder (StTb s 201).

1562 stämmer Karl Nilsson (Ekelöv) Karin Nilsdotter (Bese) inför Erik XIV:s nämnd på två gårdar i H, vilka räntar 10 pund, och en gård i Våla, Munktorps sn, vilka skall ha tagits olagligt från hans hustru Anna Stensdotter (HH 13:1 s 331).

1562 frändöms Olof Johansson (Gyllenhorn) sitt frälse av Erik XIV:s nämnd, då han vägrat följa med till Livland (HH 13:1 s 75).

Hjulsta 1367 *Hiulaste* (DS 9627), 1406 *i Hiwlistom* (SD 694) – 11 H, 0 d.

UH **3 fr** (1562 1:0 + 1:0 + 1:0) (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe), 1566 (?) **3 kr**.

Hjulsta är sätesgård för följande personer av Hjulstaätten: Harald Olofsson 1377 (DS 9627), Olof Haraldsson (balk belagd med tre rosor) 1420 (SD 2742) och sannolikt för Ficke Olofsson (d 1437, se Janzon s 261). Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) skriver sig till Hjulsta 1478–94 (RAp 16/4, StTb s 177) och hans son Fader Nilsson skriver sig dit 1514 (RAp 4/4).

1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i H vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs) (DS 7497).

1406 lämnar Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld) 0:0:4½ i H och jord i Rävslösa till Bengt Håkansson, kanik i Uppsala och kyrkoherde i Näs, som ersättning för ett lån; den del som överstiger lånebeloppet ger han som själagåva till herr Bengts prebenda (Hemsta kanonikat, se Dahlbäck s 95 f) (SD 694).

1420 byter Olof Haraldsson (Hjulstaätten) till sig 0:0:5 i H av Uppsala domkyrka mot jord i Pollista, Övergrans sn, Håbo hd (SD 2742, DMS 1:10 s 256).

1437 får Elin Nilsdotter (Natt och Dag), Ficke Olofssons (Hjulstaätten) änka, H i bakarv efter sina och Ficke Olofssons gemensamma barn; arvskiftet gäller arvet efter Olof Haraldsson (EngsöApp 5/10 1439, SMR 981 a, DMS 2:2 s 279, se även Janzon s 256 f).

1444 skiftar Elin Nilsdotter och Gustav Larsson (Ängaätten) lösöret på H efter Olof Haraldsson (RApp 26/4).

1475 får Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) H vid arvskiftet efter modern Elin Nilsdotter; brodern Bengt Fadersson får Ängsö, Ängsö sn, Tjurbo hd, och ytterligare jord i bl a Hummelsta, Kroklösa och Myrby, Tillinge sn (se Ängsö, Ängsö sn, Tjurbo hd) (UUBp u d, se SDHK nr 29869).

Nederby

1350 *in Nidherby* (DS 4530), 1453 *Nidherby* (UUBpp 11/5) – 11 H, 0 d – övergiven bytomt (RAÄ 91:1) ca 950 m sydöst om Bärby.

UH **4 fr** 1562 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
Summa jt 2:0.

1350 förhandlar vid räfsteting Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) och Trotte Petersson (Ekaätten) om ett byte av jord i N som ägt rum mellan dem (DS 4530, skadat brev).

1453 får Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bl a N, Gårdsända och Nyby vid arvskiftet efter Birgitta Magnusdotter (Porse) (se Ängsö, Ängsö sn, Tjurbo hd) (9/5 vid UUBp 1/8 1487).

1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar torpet N (se Brunnsholm) (UUBpp 11/5).

Nyby
(nu Nybyholm)

1453 *Nyaby* (UUBpp 11/5) – 11 H, 0 d – ursprungligt bebyggelseläge sannolikt ca 250 m norr om nuv Nybyholm (LSA Nyby/Nybyholm B17–10:1, 1718).

UH **4 fr** 1562 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
Summa jt 2:0.

1453 får Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bl a N, Gårdsända och Nederby vid arvskiftet efter Birgitta Magnusdotter (Porse) (se Ängsö, Ängsö sn, Tjurbo hd) (9/5 vid UUBp 1/8 1487).

1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar torpet N (se Brunnsholm) (UUBpp 11/5).

***Prästbolet**

1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).

UH 1538–47 **1 ky** 3:0.

1547 har gården 6½ pund utsäde och äng till 50 lass hö (UH 1547:4).

Revelsta

1426 *i Ryfflastum* (RAp 25/4), 1451 *i Røfflistom* (RAp u d, se SDHK nr 25805) – 11 H, 0 d – övergiven bytomt (RAÄ 92:1) ca 700 m öster om Hjulsta.

UH **1 skuj** 0:2:2 till Trogsta.
1547 **1 kyuj** 0:4:1:4, 1553 0:5.
1 aoeuj 0:2 till Valla.
1543 **1 fr** (1544 Jakob Västgöte, 1547 Anna Eriksdotter /björnlår/, 1562 Bertil Larsson i *Slädhammar).
1566 **1 fruj** (”danskt gods”).

1426 ger Jöns Kanna sin hustru Katarina Arvidsdotter ½:0 i R (se Bärby) (RAp 25/4).

1480 byter Stockholmsborgaren Olof Eriksson Finne och hans hustru Margareta Johansdotter bort 0:2 till Själakoret i Uppsala domkyrka (se Valla) (RAp 4/7).

1493 byter Nils Fadersson till sig 0:2 av Uppsala domkyrka (se Valla) (AoE 41:1 s 114).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord om 0:2 i R som ligger under Valla (se Valla) (SSJb 1515 f 19).

1510 säljer Holmfrid Johansdotter i Sävsta (?Almöätten), änka efter Erik Mickelsson i Broby, Tillinge sn, 0:4½ till S:ta Barbaras kapell vid Uppsala domkyrka; jorden, vilken är hennes rätta möderne, räntar årligen 14 spann korn och 0:18 pn och säljs med svärsonen Lars Timmessons (ginstyckad sköld, dexter halv lilja) och dottern Anna Eriksdotters (björnlår) samtycke (RAp 15/2).

1531 har Gustav I en utjord om 0:2 i R som ligger under Valla (se Valla) (K 1 f 14).

1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord om 0:2 under Valla, vilken räntar ½ pund korn och uppges vara Sten Stures köpegods (se Valla) (AoE 22:1, 29 A).

Rävslösa 1370 *i Ræfsløso* (DS 8047) – 11 H, 1 d.

UH **1 skuj** 0:2 till Ärsta.
1 ky 0:5, (1541 **1 sp**).
1 ky 0:5 (’Klockarens’), 1567 öde.
1 sthlmsp 0:3:2, 1552 **1 aoe**, 1566 **1 ky**.
1 fr 1562 0:6:1, 1566 0:6:2 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
1 frt 1562 0:1:2 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
Summa jt (1562) 2:7:2.

1370 upplåter kung Albrekt 0:5 till Sten Stensson (se Väppeby) (DS 8047).

1400 är Kettilbjörn i R faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1406 lämnar Ragvald Petersson 0:0:5 till Bengt Håkansson som ersättning för ett lån (se Hjulsta) (SD 694).
1432 är Nils i R vittne vid en vidimation av kung Eriks brev rörande ärkebiskopsvalet (RAp 10/11).
1490 byter Enköpingsborgaren Erik Pedersson, med sin hustru Sigrid Olofsdotters samtycke, bort hustruns del i R till svärfadern Olof Jönsson, även han borgare i Enköping, vilken redan äger hälften av gården och byter till sig dotterns del mot lösöre; på så sätt kan han skänka hela gården till S:t Görans hospital för att få fritt uppehälle där resten av livet (RAp 16/8).
1547 har de båda kyrkohemmanen vardera 10 spann utsäde och äng till 11 resp 12 lass hö (UH 1547:4).
1550 skriver Gustav I till sin fogde Håkan Värme och medger skattelättnader för Jöns Björnsson i R pga 'hans sjukdom och fattigdom'; i stället för de 2 pund korn han inte kunnat leverera skall han inkomma med 1 pund råg (GR 21 s 306).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:0:11, vilken räntar 0:0:11 avradspn, ½:0 gengärdspn, 12 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Skråsta

1367 *Skraaste* (DS 7497) – 11 H, 0 d – övergiven bytomt (RAÄ 81:1) ca 600 m söder om kyrkan, se karta (LSA Skråsta B17-14:1, 1723).
UH **1 ky** 0:3, (1541 **1 sp**), 1567 **1 kyt**.
1541–42 **1 fr**.
1 fr 1562 1:0, 1566 1:2:1:4 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/), 1552 Lage Brahe).
1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i S vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs) (DS 7497).
1547 har kyrkohemmanet 6 spann utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

Skälby

1370 *i Skiælby* (DS 8047) – 11 H, 0 d.
UH **1 skuj** 0:0:2 till Trogsta.
1 ky 0:5:2, 1544–58 **1 aoe** 0:5.
1 pb 0:4, redovisas ej 1542–65, 1566 **1 ky**, 1567 **1 kyt**.
1541 **1 sp**, 1542 **1 ky** 0:4:1.

1541 **1 sp**, 1542 **1 ky** 0:5.
1 fr 1562 1:0 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe).
Summa jt (1562) 2:3:2.

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby) (DS 8047).

1408 (omkr) förkunnar Sten Bengtsson (Bielke) att bl a ½:0 skänkts till Vårfruprebendan i Strängnäs domkyrka, vilken han stiftat med sina egna gods samt med vänners och släktingars gods (se Norrlänna, Länna sn) (SD 3032, DMS 2:7 s 101).

1445–50 se Skälby, Vårfrukyrka sn.

1446 ger Ingevald Ingemundsson (Svepnäsätten), prebendat i Strängnäs domkyrka, ½:0 'mitt i S' till Yttre Vårfrukoret i samma domkyrka för prebendatens uppehälle och på villkor att det varje månad skall läsas en själamässa för honom själv, hans 'föräldrar' och alla kristna själar. Sex år senare bekräftar Ingevald donationen som urspungligen gjorts av hans mor Bengta Torstensdotter (Oxenstierna) 'i biskop Gjurds dagar'. Jorden var moderns morgongåvegods och räntar 3 pund korn och ½:0 pn. (RAp 27/10, RAp 25/7 1452, se även RAp 25/7 1450.)

1547 har de båda kyrkohemmanen 14 spann resp 1½ pund och 2 spann utsäde samt äng till 14 resp 24 lass hö (UH 1547:4).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0, vilken har 1 pund utsäde, äng till 10 lass hö och räntar ½:0 avradspn, ½:0 korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha vederkänts från Stängnäs domkyrka 1552 dit den skänkts 1405 av Sten Bengtsson (AoE 29 A).

Svepnäs 1310 *curiam in Suepunæs* (DS 1696), 1326 *in Swepenæsi* (DS 2553), 1340 *in villa Swepenæs* (DS 3511), 1367 *Swepanes* (DS 7497) – 11 H, 0 d – övergiven bytomt (RAÄ 87:1) ca 650 m väster om Skälby.

UH **1 våkl** 1:3:2, 1544 **1 aoe**, 1566 **1 ky**.
1 fr (1562 0:7) (1544 Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).
1 fr (1544 Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).

1 fr (1544 Mats Körning, 1547 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1557 Olof Henriksson /Stengavel/).

1 fr (1544 Olof Persson /Örnfot i Västergötland/, 1562 Ture Pedersson /Bielke/).

Ingemund Ingevaldsson (Svepnäsätten) skriver sig till Svepnäs 1383–86 (RAp 10/5, RAp 1/2).

1310 byter Margareta Eriksdotter (Örnsparre), änka efter Anders Eskilsson (Lejonlilja), till sig 0:11:2:4 av Vårfruberga kloster (se Husby, Vansö sn) (DS 1696, DMS 2:7 s 133).

1326 omnämns systrarna Katarina och Kristina i S i Ingegerd Filipsdotters (Rumbyätten) testamente (DS 2553).

1328 testamenterar Eskil Andersson (Lejonlilja) sin gård S till Vårfruberga kloster där han också väljer sin grav bredvid hustrun Margareta Kristiernsdotter (Kristierns från Öland ätt); därutöver testamenteras bl a pengar till diverse kyrkliga institutioner (DS 2666).

1340 stadfäster Anders Eskilsson (Lejonlilja), Ingeborg Eskilsdotter (Lejonlilja) och Nils Tyrgilsson (Färla, Tyrgils Klemenssons ätt) Eskil Anderssons testamentsgåva om 0:11:2:4 till Vårfruberga kloster (DS 3511, se även DS 3735).

1367 skiftar Ingemund Ingevaldsson (Svepnäsätten) och hans syster Elin Ingevaldsdotter både fäderne- och mödernearv: på Ingemunds lott faller S och jord i Nibble, Tallmyra, Uddala och Öndesta, Tillinge sn, samt ytterligare jord i Mysinge, Fittja sn, och Valsta, Kulla sn, och på Elins lott faller Hjulsta, Skråsta och Valla samt jord i Järstena, Skinna och Vela, Tillinge sn (DS 7497).

1454 är Mats i S faste vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture), änka efter Erik Axelsson (Tott), sin systerdotter Kristina Davidsdotter (Oxenstierna) bl a två gårdar i S (se Börsta, Kungs-Husby sn) (U 269a s 22, GiOV s 495, DMS 1:9 s 108).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:11:2, vilken har 3 pund utsäde, äng till 40 lass hö och räntar 0:11:2 avradspn, ½:0 gengärdspn, 5 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört Vårfruberga kloster (AoE 29 A).

Sävsta

1346 *in Sifstadhum* (EngsöAp 1/8), 1384 *i Siffstadhum* (B 14 s 18, avskr), 1402 *i Syfstadhum* (SD 183), 1423 *Siffstadha* (RAp 13/1) – 11 H, 0 e.

UH **4 fr** (1562 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0) (1541 Johan Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/).

Peder Larsson (okänt sigill) skriver sig till Sävsta 1444 (RApp 26/4). Johan (Larsson) Körning (?Almöätten) har Sävsta som sätesgård 1480–93 (RAp 5/2, RAp 10/9) och hans dotter Holmfrid Johansdotter skriver sig dit 1510 (RAp 15/2).

1346 får Karl Näskonungsson 0:0:2 vid arvskiftet efter Birgitta Jonsdotter (se Hacksta) (EngsöAp 1/8).

1347 anger Näskonung Ragneson (Stallare) att han till sin farbror Anund Finvidsson tidigare bytt bort 0:2:½ i S mot jord i Lårstad, Kälvestens sn, Aska hd (DS 4137).

1384 se Väppeby.

1402 pantsätter Birgitta Magnusdotter (Porse) till Bengt Håkansson, kanik i Uppsala och kyrkoherde i Näs och Teda, 0:0:10 i S och torpet Gårdsända 'i västrabolstad' (SD 183).

1423 skiftar Finvid Jönsson (Stenstaätten) arvet efter sina föräldrar och systern Birgitta Jönsdotter med hennes omyndiga barn, vilka företräds av fadern Ulf Staffanson (Ulv). Vid skiftet får Ulfs och Birgittas barn 0:10 i S, som räntar 2 tön korn och 0:2 pn, och ytterligare jord i Uppland samt Närke, Södermanland, Västmanland och Östergötland (se Ekeby, Rytterne sn, Snevringe hd). (RAp 13/1, se SDHK nr 20002.)

1515 säljer Holmfrid Johansdotter (?Almöätten) till sin systers barn en gård i S, vilken räntar 2 pund korn och 0:2 pn (RAp 6/1).

1554 ärver Malin Olofsdotter efter sin mor Karin Hansdotter 1 pund kornränta i Johan Olofssons (Gyllenhorn) gård i S (se Gryta, Tillinge sn) (BhSp 25/7).

Trogsta 1370 *i Troalstom* (DS 8047), 1439 *i Throlistum* (RAp u d), 1450 *i Trowalstom* (RAp före 11/11) – 11 H, 1 d.

UH **1 sk** 1:1:2, med skuj i Skinna, Tillinge sn, och Trogsta.
1 sk 1:0:2, med skuj i Hacksta, Revelsta och Skälby.
1 sk 0:5:2, med skuj i Hacksta, denna sn, och Skinna, Tillinge sn.
1 skuj 0:1:0:4.

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby) (DS 8047).
1370 är Ingvar i T faste vid häradstinget (DS 8174).
1400 är Olof Ingvarsson i T faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1409 (omkr) är Olof i T nämndeman vid ?lagmansting (B 15 f 138, ofullständig avskr).
1439 är Nils i T faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 23144).
1450 är Jöns i T faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1467 är Olof Magnusson i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1490 är Olof Olsson i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32419).
1492 är Olof i T nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).
1510 är Erik i T faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

Ulvsboda 1394 *i Wlfsbodhum* (RAp 19/5), 1405 *Vlfbodha* (SD 522) – 11 H, 0 d – låg ca ca 400 m nordnordväst om Brunnsholm, se karta (LSA Brunnsholm B17-2:1, 1799), se även Mattisson s 87, not 28, felaktigt angivet som RAÄ 86:1 i Fornsök.

UH **1 fr** (1544 Olof Henriksson /Stengavel/, 1567 Brita Eriksdotter /halvt lejon/).

1394 pantsätter Arvid Bengtsson (Oxenstierna) 1:0 till ärkebiskop Henrik och Uppsala domkyrka för en skuld och förbinder sig att lösa panten före S:t Mikaels dag (RAp 19/5).
1405 intygar Karl Ulfsson m fl att Arvid Bengtsson givit Birgitta Magnusdotter jord i U i morgongåva (se Brunnsholm) (SD 522).

1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar U (se Brunnsholm) (UUBpp 11/5).

Valla

1367 *Walla* (DS 7497) – 11 H, 1 d.

UH **1 aoe** 1:5, 1541 1:4, 1543 1:0, med aoeuj i Revelsta.
1 fr 1562 1:2, 1566 1:0 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe/).
1566 **1 fruj** 0:2 (”danskt gods”).

1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i V vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs) (DS 7497).

1370 upplåter kung Albrekt 0:½ till Sten Stensson (se Väppeby) (DS 8047).

1411 ger Jöns Kanna (sparre) i morgongåva till sin hustru Katarina Arvidsdotter (Valsjöätten) 0:12 i V och ytterligare jord i Ål, Alunda sn, och Skeberga, Stavby sn, båda i Olands hd (SD 1446, DMS 1:4 s 220).

1445 Jfr Väppeby.

1462 säljer Kristina Sunesdotter (Pampe) 0:11 till sin svärson Olof Eriksson (RAp 7/3).

1480 byter Stockholmsborgaren Olof Eriksson Finne och hans hustru Margareta Johansdotter, med Margaretas mor Kristina Sunesdotters samtycke, bort 0:11 i V och jord i Revelsta till Själakoret i Uppsala domkyrka mot ett stenhus på Gråbrödragränd i Stockholm; den del av den bortbytta jordens avkastning som överstiger stenhusets ger de som själagåva till nämnda kor och vid makarnas död skall huset återgå dit. (RAp 4/7, två brev).

1493 byter Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) till sig 0:11 i V och jord i Revelsta samt jord i Hagby sn av Uppsala domkyrka (se Hagby by, Hagby sn) (AoE 41:1 s 114, DMS 1:6 s 99).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:12 i V, vilken räntar 3½ pund korn och 1:0 avradspn, med utjordar i Revelsta och på Kurön, Teda sn; gården har herr Sten köpt av Ulf Torstensson (Skiringeätten) (SSJb 1515 f 19).

1531 har Gustav I en gård om 0:12 i V, vilken räntar 3½ pund korn och 1:0 avradspn, med utjordar i Revelsta och på Kurön, Teda sn (K 1 f 14).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, vilken har 3½ pund utsäde, äng till 45 lass hö och räntar 1:0 avradspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges Sten Sture ha köpt av Ulf Torstensson (se 1495 ovan); vidare upptas utjordar i Revelsta och på Kurön, Teda sn (AoE 29 A).

Väppeby 1331 *in Wappy* (DS 2841), 1356 *in Warby* (?DS 5623, avskr), 1370 *i Vppaby* (DS 8047), 1426 *Væpby* (RAp 25/4) – 11 H, 1 d.

UH **2 fr** (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/)
1 fr (1562 1:2) (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1552 Lage Brahe/).

Väppeby är sätesgård för Ingevald i V (två liljor balkvis) 1331 (DS 2841) och för Jöns Kanna (sparre) 1426–33 (RAp 25/4, RAp 12/3). Den sistnämndes hustru Katarina Arvidsdotter (Valsjöätten) skriver sig till Väppeby som änka 1446 (HabSp 17/1).

1356 är Finvid i V vittne vid en jordtransaktion (?DS 5623).

1370 förklarar kung Albrekt sig vara skyldig Sten Stensson (Bielke) 10:0 jord och upplåter därför till honom 0:18 i V och jord i Bärby, Rävslösa, Skälby, Trogsta och Valla och ytterligare jord i följande socknar: Breds sn: Boda och *Opphusa, Sparrsätra sn: Irsta och Söderby, Teda sn: Salta, Tillinge sn: Hummelsta, Järstena och Kil, Vårfrukyrka sn: Jung, Jädra, Rekasta och Tärby, Hjälsta sn: Tuna och Ör, Fröslunda sn: Noppsgärde. Vidare uppräknas jord i följande socknar i Simtuna och Torstuna hdr: Altuna sn, Enåkers sn, Huddunge sn, Norrby sn, Simtuna sn, Torstuna sn, Vittinge sn, Västerlövsta sn och Österunda sn. (DS 8047, DMS 1:8 passim.)

1384 får Sten Bengtsson (Bielke) 0:0:7 i V av Gudsten i Sävsta som betalning för en skuld, då Gudsten inte betalat skatt på sin jord under sex års tid; herr Sten ger emellertid av godhet jord i Åby, Tillinge sn, till Gudsten (B 14 s 18).

1432 är Nils i V vittne vid en vidimation av kung Eriks brev rörande ärkebiskopsvalet (RAp 10/11).

1445 vittnar Ingemund Arvidsson (Valsjöätten) om att hans syster Katarina Arvidsdotter sålt 0:12 till Erik Axelsson (Tott); fyra år senare får Ingemund Arvidsson, på systerns vägnar, fasta på jorden (jfr Valla 1411) (Gen 112 Rabbe).

1519 framträder Erik Eriksson i V vid rådstugurätten i Stockholm i samband med arvskiftet efter hans faster (StTb s 221).

***Västra-bolstad** Se Gårdsända.

Ärsta 1384 *i Errestum* (B 14 s 18, avskr), 1410 *i Errasthom* (SD 1337), 1426 *i Ærysthum* (RAp 25/4), 1451 *i Arsta* (RAp u d) – 11 H, 0 d.

UH **1 sk** 1:5:2.
1 sk 0:5, med skuj i Rävslösa.
1 fr (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/).

1384 är Nils i Ä faste vid häradstinget (B 14 s 18, B 15 f 116).

1410 säljer Sven Jönsson i Östersta, Kungs-Husby sn (okänt sigill) 0:5 till Bengt Håkansson, kanik i Uppsala och kyrkoherde i Näs (Hemsta kanonikat, se Dahlbäck s 95 f) (SD 1337).

1423 är Peder i Ä faste vid häradstinget (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).

1426 ger Jöns Kanna sin hustru Katarina Arvidsdotter 0:0:1 i Ä (se Bärby) (RAp 25/4).

1449 byter Ödger Olofsson i Bärby till sig 0:6½ liggande 'näst södra landet' och en halv läst järn av Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Bärby (UUBp 30/9).

1451 skänker Katarina Arvidsdotter till Yttre Vårfrukoret i Strängnäs domkyrka 0:0:1, vilket årligen räntar 1½ spann korn och 0:0:1 pn (se Bärby) (RAp u d, se SDHK nr 25805).

1470 byter Arvid Trolle till sig 0:5 i Ä av Arnö kyrka och Uppsala domkapitel mot jord 'vid prästbolet', Arnö sn (UpDkyRL f 38, DMS 1:9 s 36).

1471 säljer Hans Olofsson, kyrkoherde i Lena sn (Norunda hd), 0:0:5 till Nils Brun i Torstuna sn, Torstuna hd (BhSp 3/3).

1487 får Erik Trolle en gård i Ä, vilken räntar 0:20 pn, vid arvskiftet efter modern Kristina Johansdotter (Gädda). Gården hade Arvid Trolle bytt till sig av Uppsala domkyrka (se 1470 ovan) och vid detta byte förband sig domkyrkan och prästen i Arnö att varje vecka hålla en mässa för Johan Gädda och hans arvingars själar. (X 240, DMS 1:9 s 36 f.)

1497–1509 har Uppsala domkyrka en landbo som räntar 0:20 pn (UpDkyR 2–4).

Sparrsätra socken

1303 *deinde Sparsætir* (DS 2218, avskr).
1350 *parochia Sparsætræ* (DS 4549).
1404 *i Sparsætra sokn* (SD 463).

Omfattning: Sparrsätra socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Angående Torgesta, se Tillinge sn.

År 1247 ägde slaget vid Sparrsätra rum, då ett uppror mot kung Erik, lett av Holmger Knutsson, slogs ned. Slaget omnämns i Erikskrönikan (SFSS 17:1 s 2 f) och i de s k Sigtuna- eller Skänningeannalerna, som uppger att Upplands allmoge i och med detta förlorade sin frihet och pålades skatter och andra bördor (ASM s 260).

Kyrka: Sakristian utgör kyrkans äldsta del, vilket framgår av en grundsten i dess västmur som skjuter in i långhusets nordmur. Troligen utgjordes det äldre långhuset av en träbyggnad, då spår efter detta saknas i murverket. Träkyrkor med stensakristia förekommer på några andra håll i Uppland och har även observerats i Finland. Möjligen byggdes sakristian i två etapper, där den äldsta delen kan ha uppförts under 1200-talet. Långhuset av sten tillkom i så fall omkring år 1300. Under 1400-talets första hälft uppfördes vapenhuset med utvändiga tegelblinderingar och under århundradets andra hälft byggdes sakristian ut till sin nuvarande storlek. Det finns dock frågetecken rörande dateringen av sakristia och långhus. Sakristians valv med halvstensribbor tycks vara ursprungligt, vilket tyder på att sakristian i sin helhet uppförts under 1400-talet och att det nuvarande långhuset är av betydligt senare datum än tiden omkring år 1300. Under 1400-talets senare del försågs kyrkorummet med stjärnvalv och ett västtorn påbörjades. Tornbygget fullbordades emellertid inte utan avslutades omkring år 1500 som en förlängning av långhuset. I väster byggdes en ornerad gavel av tegel. Kyrkan har behållit sin senmedeltida grundplan och till de förändringar i exteriören som skett efter Hadorphs avritning 1681 hör främst nyupptagning av fönster i långhuset och ombyggnad av östgaveln. De kalkmålningar som frilades i kyrkorummet i början av 1900-talet är eftermedeltida, men i sakristian påträffades däremot senmedeltida målningsfragment vid en restaurering i början av 1980-talet.

Äldst av kyrkans medeltida inventarier är dopfunten av sandsten från 1200-talets första hälft. Från 1300-talet härrör korset till ett processionskrucifix, en nattvardskalk med paten samt ett ciborium av förgylld koppar. Ett rökelsekar av malm kan dateras till 1400-talets senare del. Av det senmedeltida altarskåpet, införskaffat 1492 av en äldre anteckning att döma,

återstår endast predellan där mittpartiet framställer Kristus som smärtoman. Vidare förvaras två medeltida ljuskronor i Enköpings museum. (Bonnier s 283, SvK 130, UKy 155.)

Kyrkby: Sparrsätraby. Prästgården är enligt karta från 1708 belägen strax nordväst om kyrkan (LSA Sparrsätraby B56–16:1).

Sparrsätra kyrka 1681 (HadorphR).

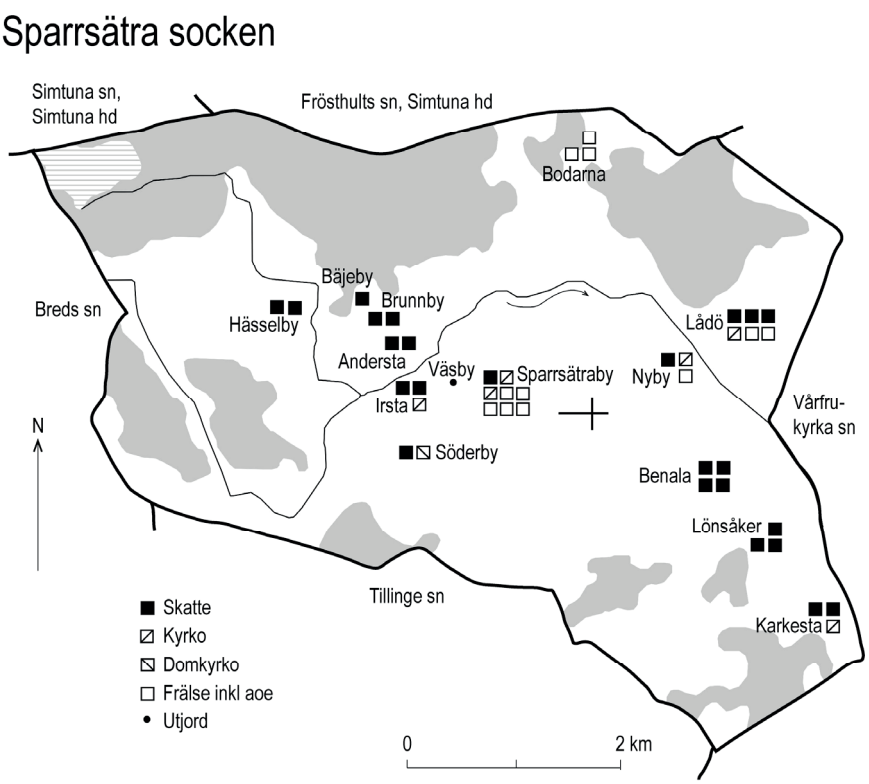
Runstenar: U 796 Sparrsätra kyrka (fragment), 797 Nyby, 798 Torgesta (försvunnen).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	ky	dky	aoe	fr
Andersta	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Benala	4 (4)	– –	– –	– –	– –
Bodarna	– –	– –	– –	– –	3 (3)
Brunnby	1 (2)	– –	– –	– –	– –
Bäjeby	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Hässelby	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Irsta	2 (2)	1 (1)	– –	– –	– –
Karkesta	1 (2)	1 (1)	– –	– –	– –
Lådö	2 (3)	1 (0)	– –	– –	2 (2)
Lönsåker	3 (3)	– –	– –	– –	– –

	sk	ky	dky	aoe	fr
Nyby	1 (1)	1 (0)	– –	– –	1 (2)
Sparrsätraby	1 (1)	2 (1)	– –	4 (4)	1 (1)
Söderby	1 (1)	0 (1)	1 (0)	– –	– –
Torgesta	1 (1)	– –	– –	– –	– –
SUMMA	22 (25)	6 (4)	1 (0)	4 (4)	7 (8)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Lådö 0 (1), **aoeuj**: Väsby 1 (1), *Åby 1 (1).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-tales mitt (UH).

Andersta 1423 *i Anderstom* (RAp före 25/11) – 11 H, 4 c – övergiven bytomt (RAÄ 180:1) ca 1 km sydväst om nuv bebyggelse.

UH **1 sk** 2:3:1:2, 1554 (?) 1:2:2.
1 sk 1:5:1, med skuj i Brunnby.

1423 är Ingevald i A faste vid häradstinget (RAp före 25/11,

se SDHK nr 20162).
1439 framträder Jeppe i A vid rådstugurätten i Enköping i samband med ett arvskifte (StTb s 96).
1449 är Lars i A faste vid en jordtransaktion (UUBp 30/9).
1450 är Olof och Lars i A faste resp vedervaroman vid häradstinget (B 20 a).
1554 är Erik i A faste vid häradstinget (RAp 28/3).

Benala 1356 *in Bernidre* (DS 5623, avskr), 1400 *i Benarom* (A 17, avskr), 1445 *i Bænere* (RAp efter 29/6), 1510 *i Bænnele* (BhSp före 11/11) – 11 H, 3 d.
UH **4 sk** 2:0:2 + 1:7 + 1:6 + 1:3, 1547 2:2 + 1:7 + 1:6 + 2:1.
1 skuj 0:6 till Lådö.
Summa jt (1547) 8:6.
1356 är Olof i B vittne vid en jorddonation (DS 5623).
1400 är Peder Salvesson i B faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1409 (omkr) är Sune i B nämndeman vid ?lagmansting (B 15 f 138, ofullständig avskr).
1445 är Mats och Ingevald i B fastar vid häradstinget (RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, UUBp före 1/11 se SDHK nr 24824).
1447 är Peder Nilsson i B faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).
1449 är Erik i B faste vid en jordtransaktion (UUBp 30/9).
1450 och 1454 är Peder i B faste vid häradstinget (B 20 a, BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1458 är Peder Nilsson i B vedervaroman vid en jordtransaktion i Uppsala (RAp 5/6).
1476 är Johan i B faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).
1510 är Anders i B faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1519 ingår Olof i B i en landssynenämnd (SkSp 10/10).
1540 framträder Erik Olsson i B som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 8).
1554 är Olof och Peder Larssöner i B fastar vid häradstinget (RAp 28/3).

Bodarna
(nu Klarbo, Norrbo och Österbo)

1541 *Bodom* (UH 1541:10), 1552 *Boderne* (UH 1552:9) – 11 H, 4 d.
UH **3 fr**, 1566(?) **3 frt** (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/).
1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar *Finneboda* och *Hatteboda*, som vardera räntar 0:3 pn och 3 hundraden järn (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).

Brunnby

1329 *de Brunby* (DS 2723), 1423 *i Bronaby* (RAp före 25/11) – 11 H, 4 c.
UH **1 sk** 2:1:1:4.
1 skuj 0:5:2, 1547 0:5:2:2 till Andersta, 1553 **1 sk** 1:6:1:4.
1329 är Lars Holmgersson i B vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).
1423 är Torsten i B faste vid häradstinget (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).
1445 och 1446 är Peder i B faste vid häradstinget (FMU 2638, FMU 2665).
1454 är Ulf i B faste vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1519 ingår Peder Larsson i B i en landssynenämnd (?SkSp 10/10).

Bäjeby

1370 *i Bäkby* (DS 8147, avskr), 1470 (omkr) *i Begby* (SviKyA PII:1 f 6v) – 11 H, 4 c.
UH **1 sk** 1:2:2, med skuj i Hässelby.
1370 är Olof i B faste vid häradstinget (DS 8147).
1409 (omkr) är Olof i B nämndeman vid ?lagmansting (B 15 f 138, ofullständig avskr).
1450 säljer Lars Henriksson i Myrby, Tillinge sn, 0:0:2 i B till Peder i B (B 20 a).
1470 (omkr) upptas Olof Nilsson i B i en längd över Svinnegarn kyrkas avlidna välgörare (SviKyA PII:1 f 6v).

Hässelby

1370 *i Hesleby* (DS 8174, avskr), 1447 *i Hesleby* (RAp efter 13/1) – 11 H, 4 c.
UH **2 sk** 1:4 + 1:0.
1 skuj 0:4 till Bäjeby.

1370 är Fastbjörn och Lars i H fastar vid häradstinget (DS 8174).
1447 är Nils och Olof i H faste resp vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).
1449 är Olof och Mickel i H fastar vid häradstinget (UUBp 30/9).
1450 är Mickel i H faste vid häradstinget (B 20 a).
1450 är Olof i H faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1467 är Lars i H faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1492 är Jöns i H nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).

Irsta 1370 *i Iærstom* (DS 8047) – 11 H, 4 c.
UH **1 sk** 1:6:2, (1554–57 'länsmannen fritt'), med skuj i Väsby.
1 sk 0:7, 1552 1:3:0:2 (inkl skuj?), 1553 1:3, med skuj i Väsby.
1 skuj 0:2:1.
1 kyt 0:3, 1547 0:2:1.
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1423 är Peder i I faste vid häradstinget (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).
1467 är Östen i I faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1547 har kyrkotorpet 6 spann utsäde och äng till 6 lass hö (UH 1547:4).

Karkesta 1544 *i Karkesta* (BhSp 17/6) – 11 H, 3 d.
UH **1 sk** 1:5:1:4.
1553 **1 sk** 1:6.
2 skuj 1:2:1 + 1:0:1, 1553 0:2:1 + 0:2:1 till Valla, Vårfrukyrka sn.
1 ky 0:3:2, 1547 1:0, 1566 1:2:1:4.
1544 är Peder Olsson i K faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).
1554 är Peder i K faste vid häradstinget (RAp 28/3).
1547 har kyrkohemmanet 1½ pund utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

Klarbo Se Bodarna.

Lådö 1350 *in Ladhoghe* (DS 4549), 1370 *i Ladhighe* (DS 8174, avskr), 1386 *i Ladhege* (RAp 2/5), 1551 *i Låde* (GR 22 s 89) – 11 H, 4 d.

UH **1 sk** 2:4:0:6, med skuj i Benala och *Åby, denna sn, samt Enögla, Vårfrukyrka sn.
1 sk 2:2:1:6.
1 skuj 1:0 till Jung, Vårfrukyrka sn, 1553 **½ sk**, 1566 **1 skt**.
1 kyt 0:2, redovisas ej 1539–52, 1554 **1 kyuj**.
1 fr (1544 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/, 1566 (?) Nils Hogenskild).
1 fr (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1553 Nils Andersson i Hallarsjö, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Lådö är sätesgård för Ulfhild Ulfsdotter (6-uddig stjärna) 1386 (RAp 2/5).

1350 omtalas ett byte som gått om intet, då Anund Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) skulle ha givit Johan Salormsson ½:½ i L mot lika mycket jord i Säby, Aspö sn; kung Magnus tilldömer därför Johan Salormssons arvingar jorden i Säby (DS 4549, DMS 2:6 s 48).

1370 är Håkan i L faste vid häradstinget (DS 8174).

1371 skänker Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 1:0 i L och jord i Kromsta, Teda sn, *Hästäng och Järstena, Tillinge sn, samt ytterligare jord i Tarv, Knivsta sn, till den kanikprebenda han stiftat i Uppsala domkyrka tillsammans med Ragvald Petersson, kyrkoherde i Torstuna; prebendaten åläggs att varje vecka hålla två mässor för Karl Ulfssons och hans förfäders själar (Grillby kanonikat, se Dahlbäck s 92 ff) (DS X 65).

1386 ger Ulfhild Ulfsdotter (6-uddig stjärna) Tomas Stock och Bengt Stock kvitto på andel i arvet efter hennes morfar och morbror (RAp 2/5).

1404 skänker Magnus Simonsson (kluven av vågskura) och hans hustru Katarina Gilikinsdotter (van Pytten) 1:0, som räntar ½ läst korn och 1:0 pn, till S:ta Klara kloster som ingift för dottern Birgitta (SD 463).

1423 byter Jordan i Rekasta, Vårfrukyrka sn, bort 0:5 i L, 'vid södra landet', till Nils Magnusson (?Kävraätten) mot jord i Sävsta, Vårfrukyrka sn; Tyrgils i L är faste

(RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).

1428 säljer Sten Turesson 1:0 till Kristiern Nilsson (se Sparrsätraby) (RAp 26/3 1449).

1430 byter Olof Magnusson till sig 0:0:7 av Nils Karlsson (se Vappa, Tillinge sn) (RAp 5/2).

1445 är Johan Torkelsson i L faste vid häradstinget (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).

1445, 1446 och 1449 är Johan i L faste vid häradstinget (FMU 2638, FMU 2665, HabSp 17/1, UUBp 30/9).

1449 återköper kung Karl Knutsson 1:0 av Kristiern Nilssons arvingar (se Sparrsätraby) (RAp 26/3).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård som räntar 8 hundraden järn och 1 får (C 7 f 2, skadad).

1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en gård som räntar 8 hundraden järn och 1 får (C 8 f 16).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson jorden som Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (se Sparrsätraby) (RAp 12/4, vid RAp 23/4).

1488 är Lars i L faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32046).

1490 är Lars Nilsson i L faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32419).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 1:0, vilken räntar 8 hundraden järn, 0:2 avradspn och 0:3 dagsverkspn (SSJb 1515 f 15v).

1501 skiftar Sten Sture och Nils Klasson de gods de återlöst från Karl Knutssons döttrar, varvid Nils Klasson bl a får en gård i L (se Hummelsta, Löts sn) (B 19 nr 285, DMS 1:9 s 169 f).

1519 ingår Staffan i L i en landssynenämnd (?SkSp 10/10).

1551 skriver Gustav I till fogden Håkan Värme och ber honom hjälpa till att driva in den mansbot som Olof Larsson i L skall betala för att ha dräpt Anders och Per Larssöners bror; senare samma år meddelar kungen att Olof Larsson inte skall drabbas av någon orättvisa för den mansbot som han utlovat (GR 22 s 89, s 133).

1552 meddelar Gustav I fogden Anders Håkansson att han skall låta Ture Pedersson (Bielke) få tillbaka 1:0 i L och jord i Bärsta, Giresta sn och Hälke, Fittja sn samt Vålhammar, Kungs-Husby sn; Ture Pedersson skall

även få igen eventuell avrad som fogden uppburit av godsen (GR 23 s 179).
1559 ärver Hogenskild Bielke en gård i L som räntar 0:6 pn och 6 hundraden järn (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).

***Långabro**
1449 *i Longabro* (RAp 26/3).
1428 säljer Sten Turesson 0:9 till Kristiern Nilsson (se Sparrsätraby) (RAp 26/3 1449).
1449 återköper kung Karl Knutsson 0:9 av Kristiern Nilssons arvingar (se Sparrsätraby) (RAp 26/3).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok tre gårdar i 'Långbrotorp' (C 7 f 2, skadad).
1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson jorden som Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (se Sparrsätraby) (RAp 12/4, vid RAp 23/4).
1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok tre gårdar om tillsammans 0:9, vilka räntar 9 hundraden järn, 0:6 avradspn och 0:9 dagsverks pn (SSJb 1515 f 15v).
1559 ärver Hogenskild Bielke en gård i L som räntar 0:3 pn och 3 hundraden järn (se Bärby, Giresta sn) (ShSp 12/3).

Lönsåker
(nu Nedre Lönsåker)
1370 *i Lönsaker* (DS 8174, avskr), 1445 *i Løndzaker* (UUBp före 1/11) – 11 H, 3 d.
UH **2 sk** 2:1:0:4 + 2:1:0:4.
1 sk 1:1:2, 1547 2:1:2.
1 skuj 0:6.
1370 är Sixten i L faste vid häradstinget (DS 8174).
1445 är Erik i L faste vid häradstinget (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824).
1490 och 1510 är Mats i L faste vid häradstinget (RAp efter 13/1 se SDHK nr 32365, BhSp före 11/11 se SDHK nr 36849).
1554 är Bengt i L faste vid häradstinget (RAp 28/3).

Norrbo Se Bodarna.

Nyby 1370 *i Nyjaby* (DS 8174, avskr), 1386 *i Nyiaby* (RAp 1/2) – 11 H, 4 d.
UH **1 sk** 1:1:2:4.
1 ky 0:5, 1557 **1 fr** (Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).
1 fr (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1553 Jon Larsson /bjälke belagd med tre rosor/, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).
1370 är Salorm i N faste vid häradstinget (DS 8174).
1386 se Öndesta, Tillinge sn.
1410 omnämns Olof Domare i N som sigillant (SD 1337).
1445 är Ludvig i N faste vid häradstinget (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763).
1445 och 1446 är Lars i N faste vid häradstinget (UUBp före 1/11, se SDHK nr 24824, HabSp 17/1).
1516 är Påvel i N faste vid häradstinget (RAp 20/5).
1557 byter Gustav I bort en gård i N om 0:5 till hustru Kerstin, änka efter Nils Andersson i Hallarsjö, Enåkers sn, mot en gård i Hallarsjö (GR 27 s 2, DMS 1:8 s 65).

***Skenande** 1449 *i Skenande* (RAp 26/3).
1428 säljer Sten Turesson 'två stycke åker' till Kristiern Nilsson (se Sparrsätraby) (RAp 26/3 1449).
1449 återköper kung Karl Knutsson 'två stycke åker' av Kristiern Nilssons arvingar (se Sparrsätraby) (RAp 26/3).
1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson jorden som Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (se Sparrsätraby) (RAp 12/4, vid RAp 23/4).
1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en 'urfjäll' som ligger under Sparrsätraby (SSJb 1515 f 15v).
1502 redovisas i Sten Stures jordebok jord i S som räntar 1 hundrade järn (SSJb 1502 f 22).
1531 har Gustav I två åkerstycken i "Skäningefall", vilka räntar 1 hundrade järn (K 1 f 9v).
1560 upptas i Gustav I:s jordebok en 'urfjäll' som ligger under Sparrsätraby (AoE 22:1).

Sparrsätraby 1370 *i Sparsätrom* (DS 8174, avskr), 1385 *i Sparsetir* (RAp 16/3), 1394 *aff Sparsætrum* (RAp 4/10) – kyrkby – 11 H, 4 d.
UH **1 sk** 1:1:2:4, 1547 1:3:2:4.

1538–47 **1 ky** 2:0, 1547 1:2:2 (’Prästbolet’).
1 ky 0:5:1, 1547 0:6.
4 aoe 0:5:2 + 0:5:2 + 0:5:2 + 0:5:2, 1566 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5, med aoeuj i Väsby.
1 fr (1544 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1562 Olof Henriksson /Stengavel/, 1566 Brita Eriksdotter /halvt lejon/).
Summa jt (1547) 5:4:1:4.

1370 är Hemming i S faste vid häradstinget (DS 8174).

1385 omnämns länsmannen Olof i S vid en jordtransaktion gällande jord i Risberga, Teda sn (RAp 16/3).

1394 är Olof Domare i S faste vid utfärdandet av ett morgongåvebrev (RAp 4/10).

1399 döms vid räfsteting 0:1 av ’Rambjörns arv’ i S åter under skatt (?BSH 2:34).[8]

1428 säljer Sten Turesson (Bielke) till Kristiern Nilsson (Vasa) 2:6:2 i ’själva byn’ och jord i Lådö, *Långabro, *Skenande, Väsby och *Åby samt ytterligare jord i Uppland, Närke och Södermanland (se Åsby, Fors sn, Österrekarne hd) (RAp 26/3 1449).

1449 återköper kung Karl Knutsson av Kristiern Nilssons arvingar den jord som Kristiern Nilsson 1428 köpt av Sten Turesson (se ovan); vidare återköper Karl Knutsson samma dag jord som Kristiern Nilsson förvärvat vid andra tillfällen och som Karl Knutsson är bördeman till (se Hällby, Torshälla sn, Västerrekarne hd) (RAp 26/3).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok fyra gårdar om sammanlagt 3:0, vilka räntar 4 fat och 4 hundraden järn samt 4 gamla får (C 7 f 2).

1476 är Anders i S faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) jorden i Sparrsätra sn och all annan jord som deras morfar Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (RAp 12/4, vid RAp 23/4).

1490 är Anders i S faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok fyra gårdar om vardera 0:5:2, vilka räntar vardera 6 hundraden järn, 0:2 avradspn och 0:3 dagsverkspn (SSJb 1515 f 15v).

[8] Räfstetingsdomen gäller jord i Tjurbo härad, Västmanland.

1502 redovisas i Sten Stures jordebok 'en gård' om 3:0 '0:0:4 mindre', vilken räntar 4 fat och 4 hundraden järn samt 0:20 pn (jfr 1495 ovan) (SSJb 1502 f 22).
1531 har Gustav I fyra gårdar om sammanlagt 3:0 'minus 4 örtugland', vilka räntar 4 fat och 4 hundraden järn samt 0:20 pn (K 1 f 9v).
1535 utfärdar Gustav I ett brev i S prästgård (GR 10 s 213).
1547 har prästgården ½ läst utsäde och äng till 100 lass hö; kyrkohemmanet har 2 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).
1553 meddelar Gustav I fogden Håkan Värme att Olof Eriksson och Nils Klemetsson i S skall erhålla skattelättnader, då deras gårdar brandskadats svårt av vådeld (GR 24 s 170).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok fyra gårdar om vardera 0:5:2, vilka har vardera 17 spann utsäde och äng till 30 lass hö och räntar 0:5 avradspn, 6 hundraden järn samt 6 dagsverken; gårdarna uppges vara Sten Stures arvegods och inlösta av Ivar Axelsson (Tott) (AoE 29 A).

Söderby 1370 *i Sudhirby* (DS 8047), 1490 *i Sødhirby* (RAp efter 13/1) – 11 H, 3 c.
UH **1 sk** 1:1:2, 1547 1:4.
1 skuj 0:1:1:2.
1 dky 0:4, 1553 **1 aoe,** 1566 **1 ky**.
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:2 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1477 säljer Ingemar Bengtsson (Ingemar Djäkns ätt) ½:0 till Henrik Bernagel, prebendat och syssloman vid Västerås domkyrka (RAp 20/9).
1480 omtalas vid en tvist om en gård i Uppsala ett tidigare skifte mellan Bengt Tordsson och hans syster, då Bengt Matsson (Ingemar Djäkns ätt) på sin hustrus vägnar fått en gård i S (RAp 5/7, DMS 1:2 s 256).
1490 är Erik i S faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).
1492 tilldöms vid lagmansting hustru Katarina, Nils Gråbos hustru, 0:1, vilket Enköpingsborgaren Hans Augustinus hävdade var hans rätta möderne; hustru Katarina kunde dock visa upp ett 40 år gammalt skiftesbrev som styrkte hennes rätt till jorden; kan avse *Söderby, Vårfrukyrka sn (?ULdb s 37).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0, vilken har 1 pund utsäde, äng till 8 lass hö och räntar 2:0 avradspn samt 6 dagsverken; gården uppges ha vederkänts 1553 av Måns Birgersson från kyrkogodsen (AoE 29 A).

Torgesta 1400 *i Tørastom* (A 17 f 4, avskr), 1476 *i Tøriasta* (LSBp u d), 1482 *i Torresta* (StTb s 392) – 11 H, 3 c. Byn är delad mellan Sparrsätra och Tillinge snr.

UH **1 sk** 1:2.

1400 är Jöns i T faste vid häradstinget; kan avse Torgesta, Tillinge sn (?A 17 f 4).

1476 är Mats i T faste vid häradstinget; kan avse Torgesta, Tillinge sn (?LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1482 omnämns Mats i T som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping; kan avse Torgesta, Tillinge sn (?StTb s 392).

1490 är Nils i T faste vid häradstinget; kan avse Torgesta, Tillinge sn (?RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).

1492 är Mats i T nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd; kan avse Torgesta, Tillinge sn (?ULdb s 37).

Väsby 1449 *i Væsby* (RAp 26/3) – 11 H, 3 c.

UH **2 skuj** 0:4 + 0:0:2, 1547 0:3:1:2 + 0:0:2 båda till Irsta. **1 aoeuj** 0:2:1 till Sparrsätraby.

1428 säljer Sten Turesson 0:0:7 till Kristiern Nilsson (se Sparrsätraby) (RAp 26/3 1449).

1449 återköper kung Karl Knutsson 0:0:7 av Kristiern Nilssons arvingar (se Sparrsätraby) (RAp 26/3).

1457 upptas 0:0:7 i kung Karl Knutssons jordebok (C 7 f 2, skadad).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson jorden som Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (se Sparrsätraby) (RAp 12/4, vid RAp 23/4).

1495(?) och 1502 redovisas i Sten Stures jordeböcker 0:0:7 i V (SSJb 1515 f 15v, SSJb 1502 f 22).

1531 har Gustav I 0:0:7 i V (K 1 f 9v).

1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord om 0:0:7, vilken räntar 1 hundrade järn och uppges vara Sten Stures arv och inlöst gods av Ivar Axelsson (Tott) (AoE 22:1, 29 A).

***Åby**

1449 *i Aby* (RAp 26/3).
UH **1 skuj** 0:0:2 till Lådö.
1 aoeuj 0:2:1.
1428 säljer Sten Turesson 0:0:7 till Kristiern Nilsson (se Sparrsätraby) (RAp 26/3 1449).
1449 återköper kung Karl Knutsson 0:0:7 av Kristiern Nilssons arvingar (se Sparrsätraby) (RAp 26/3).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:0:7 som räntar 1:0 pn och tillhör prästgården (C 7 f 2).
1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson jorden som Sten Turesson sålde till Kristiern Nilsson med återköpsrätt (se Sparrsätraby) (RAp 12/4, vid RAp 23/4).
1495(?) och 1502 redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:7 i Å som räntar 1:0 pn (SSJb 1515 f 15v, SSJb 1502 f 22).
1531 har Gustav I 0:0:7 i 'prästbolet' som räntar 1:0 avradspn (K 1 f 9v).
1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord om 0:0:7 i Å 'i prästens ägor', vilken räntar 1:0 avradspn (AoE 22:1, 29 A).

Österbo Se Bodarna.

Svinnegarns socken

1303 *Swinagarn* (DS 2218, avskr).
1354 *parochie Swinagarn* (DS 5048).
1359 *i Suinegarn sockn* (DS 6039, avskr).
1385 *i Swigarne* (RAp 16/3).
1409 *i Swinagarn sokn* (SD 1040).

Omfattning: Svinnegarns socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

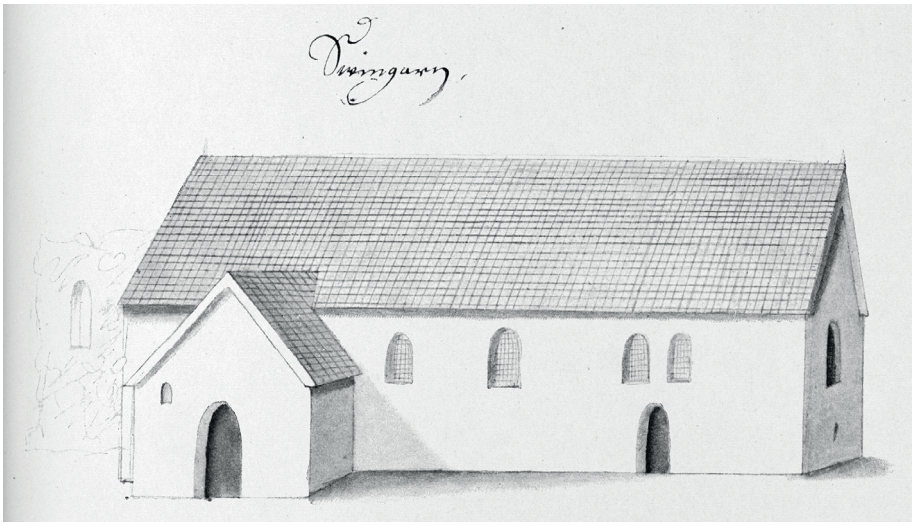
Kyrka: Byggnadshistorien är komplicerad, vilket en rad detaljer i murarna avslöjar. Sannolikt uppfördes den äldsta stenkyrkan omkring år 1200, men av denna återstår endast en del av det nuvarande långhusets nordmur. En murskarv anger den äldsta kyrkans utsträckning mot väster; det handlade om en liten kyrka med ett troligen smalare kor. Omkring år 1300 förlängdes kyrkan österut och omvandlades till en salkyrka. Vid 1950-talets restaurering påträffades äldre tegelblinderingar i den östra gavelmurens norra del, vilket visar att en äldre, lägre kyrkas östgavel införlivats med den nuvarande. Troligen uppfördes sakristian med sina kryss- och tunnvalv i samband med ombyggnaden till salkyrkoform. Under 1400-talets andra hälft byggdes kyrkan ut till mer än dubbel storlek med västportal och tegelornerad västfasad, vilken numera är dold av det senare tillkomna tornet. I sydmuren fanns ett vapenhus med ytterligare en ingång till kyrkan. På vinden finns spår efter senmedeltida tegelvalv, vilka raserades vid en brand i början av 1600-talet. Valvresterna tyder på att kyrkan haft ett ovanligt valvsystem med ett brett huvudskepp och smalare sidopartier – en s k väggpelarkyrka. Vidare är fragment av kalkmålningar, sannolikt utförda av Albertus Pictor eller hans verkstad under 1400-talets sista årtionden, synliga på vinden. Tornet påbörjades av allt att döma vid 1500-talets början, men tycks inte ha fullbordats. På Hadorphs teckning från 1681 ligger tornet i ruiner och iståndsattes först under 1700-talet. Teckningen visar även det medeltida vapenhuset, vilket revs 1770.

Av medeltida inventarier återstår dopfuntscuppan från 1200-talets första hälft, en träskulptur från 1400-talets andra hälft föreställande ett krönt kvinnligt helgon samt tre mindre träfigurer (Kristus bärande korset, Josef från Arimataia och ev Johannes) från 1500-talets början. De sistnämnda är brandskadade och har sannolikt ingått i ett flandriskt passionsskåp. Vid 1800-talets slut förvarades ännu delar av ett medeltida altarskåp på kyrkvinden. Vidare kan här nämnas att brudbänkens gavlar tillhört en senmedeltida korstol. Vid Gustav I:s silverkonfiskation fick kyrkan lämna ifrån sig en mängd föremål, däribland två förgyllda monstranser och sex kalkar.

Den ovan nämnda utbyggnaden under 1400-talet hör samman med

kyrkans och den närliggande källans status som populärt vallfartsmål under senmedeltiden. År 1497 omtalas t ex en pilgrimsfärd till Svinnegarn i Uppsala domkyrkas räkenskaper (UpDkyR 2 f 79). Kyrkan fick mottaga en mängd donationer, vilket framgår av en bevarad längd med namn på avlidna donatorer som sträcker sig från omkring 1450 fram till 1500-talets första årtionden (SviKyA PII:1). Av de frälsepersoner med koppling till socknen som upptas i donationslängden kan här nämnas Birgitta Magnusdotter (Porse), Ivar Axelsson (Tott) och Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (se Haga och Svinnegarn). Enligt Hadorph fanns bilder av Tott- och Sparrevapnen samt ärkebiskop Jakob Ulfssons vapen i kyrkans korfönster. I en uppbörds- och utgiftsbok för Ivar Axelsson finns en uppgift om att han köpt vax till ljus för Helga kors i Svinnegarn (C 10 f 7). I Statens historiska museums samlingar förvaras en järnbeslagen offerstock från Svinnegarn som daterats till 1200-talet. Dateringen gör den märklig, då endast ett fåtal offerstockar från 1200-talet finns bevarade i Sverige. Vid Martin Aschaneus besök 1614 stod offerstocken inne i kyrkan ”vid krucifixet” och i den påträffades ett flertal medeltida mynt. (SvK 111, UKy 124, GR 17 s 418 f, Klackenberg s 36 o s 293, SHM mbild.)

Kyrkby: Svinnegarn.

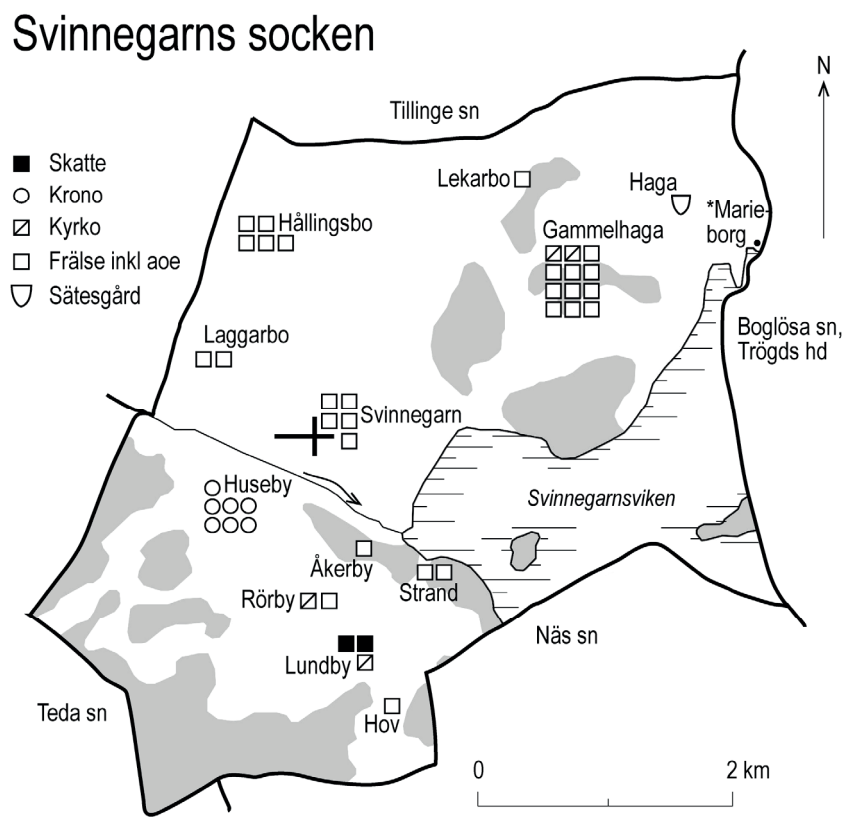
Svinnegarns kyrka 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 778–780 Svinnegarns kyrka, 781–783 Svinnegarns kyrkogård (fragment, nu i vapenhuset), 784 Svinnegarns skola (fragment, nu i vapenhuset, ytterligare ett fragment påträffat vid prästgården 1952). Nyfynd: U ATA365/61A–C (ornerade fragment), NF (=nyfynd) 2019 Svinnegarns prästgård (sandstensfragment med djurornamentik)

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	kr	ky	aoe	fr
Gammelhaga	– –	– –	2 (2)	– –	10 (4)
Hov	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Huseby	– –	7 (7)	– –	– –	– –
Hållingsbo	– –	– –	– –	– –	5 (5)
Laggarbo	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Lekarbo	– –	– –	– –	– –	0 (1)
Lundby	2 (2)	– –	1 (1)	– –	– –
*Prästbolet	– –	– –	1 (0)	– –	– –
Rörby	– –	– –	1 (1)	– –	1 (1)
Strand	– –	– –	– –	0 (2)	2 (0)
Svinnegarn	– –	– –	– –	– –	5 (5)
Åkerby	– –	– –	– –	0 (1)	1 (0)
SUMMA	2 (2)	7 (7)	5 (4)	0 (3)	27 (19)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Lundby 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

***Bodha** 1488 *i Bodha* (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32046).
1488 se Broby, Tillinge sn.
1513 framträder Lars Andersson i B vid rådstugurätten i Stockholm angående fördelningen av ett arv (StTb s 293).

***Francke-boda** 1457 *i Franckebodum*(?) (C 7 f 1, skadad).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 1:0 som ligger i träda (C 7 f 1).

Gammelhaga 1326 *Haghæ* (?DS 2553), 1420 *Hauwe* (SD 2792, avskr), 1445 *i Hagha* (RAp efter 29/6), 1458 *i gamble Hage* (RAp 7/2) – 11 H, 1 d – övergiven bytomt (RAÄ 52:1) ca 120 m öster om nuv bebyggelse, se karta (LSA

Haga B59-2:1, odat). Fram till 1450-talet var platsens namn Haga; ett jordstycke som 1450 anges ligga i Haga anges 1458 ligga i G (se nedan). Karl Knutsson flyttade Haga-namnet till en ny plats då han anlade sätesgården, se Haga nedan. (CLkomm.)

UH **2 ky** 1:6 + 1:6, redovisas ej 1540–46, 1547 0:6 + 0:6. **10 fr**, 1544 **6 fr**, redovisas ej 1545–50, 1551 **4 fr** (1544 Elsa Poulsdotter /Laxmand/, 1551 Jöns Brun, 1552 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/). 1544–50 redovisas frälsegårdarna helt eller delvis under Haga.

Haga betecknas 1420 som kungsgård och är anslagen till drottning Filippa som livgeding (SD 2792).

1326 avsätter Ingegerd Filipsdotter (Rumbyätten), änka efter Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren), inkomsterna från sina gårdar i H och *Uppaby för att täcka skulder och legat i sitt testamente (DS 2553, jfr DMS 1:9 s 78).

1420 har Olof Haraldsson (Hjulstaätten) kungsgården i förläning (SD 2792).

1441 säljer Vårfruberga kloster 0:0:4 till kung Karl Knutsson (se *Kolaholm) (C 4 f 2).

1445 säljer Olof Magnusson (Kävraätten) sitt fädernesarv om ½:0 'liggande vid östra landet' i H till Karl Knutsson; vidare säljer hans hustru Margareta till Karl Knutsson sitt mödernesarv om 0:3 i H (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763).

1450 skriver kung Karl Knutsson till Birgitta Magnusdotter (Porse) och tackar henne för att hon sålt jord både i och vid H till drottning Katarina, då denna jord låg sammanblandad med kungaparets ägor och orsakat osämja mellan landborna. Som tack får fru Birgitta inkomsterna från Svinnegarn med sju underliggande torp i förläning. (LSBp 6/3.)

1450 säljer Birgitta Magnusdotter 0:14 i *Hagha* till drottning Katarina (se Svinnegarn) (RAp 17/3).

1450/1470-talet upptas 0:14 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Svinnegarn) (C 4 f 2, f 17v).

1450/1470-talet upptas 0:0:4 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se *Kolaholm) (C 4 f 2, f 19).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 8:0 'i landbobyn' som räntar 8:0 pn (?C 7 f 1, skadad).
1458 säljer kung Kristian de 0:14 som Birgitta Magnusdotter sålt 1450 till Fader Ulfsson (se Svinnegarn); namnet är nu *Gamble Hage* i stället för Haga (RAp 7/2).
1470-talet upptas 0:4 + 0:3 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av Olof Magnusson och hans hustru Margareta (se 1445 ovan) (C 4 f 19).
1544 befaller Gustav I att 3½:2 i 'gamla' H och en äng mellan 'gamla' H och Svinnegarn benämnd *Hwndre*, vilka Elsa Pouldotter (Laxmand) och hennes avlidne son Påvel Abrahamsson (Gyllenstierna) tidigare vederkänts från Tillinge prästbord, nu skall återgå till prästbordet (GR 16 s 106 f, HSH 22 s 349).
1547 har de båda kyrkohemmanen vardera 2 pund utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).
1562 byter Gustav Johansson (Tre rosor) till sig en gård av kung Erik XIV, vilken räntar 0:6 avradspn, 0:4 gengärdspn, 3 pund korn och 6 dagsverken (AoE 42:3).

Haga

1457 *i Hage*(?) (C 7 f 1, skadad) – 11 H, 2 e.
UH 1544–51 **4 fr** (1544 Elsa Poulsdotter /Laxmand/, 1547 Görvel Abrahamsdotter /Gyllenstierna/, 1550 Jöns Brun). Dessa hör troligen till de 10 fr i Gammelhaga, som 1544 minskar till 6 fr.
1547–50 **8 fr** (1547 Görvel Abrahamsdotter /Gyllenstierna/, 1550 Jöns Brun). Dessa är sannolikt identiska med Gammelhaga.

Haga omtalas 1457 som 'min herres sätesgård' i Karl Knutssons jordebok (C 7 f 1); vidare är Haga sätesgård för Påvel Abrahamsson (Gyllenstierna) 1538–39 (BhSp 29/9, AdG Gyllenstierna) och för Gustav Johansson (Tre rosor) 1557–66 (RAp 2/11, HH 20 s 163).

1457 upptas 4:0 i kung Karl Knutssons jordebok (C 7 f 1, skadad).
1459 daterar kung Kristian ett brev på H (PRFSS I s 147).

1470 upprättar kung Karl Knutsson sitt testamente i vilket dottern Magdalena tilldelas gården H samt Svinnegarn (FMU 3419).
1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson godset H som räntar 2 läster och 3 pund korn samt 8:0 pn (C 8 f 3v).
1483 får Ivar Axelsson (Tott) enligt Sturekrönikorna bl a H och hela Åsunda hd i förläning av Sten Sture (FMU 3986, se även OPkrön s 277).
1541 står Axel Nilsson, som tjänar på H, inför rådstugurätten gällande en stöld; han har brutit upp en dörr på H och stulit bl a lädertömmar och rep (ETb s 6).
1552 meddelar Gustav I att Gustav Johansson (Tre rosor) skall få Svinnegarns sn i förläning på villkor att han åter bygger på H (GR 23 s 371).

Hov

1400 *Hoff* (A 17 f 4, avskr), 1401 *in Hoff* (SD 79), 1478 *Hoff* (RAp 16/4, se SDHK nr 30391) – 11 H, 1 d.
UH **1 fr** (1544 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).
1400 får ärkebiskop Henrik fasta på godset H, vilket han köpt av Arvid Bengtsson (Oxenstierna) (A 17 f 4).
1401 stiftar ärkebiskop Henrik en prebenda i Uppsala domkyrka och avsätter till denna 1:0 i H och ytterligare jord i Uppland: Bensta, Skånela sn, Brunnby, Börje sn, Bärby, Danmarks sn, Forsa, Tensta sn samt en bod vid torget i Uppsala (S:t Henriks prebenda, se Dahlbäck s 143) (SD 79).
1478 överlåter ärkebiskop Jakob 1:0 i H, som räntar 4:0 pn, till Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) som ytterligare ersättning för Görväln, Järfälla sn (RAp 16/4 två brev, DMS 1:7 s 279 f).
1544 är Lars Persson i H faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

Huseby

1345 *in Husabyswinagarn* (DS 3975), 1480 *i Husaby* (RAp 5/2) – 11 H, 1 d.
UH **7 kr** 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:4, (1544 **7 fr**), 1557(?) 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6 + 0:4:1:6.
Summa jt 1557(?) 3:7:2:2.

1345 byter kung Magnus på kronans vägnar bort hela byn H om 3:0 samt jord i Husby, Bondkyrka sn och *Husaby Nærdhingiahundare till det kanonikat som hertiginnan Ingeborg Eriksdotter stiftat i Uppsala domkyrka. I ett odaterat brev från samma år intygar Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) och Sune Halstensson (örnsparre) att H omfattar 4:0, då det skrivits fel i bytesbrevet. (DS 3975, DS 3976, DMS 1:2 s 50, DMS 1:4 s 284, se även Dahlbäck s 91.)

1480 uppträder Olof Nilsson, Erik Nilsson, Tomas Nilsson, Anders Gregersson och Olof Matsson, samtliga i H, som vittnen vid en rannsakning angående jord i Vadholm, Aspö sn (RAp 5/2, DMS 2:6 s 49 f).

1498 ingår Måns i H i en häradsnämnd (StTb s 357).

Hållingsbo

1450 *i Holgersbodha* (RAp 17/3), 1458 *i Hollingsbode* (RAp 7/2) – 11 H, 1 d.

UH **5 fr** (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/).

1450 säljer Birgitta Magnusdotter fem torp i H till drottning Katarina (se Svinnegarn) (RAp 17/3).

1450/1470-talet upptas fem torp i H i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Svinnegarn) (C 4 f 2, f 17v).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok fem gårdar, vilka tillsammans räntar 4:3 pn, 2½ pund ?smör, 5 höns och 50 ägg (C 7 f 1, skadad).

1458 säljer kung Kristian fem torp i H till Fader Ulfsson (se Svinnegarn) (RAp 7/2).

1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson fem gårdar, som vardera räntar 0:9 pn, 1 pund smör, 1 höna och 10 ägg, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Svinnegarn) (DN 16:333).

1555 ärver Kristina Nilsdotter bl a fem gårdar, vilka tillsammans räntar 5:5 pn, 5 lispund smör, 5 höns och 50 ägg (se Svinnegarn) (GR 25 s 307).

***Ingevaldsboda**

1450 *Ingewaldzbodha* (RAp 17/3).

1450 säljer Birgitta Magnusdotter torpet I till drottning Katarina (se Svinnegarn) (RAp 17/3).

1450/1470-talet upptas torpet I i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se

Svinnegarn) (C 4 f 2, f 17v).
1458 säljer kung Kristian torpet I till Fader Ulfsson (se Svinnegarn) (RAp 7/2).

***Kolaholm** 1233 *mansiones scilicet … Colaholm* (DS 281), 1345 *Kolaholm* (DS 3958) – Namnet *Kolaholm är belagt så tidigt att det knappast kan handla om ett skapat sätesgårdsnamn utan avser en holme eller upphöjning i terrängen. En sannolik placering är det nuvarande Haga som fram till vikingatiden var en holme och därefter en halvö. (CLkomm.)
1233 utfärdar ärkebiskop Olof tillsammans med biskoparna i Linköping, Skara, Västerås och Strängnäs ett skyddsbrev för Vårfruberga klosters innehav av K och ytterligare gårdar i Rönö, Åkers och Ärlinghundra hdr (DS 281, se VåKlJb s 33 ff).
1311 bekräftar biskop Styrbjörn i Strängnäs skyddsbrevet från 1233; klostret får äganderätten till K och ytterligare gårdar i Rönö och Åkers hdr bekräftad och samtidigt stadfästs klostrets rätt till tionde från dessa gårdar (DS 1788, se VåKlJb s 42 ff).
1345 meddelar abbedissan i Vårfruberga kloster, Inga Birgersdotter (Likvidssönernas ätt), att klostret blivit beviljat biskopstiondet från K på grund av ärkebiskop Hemmings särskilda ynnest; detta skall gälla under ärkebiskopens livstid (DS 3958).
1354 efterskänker ärkebiskop Peter biskopstiondet från K till Vårfruberga kloster (DS 5048).
1370 efterskänker ärkebiskop Birger biskopstiondet från K till Vårfruberga kloster (DS 8075).
1385 får Mats Gustavsson (sparre) 0:5 i K och jord i Skeberga, Kungs-Husby sn, av Inge Ingesson (tre stjärnor stolpvis) och Lars Ingesson (balk belagd med tre stjärnor) som bot för att de dödat Bård Håkansson (B 15 f 247v, DMS 1:9 s 115, se även GiOv s 41).
1386 byter Arvid Bengtsson (Oxenstierna) till sig 0:5 i K och jord i Skeberga, Kungs-Husby sn, av Mats Gustavsson mot jord i Västra härad, Småland (B 15 f 276, DMS 1:9 s 115 f, se även GiOV s 75).
1441 säljer Vårfruberga kloster 3:0 i K och jord i (Gammel)Haga till kung Karl Knutsson (C 4 f 2).

1450 säljer Birgitta Magnusdotter sin andel i K, om hon äger något där, till drottning Katarina (se Svinnegarn) (RAp 17/3).
1450/1470-talet upptas Birgitta Magnusdotters andel i K, 'om där någon kan finnas', i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Svinnegarn) (C 4 f 2, f 17v).
1450/1470-talet upptas 3:0 i K och jord i (Gammel)Haga i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av Vårfruberga kloster år 1441 (se ovan) (C 4 f 2, f 19).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 4:0 i ?K (?C 7 f 1, skadad, se Ståhle s 106 ff).
1458 säljer kung Kristian 0:7 till Fader Ulfsson (se Svinnegarn) (RAp 7/2).

Laggarbo 1500 *i Lagarabodha* (DN 16:333) – 11 H, 1 d.
UH **2 fr** (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/).
1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson två gårdar, som vardera räntar 0:13 pn, 1 pund smör, 1 höna och 10 ägg, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Svinnegarn) (DN 16:333).
1555 ärver Kristina Nilsdotter två gårdar i L, vilka tillsammans räntar 3:0 pn, 2 lispund smör, 2 höns och 20 ägg (se Svinnegarn) (GR 25 s 307).

***Leghengen** 1500 *Leghengen* (DN 16:333), 1555 *Leegeäng* (GR 25 s 307).
1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson en äng, som räntar 1:0 pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Svinnegarn) (DN 16:333).
1555 ärver Kristina Nilsdotter gården L, vilken räntar 1:0 pn (se Svinnegarn) (GR 25 s 307).

Lekarbo 1566 *Lekarebodha* (UH 1566:14) – 11 H, 2 d.
UH 1566 **1 fr**.

Lundby 1384 *i Lundby* (B 14 s 18, avskr), 1439 *i Lundbi* (RAp u d) – 11 H, 1 d.
UH **1 sk** 1:1, med skuj i Salta, Teda sn, och Vela, Tillinge sn.
1 sk 1:0, (1567 öde).

1 ky 0:5, 1547 0:6.
1538 (endast) **1 kyuj** 0:1.

1384 är Olof i L faste vid häradstinget (B 14 s 18, B 15 f 116).

1439 är Lars i L faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 23144).

1447 och 1450 är Magnus i L faste vid häradstinget (RAp efter 13/1 se SDHK nr 25063, RAp efter 11/11 se SDHK nr 25229, RAp före 11/11 se SDHK nr 25787).

1544 är Erik Jönsson och Peder i L fastar vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

1547 har kyrkohemmanet 1½ pund utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).

***Marieborg** 1390 *Marienborgh* (DD 4:4 nr 251), 1394 *Mariuborgh* (RAp 17/2) – borgområde (RAÄ 54:1) ca 700 m sydöst om Haga, se karta (LSA Haga B59–2:2, 1667; se bokens omslag).

Sten Bengtsson (Bielke) utfärdar brev på Marieborg 1394–1408, där han också avlider 1408, vilket tyder på att det varit hans sätesgård (RAp 17/2, SD 927, ASM s 341). Om Marieborg se även Ståhle s 110 och Lovén 1996 s 306.

1390 meddelar Katarina Glysingsdotter (Glysing), änka efter Johan Molteke, att hon är skyldig drottning Margareta 1000 mark lödiga för att drottningen löst in M på Katarinas vägnar och betalat lösen för Johan Molteke som satt fängslad (DD 4:4 nr 251).

1408 avlider Sten Bengtsson på sin borg M (ASM s 341).

Notholmen 1457 *Nootholmen* (C 7 f 1) – 11 H, 1 e.

1457 upptas N i kung Karl Knutssons jordebok (C 7 f 1).

***Prästbolet** 1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).

UH 1538–47 **1 ky** 0:4.

1538 har Johan Turesson (Tre rosor) prästgården i förläning (UH 1538:2).

Rörby 1538 *Rörby* (UH 1538:2) – 11 H, 1 d.

UH **1 ky** 0:6.
1 fr (1544 Mats Körning, 1547 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1562 Olof Henriksson /Stengavel/).

***Skinnarboda**

1450 *Skinarabodha* (RAp 17/3), 1457 *Skinnerbodhe* (RAp 7/2).
1450 säljer Birgitta Magnusdotter torpet S till drottning Katarina (se Svinnegarn) (RAp 17/3).
1450/1470-talet upptas S i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (C 4 f 2, f 17v).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok två gårdar i S, vilka räntar 3:2 pn, 2 pund smör, 2 höns och 20 ägg (C 7 f 1).
1458 säljer kung Kristian torpet S till Fader Ulfsson (se Svinnegarn) (RAp 7/2).

Strand

1326 *in Strand* (DS 2553) – 11 H, 1 d.
UH **2 fr** (1544 Axel Andersson /Lillie av Ökna/, 1553 Margareta Mickelsdotter /växt/), 1558 **2 aoet**.

Strand är sannolikt sätesgård för Ingegerd Filipsdotter (Rumbyätten) 1326 (DS 2553) och för hennes son Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 1327 (DS 2605).

1326 utfärdar Ingegerd Filipsdotter (Rumbyätten) sitt testamente på S och ett år senare utfärdar hennes son Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) tillsammans med hustrun Birgitta Brynolfsdotter (Bengt Algotssons ätt) ett brev på S (DS 2553, DS 2605).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två torp, vilka vardera räntar 3:0 avradspn och uppges ha kommit i kungens ägo 1555 efter Anna Eriksdotter (björnlår) (AoE 29 A).

Svinnegarn

1307 *Swinagarn* (DS 1542), 1359 *aff Swinagarne* (C 4 f 16, avskr), 1371 *Swinagarn* (DS X 102) – 11 H, 1 d.
UH **5 fr** (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/).
1307 utfärdar Filip Ulfsson (Ulv) ett bytesbrev från S, vilket beseglas av hertigarna Erik och Valdemar (DS 1542).
1359 skänker Bengta Abrahamsdotter, änka efter Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta), en tredjedel av S, vilken hon fått i bakarv, till Eskilstuna kloster (C 4 f 16).
1371 undantar Sten Bengtsson (Bielke) godset S från de uppländska gods som Lars Ingebjörnsson (Ekeblad från Västerfärnebo) skulle gottgöras med ifall han

skulle bli frändömd den jord i Västmanland som herr Sten sålt till honom (DS X 102).

1447 är Jon i S faste vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).

1450 får Birgitta Magnusdotter de årliga inkomsterna från S med sju underliggande torp i förläning av kung Karl Knutsson (se Gammelhaga) (LSBp 6/3).

1450 säljer Birgitta Magnusdotter (Porse), änka efter Erik Stensson (Bielke), till drottning Katarina 4:0 i S med följande underliggande torp: *Ingevaldsboda, *Skinnarboda och fem torp i Hållingsbo samt jord i (Gammel)Haga och andelen i *Kolaholm, under förutsättning att hon 'där något äger', och ytterligare jord i Vappa, Tillinge sn (RAp 17/3).

1450/1470-talet upptas 4:0 i S med de underliggande torpen Hållingsbo, *Ingevaldsboda och *Skinnarboda samt jord i (Gammel)Haga, *Kolaholm och Vappa, Tillinge sn, i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av 'fru Birgitta i Fållnäs' (se ovan) (C 4 f 2, f 17v).

1458 säljer kung Kristian till Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) de gods som kung Karl Knutsson köpt av Birgitta Magnusdotter, dvs 4:0 i S med sju underliggande torp (fem torp i Hållingsbo, *Ingevaldsboda och *Skinnarboda) och jord i Gammelhaga och *Kolaholm samt ytterligare jord i Ullbro och Vappa, Tillinge sn, för vilka Fader Ulfsson är bördesman på sin hustru Elin Nilsdotters (Natt och Dag) vägnar (RAp 7/2, jfr RAp 17/3 1450).

1470 upprättar kung Karl Knutsson sitt testamente i vilket dottern Magdalena tilldelas S och Haga (FMU 3419).

1470-talet upptas en tredjedel av S, vilken Bengta Abrahamsdotter skänkt till Eskilstuna kloster, i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se 1359 ovan) (C 4 f 16).

1481 upptas S, som räntar 5½ läster korn samt 1 pund och 1 spann korn, i en uppbörds- och utgiftsbok för Ivar Axelsson (Tott) och Magdalena Karlsdotter (Bonde) (C 10 f 4).

1482 omnämns Anders Murarmästare i S som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 392).

1498(?) har Arvid Trolle bytt bort jord i S till Magdalena

Karlsdotter och i gengäld erhållit jord i Närke, Småland, Södermanland och Östergötland (HH 31 s 41, 59, 86, 93).

1500 ärver Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med avlidne maken Nils Eriksson (Gyllenstierna) följande egendomar efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar: fyra gårdar i S, som vardera räntar 4 pund korn, 0:0:16 pn, 2 höns och 10 ägg, och ytterligare en gård i S, som räntar 8 pund korn och 0:10:2 pn, samt 'allmosegodset' i S, vilket räntar ½:0 pn; vidare jord i Hållingsbo, Laggarbo och *Leghengen samt i Ullbro och Vappa, Tillinge sn, (DN 16:333).

1508 omnämns Mårten Andersson i S vid en jordtransaktion i Trögds hd (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23, DMS 1:9 s 117).

1513 framträder Olof Japsson i S vid rådstugurätten i Stockholm angående fördelningen av ett arv (StTb s 293).

1544 se Gammelhaga.

1551 uppmanar Gustav I fogden Lars Bertilsson att inte befatta sig med de landbor i S som tillfallit Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) (GR 22 s 203).

1555 skiftas arv på Stockholms slott efter bl a Sigrid Eskilsdotter (Banér) som är Gustav I:s mormor och mor till Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); vid skiftet erhåller fru Kristina bl a en gård i S, som räntar 0:10:0:16 pn och 8 pund korn, ytterligare fyra gårdar i S, som tillsammans räntar 16 pund korn, 0:21:0:8 pn, 8 höns och 40 ägg, 'allmosegodset' i S, vilket räntar ½:0 pn, och vidare jord i Hållingsbo, Laggarbo och *Leghengen samt i Ullbro och Vappa, Tillinge sn (GR 25 s 304, s 307).

***Uppaby** 1326 *Vppiby* (?DS 2553), 1359 *i Oppaby* (DS 6039, avskr), 1409 *i Vppaby* (SD 1040) – låg troligtvis invid gravfält (RAÄ 19:1, 21:1) ca 1 km väster om Haga (CLkomm).

1326 avsätter Ingegerd Filipsdotter (Rumbyätten), änka efter Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren), inkomsterna från sina gårdar i U och (Gammel)Haga för att täcka skulder och legat i sitt testamente (DS 2553, jfr DMS 1:9 s 78).

1359 testamenterar Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) och hans hustru Bengta Abrahamsdotter egendomar till ett antal kyrkor och kloster, däribland 0:21 i U till Eskilstuna kloster (DS 6039).
1409 tilldöms vid räfsteting i Enköping Eskilstuna kloster 3:0:1 i U och jord i Vela, Tillinge sn, då den jord som Bo Jonsson (Grip) gav klostret i utbyte mot jorden i U och Vela dömts under skatt (SD 1040).
1422 uppläser vid lagmansting i Åsunda hd priorn i Eskilstuna kloster ett brev gällande 3:0:1 i U och nämnden intygar att drottning Margareta lånat jorden, men att det är klostrets rätta egendom (C 4 f 17).
1450/1470-talet upptas 3:0:1 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes 1448 av Eskilstuna kloster (C 4 f 2, f 17v).

***Watholmen** 1457 *Watholmen* (C 7 f 1).
1457 upptas W i kung Karl Knutssons jordebok (C 7 f 1).

Åkerby 1541 *Åkerby* (UH 1541:10) – 11 H, 1 d.
UH **1 fr** (1544 Axel Andersson /Lillie av Ökna/, 1553 Margareta Mickelsdotter /växt/), 1558 **1 aoet**.
1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp som räntar 3:0 avradspn och uppges ha kommit i kungens ägo 1555 efter Anna Eriksdotter (björnlår) (AoE 29 A).

Teda socken

1301 *in parochia Thedhom* (DS 1339).
1303 *deinde Theda* (DS 2218, avskr).
1371 *parrochie Thedæ* (DS X 65).
1384 *i Thedha sokn* (UUBp 5/6).

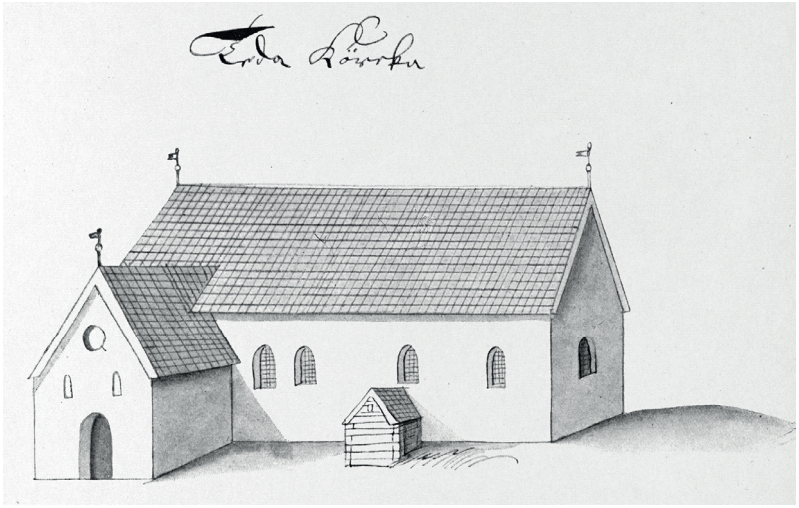
Omfattning: Teda socken hade en större omfattning under medeltiden och 1500-talet än 1950. Den del av Ängsön som tillhörde Teda sn överfördes till Ängsö sn, (Ytter-)Tjurbo hd, genom Kbr 25/2 1949 (Lagerstedt s 12).

Kyrka: Långhusmurarna återstår i dag av den kyrka som troligen uppfördes omkring år 1200. Murskarvar visar att det äldsta långhuset endast var 11–12 m långt, med sannolikt ett smalare kor. Omkring år 1300 fick kyrkan sin nuvarande salkyrkoform med ett rakt avslutat kor av samma bredd som långhuset. Sakristian med tegelornerat gavelröste uppfördes möjligen vid samma tid, men dess placering långt åt väster kan även tyda på en tidigare tillkomsttid. Ett vapenhus uppfördes någon gång under medeltidens senare del, men revs på 1750-talet. Det är emellertid synligt på Hadorphs teckning från 1681, vilken även visar två nu igensatta medeltida fönsteröppningar. Omkring år 1500 slogs tre stjärnvalv av tegel i kyrkorummet.

Kyrkans äldsta föremål är ett förhistoriskt gravklot med flätornamentik och uttömningshål. Detta låg vid 1800-talets början utanför kyrkans nordvästra hörn, men har under medeltiden troligen använts som skaft till en romansk dopfunt. Det fragment av en sandstenscuppa med reliefornering som påträffades 1982 kan ha tillhört denna dopfunt. Kyrkans äldsta inventarium från 1674 nämner två stenfuntar: en ”wäll uthhuggen” i kyrkan och en ”obrukelig” i kyrkboden. Vid Gustav I:s konfiskation av silver försvann bl a en kalk med paten och en förgylld monstrans. Av medeltida träskulpturer återstår två helgonfigurer som daterats till 1300-talets andra fjärdedel. Den ena föreställer ett krönt manligt helgon och den andra ett kvinnligt helgon, oklart vilka. Vid en konservering i slutet av 1990-talet framkom att den kvinnliga figuren troligen föreställt jungfru Maria med Jesusbarnet, men omarbetats till ett annat kvinnligt helgon under 1400-talet. Vidare påträffades en relikgömma, innehållande ett litet tygpaket med benrester, i den kvinnliga figurens huvud. En inskrift på storklockan anger att den gjutits 1407 till S:ta Birgittas ära. Detta tyder på att S:ta Birgitta upptagits som dedikationshelgon vid en återinvigning av kyrkan. (SvK 111, UKy 162, Bonnier s 285, Jacobsson s 336.)

Prästgården är enligt karta från 1691 belägen i Tollsta (LSA Tolfsta B61–21:1).

Runstenar: U 777 Teda prästgård (försvunnet fragment).

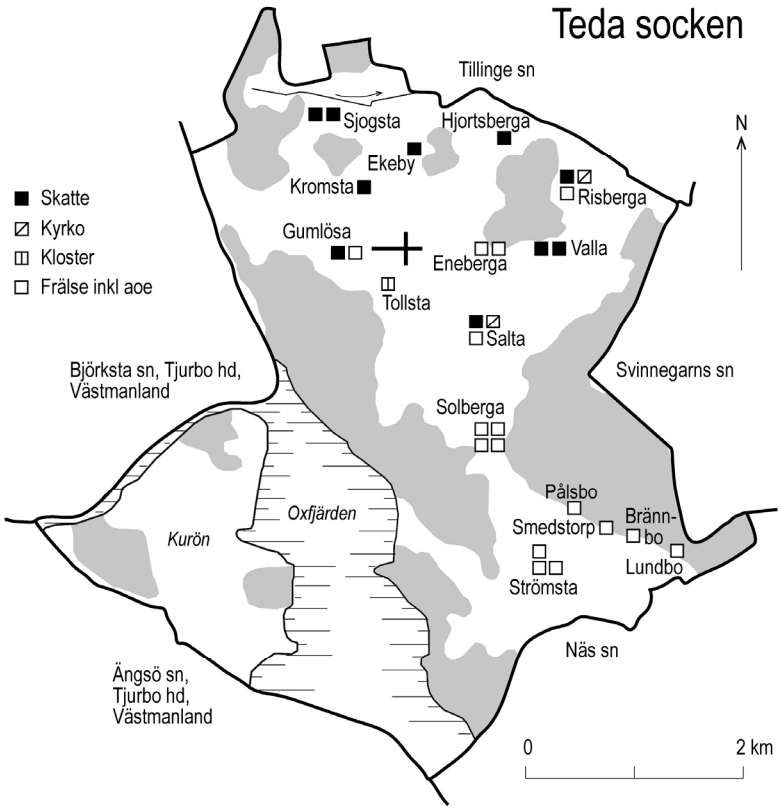

Teda kyrka 1681 (HadorphR).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	ky	våkl	aoe	fr
Backa					1 (1)
Brännbo	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Ekeby	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Eneberga	– –	– –	– –	– –	2 (1)
Gumlösa	1 (1)	– –	– –	– –	1 (1)
Hjortsberga	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Kromsta	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Lundbo	– –	– –	– –	– –	0 (1)
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –
Pålsbo	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Risberga	1 (1)	– –	– –	1 (1)	– –
Salta	1 (1)	1 (1)	– –	– –	1 (1)
Sjogsta	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Smedstorp	– –	– –	– –	– –	0 (1)
Solberga	– –	– –	– –	– –	4 (2)
Strömsta	– –	– –	– –	– –	3 (2)
Tollsta	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –
Valla	2 (2)	– –	– –	– –	– –
Västantorp	– –	– –	– –	– –	0 (1)
SUMMA	10 (10)	2 (2)	1 (0)	1 (1)	14 (13)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Kromsta 0 (1), **aoeuj**: Kurön 1 (0).

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Backa 1541 *Åbacka* (UH 1541:10), 1544 *Backa* (UH 1544:5) – 11 H, 1 c – underlagd Strömsta.
UH **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

Brännbo 1541 *Torpet* (UH 1541:10), 1547 *Breneboda* (UH 1547:4) – 11 H, 1 c, se karta från omkr 1680 (LSA Strömsta B61–20:1).
UH **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1553 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1555 Olof Henriksson /Stengavel/).

Ekeby

1332 *in Ekeby* (DS 2953) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 1:4.
1332 befaller kaniken Johannes Foot prebendaten Herman att ta 0:0:4 i besittning; jorden har den avlidne kaniken Tideman tidigare förvärvat för Västerås domkyrkas räkning (DS 2953).
1333 får hustru Ingeborg 0:1:½ i arv efter sin mor (se Ör, Tillinge sn) (DS 2985, DMS 1:9 s 253, 1:8 s 175 f).
1370 se Ekeby, Vårfrukyrka sn.
1439 förkunnar Ödger och Staffan Olofssöner att de av Birgitta Magnusdotter (Porse) fått full betalning för 0:1 'vid östra landet' i E ("Skeby") (?B 15 f 121v).
1454 se Ekeby, Vårfrukyrka sn.
1482 se Ekeby, Vårfrukyrka sn.
1490 se Ekeby, Vårfrukyrka sn.

Eneberga

1498 *i Enebergha* (StTb s 357) – 11 H, 1 c.
UH **2 fr** (1544 Sten Eriksson /Kolhammarsätten/, 1551 Simon Dalkarl), 1567 **1 fr**.
1498 ingår Mats i E i en häradsnämnd (StTb s 357).

Gumlösa

1343 *in villa Gudmundalbso, Gudenanlalöso* (GiBr s 106, avskr), 1345 *in villa ... Gudmundaløsa* (DS 3876), 1384 *i Gudmundhaloso* (B 14 s 18, avskr), 1419 *i Gudmundaløse* (SD 2698) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 1:6:2, med skuj i Tollsta, (1542–44 'länsmannen fritt').
1 fr (1544 Ervast Jönsson, 1547 Truls Andersson Skrivare /Ravnäsätten/, 1552 Jöran Trulsson /Ravnäsätten/).
1343 byter Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) till sig 0:2 i G och jord i Kromsta av Johan Jakobsson och hans hustru Agneta mot jord i Bärby, Danmarks sn (GiBr s 106 f, DMS 1:2 s 142).
1345 skänker Lars Ingevastsson (kluven sköld, dexter fält delat) tillsammans med sin dotter Sigrid, som blivit nunna i Sko kloster, 0:0:11 till klostret (DS 3876).
1384 är Lars i G faste vid häradstinget (B 14 s 18, B 15 f 116).
1400 är Olof i G faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1419 är Jöns i G faste vid häradstinget (SD 2698).
1439 är Jöns i G faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK

nr 23144).
1449 är Mats i G faste vid häradstinget (UUBp 30/9).
1450 är Jöns och Mats i G fastar vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1482 omnämns Bengt i G som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping och 1492 som nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (StTb s 392, ULdb s 37).

Hjortsberga 1384 *i Hiortberga* (B 14 s 18, avskr), 1419 *i Hiorberge* (SD 2698), 1450 *i Hiortzberge* (RAp före 11/11) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 2:5, 1547 2:5:1.
1384 är Anders och Nils i H fastar vid häradstinget (B 14 s 18, B 15 f 116).
1419 är Sigurd i H faste vid häradstinget (SD 2698).
1450 och 1467 är Anders i H faste vid häradstinget (RAp före 11/11 se SDHK nr 25787, RAp efter 1/5 se SDHK nr 28716).
1488 och 1490 är Anders i H faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1516 är Per Jönsson i H faste vid häradstinget (RAp 20/5).

Kromsta 1343 *in villa Krumsta* (GiBr s 106, avskr), 1371 *in Krumsta* (DS X 65), 1384 *i Krumpsta* (B 14 s 18, avskr), 1400 *i Kromsta* (RAp 13/7) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 3:0, (1540–44 'länsmannen fritt'), med skuj i Enögla, Vårfrukyrka sn.
1566–68 **1 kyuj** 0:6:2.
1343 byter Nils Abjörnsson till sig 0:0:11 av Johan Jakobsson (se Gumlösa) (GiBr s 106 f).
1371 skänker Karl Ulfsson 0:6:2 i K till den kanikprebenda han stiftat i Uppsala domkyrka (se Lådö, Sparrsätra sn) (DS X 65).
1384 och 1400 är Olof i K faste vid häradstinget (B 14 s 18, A 17 f 4).
1400 skänker Karl Ulfsson 0:6:2 till Vårfruberga kloster i samband med Bengta Staffansdotters (Ulv) inträde i klostret (RAp 13/7).
1450 är Bengt i K faste vid häradstinget (B 20 a).
1450 är Nils i K faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).

1510 är Peder Bengtsson i K faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

Kurön 1495(?) *Tyernæ* (SSJb 1515 f 19), 1531 *Kernöö* (K 1 f 14) – 11 H, 1 c – nu i Ängsö sn, Tjurbo hd.
UH 1540 (endast) **1 aoeuj** 1:3.
1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:11 (fel för 0:11) under Valla, Näs sn (se Valla) (SSJb 1515 f 19).
1531 har Gustav I 0:11 under Valla, Näs sn (se Valla) (K 1 f 14).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord om 0:11, vilken ligger under Valla, Näs sn (se Valla) (AoE 22:1).

Lundbo 1544 *Lundeboda* (UH 1544:5) – 11 H, 1 d.
SöH 1544 **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

***Prästbolet** 1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 2:5:1.
1547 har gården 6 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Pålsbo 1541 *Torpet* (UH 1541:10), 1544 *Pålsboda* (UH 1544:5) – 11 H, 1 d.
UH **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

Risberga 1385 *i Rüsberghum* (RAp 16/3) – 11 H, 1 d.
UH **1 sk** 1:7:1.
1541–42 **1 ky**, (1541 'till Ängsö kyrka').
1 aoe 0:6.
1385 byter Sten Bengtsson (Bielke) bort till Vårfruberga kloster dels 0:2:0:2 i R 'vid västra landet', dels 0:0:10:2 i R 'västan vid klostrets åker' mot jord i Skensta, Simtuna sn (RAp 16/3, DMS 1:8 s 111).
1439 byter Vårfruberga kloster bort 0:5:2 i R 'vid östra landet' till Sigvid i R mot jord i Tollsta (RAp u d, se SDHK nr 23144).
1455 säljer Bengta Hermansdotter 0:6 'närmast östra landet' i R och 0:0:5 'därnäst liggande' till kung Karl Knutsson (se Ogesta, Tillinge sn) (RAp 17/6).
1450/1470-talet upptas 0:0:5 + 0:0:5 i R i registret över

kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (jfr 1455 ovan) (C 4 f 3v, f 16v).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:0:4½ som räntar 1 hundrade järn (C 7 f 1v); överstruket).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:6, vilken räntar 18 spann korn och 0:6 avradspn (SSJb 1515 f 19).

1500 får Kristina Eriksdotter (Gyllenstierna) en 'rumpejord', vilken räntar 1 hundrade järn, vid arvskiftet efter kung Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena (KrappSpp 25/1).

1500–1510 upptas en jord om 0:0:5, vilken räntar 1 hundrade järn i Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) jordeböcker (C 12 f 3v, C 13 IV f 3v).

1510 är Mats i R faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

1531 har Gustav I en gård om 0:6 i R, vilken räntar 18 spann korn och 0:6 avradspn (K 1 f 13v).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6, vilken har 2 pund utsäde, äng till 16 lass hö och räntar 0:6 avradspn, 18 spann korn samt 6 dagsverken; gården uppges Sten Sture ha köpt av Ulf Torstensson (Skiringeätten) (AoE 29 A).

Salta

1301 *curiam meam Saltæ*, 1327 *in Seltu* (DS 2601), 1370 *i Salta* (DS 8047) – 11 H, 1 c.

UH **1 sk** 2:1:1, 1554(?) 2:2:1.
1 skuj 0:1:2.
1 skuj 0:1 till Lundby, Svinnegarns sn.
1 ky 0:4, 1544 **1 kyt**.
1 fr (1544 Sten Eriksson /Kolhammarsätten/, 1551 Simon Dalkarl).

1301 avsätter Karl Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) i sitt testamente bl a gården S för att täcka kostnaderna för testamentsgåvor och lösande av skulder (DS 1339).

1327 testamenterar Mats Kettilmundsson (tre gånger styckad sköld) 1:0 till Lars Gudmundsson (DS 2601).

1329 är Lars i S vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).

1370 upplåter kung Albrekt 0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1384 säljer Peter Jönsson 0:0:4½ till Sten Stensson (Bielke) (UUBp 5/6).
1384 är Staffan i S faste vid häradstinget (B 14 s 18).
1450 är Lars Pedersson i S vedervaroman vid häradstinget (B 20 a).
1498 ingår Per Jönsson i S i en häradsnämnd (StTb s 357).
1547 har torpet 1 pund utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).

Sjogsta 1384 *i Siöastum* (B 14 s 18, avskr), 1439 *i Sioastum* (RAp u d) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 1:6, 1547 1:5, 1553 1:5:0:4.
1 sk 1:1, 1547 1:2.
1 skuj 0:1:2:4 till Lisselås, Tillinge sn.
1384 är Olof Långe i S faste vid häradstinget (B 14 s 18).
1400 är Klemet i S faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1439 är Jöns i S faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 23144).
1467 och 1476 är Karl i S faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 28716, LSBp u d se SDHK nr 30022).
1476 är Per i S faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).
1490 är Olof i S faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).
1490 se Broby, Tillinge sn.

***Skomakare-torp** 1472 *Skomakaretorp* (UUBp 25/4).
1472 säljer Ingrid Johansdotter torpet S till Filip Olofsson (se Solberga) (UUBp 25/4).

Smedstorp 1553 *Smidzboda* (UH 1553:2) – 11 H, 1 c, se karta från omkr 1680 (LSA Strömsta B61–20:1).
UH 1553 **1 frt** (1553 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

Solberga 1330 *in villa Solberghum* (DS 2813), 1405 *Sollberga* (SD 522), 1453 *Solaberga* (UUBpp 11/5) – 11 H, 1 c – övergiven bytomt (RAÄ 38:1–2) ca 750 m söder om Salta, se även karta från omkr 1680 (LSA Strömsta B61–20:1).
UH **1 fr** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).
1 fr (1544 Henning Brökers hustru Karin, 1553 Karl

Holgersson /Gera/).
1541–57 **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1553 Karl Holgersson /Gera/).
1541–43 **1 frt**.

1330 pantsätter Karl Magnusson 1:0 till Peter Filipsson för att täcka en del av sin skuld (se Brunnsholm, Näs sn) (DS 2813).

1331 byter Karl Dansson (Stjärnbalk) till sig 1:0 i S och jord i ?Körninge, Bergs sn, Snevringe hd, av Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) mot jord i Merlänna och Söderlänna, Länna sn, Åkers hd (DS 2849, DMS 2:7 s 99).

1343 byter Ingeborg Abjörnsdotter (Sparre av Tofta) till sig 3:0 i S av sin bror Nils Abjörnsson mot jord i Aska, Dals och Göstrings hdr, Östergötland. Senare samma år säljer Ingeborg jorden i S till brodern. (GiBr s 108 f, s 110 f.)

1405 intygar Karl Ulfsson m fl att Arvid Bengtsson givit Birgitta Magnusdotter jord i S i morgongåva (se Brunnsholm, Näs sn) (SD 522).

1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar S (se Brunnsholm, Näs sn) (UUBpp 11/5).

1472 säljer Ingrid Johansdotter (Dyning) den sydligaste gården i S samt torpet *Skomakaretorp till Filip Olofsson (hjärta) (UUBp 25/4).

Strömsta 1291 *in Strymistum* (DS 1291), 1405 *Stromsta* (SD 522) – 11 H, 1 c.

UH **1 fr** (1562 1:4) (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).
1 fr (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).
1541–57 **1 frt** (1544 Karin Axelsdotter /Tott/, 1547 Hans Klasson /Bielkenstierna/).

Olof Jönsson (Strömstaätten) skriver sig till Strömsta 1491 (RAp 2/7, jfr DMS 1:9 s 240 f), liksom hans änka Sigrid Karlsdotter (stjärna) 1513(?) (RAp 26/2, se SDHK nr 38150). Ivar Ivarsson (Liljeörn) skriver sig till Strömsta 1561 (AoE 43).

1291 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:0:1:5 i pant för en

skuld som Mats i S har till denna (DS 1032).
1405 intygar Karl Ulfsson m fl att Arvid Bengtsson givit Birgitta Magnusdotter jord i S i morgongåva (se Brunnsholm, Näs sn) (SD 522).
1423 är Peder i S faste vid häradstinget (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).
1447 se Skälby, Överselö sn (DMS 2:6 s 185 f).
1453 får Märta Lydekadotters (Stralendorp) arvingar vid arvskiftet efter Birgitta Magnusdotter (Porse) den del som består av gården S (9/5 vid UUBp 1/8 1487, Gi-OV s 99).
1453 tilldömer kung Karl Knutsson Birgitta Magnusdotters arvingar S (se Brunnsholm, Näs sn) (UUBpp 11/5).

Tollsta 1399 *i Tollastom* (BSH 2:35), 1439 *i Tholsta* (RAp u d) – 11 H, 1 c.
UH **1 skuj** 0:4:2 till Gumlösa.
1 våkl 0:6, 1553 **1 aoe**, 1566 **1 kyt** 0:4.
1399 omnämns Ingevald i T i en räfstetingsdom gällande jord i Norrbo hd (BSH 2:35).
1439 byter Vårfruberga kloster till sig 0:6 i T av Sigvid i Risberga mot jord i Risberga (RAp u d, se SDHK nr 23144).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård, vilken räntar ½:0 gengärdspn, 1 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört Vårfruberga kloster (AoE 29 A).

Valla 1329 *de Wallum* (?DS 2723), 1384 *i Wallom* (B 14 s 18, avskr), 1439 *i Wallom* (?RAp u d) – 11 H, 1 c.
UH **1 sk** 1:0:1, 1547 1:4.
1 sk 1:6, 1547 1:4.
1329 är Peter i V vittne vid folklandsting i Fjädrundaland; kan avse Valla, Vårfrukyrka sn (?DS 2723).
1356 är Tjälve i V vittne vid en jordtransaktion; kan avse Valla, Vårfrukyrka sn (?DS 5623).
1384 är Nils i V faste vid häradstinget (B 14 s 18).
1423 se Valla, Vårfrukyrka sn.
1439, 1445 och 1446 är Erik i V faste vid häradstinget och vid en jordtransaktion; kan avse Valla, Vårfrukyrka sn (?RAp u d se SDHK nr 23144, RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, FMU 2638, FMU 2665).
1454 se Valla, Vårfrukyrka sn.

1467 se Valla, Vårfrukyrka sn.
1544 är Olof i V faste vid häradstinget; kan avse Valla, Vårfrukyrka sn (?BhSp 17/6, två brev).

Västantorp 1566 *Wästantorpp* (UH 1566:14) – 11 H, 1 c.
UH 1566 **1 frt** (enl FoR 1562 Karl Holgersson /Gera/, 1566 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

Tillinge socken

1303 *ecclesie Tyllingi* (DS 1410).
1307 *de Tyllingum* (DS 1557, avskr).
1316 *de Tyllingi* (DS 2055).
1353 *i Tyllinge* (DS 4984).
1356 *i Tyllingis sokn* (DS 5576).

Omfattning: Torgesta överfördes till Sparrsätra socken genom Kbr 4/2 1887 (Lagerstedt s 12). Under medeltiden och 1500-talet följde troligen sockengränsen Enköpingsån fram till häradsgränsen mot Boglösa sn, Trögds hd, vilket innebär att Gröngarn i så fall hörde till Tillinge sn (se sockenkartan).

Den 3 mars 1365 besegrades Magnus Eriksson och hans son Håkan av Albrekt av Mecklenburgs styrkor vid *Gata i Tillinge sn. Den exakta platsen är inte känd, men enligt Stora Rimkrönikan låg *Gata mellan Enköping och Östanbro (SRS I:XXXII s 57, se även Gahrn s 100 f). Östanbro är beläget i Björksta sn, Västmanland, precis vid gränsen mot Uppland och Tillinge sn.

Kyrka: Tornet och delar av långhusets nord- och västmurar återstår av den äldsta stenkyrkan, vilken sannolikt uppfördes omkring år 1200. Tornets assymetriska placering avslöjar att det ursprungliga långhuset var smalare än det nuvarande. I långhusets västra innermur finns spår efter en avsats som troligen uppburit en västläktare. Från denna tycks en dörröppning i tornets östmur ha lett in till själva tornet. I likhet med flera andra av traktens kyrkor (se t ex Näs och Teda) skedde en utbyggnad österut omkring år 1300, då kyrkan förvandlades till en salkyrka. Samtidigt uppfördes sakristian. Spår av den utvidgade kyrkans östgavel med en trefönstergrupp framkom vid den restaurering som ägde rum 1911–12. Hadorphs teckning från 1681 visar emellertid bara två av dessa fönster. Under 1400-talets andra hälft uppfördes vapenhuset och kyrkorummet försågs med såväl tegelvalv som kalkmålningar. Det enda synliga spåret av kalkmåleriet i dag är ett konsekrationskors på korets nordvägg. Ännu en större ombyggnad ägde sannolikt rum omkring år 1500, då kyrkan utvidgades med ett sidoskepp i söder av samma bredd som vapenhuset, vars gavel sammanbyggdes med sydmuren. På Hadorphs teckning återfinns i östgavelns södra del ett fönster från denna byggnadsperiod liksom en ingång i sydmurens östra del. Under 1700-talet skedde genomgripande förändringar av kyrkan. Mycket av den medeltida karaktären gick förlorad i och med att de medeltida valven revs och ersattes med tre kryssvalv, de medeltida målningarna överkalkades och ett nytt vapenhus uppfördes i väster. Vid den tidigare

nämnda restaureringen i början av 1900-talet ommurades kyrkans östgavel.

Äldst av kyrkans medeltida inventarier är dopfuntscuppan av sandsten från 1200-talets första hälft. Funten låg länge delvis sönderslagen på kyrkogården, men renoverades och uppställdes i kyrkan på 1940-talet. Det senmedeltida altarskåpet avlägsnades från altaret under 1700-talets andra hälft, men ett antal träfigurer som tillhört skåpet finns bevarade: mittscenen föreställande korsnedtagningen, två helgonfigurer samt fem apostlafigurer. En av helgonfigurerna (Erasmus) och en apostlafigur förvaras i Enköpings museum. De övriga apostlafigurerna är uppställda på predikstolens tak. I predikstolen ingår även delar av ett medeltida altarskåp som inköptes från Ängsö kyrka 1753. Av försvunna medeltida inventarier nämner ett inventarium från 1681 bl a ett triumfkrucifix, en primklocka och sex ”bokestolar”. De sistnämnda avser förmodligen korstolar. På kyrkogården fanns fram till mitten av 1800-talet en gravhäll över den år 1510 avlidne kyrkoherden Håkan Ingemundsson (Gardell nr 587). (SvK 121, UKy 18.)

Prästgården är enligt en karta från 1718 belägen intill kyrkan (LSA Ör B66–53:1).

Tillinge kyrka 1681 (HadorphR).

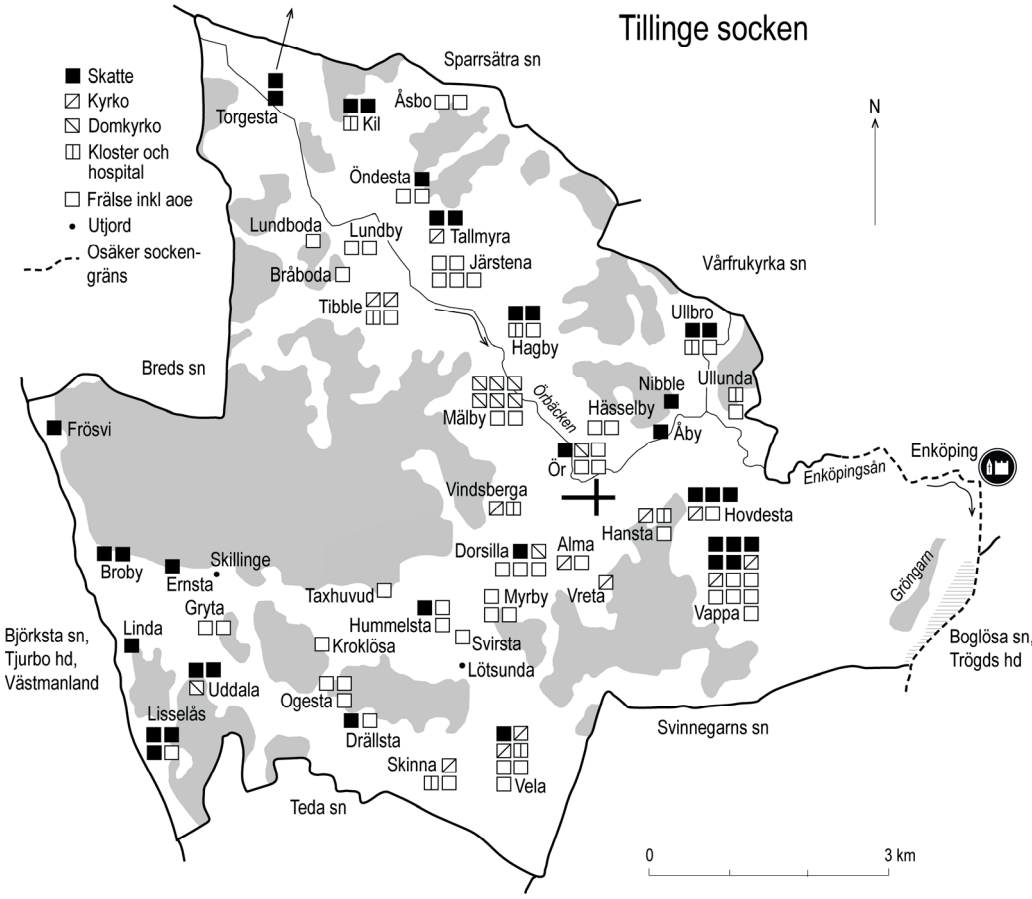
Runstenar: U 785 Tillinge kyrka, 786–787 Hansta/Hässelby, 788 Stora Järstena (fragment), 789 Mälby, 790 Mälby (försvunnen), 791 Tibble, 792–793 Ullunda, 794 Vindsberga. Nyfynd: U Fv1973; 146 Skinna (nyfynd 1972, se Jansson 1973 s 144 ff).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	ky	dky/pb	kl	sp	aoe	fr
Alma	– –	1 (1)	– –	– –	– –	0 (1)	1 (0)
Broby	2 (1)	– –	– –	– –	– –	0 (1)	– –
Bråboda	– –	– –	– –	– –	– –	– –	0 (1)
Dorsilla	1 (1)	0 (1)	1 (0)	– –	– –	0 (2)	2 (0)
Drällsta	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Ernsta	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Frösvi	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Gryta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Hagby	2 (2)	0 (1)	– –	1 (0)	– –	– –	1 (1)
Hansta	– –	2 (0)	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Hovdesta	3 (3)	1 (0)	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Hummelsta	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Hässelby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Järstena	– –	– –	– –	– –	– –	– –	4 (5)
Kil	2 (2)	– –	– –	1 (1)	– –	– –	– –
Kroklösa	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Linda	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Lisselås	2 (2)	0 (1)	– –	– –	– –	– –	1 (0)
Lundboda	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Lundby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Lötsunda	– –	0 (1)	– –	– –	– –	– –	– –
Myrby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	4 (3)
Mälby	– –	– –	6 (6)	– –	– –	1 (1)	– –
Nibble	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Ogesta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	3 (3)
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –	– –	– –
Skinna	– –	1 (1)	– –	– –	1 (0)	– –	1 (1)
Svirsta	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Tallmyra	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Taxhuvud	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Tibble	– –	1 (3)	– –	1 (0)	– –	– –	1 (1)
Torgesta	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Uddala	2 (2)	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –
Ullbro	2 (2)	0 (1)	– –	– –	1 (0)	– –	1 (1)
Ullunda	– –	0 (1)	– –	– –	1 (0)	– –	1 (1)
Vappa	5 (5)	2 (0)	– –	– –	– –	0 (1)	5 (5)
Vela	1 (1)	2 (2)	– –	– –	1 (0)	0 (1)	3 (3)
Vindsberga	– –	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –
Vreta	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –

	sk	ky	dky/pb	kl	sp	aoe	fr
Åby	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Åsbo	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Öndesta	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	2 (2)
Ör	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –	1 (1)	1 (1)
SUMMA	33 (32)	14 (17)	9 (7)	3 (1)	4 (0)	2 (8)	48 (45)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Skillinge 0 (1), Skinna 0 (1), Åby 0 (1), Öndesta 0 (1), **aoeuj**: Dorsilla 0 (1), Tibble 1 (1), Vela 1 (1), **fruj**: Dorsilla 0 (1), Åby 0 (1) .

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Alma

1510 *i Aallma* (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849), 1515 *i Alme* (RAp 22/3) – 11 H, 2 d.

UH **1 ky** 1:2, 1568 öde.
1 fr (1562 0:6) (1544 Arvid Trolle, 1552 Anna Bengtsdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/), 1567 **1 aoe** 0:6.

1510 se Ernsta.

1515 säljer Karin, dotter till Erik Mickelsson (björnlår) i Kasby, en gård i A, vilken årligen räntar 0:14 pn, och en gård i Dorsilla samt en halv gård i Kasby, Lagga sn, till Sten Turesson (Bielke), på villkor att hennes svåger Lars Timmesson (ginstyckad sköld, dexter halv lilja) och hans arvingar får rätt att återköpa jorden (RAp 22/3).

1516(?) säljer Olof Torbjörnsson till Sten Turesson en gård i A, som räntar 0:13 pn,och en gård i Åby, Lagga sn (B 2).

1516 kungör Karin Eriksdotter att hon till Helga fem sårs prebenda i S:t Andreas kor, Uppsala domkyrka, sålt en gård i A, vilken årligen räntar 0:14 pn, och en gård i Dorsilla samt en halv gård i Kasby, Lagga sn; gårdarna har Lars Timmesson, på Karins vägnar, återlöst från Sten Turesson och även i detta fall ges Lars Timmesson återköpsrätt (se ovan) (RAp 6/10).

1542 framträder Tomas i A vid rådstugurätten i Enköping i samband med en gårdsförsäljning (se Enköpings stad s 277); samma dag står Tomas hustru inför rätta för att ha slagit hustru Greta (ETb s 21).

1547 har kyrkohemmanet 2½ pund utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård, vilken räntar 2½:0 avradspn, ½:0 gengärdspn och 6 dagsverken; gården uppges kungen ha köpt 1554 av Karin Eriksdotter (AoE 29 A).

Broby

1356 *in Broby* (DS 5623, avskr), 1419 *i Broby* (SD 2698) – 11 H, 2 c.

UH **1 sk** 2:0, 1566 **1 skt** 1:0 + **1 aoe** 1:0.
1 sk 1:5:1.

1356 är Mickel i B vittne vid en jorddonation (DS 5623).

1419 är Lars i B faste vid häradstinget (SD 2698).

1423 omnämns Lars i B i samband med en jordtransaktion i Siende hd, Västmanland (UUBp 22/3).
1446 är Olof i B vedervaroman vid häradstinget (HabSp 17/1).
1449 och 1450 är Olof i B faste vid häradstinget (UUBp 30/9, RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1454 byter Mats och Anbjörn i Hagby till sig 0:0:6½ i B av Jöns Birgersson (Gyllenhorn) mot jord i Hacksta, Näs sn (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1467 säljer Lars i Bjuggsta, Kungsåra sn, Siende hd, 0:0:2 i 'östra landlotten' till Nils i B (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1476 är Olof Nilsson i B faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).
1488 säljer Bengt Svensson i *Bodha, Svinnegarns sn, 0:1 till Nils i B (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32046).
1490 säljer Jöns i Bjuggsta, Kungsåra sn, 0:0:4 'vid östra landet' till Nils i B (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).
1490 säljer Per i Sjogsta, Teda sn, 0:2 'mitt i byn' till Nils i B (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32419).
1560 (omkr) upptas i Gustav I:s jordebok en gård, vilken räntar 1:0 avradspn och 2 pund korn; gården uppges ha skänkts till kungen 1560 av 'en Skytte' (AoE 22:5).

Bråboda

1554 *Brådeboda* (UH 1554:6) – 11 H, 3 c, låg ca 500 m sydväst om Lundby (RAÄ 245:1), se även karta (LSA Lundby B66–25:1, 1685).
UH 1554 **1 frt** (1554 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1562 Mats Nilsson till Enögla, 1566(?) Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Dorsilla

1356 *i Dorsælle* (DS 5576) – 11 H, 2 d.
UH **1 sk** 1:7:2.
1 skuj 0:2 till Skarsvad, Breds sn.
1 se 0:7:1, 1544–48 1:0, 1554 **1 aoe**, saknas 1555–65, 1566 **1 ky** 1:1:1.
1544 **1 aoe** 0:5, 1566 **1 aoeuj** 0:2.
2 fr (1544 Jakob Västgöte, 1547 Anna Eriksdotter /björnlår/), 1556 **2 aoe** 1:1:1:4 + 1:1:1:4.
1566 **1 fruj** 0:0:1 (Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/)
Summa jt (1566) 6:0:1.

1356 byter Jon i Lundby till sig 0:½ av sin son Salve (se Tibble) (DS 5576).

1384 är Mickel i D faste vid häradstinget (B 15 f 116).

1453 byter Karl Magnusson (Ekaätten) bort 0:6, som årligen räntar 3 pund korn och 0:7 pn, till Uppsala domkyrka (se Eka, Lillkyrka sn) (RAp 18/3, DMS 1:9 s 128).

1469 ger Olof Matsson i Vappa 3:0, som årligen räntar 10 pund korn och 3:0 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Ragvaldsdotter; Olofs far Mats Larsson (ginbalk belagd med sparre) sigillerar, då sonen saknar eget sigill (RAp 20/6).

1488 och 1490 är Per Persson i D faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).

1502 stiftar Mårten Jakobsson S:ta Helenas prebenda i Uppsala domkyrka och skänker av sina köpegods till denna bl a 0:2 i D och jord i Brunna, Vårfrukyrka sn (RAp 10/11, DMS 1:3 s 55, Dahlbäck s 142 f).

1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo som räntar 4:0 pn; 1527 upptas dock två landbor, vilka vardera räntar 0:10 pn och 3½ pund korn (UpDkyR 2–5).

1510 se Ernsta.

1515 säljer Karin Eriksdotter en gård, vilken årligen räntar 3½ pund korn och 0:10 pn, till Sten Turesson (se Alma) (RAp 22/3).

1516 säljer Karin Eriksdotter en gård, vilken årligen räntar 3½ pund korn och 0:10 pn, till Helga fem sårs prebenda i Uppsala domkyrka (se Alma) (RAp 6/10).

1529 ger Gustav I Anna Eriksdotter (björnlår) tillstånd att återbörda bl a 0:2 i D och jord i Brunna, Vårfrukyrka sn, från Uppsala domkyrka (GR 6 s 346).

1544 är Peder Månsson i D faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

1555 säljer Knut Larsson i Västanvik, Österhaninge sn, och Lars Matsson i Kasby, Lagga sn, och deras hustrur Karin Eriksdotter (björnlår) och Cecilia Eriksdotter (björnlår) till Gustav I två gårdar i D, vilka tillsammans räntar 8 pund korn, och jord i Brunna, Vårfrukyrka sn, samt ytterligare jord i Uppland, Södermanland och Östergötland; all jord var arvegods efter hustrurnas syster Anna Eriksdotter (RAp 3/7, DMS

1:9 s 151 f, DMS 2:3 s 193).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok tre gårdar om 0:5, 0:9½ och 0:9½; den första gården, vilken uppges vara igenbördad från Uppsala domkyrka efter Karl Magnusson (se 1453 ovan), räntar 2 pund korn och 6 dagsverken och de andra två gårdarna, vilka kungen köpt 1555 (se ovan), räntar vardera 0:9½ avradspn, 4 pund korn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Drällsta 1384 *i Drellestum* (B 14 s 18, avskr), 1439 *i Drellistom* (RAp u d) – 11 H, 2 c.

UH **1 sk** 1:4, med skuj i Gryta.
1 fr (1562 0:6) (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1552 Jon Larsson /bjälke belagd med tre rosor/, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1384 är Nils i D faste vid häradstinget (B 14 s 18, B 15 f 116).

1439 är Anders i D faste vid häradstinget (RAp 1439 u d, se SDHK nr 23144).

1455 säljer Bengta Hermansdotter 0:0:4½ 'näst södra landet' i D till kung Karl Knutsson (se Ogesta) (RAp 17/6).

1450/1470-talet upptas 0:0:4½ 'vid södra landet' i D i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Ogesta) (C 4 f 3v, f 16v).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:0:4½ som räntar ½:0 pn (C 7 f 1v; överstruket).

1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en gård i D, vilken räntar 0:2 pn (C 8 f 19).

1492 är Bengt i D nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).

Ernsta 1488 *i Ernisthom* (RAp efter 1/5) – 11 H, 2 c.

UH **1 sk** 2:0, 1553 2:0:0:2.
1 skuj 0:1:0:6.

1488 och 1490 är Olof i E faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 13/1 se SDHK nr 32365, RAp efter 1/5, se SDHK nr 32419).

1510 säljer hustru Karin i Dorsilla och hennes arvingar, Bengt och Peder Jordanssöner samt svärsönerna Tomas i Alma och Tord Stensson i Dorsilla, 0:5 till Peder Jönsson i E (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

***Frattesta** 1457 *i Ffrattestom* (C 7 f 1v).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok jord i F som ligger i träda (C 7 f 1v, skadad).

Frösvi 1467 *i Frøsvi* (RAp efter 1/5) – 11 H, 2 c.
UH **1 sk** 2:0, med skuj i Tallmyra.
1467 är Mats i F vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1516 är Mickel i F faste vid häradstinget (RAp 20/5).

Gryta 1455 *i Gryta* (RAp 17/6) – 11 H, 2 c.
UH **1 skuj** 0:4 till Drällsta.
1 fr 1562 0:6, 1566 0:5 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1549 Gunhild Johansdotter /Bese/, 1552 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/).
1 fr (1562 0:7) (1544 Olof Persson /Örnfot i Västergötland/, 1553 Knut Haraldsson /Soop/, 1562 Jöran Fincke).
1455 säljer Bengta Hermansdotter 0:6:0:4 ´vid södra landet' i G till kung Karl Knutsson (se Ogesta) (RAp 17/6).
1450/1470-talet upptas 0:6:0:4 'vid södra landet' i G i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Ogesta) (C 4 f 3v, f 16v).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:6 som räntar 3 pund korn och 0:5 pn (C 7 f 1v; överstruket).
1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en gård i G, vilken räntar 3 pund korn och 0:5 pn (C 8 f 19).
1500 får Kristina Eriksdotter (Gyllenstierna) en gård i G 'vid Svinnegarn', vilken räntar 3 pund korn och 0:7 pn, vid arvskiftet efter kung Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena (KrappSpp 25/1).
1500–1510 upptas en gård, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn, i Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) jordeböcker (C 12 f 3v, C 13 IV f 4).
1500-talets början upptas en gård i G, vilken räntar 3 pund korn och ½:0 pn, i ett jordeboksfragment som sannolikt tillhört Åke Hansson (Tott) (C 41 f 3v).
1554 ärver vid arvskifte efter Karin Hansdotter (Tott) dottern Malin Olofsdotter (Örnfot) en gård i G, vilken

räntar 2½ pund korn och 0:6 avradspn, och jord i Sävsta, Näs sn, och Håmsta, Biskopskulla sn; vidare ärver Malin Olofsdotter jord i Arboga, Närke, Värmland, Västergötland och Västmanland (BhSp 25/7, DMS 7 s 817).

Gröngarn 1457 *Grønegarn* (C 7 f 1) – 11 H, 2 e.
1457 upptas G i kung Karl Knutssons jordebok (C 7 f 1, skadad).

Hagby 1384 *i Hagaby* (B 15 f 116v, avskr), 1419 *i Haghaby* (SD 2698) – 11 H, 3 d.
UH **2 sk** 1:0 + 1:0, med skuj i Ör.
1 skuj 0:3:1.
1 klakl 0:6:1:4, 1552 **1 aoe** 0:5:1:4, 1558 **1 ky**.
1 fr (1562 0:7) (1544 Johan Olofsson /Gyllenhorn/, 1547 Sten Bengtsson /Ulv/, 1562 Anund Stensson /Ulv/).
1384 är Ingemund i H faste vid häradstinget (B 15 f 116v).
1419 är Tjälve i H faste vid häradstinget (SD 2698).
1450 är Mats i H faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1454 se Broby.
1457 byter Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) bort 0:0:17 'i norra änden' i H till S:ta Klara kloster mot jord i Järstena (RAp u d, se SDHK nr 26932).
1476 byter Jordan i Bärby, Näs sn, bort 0:0:10 'vid norra landet' i H till Karl i Ullbro mot jord i Testeby och Tärby, Vårfrukyrka sn (LSBp u d, se SDHK nr 30022).
1482 omnämns Olof i H som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 392).
1498 ingår Lars i H i en häradsnämnd (StTb s 357).
1510 är Gregers i H faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5½, vilken räntar 0:5½ avradspn, ½:0 gengärdspn, 2 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Hansta 1453 *i Hanistom* (RAp 23/7) – 11 H, 2 d.
UH 1538 (endast) **1 ky** 0:5.
1538 (endast) **1 ky** 0:4 (f d **kl**).
1 fr (1562 1:1) (1544 Barbro Larsdotter /Årbyätten/, 1552 Nils Jespersson /Cruus/), 1568 öde.
1453 byter Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) bort ½:0 i H till Ulf Olofsson (pilspets) mot jord i Dalby, Veckholms sn, Trögds hd (RAp 23/7, RAp 29/12, DMS 1:9 s 227).
1529 får Otte Nilssons (hästhuvud) hustru Elin tillstånd av Gustav I att återbörda ½:0 från Enköpings kloster (GR 6 s 22).
1529–30 har Enköpings kloster en gård som räntar 7 spann korn och upptas som återbördad av Otte Nilssons hustru Elin (se ovan) (SHH 3).

Hovdesta 1329 *de Hofdastum* (DS 2726) 1384 *i Höfdhestum* (B 14 s 18, avskr), 1419 *i Hofdastum* (SD 2698) – 11 H, 2 d.
UH **1 sk** 1:5:2:4, 1566 1:7:2:4 (inkl skuj?), med skuj i Tibble.
1 sk 1:6:1:4, 1567(?) 1:7:0.4.
1 sk 1:2:2.
1538–57 **1 ky** 0:2:1, saknas 1539–47, 1548 **1 kyuj**.
1 fr (1562 1:4) (1544 Mats Körning).
1329 vittnar Lars Andersson i H om att en jorddonation ägt rum (DS 2726).
1384 är Martin i H verdervaroman vid häradstinget (B 14 s 18).
1419 är Simon och Lars i H fastar vid häradstinget (SD 2698).
1445–50 är Mats och Nils i H fastar vid häradstinget ett flertal gånger (FMU 2638, RAp före 11/11 se SDHK nr 25787).
1490 är Anders i H faste vid häradstinget (RAp efter 13/1 se SDHK nr 32365).
1510 är Bengt Matsson i H faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1516 är Jöns Persson i H faste vid häradstinget (RAp 20/5)
1544 är Olof Larsson i H faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

Hummelsta 1370 *i Humbrastom* (DS 8047), 1384 *i Hormbrestum* (B 15 f 116, avskr), 1439 *i Humberstum* (RAp u d) – 11 H, 2 c.

UH **1 sk** 2:1:1:4, 1547 2:2:1, med skuj i Lötsunda.
2 fr (1562 1:0 + 0:6:1:4) (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1562 Lars Fleming, Mats Nilsson till Enögla, 1566 Brita Larsdotter /Tre rosor/, Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

1370 upplåter kung Albrekt 0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1384 får Sten Bengtsson (Bielke) 0:0:11 i H av Olof Ulfsson i Enköping som betalning för en skuld, då Olof Ulfsson inte betalat skatt på sin jord; herr Sten ger emellertid 'för Guds skull' Olof jord i Taxhuvud. Ulf i H är faste. (B 15 f 116.)

1439 och 1445 är Lars i H faste vid häradstinget (RAp u d se SDHK nr 23144, RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763).

1447 är Lars i H faste vid häradstinget och 1449 vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 11/11 se SDHK nr 25229, UUBp 30/9).

1475 får Bengt Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bl a en gård i H, vilken räntar 4 pund korn och 1:0 pn, samt jord i Kroklösa och Myrby vid arvskiftet efter modern Elin Nilsdotter (Natt och Dag) (se Ängsö, Ängsö sn, Tjurbo hd) (UUBp u d, se SDHK nr 29869, se även Hjulsta, Näs sn).

1483 omtalas Sigge i H som danneman vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 7).

1510 är Lars i H faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

1544 är Jöns i H faste vid häradstinget. (BhSp 17/6, två brev).

1559 framträder Erik Olsson i H vid rådstugurätten i Enköping gällande ett dråp (ETb s 95).

1561 omnämns Erik Larsson i H både som kärande och svarande vid rådtugurätten i Enköping gällande misshandel (ETb s 128).

Hässelby

1333 *in Hæsliby* (DS 2985), 1535 *i Hässleby* (VFT II:8–9 s 156) – 11 H, 2 d.

UH **2 fr** (1562 0:6 + 0:5:1:4) (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Arvid Trolle, Lars Fleming, 1566 Brita Larsdotter /Tre rosor/) 1568 en öde.

1333 får hustru Ingeborg 0:0:5 i arv efter sin far (se Ör) (DS 2985).

1535 säljer herr Harald, prebendat i Uppsala domkyrka, två gårdar, vilka räntar 6 pund korn, till Lars Turesson (Tre rosor) (VFT II:8-9 s 156).

***Hästäng**

1369 *i Hestenge* (DS 7831), 1371 *Hæstængiom* (DS X 65).

1369 byter Bo Jonsson (Grip) bort till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:6 i H och Järstena samt ytterligare jord i Trögds hd (se Amnö, Veckholms sn) (DS 7831, DS 7832, DMS 1:9 s 225).

1371 skänker Karl Ulfsson 0:0:6 i H och Järstena till den kanikprebenda han stiftat i Uppsala domkyrka (se Lådö, Sparrsätra sn) (DS X 65).

Järstena
(nu Stora Järstena)

1367 *Hæresten* (DS 7497), 1369 *i Herrasten* (DS 7831), 1459 *i Hærstena* (RAp 2/7) – 11 H, 3 d.

UH 1554 **1 skuj** 0:4, 1567 0:0:1:4.
2 fr, 1547 **3 fr** (1544 Engelbrekt Larsson /Bölja/, 1562 Anna Persdotter /Härlundaätten/).
2 frt, 1542 **3 frt,** 1544 **2 frt** (1544 Engelbrekt Larsson /Bölja/, 1562 Anna Persdotter /Härlundaätten/).

Järstena är sätesgård för Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) 1445–59 (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763, RAp 2/7) och för hans son Mats Haraldsson 1472–92 (RAp 1/9, StrLBp 4/10). Mats Haraldssons hustru Brita Nilsdotter (Bölja) skriver sig vid okänd tidpunkt till Järstena (Gen 41 f 258v). Ingemund Larsson (Hamraätten) skriver sig till Järstena 1463 (RAp 13/1).

1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i J vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1369 byter Bo Jonsson (Grip) bort till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:6 i J och *Hästäng samt ytterligare jord i

Trögds hd (se Amnö, Veckholms sn) (DS 7831, DS 7832, DMS 1:9 s 225).

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:2 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1371 skänker Karl Ulfsson 0:0:6 i J och *Hästäng till den kanikprebenda han stiftat i Uppsala domkyrka (se Lådö, Sparrsätra sn) (DS X 65).

1384 är Bengt i J faste vid häradstinget (B 15 f 116v).

1450 är Harald Jonsson i J faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).

1450 är Bengt i J faste vid häradstinget (B 20 a).

1457 byter Harald Jonsson i J till sig 0:0:16 i J av S:ta Klara kloster mot jord i Hagby (RAp u d, se SDHK nr 26932).

1472 ingår Mats Haraldsson i J i en av riksrådet utsedd kommission som skall rannsaka 'gods och ränta' i det stora jordbytet mellan mellan kronan och Sten Sture (RAp 1/9, DMS 2:6 s 62).

1488 är Olof Olsson i J faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32046).

1544 döms vid rådstugurätten i Enköping Seved i J att betala skatt på undanhållen jord (?ETb s 31).

Kil 1370 *i Kyle* (DS 8047), 1460 *i Küll* (RAp u d) – 11 H, 3 c.

UH **2 sk** 1:4:0:3 + 1:2:0:7 (1552–57 'länsmannen fritt').
1 skuj 0:5.
1 skokl 1:2:1:4, 1553 1:4.

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1446 är Anders i K faste vid häradstinget (HabSp 17/1).

1460 skänker Olof Ingevaldsson (Måbyätten) och hans hustru Margit Pedersdotter (Ulf) 0:10:0:13 'vid östra änden' i K och jord i Tibble till Sko kloster som ingift för deras dotter Birgitta (RAp u d, se SDHK nr 27514).

1476 är Erik i K faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1489–1503 har Sko kloster en landbo som räntar 4:0 pn (SkoKlJb s 54).

1544 är Mickel i K faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

Kroklösa 1356 *in Kroklösum* (DS 5623, avskr), 1475 *Crocløsa* (UUBp u d) – 11 H, 2 c.
UH **1 fr** (1562 2:0) (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Arvid Trolle, 1566 Brita Larsdotter /Tre rosor/).
1356 är Magnus i K vittne vid en jorddonation (DS 5623).
1475 får Bengt Fadersson en gård, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, efter sin mor Elin Nilsdotter (se Hummelsta) (UUBp u d, se SDHK nr 29869).
1545 står en dräng hos Sven i K inför rådstugurätten i Enköping anklagad för misshandel (ETb s 34).
1546 står Sven i K inför rådstugurätten i Enköping misstänkt för stöld; senare samma år vittnar Sven i K till den anklagades fördel i ett annat stöldmål (ETb s 42 f).

Linda 1450 *i Lindum* (B 20 a, avskr), 1454 *i Lindum* (BhSp efter 13/1) – 11 H, 2 c.
UH **1 sk** 2:0, med skuj i Skillinge.
1450 och 1454 är Anders i L faste vid häradstinget (B 20 a, BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).

Lisselås 1446 *i Lizlaars* (HabSp 17/1), 1490 *i Lizaas* (RAp efter 13/1) – 11 H, 1 c.
UH **2 sk** 0:6:1, med skuj i Sjogsta, Teda sn.
1 sk 0:5.
1 skuj 0:2.
1 fr (1544 Karl Håkansson, 1553 Nils Olsson på Lida), 1555 **1 aoe** 1:2, 1566 **1 ky**.
1446 är Erik i L faste vid häradstinget (HabSp 17/1).
1450 är Lindorm i L faste vid häradstinget (B 20 a).
1467 är Olof i L faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1490 är Knut i L faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).
1497 se 1560.
1498–1527 har Uppsala domkyrka en landbo som räntar 5 pund korn och 0:10 pn (UpDkyR 2–5).
1529 ger Gustav I Karl Olsson rätt att återbörda L från Uppsala domkyrka (GR 6 s 2).
1556 befriar Gustav I Erik Persson i L från att betala fjolårets avrad som uppgår till 4 pund spannmål och ’för varje två spann ett dagsverke’ till byggandet av Uppsala slott (GR 26 s 725).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:10, vilken räntar 0:10 avradspn, 4 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges vara gammalt kyrkogods (AoE 29 A).
1560 (omkr) anges i en längd över indragna kyrkogods att Karl 'småsven' erhållit en gård i L om 0:10, vilken räntar 5:0 pn, från Uppsala domkyrka; gården såldes till domkyrkan 1497 av Kristiern Karlsson i Närlinge, Björklinge sn, med brodern Erik Karlssons samtycke (SKHRA 2:5 s 95).

Lundboda 1541 *Lundeboda* (UH 1541:10), 1542 *Lundboda* (UH 1542:5) – 11 H, 3 c, låg ca 650 m väster om Lundby (RAÄ 250:1), se även karta (LSA Lundby B66–25:1, 1685).
UH **1 frt** (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, 1562 Mats Nilsson till Enögla, 1566(?) Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).
1547–49 **1 frt** (Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Lundby 1356 *i Lunby* (DS 5576), 1482 *i Lundby* (StTb s 392) – 11 H, 3 c.
UH **2 fr** (1554 **3 fr**) (1544 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/).

Per Larsson (Björnram av Skälby) skriver sig till Lundby 1482–1500 (StTb s 392, RAp 25/5) och hans son Erik Persson skriver sig dit 1519 (SkSp 10/10).

1356 byter Jon i L till sig 0:3:0:3 av sin son Salve (se Tibble) (DS 5576).
1384 är Olof i L vedervaroman vid häradstinget (B 15 f 116).
1457 får Jöns Ludvigsson i Knapptibble, Frösthults sn, frälse på bl a 0:0:10 i L (LibCa 36).
1482 omnämns Per Larsson i L som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 392).
1498 ingår Per Larsson i L i en häradsnämnd (StTb s 357).
1519 ingår Erik Persson i L i en landssynenämnd (SkSp 10/10).

Lötsunda 1552 *Lötesunda* (UH 1552:9) – 11 H, 2 d.
UH **1 skuj** 0:1:1:4 till Hummelsta.
1547 **1 kyuj** 1:2, 1566 **1 ky**, 1567 **1 kyt**, öde.

Myrby 1450 *i Myroby* (B 20 a, avskr), 1475 *Moreby* (UUBp u d) – 11 H, 2 d.

UH **2 fr** (1562 0:4:2 + 0:4:2) (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Arvid Trolle, 1566 Brita Larsdotter /Tre rosor/), 1568 öde.
1 fr (1544 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Lars Fleming, 1566 Brita Larsdotter /Tre rosor/).
1541 (endast) **1 fr.**

1450 säljer Lars Henriksson i M jord i Sparrsätra sn (se Bäjeby, Sparrsätra sn) (B 20 a).

1475 får Bengt Fadersson en gård, som räntar 1 läst korn och 3:0 pn, efter sin mor Elin Nilsdotter (se Hummelsta) (UUBp u d, se SDHK nr 29869).

Mälby 1356 *i Mæþælby* (DS 5576), 1419 *i Mædhilby* (SD 2698) – 11 H, 2 d – övergiven bytomt (RAÄ 327), delvis överbyggd av E18, ca 150 m norr om nuv bebyggelse.

UH **6 pb** 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5, 1544 **6 fr** g(Gudmund Skrivare), 1552 **6 pb**, 1567 en öde, 1568 tre öde.
1 aoe 0:5:2, med aoeuj i Tibble.
1547–51 **1 fr** (Gudmund Skrivare).
Summa jt: 4:3:2.

1356 byter Jon i Lundby till sig 0:0:2 av sin son Salve (se Tibble) (DS 5576).

1419 är Anbjörn i M faste vid häradstinget (SD 2698).

1400-talets mitt(?) hör 4:0 till prebenda Fröslunda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:0:17, vilken räntar 1 fat järn och ½:0 pn, med en utjord i Tibble; gården har herr Sten köpt av Per Larsson (Björnram av Skälby) i Lundby (SSJb 1515 f 19).

1531 har Gustav I en gård om 0:0:17 i M, vilken räntar 1 fat järn och ½:0 pn, med en utjord i Tibble (K 1 f 13v).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5:2, vilken har 20 spann utsäde, äng till 25 lass hö och räntar ½:0 avradspn, 1 fat och ½ hundrade järn samt 6 dagsverken; gården uppges Sten Sture ha köpt av Per Larsson i Lundby (se 1495 ovan) (AoE 29 A).

1559 ger Gustav I M i förläning till Gustav Johansson (Tre rosor) (GR 29 s 338 f).

Nibble 1367 *Nybbile* (DS 7497), 1478 *i Nybele* (RAp 20/10) – 11 H, 2 d.

UH **1 sk** 3:0.

1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i N vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1478 är Själmber i N vittne vid en jorddonation. (RAp 20/10).

1498 ingår Måns i N i en häradsnämnd (StTb s 357).

Ogesta 1356 *i Ostun* (DS 5623, avskr), 1438 *i Oastom* (RAp efter 1/5), 1455 *i Aasta* (RAp 17/6) – 11 H, 2 c.

UH **2 fr** (1562 1:0 + 1:0) (1544 Elsa Poulsdotter /Laxmand/, 1552 Johan Turesson /Tre rosor/, Birger Nilsson /Grip/, 1553 Johan Turesson /Tre rosor/, Måns Johansson /Natt och Dag/, 1554 Gustav Johansson /Tre rosor/, Måns Johansson /Natt och Dag/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/, Johan Åkesson /Natt och Dag/).

1 fr (1544 (Olof Persson /Örnfot i Västergötland/, 1553 Knut Haraldsson /Soop/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/, 1566 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/).

1356 är Johan i O vittne vid en jorddonation (DS 5623).

1438 och 1443 omnämns Bengta Hermansdotter i O vid jordtransaktioner i Trögds hd (RAp efter 1/5 se SDHK nr 22965, RAp 21/10).

1455 säljer Bengta Hermansdotter till kung Karl Knutsson 1:0 'mitt i byn' i O och jord i Drällsta och Gryta samt i Risberga, Teda sn (RAp 17/6).

1450/1470-talet upptas 1:0 i O i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av Bengt Henekesson år 1455 (C 4 f 3v, f 20).

1450/1470-talet upptas i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev 1:0 i O och jord i Drällsta och Gryta samt ytterligare jord i Risberga, Teda sn (se 1455 ovan) (C 4 f 3v, 16v).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 2:0 som räntar 3 pund korn (C 7 f 1v, skadad).

1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson två gårdar som vardera räntar 3 pund korn och 1:0 pn (C 8 f 19).
1546 byter Elsa Poulsdotter Laxmand bort en gård om 1:0, vilken räntar 3 pund korn och 1:0 pn (se Svanvik, S:t Nikolai sn) (DaNoRL vol 2:7, DMS 2:3 s 160 f).

***Prästbolet** 1538 *Prestebolz* (UH 1547:4).
UH 1538–47 **1 ky** 1:3, 1547 1:7:2.
1529–30 har Enköpings kloster ½:0 i 'prästbordet' som räntar 7 spann korn (SHH 3).
1547 har gården 10 pund utsäde och äng till 100 lass hö (UH 1547:4).

Skillinge 1552 *Skillinge* (UH 1552:9) – 11 H, 2 c.
UH **1 skuj** 0:1:1:2 till Linda.
1547 **1 kyuj** 0:4.

Skinna 1367 *Skinna* (DS 7497) – 11 H, 1 c.
UH **2 skuj** 0:3:1:4 + 0:1:1:4 till Trogsta, Näs sn.
1 ky 0:1:1, saknas 1539–46, 1547 **1 kyuj** 0:1.
1 sthlmsp 0:0:1 (?), 1553 **1 aoe**, 1566 **1 ky** 0:5.
1 fr (1562 0:5) (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1552 Lars Siggesson /Sparre av Rossvik/, 1562 Brita Turesdotter /Trolle/).
1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i S vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).
1510 är Tord i S faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård, vilken räntar ½:0 gengärdspn, 1 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Svirsta (nu Stora Svirsta) 1450-talet *i Sirista* (C 4 f 3v, avskr), 1457 *i Swiristhum* (C 7 f 1v) – 11 H, 2 d.
UH **1 fr** (1544 Nils Pedersson /Bielke/, 1550 Nils Larsson, 1552 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/, 1562 Hogenskild Nilsson /Bielke/, 1566 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/).

1450/1470-talet upptas 1:0 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av Inge Gudlefsson i Rebro, Tillberga sn, Siende hd, år 1455 (C 4 f 3v, f 15v).
1450/1470-talet upptas 1:0 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden såldes av Torkel Björnssons hustru Karin år 1455 (C 4 f 3v, f 20).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 2:0 som räntar 2 fat järn (C 7 f 1v, skadad).
1500 får Kristina Eriksdotter (Gyllenstierna) en gård, vilken räntar 2 fat järn, vid arvskiftet efter kung Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena (KrappSpp 25/1).
1500–1510 upptas en gård, som räntar 2 fat järn och ½:0 pn, i Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) jordeböcker (C 12 f 3v, C 13 IV f 3v).

Tallmyra 1367 *Thalamyre* (DS 7497), 1492 *i Talämyre* (ULdb s 37) – 11 H, 3 d.
UH **2 sk** 2:2 + 1:5:2.
1 skuj 0:4, 1547 0:4:1 till Frösvi.
1547–49 **1 kyt**.
1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i T vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).
1384 är Mats i T faste vid häradstinget (B 15 f 116v).
1492 är Peder i T nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).
1510 är Mats i T faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

Taxhuvud 1384 *i Taxhoffdhe* (B 15 f 116, avskr), 1541 *Taxhufudh* (UH 1541:10) – 11 H, 2 c.
UH **1 fr** 1562 1:6, 1566 1:0 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1549 Gunhild Johansdotter /Bese/, 1552 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).
1384 får Olof Ulfsson 0:0:2 av Sten Bengtsson (se Hummelsta) (B 15 f 116).

Tibble

1333 *in Thykbyli* (DS 2985), 1356 *i Þigbile* (DS 5576), 1488 *i Tibbele* (RAp efter 1/5) – 11 H, 3 c – övergiven bytomt (RAÄ 247:1) intill nuv bebyggelse ca 200 m norr om järnvägen.

UH **1 skuj** 0:2:2 till Vappa, 1547 till Hovdesta.
1 ky 1:3, 1547 2:0:1.
1541 **1 kyt**, 1543–44 öde, 1547 0:1, 1548, 0:3, 1557 0:5:2.
1 vakl, 1544 **1 fr** (Arvid Trolle), 1552 **1 aoe**, 1566 **1 ky** 1:7:2.
1 aoeuj 0:0:2 till Mälby.
1 fr (1562 2:4) (1544 Per Ingemundsson /Hamraätten/, 1553 Per Larsson /Hamraätten/, 1562 Olof Henriksson /Stengavel/, 1566 Brita Arentsdotter /Örnflycht/).

1333 får hustru Ingeborg 0:0:4:6 i arv efter sin far (se Ör) (DS 2985).

1343 testamenterar kyrkoherden Lars i Börje sn, bl a 0:0:5 till Uppsala domkyrka (DS 3691 or, texten överstruken i brevet).

1356 byter Jon i Lundby till sig av sin son Salve 0:6½ i T, 0:0:0:9 i västra T och 0:0:0:7 i 'ena fallet' samt jord i Dorsilla, Lundby och Mälby mot jord i Albäck och Ändersta, Simtuna sn; vidare får Jon 'ett härbärge' utöver skiftet och när han dör skall Salve få ytterligare jord i Albäck eller Tibble (DS 5576, DMS 1:8 s 90, s 121).

1397 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:13:½ i T och jord i Hälke, Fittja sn, av Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld) mot jord i Eka, Lillkyrka sn (GiBr s 114, DMS 1:9 s 127).

1417 skänker Peter Vitter och hans hustru Ingeborg Nilsdotter 2:0 i T och jord i Tveta och Vista hdr, Småland, till Vadstena kloster som ingift för dottern Birgitta och som själagåva för sig själva och sina förfäder samt för den gravplats de valt åt sig i klosterkyrkan (SD 2390).

1445 stadfäster Håkan Petersson (Vitter) sin nu avlidne far Peter Vitters gåva till Vadstena kloster, omfattande bl a 2:0 i T, på villkor att han de nästkommande två åren skall uppbära avraden från T (RAp 12/10).

1447 och 1457 har Vadstena kloster en gård om 2:0 som räntar 6 pund korn och 1:0 pn, men som tidigare rän-

tat 8 pund korn och 2:0 pn (VaKlJb s 44, s 93).
1460 skänker Olof Ingevaldsson (Måbyätten) och hans hustru Margit Pedersdotter (Ulf) 0:3 i västra T och jord i Kil till Sko kloster som ingift för deras dotter Birgitta (RAp u d, se SDHK nr 27514).
1466 brukas Vadstena klosters jord i T av två landbor, vilka räntar 6 pund korn och 1:0 pn resp 4 pund korn och 1:0 pn (HH 16 s 279).
1473 räntar Vadstena klosters jord i T 4:0 pn (HH 16 s 279).
1488 och 1490 är Gregers i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5, se SDHK nr 32419).
1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord om 0:0:2 (se Mälby) (SSJb 1515 f 19).
1531 har Gustav I en utjord om 0:0:2 (se Mälby) (K 1 f 13v).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, vilken räntar 4:3 avradspn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört Vadstena kloster. Vidare upptas en utjord om 0:0:2, vilken räntar 0:2 avradspn och uppges också ha tillhört Vadstena kloster. (AoE 29 A.)

Torgesta 1400 *i Tørastom* (A 17 f 4, avskr), 1476 *i Tøriasta* (LSBp u d), 1482 *i Torresta* (StTb s 392) – 11 H, 3 c – nu i Sparrsätra sn.
UH **1 sk** 1:2.
1400 se Torgesta, Sparrsätra sn.
1476 se Torgesta, Sparrsätra sn.
1482 se Torgesta, Sparrsätra sn.
1490 se Torgesta, Sparrsätra sn.
1492 se Torgesta, Sparrsätra sn.

Uddala 1367 *Vddala* (DS 7497) – 11 H, 2 c.
UH **2 sk** 1:5:1 + 1:2.
1 pb 0:5:2, 1552 **1 dky**.
1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i U vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).
1425 skänker Birgitta Magnusdotter (Porse) jord i U och ytterligare jord i Vedby och *Spanasundzbodha, Björksta sn, Tjurbo hd, till S:ta Annas kor som är under uppförande längst västerut i Strängnäs domkyrka ’vid

klockstapeln'; samma dag utfärdar Birgitta Magnusdotter ett brev där hon underrättar sina landbor i nämnda byar om att hon skänkt jorden till Strängnäs domkyrka (RAp 7/9, RApp 7/9).

1440 överlåter kaniken Lars Säck, innehavare av S:ta Annas prebenda, en gård i U och ytterligare jord i Närke, Västmanland och Södermanland till biskop Tomas och domkapitlet i Strängnäs (RAp 8/3, DMS 2:2 s 118).[9]

1447 är Lars i U faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).

1452 säljer Ingevald Ingemundsson (Svepnäsätten), prebendat i Strängnäs, 0:1 till S:ta Annas kor i Strängnäs domkyrka; jorden har Ingevald ärvt efter sin far Ingemund Ingevaldsson och ligger i samma åkrar som den jord som Birgitta Magnusdotter tidigare skänkt till S:ta Annas kor (se 1425 ovan) (RAp 1/11).

1498–1527 har Uppsala domkyrka jord i U som räntar 0:0:5 pn (UpDkyR 2–5).

1510 är Lars i U faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).

1516 är Staffan i U faste vid häradstinget (RAp 20/5).

Ullbro

1444 *i Vllabro* (FMU 2572) – 11 H, 3 d.

UH **1 sk** 1:1:1, med skuj i Testeby, Vårfrukyrka sn (1567–68 'länsmannen fritt').
1 sk 1:3 (1567–68 'länsmannen fritt').
1 sthlmsp 0:5:1, 1552 **1 aoe** 0:5, 1566(?) **1 ky**.
1 fr (1562 0:6) (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/).

1444 skänker Birgitta Magnusdotter (Porse) till Nådendals kloster 0:6:1 i U, som årligen räntar 3 pund korn och 1:0 pn, med en närliggande kvarn som ingift för den av henne uppfostrade jungfru Margit Jakobsdotter; år 1445 får fru Birgitta fasta på jorden (FMU 2572, FMU 2638).

1446 är Jöns i U faste vid häradstinget (HabSp 17/1).

1446 kungör Birgitta Magnusdotter att det gods i U som hon skänkt till Nådendals kloster för Margit Jakobsdotters uppehälle skall stanna i klostrets ägo trots att Margit inte längre är kvar i klostret; i stället skall detta

[9] I brevet uppges Uddala ligga i Västmanland.

provent överföras till en annan klostersyster vid namn Birgitta Jönsdotter, och hon får därmed i uppdrag att be för fru Birgittas och hennes förfäders själar; fastebrev utfärdas samma år (FMU 2659, FMU 2665).
1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:6:1 som räntar 2½ pund korn (C 7 f 1v, skadad).
1458 säljer kung Kristian 0:6:1 till Fader Ulfsson (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (RAp 7/2).
1476 se Hagby.
1478 är Karl i U vittne vid en jorddonation (RAp 20/10).
1488 och 1490 är Johan i U faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 13/1 se SDHK nr 32365, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson en gård, som räntar 2 pund korn och 0:6:1 pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (DN 16:333).
1510 är Peder i U faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1513 se Tärby, Vårfrukyrka sn.
1555 ärver Kristina Nilsdotter en gård som räntar 0:6:0:8 pn och 2 pund korn (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (GR 25 s 306).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5, vilken räntar 0:5 avradspn, ½:0 gengärdspn, 2 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Ullunda 1356 *in villa Vllalunde* (DS 4984, avskr), 1359 *in Wllalundum* (DS 6105, avskr), 1530 *Vllelunde* (ShS II:3, avskr) – 11 H, 2 d.
UH **1 sthlmsp** 0:4, 1552 **1 aoe**, 1566(?) **1 ky**.
1 fr, 1544 **1 aoe**, 1552 **1 fr** (Bertil Larsson i *Slädhammar, 1562 Mats Körning, 1566(?) Bertil Larsson i *Slädhammar).
1353 se Ullunda, Vårfrukyrka sn.
1356 skänker Stockholmsborgaren Ambrosius 0:0:7½ i U och jord i Svarvartorpet, Vårfrukyrka sn, till S:ta Klara kloster som ingift för dottern Gertrud (DS 5623).

1359 byter Stockholmsborgaren Hans Ambrosiusson till sig 0:0:7½ i U av S:ta Klara kloster mot jord i Kävra, Vårfrukyrka sn (DS 6105).
1530 säljer Anna Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö), änka efter Sten Turesson (Bielke), en gård i U och en gård i Norrby, Vårfrukyrka sn, till Karl Bengtsson (Månesköld) (ShS II:3).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0, vilken räntar ½:0 avradspn, ½:0 gengärdspn, 1½ pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Vappa

1303 *in Huappa* (DS 1410), 1347 *in Wappæ* (DS 4162), 1430 *i Hwappe* (RAp 5/2) – 11 H, 2 d.
UH **4 sk** 2:0 + 2:0 + 1:5:2 + 1:2.
1 sk 1:3, med skuj i Tibble.
2 skuj 0:5:1 + 0:4.
1538 (endast) **1 ky** 0:4.
1538–57 **1 ky** 0:2:2, saknas 1542–46, 1547 **1 kyuj**.
1547–57 **1 kyuj** 0:0:1.
1541 **1 aoe** 0:7:1.
2 fr (1562 1:1 + 0:5) (1544 Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav Johansson /Tre rosor/).
2 fr, saknas vissa år, (1562 1:3:1 + 1:3:1) (1544 Olof Henriksson /Stengavel/).
1 fr (1562 1:0) (1544 (Sten Bengtsson /Ulv/, 1562 Anund Stensson /Ulv/, 1566 Klas Stensson /Ulv/).
Summa jt (1562) 16:0.

Mats Larsson (ginbalk belagd med sparre) skriver sig till Vappa 1449–55 (UUBp 30/9, RAp 17/6) och hans son Olof Matsson skriver sig dit 1469 (RAp 20/6).

1303 pantsätter kyrkoherden Tomas i Knivsta 0:1 till dominikanerna i Sigtuna ifall han inte skulle kunna betala den summa om 10:0 pn som han testamenterat till klostret (DS 1410).
1347 hör 0:0:11 till S:t Martins kapell i Stockholms storkyrka, vilket stiftats av Johan Geysmar (se Mysinge, Fittja sn) (DS 4162).
1356 är Olof i V vittne vid en jorddonation (DS 5623).
1430 byter Olof Magnusson (Kävraätten) och hans hustru Margareta Svensdotter bort 0:0:11¼ i V till Nils Karls-

son (stjärna) i Skeberga, Kungs-Husby sn, mot jord i Lådö, Sparrsätra sn, Testeby, Vårfrukyrka sn och Norrhammar, Kungs-Husby sn; vidare får Olof och hans hustru en krans av silver och en bonad (RAp 5/2).

1431 säljer kyrkoherden Peter Jakobsson i Oviken, Jämtland, till ärkebiskop Jöns och biskop Tomas i Strängnäs ett ”faaldhaland” i V äng, vilket avkastar 12 lass hö och är beläget norr om det ”faaldhaland” som tillhör kyrkoherden i Vårfrukyrka sn; jorden skall läggas under stadskyrkan (S:t Per) i Vadstena (RAp 18/2).

1439 är Lars i V faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 23144).

1444 hör 0:0:11, som räntar 2 pund korn och 1:0 pn, till S:t Martins prebenda i Stockholms storkyrka (SvK 227 s 396 f).

1445 är Johan Ingelsson i V vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763).

1445–47 är Björn i V faste vid häradstinget ett flertal gånger (FMU 2638, RAp efter 11/11 se SDHK nr 25229).

1447 är Nils Larsson i V faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).

1450 säljer Birgitta Magnusdotter 0:5 till drottning Katarina (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (RAp 17/3).

1450/1470-talet upptas 0:5 i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (C 4 f 2, f 17v).

1454 är Olof i V faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 26425).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård om 0:5, vilken räntar 15 spann korn, 0:5 pn, 2 höns och 20 ägg (C 7 f 1v).

1458 säljer kung Kristian 0:5 till Fader Ulfsson (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (RAp 7/2).

1476 är Erik i V faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1478 skänker Ingeborg Larsdotter, änka efter Mats Larsson, 2:0 till sin dotterdotter Cecilia Hansdotter; jorden är Ingeborgs morgongåva och ligger i ’samma åker som Mats Larsson ägde’ (RAp 20/10).

1482 döms Peder Matsson i V och hans hustru till döden för stöld vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 391 f).

1483 får Cecilia Hansdotter sätesgården V och halva Barkarby, Lovö sn, vid arvskiftet efter morföräldrarna Mats Larsson och Ingeborg Larsdotter (RAp 14/5, DMS 1:7 s 156).
1487 byter Erik Jönsson (Strömstaätten) till sig 0:12 i V, liggande mellan Sten Piks och Klas Staffanssons åkrar, av Klas Staffansson (sköld delad av tre mantelsnitt) mot jord i Håra, Villberga sn, Lunda, Lovö sn, och Troxhammar, Skå sn (RAp u d se SDHK nr 31847, DMS 1:7 s 164).
1491 byter Olof Jönsson (Strömstaätten) till sig 2:6:2 i V, som räntar 8½ pund korn och 2:6:2 pn, av Klas Staffansson och dennes hustru Cecilia Hansdotter mot jord i Barkarby, Berga och Lunda, Lovö sn, samt Troxhammar, Skå sn (RAp 2/7 två brev, DMS 1:7 s 156).
1498 ingår Per Jonsson i V i en häradsnämnd (StTb s 357).
1500 ärver Sigrid Eskilsdotters barn med avlidne maken Nils Eriksson en gård, som räntar 15 spann korn och 0:5 pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (se Svinnegarn, Svinnegarns sn) (DN 16:333).
1516 är Måns Persson i V faste vid häradstinget (RAp 20/5).
1528 skiftas arvet efter Sigrid Eskilsdotter (Banér) mellan Gustav I och Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); på fru Kristinas lott faller bl a en gård som räntar 1:0:2 pn samt 3 pund och 2 spann korn –1555 äger ett nytt arvskifte rum efter Sigrid Eskilsdotters dotter Cecilia Magnusdotter (Ekaätten), då fru Kristina behåller gården på sin lott; räntan är nu 15 spann korn och 0:5 pn (GR 5 s 118, GR 25 s 306).
1544 vittnar hustru Valborg i V i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:7:1, vilken har 20 spann utsäde, äng till 30 lass hö och räntar 0:7:1 avradspn, 22 spann korn samt 6 dagsverken; gården uppges vara 'gammalt arv' som kungen köpt av Mariefreds kloster 1528 (AoE 29 A).

Vela

1367 *Wedla* (DS 7497) – 11 H, 1 d.
UH **1 sk** 1:6:1:4, 1547 2:0:1:2 (inkl skuj?), 1554(?) 2:4:2:2.
1 skuj 0:1:1:4.
1 skuj 0:4:1 till Lundby, Svinnegarns sn.
2 ky 1:0 + 0:6, 1566 0:7 + 0:7.

1 sthlmsp 1:3:2, 1552 **1 aoe** 0:5.
1 aoeuj 0:4.
2 fr (1562 1:0:2 + 1:0:2) (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1552 Lars Siggesson /Sparre av Rossvik/, 1562 Brita Turesdotter /Trolle/).
1 fr (1562 0:6) (1544 Katarina Kettilsdotter /Vässing/, 1552 Kettil Nilsson /Bölja/, 1562 Jöran Johansson /Rosenhane/), 1567 öde.
Summa jt (1562) 9:0:2:6.

1367 får Elin Ingevaldsdotter jord i V vid ett skifte med brodern Ingemund Ingevaldsson (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1374 byter Västeråsborgaren Folkvin Kettilvastsson till sig 0:3 i V och jord i Huddungeby, Huddunge sn, samt ?Talvsta, Dingtuna sn, Tuhundra hd, av Eskilstuna kloster mot jord i Munkhammar och Mälhammar, Tumbo sn, Västerrekarne hd (DS 8662, DMS 1:8 s 147).

1409 tilldöms vid räftseting i Enköping Eskilstuna kloster 0:3 i V och jord i *Uppaby, Svinnegarns sn, då den jord som Bo Jonsson (Grip) gav i utbyte mot jorden i V och *Uppaby dömts under skatt (SD 1040).

1437 säljer Nils Matsson (okänt sigill) 0:0:7 till Fågel Jönsson (fågel) (HabSp u d, se SDHK nr 22686).

1446 säljer Katarina Arvidsdotter (Valsjöätten) till Fågel Jönsson 0:0:11 som ligger ’östantill vid de 7 örtugland som Fågel Jönsson har i Tillinge sn’ (se 1437 ovan) (HabSp 17/1).

1474 framträder Lars i V vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 2).

1495(?) redovisas i Sten Stures jordebok ½:0 som räntar 12 spann korn; jorden har herr Sten köpt av Ulf Torstensson (Skiringeätten) (SSJb 1515 f 19).

1497 ger Kettil Vässing i morgongåva till Birgitta Magnusdotter (Frille) en gård i V samt jord i Oppunda och Tuhundra hdr (se Närlunda, Husby sn, Oppunda hd) (HabSp 6/11, DMS 2:5 s 144).

1533 har Gustav I en utjord om ½:0 i V, som tidigare haft kvarnar och räntat ½:0 pn och 12 spann korn, men som nu räntar 1:0 pn (K 1 f 13v).

1547 har det ena kyrkohemmanet (1:0) 3 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).
1552 meddelar Gustav I att Amund Skräddare i V skall få bo kvar på sin gård, då Hans Andersson i V vill ta den ifrån honom (GR 23 s 278).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5, vilken räntar 0:5 avradspn, ½:0 gengärdspn, 2½ pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tilhört hospitalet i Stockholm. Vidare upptas en utjord om ½:0, vilken räntar 1:0 avradspn och uppges vara Sten Stures köpegods. (AoE 29 A.)

Vindsberga 1333 *in Vinsbærghum* (DS 2985), 1420 *i Wilzbergha* (SD 2829) – 11 H, 2 d.
UH **1 ky** 2:0.
1 ky 0:2, 1541 **1 aoe** 0:3, 1543 1:0, 1566 **1 ky** 0:3 (f d **kl**).
1333 får hustru Ingeborg 0:0:8½ i arv efter sin far (se Ör) (DS 2985).
1420 ger Erik Karlsson 0:6 i morgongåva till Birgitta Isaksdotter (se Ör) (SD 2829).
1498 ingår Olof Månsson i V i en häradsnämnd (StTb s 357).
1529–30 har Enköpings kloster en gård som räntar 12 spann korn och 0:2 pn (SHH 3).
1544 är Pål i V faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).
1547 har kyrkohemmanet 3 pund utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, vilken har 2 pund utsäde, äng till 30 lass hö och räntar 0:3 avradspn, 2 pund korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Vreta 1538 *Vreta* (UH 1538:2) – 11 H, 2 d.
UH **1 ky** 2:0.
1547 har gården 2 pund utsäde och äng till 8 lass hö (UH 1547:4).

Åby 1384 *i Åby* (B 14 s 18, avskr), 1423 *i Aby* (RAp före 25/11) – 11 H, 2 d.
UH **1 sk** 0:5:1:4, med skuj i Ör, 1553 med skuj i Testeby, Vårfrukyrka sn.
1554 **1 kyuj**.

1566 **1 fruj** 0:4 (Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/).

1384 får Gudsten i Sävsta, Näs sn, 0:0:7½ i Å av Sten Bengtsson (se Väppeby, Näs sn) (B 14 s 18).

1409 (omkr) är Lars i Å nämndeman vid ?lagmansting (B 15 f 138, ofullständig avskr).

1423 är Bengt i Å faste vid häradstinget (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård om 0:5½:1, vilken räntar 17½ spann korn och 20 ägg; gården uppges ligga öde (C 7 f 1v, skadad).

Åsbo

1541 *Åsseboda* (UH 1541:10) – 11 H, 3 c – övergiven bytomt (RAÄ 78:1) ca 1 km öster om Kil.

UH **2 frt** (1544 Anna Bengtsdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, Per Brahe, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/, Per Brahe).

Öndesta

1296 *de Öthnustum/aff Ödnustom* (DS 1154, DS 1154 a, avskr), 1353 *af Ødnæstum* (DS 4936) – 11 H, 3 c.

UH **1 sk** 1:2.

1554 **1 kyuj** 0:2.

1 fr (1562 1:0) (1544 Mats Körning, 1552 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1557 Olof Henriksson /Stengavel/).

1 fr (1562 1:1) (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/, 1566 Nils Ryning).

1296 omnämns Ulf från Ö som ledamot i den nämnd som utarbetat Upplandslagen (DS 1154).

1353 omnämns Gudbjörn i Ö vid en jordtransaktion i Simtuna hd (DS 4936, DMS 1:8 s 90).

1367 får Ingemund Ingevaldsson jord i Ö vid ett skifte med systern Elin Ingevaldsdotter (se Svepnäs, Näs sn) (DS 7497).

1386 tildöms vid räfsteting i Åsunda hd Ingemund Ingevaldsson (Svepnäsätten) ett halvt torp under Ö, vilket fråntagits honom av Jon i Nyby, Sparrsätra sn; nämnden finner dock att torpet varit i Ingemund Ingevaldssons släkts ägo så länge någon kan minnas (RAp 1/2).

1453 upplåter Knut Somarsson (okänt sigill) och hans hustru Birgitta Magnusdotter (spets från vänster) godset Ö, vilket årligen räntar 0:10 pn, till Åke Jönsson (Svarte Skåning) och dennes syskon. Syskonens mor Ingeborg Nilsdotter skulle ha ärvt jorden efter sin far Nils Bosson (Natt och Dag), men brodern Bo Nilsson hade haft jorden i sin ägo. Jorden tillföll sedan Birgitta Magnusdotter efter Bo Nilssons änka Märta Lydekadotter (Stralendorp). (B 16 f 430 f.)

1458 byter Ture Jönsson (Svarte Skåning) till sig en gård i Ö, vilken räntar 0:10 pn, och jord i Småland och Västergötland av sin bror Sigge Jönsson (Svarte Skåning) mot jord i Småland, Södermanland och Västmanland (DN 16:193).

1476 är Anders i Ö faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK 30022).

1498 ingår Per Månsson i Ö i en häradsnämnd (StTb s 357).

Ör 1333 *in Øre* (DS 2985), 1420 *i Øør* (SD 2829) – 11 H, 2 d.

UH **3 skuj** 0:4:2 till Hagby + 0:2:2 till Åby + 0:2:2, 1553 **½ sk** 1:2 1554 **1 sk**, 1566 **3 skuj** 0:4:2 + 0:2:2 + 0:2:2.
1 se 0:5:2, 1550 0:6, 1566 **1 ky**.
1 aoe 1:3:2.
1541–51 **1 aoe**.
1 fr 1562 0:4, 1566 0:4:1:4 (1544 Trud Gregersson /Ulfstand/, 1547 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1549 Gunhild Johansdotter /Bese/, 1552 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).

1333 redogör Olof Ingeborgssons änka Ragnhild, hennes son Johan Olofsson och Erik Siggesson (?balk belagd med sparre) för Ingeborgs, hustru till Arvid Björnsson (färla), fäderne- och mödernearv; fädernearvet omfattar 0:13:2 i Ör och jord i Hässelby, Tibble och Vindsberga och mödernearvet omfattar jord i Ekeby, Teda sn, samt ytterligare jord i Torstunaby, Torstuna sn och Rörby, Angarns sn (DS 2985, DMS 1:8 s 175 f, DMS 1:9 s 253).

1334 testamenterar Magnus i Tibbleby, Skogs-Tibble sn, 0:0:8 till Uppsala domkyrka, där han väljer sin gravplats, och 0:3 till sin hustru Cecilia (DS 3050).

1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:0:8 (DS 3838).

1362 ger Magnus Filipsson (kluven sköld, dexter lejon, sinister halv lilja) bl a 0:3 i morgongåva till Kristina Filipsdotter (se Ågersta, Löts sn) (DS 6567, DMS 1:9 s 179).

1376 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:0:8 som räntar 1½ pund korn (SvK 227 s 172 f).

1417 uppbär Uppsala domkyrkas fabrica 12 spann korn från Ör (SvK 227 s 208 f).

1420 ger Erik Karlsson (tre björnramar) i morgongåva till Birgitta Isaksdotter (Frille) 0:10 i Ör och jord i Vindsberga samt ytterligare jord i Nibble, Ösmo sn, Sotholms hd och Sundby, Skogs-Tibble sn (SD 2829, DMS 2:1 s 262).

1437 byter Ingegerd Ingelsdotter (Hjorthorn) till sig 0:11:2 i Ör och jord i Björnome, Gryta sn och Holmbro, Skogs-Tibble sn av Bengt Larsson (Björnlår) mot jord i Steninge, Husby-Ärlinghundra sn, Sundsveda, Odensala sn och Rävsta, S:t Olofs sn; fastebrev utfärdas år 1438 (StenA nr 3 och 5, se SDHK nr 22876).

1455 säljer Ingrid Gregersdotter (Örnflycht), Lars Hjorts (hjorthorn) hustru, 0:4½ till kung Karl Knutsson (C 4 f 19v).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok 0:4½ som räntar 1 pund korn och 0:3 pn (C 7 f 1v, skadad).

1470-talet upptas 0:4½ i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se 1455 ovan) (C 4 f 19v).

1476 är Erik i Ör faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1478 tillfaller en okänd mängd jord i Ör (anges felaktigt i Svinnegarns sn) Kristiern Johansson (Vasa) vid arvskifte efter fadern Johan Kristiernssson (K 3 Banér f 97v, avskr).

1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo som räntar 0:20 pn (UpDkyR 2–5).

1498 ingår Per Eriksson i Ör i en häradsnämnd (StTb s 357).

1556 meddelar Gustav I Jon Skrivare att Hans i Ör skall ha samma villkor som de andra bönderna i Åsunda hd beträffande fjolårets avrad (GR 26 s 696).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:11:2 resp 0:12; den första gården, vilken uppges ha tillhört Mats Perssons hustru Birgitta Kristiernsdotter (Vasa), har 4 pund utsäde, äng till 30 lass hö och räntar 0:11:2 avradspn, ½:0 gengärdspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken. Den andra gården uppges ha tillhört Uppsala domkyrka och räntar 0:12:0:4 avradspn, ½:0 gengärdspn, 3 pund korn samt 6 dagsverken. (AoE 29 A.)

Vårfrukyrka socken

1334 *parochie beate virginis* (DS 3045).
1361 *i Wårfrukyrckie Sockn* (DS 6397, avskr).
1378 *i Varefrukirkio sokn* (DS 9678).

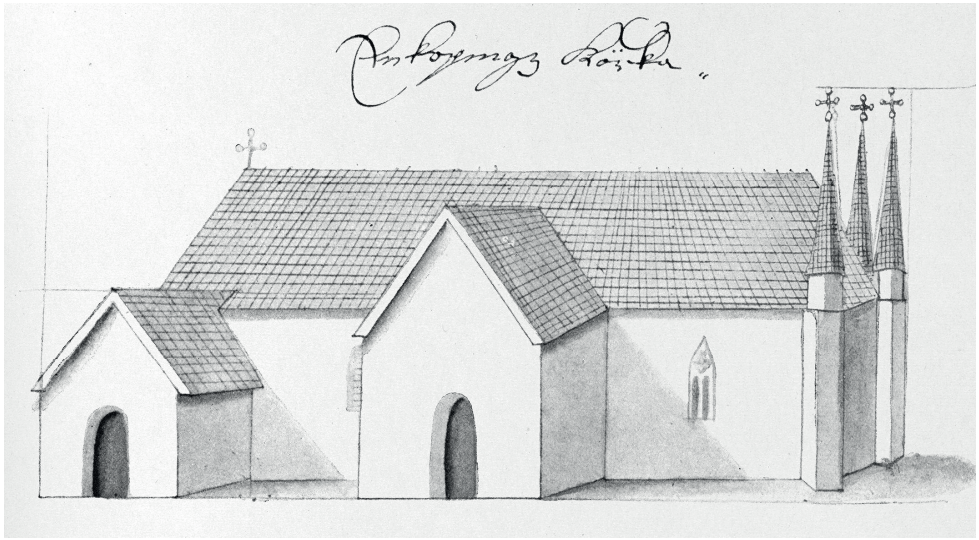
Omfattning: Kyrksocknens södra del (Gånsta, Klista och Nynäs) hörde i administrativt hänseende till Boglösa sn, Trögds hd, men överfördes till Vårfrukyrka sn genom Kbr 6/5 1886 (Lagerstedt s 11, se vidare DMS 1:9 s 47). Stadsförsamlingen lades år 1548 under Vårfrukyrka sn (GR 19 s 263 f).

Kyrka: Långhusets och korsarmarnas murar återstår i dag av den ovanligt stora romanska gråstenskyrkan, vilken sannolikt uppfördes under 1100-talets andra hälft eller vid 1200-talets början. Långhuset hade en inre bredd på nämare 13 meter och korsarmarna var ursprungligen försedda med absider. Förmodligen var även koret absidförsett, men endast obetydliga spår återstår av detta. Vidare finns mycket som tyder på att kyrkan haft ett centraltorn. Kyrkans ovanliga storlek och plan visar på dess särställning som prostkyrka i Fjädrundaland (se vidare avsnittet ”Kyrkliga institutioner och barmhärtighetsinrättningar” i kapitlet om Enköpings stad).

Under första hälften av 1400-talet slogs stjärnvalv i kyrkorummet, men den största medeltida förändringen av kyrkan ägde rum först mot slutet av århundradet då det ursprungliga koret revs. Det nya koret fick samma bredd som långhuset och försågs med en tresidig avslutning. Ett ovanligt drag på korets utsida är östmurens blindnischer, vars praktiska funktion är oklar. Vidare vidgades korsmitten vid denna tid, vilket innebär att det förmodade centraltornet måste ha rivits i samband med detta. Såväl koret som korsmitten försågs med stjärnvalv, vilka pryddes av dekorativa gubbar och ansiktsmasker. I ett pergamentsbrev från 1489 (SDHK nr 32246) uppges att Anders Murarmästare fått en gård i Enköping som ersättning för att han ’murade Vårfrukyrkan’; något som bör syfta på arbetet med det nya koret. Vid samma tid dekorerades kyrkorummet med kalkmålningar, av vilka ett fåtal är bevarade. De senmedeltida målningarna restaurerades emellertid hårt i början av 1900-talet och inkorporerades delvis i en ny målningssvit. Sakristia och vapenhus tillkom troligen vid 1500-talets början. Vapenhuset revs vid ombyggnaden 1839–41, men finns avbildat på Hadorphs teckning från 1681. Kyrkans nuvarande centraltorn uppfördes 1839–41.

Fragmentariska Kristusfigurer från två medeltida triumfkrucifix finns bevarade i kyrkan; den ena har daterats till 1200-talets andra hälft och den andra till 1300-talets andra fjärdedel. Möjligen har också ett Limogeskrucifix från 1200-talets andra hälft, nu i Enköpings museums samlingar, tillhört

kyrkan. Ytterligare en Kristusfigur av trä, daterad till omkring år 1500, har sannolikt tillhört en Kristi grav-framställning. Från samma tid härrör en korsnedtagningsscen, vilken sannolikt har utgjort corpus i ett försvunnet altarskåp. Av kyrkans övriga bevarade medeltidsinventarier kan här nämnas en fragmentarisk dopfunt från 1400-talet och tyget från en senmedeltida korkåpa, vilket nu ingår i en mässhake. Vidare förvaras portklapp och dörrbeslag från en medeltida dörr i Statens historiska museums samlingar. (SvK 195, SHM mbild.)

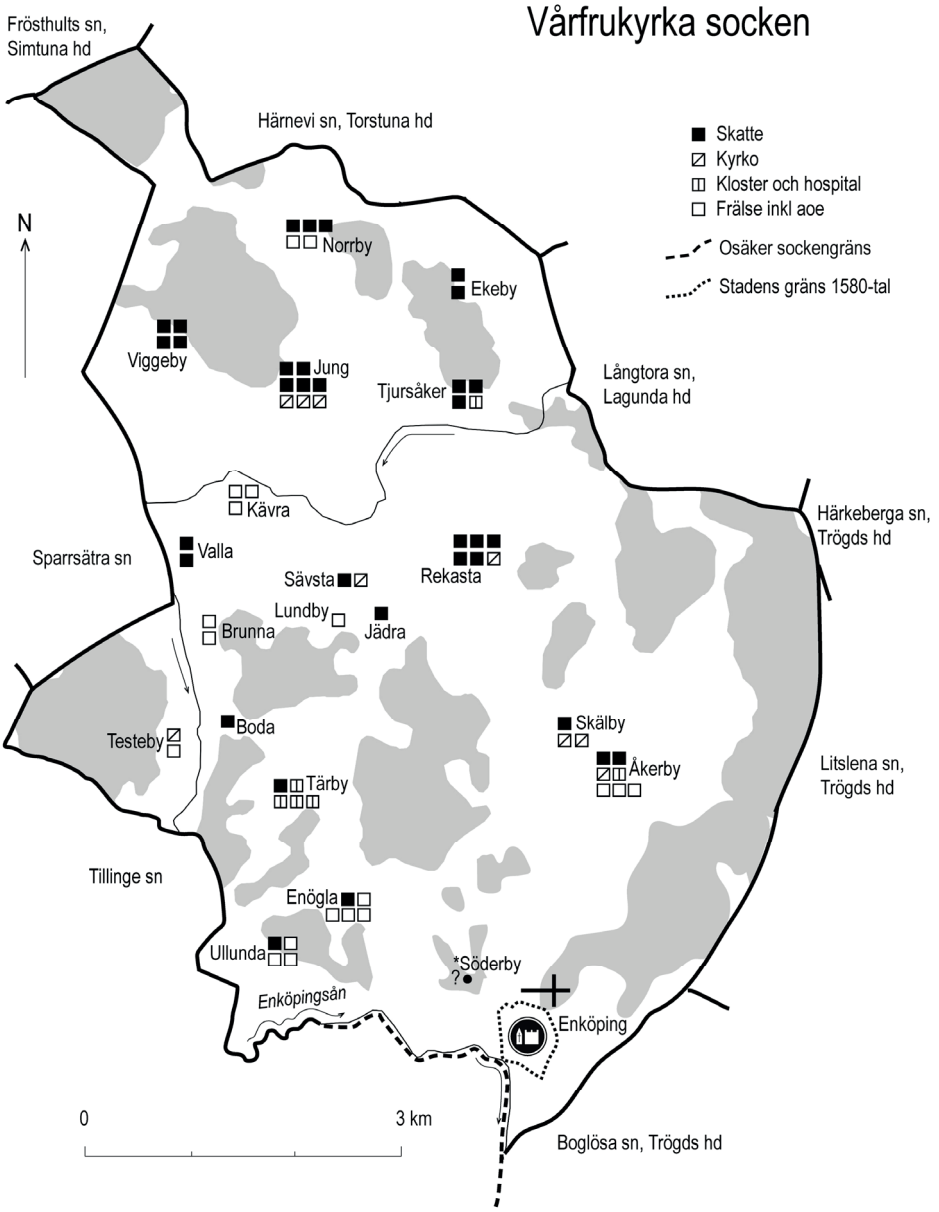

Vårfrukyrkan 1681 (HadorphR).

Runstenar: U 762 Brunna, 766–767 Norrby/Back-Norrby, 768 Norrby/Grop-Norrby, 769 Testeby (nu vid Valla), 770–771 Tjursåker. Beträffande U 763–765 samt U 772, se Boglösa sn (DMS 1:9 s 48).

Antal jordeboksenheter enligt UH 1538/41 (1568)

	sk	ky	kyuj	dky	sp	aoe	fr
Boda	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Brunna	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (1)
Ekeby	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Enögla	0 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	4 (4)
Jung	5 (3)	3 (3)	– –	– –	– –	– –	0 (2)
Jädra	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Kävra	– –	– –	– –	– –	– –	– –	2 (3)
Lundby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Norrby	3 (3)	– –	1 (1)	– –	– –	– –	2 (2)
*Prästbolet	– –	1 (0)	– –	– –	– –	– –	– –
Rekasta	5 (5)	1 (1)	0 (1)	– –	– –	– –	– –
Skälby	1 (1)	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –
Sävsta	1 (1)	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –
Testeby	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Tjursåker	3 (3)	– –	– –	0 (1)	1 (0)	– –	– –
Tärby	1 (1)	– –	– –	0 (4)	4 (0)	– –	– –
Ullunda	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	3 (3)
Valla	2 (2)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Viggeby	4 (4)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Åkerby	2 (2)	0 (1)	2 (0)	0 (1)	1 (0)	0 (1)	2 (1)
SUMMA	32 (31)	9 (9)	3 (2)	0 (6)	6 (0)	0 (1)	17 (18)

Kartan visar antal gårdar vid 1500-talets mitt (UH).

Boda

1449 *i Bodum* (?UUBp 30/9), 1467 *i Bodom* (RAp efter 1/5) – 11 H, 3 d.
UH **1 sk** 1:2, 1547 1:4, 1554 (?) 2:0.
1 skuj 0:4.
1 skuj 0:2 till Tärby.
1449 Jösse i B faste vid häradstinget; kan avse Boda, Breds sn (?UUBp 30/9).
1467 är Klaus i B faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1513 se Tärby.

Brunna

1356 *in Brunnum* (DS 5623, avskr), 1362 *in Brunnum* (DS 6589), 1418 *i Brwnnum* (SD 2474) – 11 H, 3 d.
UH **1 fr** (1562 1:0) (1544 Mats Körning, 1547 Erik Larsson /Lillie av Ökna/, 1562 Olof Henriksson /Stengavel/, 1566 Lars Knutsson /Forsaätten/).
1541–57 **1 fr** (1544 Jakob Västgöte, 1547 Anna Eriksdotter /björnlår/).
1356 är Lars i B vittne vid en jorddonation (DS 5623).
1361/62 se Tjursåker.
1418 skänker Ture Stensson (Bielke), som själagåva, 1:0 i B och jord i Eneby, Altuna sn, och Heby, Simtuna sn, till underhåll för skolmästaren i Enköping; i gengäld skall skolmästarna 'till domen' sjunga mässor till S:ta Annas ära varje onsdag och vid ytterligare ett par tillfällen varje år. Ture Stensson behåller jorden under sin livstid, men ger skolmästaren en årlig avkastning om ½ läst korn och 2:0 pn (SD 2474, DMS 1:8 s 50).
1426 säljer Ingrid Ingedotter (beväpnad arm), hustru till Björn Djäkn (Björn Peterssons ätt), 1:0 i B 'vid norra landet' till Nils Magnusson i Kävra (RAp 24/8).
1454 är Nils i B vedervaroman vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1502 stiftar Mårten Jakobsson S:ta Helenas prebenda i Uppsala domkyrka och skänker av sina köpegods till denna bl a ½:0 i B och jord i Dorsilla, Tillinge sn (RAp 10/11, DMS 1:3 s 55, Dahlbäck s 142 f).
1529 ger Gustav I Anna Eriksdotter (björnlår) tillåtelse att återbörda bl a en gård i B och jord i Dorsilla, Tillinge sn, från Uppsala domkyrka (GR 6 s 346).

1555 säljer Knut Larsson i Västanvik och Lars Matsson i Kasby och deras hustrur Karin och Cecilia Eriksdöttrar en gård i B, vilken räntar 2 pund korn, till Gustav I (se Dorsilla, Tillinge sn) (RAp 3/7).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, vilken räntar 1:0 avradspn, 4 pund korn och 6 dagsverken; gården har kungen köpt 1555 (se ovan) (AoE 29 A).

Ekeby 1454 *i Ekeby* (?DS 8174, avskr), 1454 *i Ekeby* (?BhSp efter 13/1) – 11 H, 4 e.
UH **2 sk** 1:5:2 + 1:1:0:4, 1554(?) 1:5 + 1:1:0:4.
1370 är Björn i E faste vid häradstinget; kan avse Ekeby, Teda sn (DS 8174).
1454 är Erik i E faste vid häradstinget; kan avse Ekeby, Teda sn (?BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1482 omnämns Jöns i E som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping; kan avse Ekeby, Teda sn (?StTb s 392).
1490 är Peder i E faste vid häradstinget; kan avse Ekeby, Teda sn (?RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).

Enögla 1329 *de Enughlum* (DS 2723), 1435 *i Enøgla* (DRAp 25/10) – 11 H, 2 e – ursprungligt läge ca 200 m norr om nuv bebyggelse (RAÄ 342:2).
UH **2 skuj** 0:2 till Lådö, Sparrsätra sn + 0:2 till Kromsta, Teda sn, 1552 **1 skuj** 0:4, 1553 **½ sk**, 1566 **1 skt**.
3 fr (1562 1:0 + 1:0 + 1:0) (1544 Jöran Åkesson /Tott/, 1547 Johan Pedersson /Bååt/).
1 fr (1544 Jöran Åkesson /Tott/, 1547 Olof Tolsson, 1553 hustru Kristin i Enögla, 1562 Mats Nilsson till Enögla, 1566 hustru Kristin i Enögla).

Enögla är sätesgård för Bengt i E (fyrstyckad sköld) 1329 (DS 2723).

1435 pantsätter Peder Duva en gård i E till Hans Kröpelin (se Nynäs, Boglösa sn) (DRAp 25/10, DMS 1:9 s 63 f).
1447 är Peder i E faste vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).
1541 får Peder Nilsson i E fasta på en gård i Enköping (ETb s 9).
1542 omnämns Mickel i E i ett misshandelsmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 23).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok, bland hans hustru Kristina Åkesdotters (Tott) arvegods, tre gårdar om tillsammans 3:0, vilka räntar 13½ pund korn, 3:0 pn, 4:4 gästningspn och 3 fodernöt; gårdarna har 8 pund utsäde och äng till 120 lass hö (JPJb).

***Flatomen** 1361 *i Flatomen* (DS 6397, avskr).
1361 byter hustru Margit i Brunna bort 0:0:11 till herr Gudmund, prebendat i Västerås (se Tjursåker) (DS 6397).

Jung 1370 *i Iunge* (DS 8047), 1447 *i Iungh* (RAp efter 11/11) – 11 H, 3 d.
UH **3 sk** 1:2:1, med skuj i Norrby + 1:0:1 + 0:5:2:6, 1554(?) 1:2:1 + 1:0:1 + 0:6.
2 sk 1:1:2 + 0:6, med skuj i Lådö, Sparrsätra sn, 1567 **2 fr** (Jöran Persson).
1 ky 0:6 (redovisas 1538 under S:t Ilians sn), 1547 0:5:2, 1567 öde.
1 ky 0:5, 1547 0:6, 1538 och 1568 öde.
1 ky 0:5, 1547 0:5:2.
Summa jt (omkr 1555) 7:1.2.
1370 upplåter kung Albrekt 0:0:1 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1370 är Olof Eriksson i J faste vid häradstinget (DS 8174).
1400 är Jakob i J faste vid häradstinget (A 17 f 4).
1409 (omkr) är Jakob i J nämndeman vid ?lagmansting (?B 15 f 138, ofullständig avskr).
1447 är Jöns Olofsson i J vedervaroman vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).
1450 se Lundby.
1454 är Ragvald i J faste vid häradstinget (BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1482 framträder Bengt Eriksson i J som målsägande i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 390).
1488 och 1490 är Erik Larsson i J faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1547 har det första kyrkohemmanet 2 pund utsäde och äng till 15 lass hö, det andra 1½ pund utsäde och äng till 15 lass hö och det tredje 2 pund utsäde och äng till 13 lass hö (UH 1547:4).

Jädra

1370 *i Iædhrom* (DS 8047), 1419 *i Skrikaiædhrom* (SD 2698), 1445 *i Iedrum* (FMU 2638) – 11 H, 4 e.

UH **1 sk** 2:0 (1550–52 'länsmannen fritt').
1 skuj 0:4 till Valla.

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:5 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1419 säljer Nils Grabo 0:0:0:16 till Erik i Rekasta (SD 2698).

1445–47 är Bengt i J faste vid häradstinget (FMU 2638, FMU 2665, RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).

1544 vittnar hustru Birgit i J i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).

Kävra

1356 *in Kiestre* (?DS 5623, avskr), 1359 *in villa Kyäwr* (DS 6105, avskr), 1406 *i Kæffra* (SD 731, avskr), 1410 *i Kiæfra* (SD 1337) – 11 H, 3 d.

UH **1 fr** (1562 1:2:1) (1544 Olof Henriksson /Stengavel/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
1 fr (1544 Olof Henriksson /Stengavel/, 1562 Karl Holgersson /Gera/, 1566 Jöran Holgersson /Gera/).
1544 **1 fr** (1544 Olof Henriksson /Stengavel/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/, 1566 Lars Knutsson /Forsaätten/).

Kävra är sätesgård för följande medlemmar av Kävraätten: Magnus Johansson 1399–1410 (B 15 f 62v, SD 1337) och hans söner Nils Magnusson 1426 (RAp 24/8) och Olof Magnusson 1430–1450 (RAp 5/2, RAp före 11/11 se SDHK nr 25787). Vidare skriver sig Jöns Gås d y till Kävra 1489–90 (RAp efter 24/6 se SDHK nr 32246, ULAp 18/6).

1356 är Peter Håkansson i K vittne vid en jorddonation (?DS 5623).

1359 byter Stockholmsborgaren Hans Ambrosiusson bort 0:0:7½(?) i K till S:ta Klara kloster mot jord i Ullunda, Tillinge sn (DS 6105).

1406 förrättar Sten Bengtsson (Bielke) arvskifte i gillestugan i Enköping efter Simon Djäkn (delad sköld, övre fältet schackrutat); Erik Pedersson får 'så mycket Simon ägde' i K och änkan Ragnhild Holmstensdotter (ros omgiven av tre strållikt ställda pilar) får gården Dräggesta, Vallby sn (SD 731, DMS 1:9 s 199).

1544 är Erik i K faste vid häradstinget (BhSp 17/6, två brev).

Lundby

1450 *i Lwndby* (RAp före 11/11) – 11 H, 3 e.
UH **1 fr** (1562 2:0) (Märta Bengtsdotter /Ulv/, 1553 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/).

Bengt Nilsson (okänt sigill) skriver sig till Lundby 1455 (RAp 17/6).

1450 säljer Jöns Larsson i Jung 0:4½ i L till Bengt Nilsson och hans hustru (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).

Norrby
(nu Grop-Norrby)

1370 *i Norby* (DS 8174, avskr), 1445 *i Norby* (FMU 2638) – 11 H, 4 d.
UH **3 sk** 1:5:2 + 1:3 + 0:6:0:6, 1547 1:5:2 + 1:3 + 1:0:2:6.
1 skuj 0:2:2 till Jung.
1 kyuj 0:2:1 (redovisas 1538 under S:t Ilians sn).
1 fr (1562 1:0) (1544 Engelbrekt Larsson /Bölja/, 1562 Lars Fleming, 1566 Henrik Fleming/).
1 fr (1544 Jakob Västgöte, 1547 Erik Arp, 1549 Erik Larsson, 1551 Karin Ingelsdotter /leopard/, 1553 Bertil Larsson i *Slädhammar).
Summa jt (1562) 5:6:1:6.
1370 är Finvid i N faste vid häradstinget (DS 8174).
1445 och 1446 är Jöns i N faste vid häradstinget (FMU 2638, FMU 2665, HabSp 17/1).
1447 byter Bengt i Viggeby till sig 0:0:5 i N av S:t Görans hospital i Stockholm mot jord i Åkerby; Jöns i N är faste (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).
1467 är Mats i N faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1530 säljer Anna Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö), änka efter Sten Turesson (Bielke), en gård i N och en gård i Ullunda, Tillinge sn, till Karl Bengtsson (Månesköld) (ShS II:3).
1547 har kyrkoutjorden 3 spann utsäde och äng till 4 lass hö (UH 1547:4).

***Prästbolet**
1538 *Prestebolet* (UH 1538:2).
UH 1538–47 **1 ky** 1:3, 1547 1:4.
1547 har gården 7 pund utsäde och äng till 70 lass hö (UH 1547:4).

Rekasta
(nu Norra Rekasta)
1356 *in Rikestum* (DS 5623, avskr), 1370 *i Rikastom* (DS 8047), 1445 *i Rikastadh* (RAp efter 29/6) – 11 H, 3 e.
UH **5 sk** 1:4:1 + 1:1 + 1:1 + 0:6 + 0:5.
1 ky 0:4.
1553 **1 kyuj**, 1567 öde.
Summa jt 5:5:1.
1356 är Mikael i R vittne vid en jorddonation (DS 5623).
1370 upplåter kung Albrekt 0:2½ till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).
1419 se Jädra.
1423 se Sävsta.
1445–50 är Jordan i R faste resp vedervaroman vid häradstinget ett flertal gånger (RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, B 20 a).
1445 är Peder Eriksson i R faste vid häradstinget (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763).
1445 och 1446 är Ingevald i R faste vid häradstinget (FMU 2638, FMU 2665).
1449 är Mats i R faste vid häradstinget (UUBp 30/9).
1450 är Lars i R faste vid häradstinget (B 20 a).
1488 och 1490 är Johan i R faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1500 ingår Lars Pålsson i R i en landssynenämnd (DDal 177).
1544 vittnar hustru Elin i R i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).
1546 framträder Per i R som vittne vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 40).
1547 har kyrkohemmanet 2 pund utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

Skälby
1323 *in Skyelby* (DS 2379), 1441 *i Skelby* (RAp efter 1/5) – 11 H, 3 e.
UH **1 sk** 1:4.

1 skuj 0:3 till Tärby.
2 ky 1:1 + 1:1.

1323 förordnar ärkebiskop Olof att 0:1 läggs under S:t Ilians prästbord (se *Söderby) (DS 2379).

1329 är Frösten i S vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).

1345 förbinder sig Lars Johansson (Lydingeätten) att lämna 0:2:0:5 i S till Nils Magnusson, domprost i Strängnäs, om jordförsäljningen gällande jord i Åkers hd skulle upphävas (DS 3922).

1441 byter Bengt Magnusson i S bort 0:6:½ i S, som ligger vid 0:12 vid västra landet, till hustru Lucia i Hormesta, änka efter Nils Gregersson, mot jord i Hormesta och Gissle, Biskopskulla sn, och en skog 'som kallas' *Ryshala* i Nysätra sn 'norr om sjön' (RAp efter 1/5, se SDHK nr 23799).

1445–49 är Lars i S faste vid häradstinget; kan avse Skälby, Breds sn, eller Skälby, Näs sn (?RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, HabSp 17/1 1446, UUBp 30/9 1449).

1445 och 1446 är Olof Jönsson i S faste vid häradstinget; kan avse Skälby, Breds sn, eller Skälby, Näs sn (?FMU 2638, FMU 2665).

1447 är Olof i S faste vid häradstinget (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).

1450 är Olof Jönsson i S faste vid häradstinget; kan avse Skälby, Breds sn, eller Skälby, Näs sn (?B 20 a).

1544 vittnar hustru Birgit i S i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).

1547 har de båda kyrkohemmanen vardera 1½ pund utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

1561 vittnar Jöns, Erik Olsson och Mårten, samtliga bosatta i S, vid rådstugurätten i Enköping, gällande ett arvskifte efter hustru Brita i S (ETb s 129 f).

Svarvartorpet

1356 *in Swarwa bolstade* (DS 5623, avskr), 1359 *in Swarwabolstadi* (DS 6105, avskr) – 11 H, 2 e.

1356 skänker Stockholmsborgaren Ambrosius 0:0:4½ i S och jord i Ullunda, Tillinge sn, till S:ta Klara kloster som ingift för dottern Gertrud (DS 5623).

1359 skänker Stockholmsborgaren Hans Ambrosiusson 0:1 i S till S:ta Klara kloster (DS 6105).

Sävsta 1370 *i Säuestom* (DS 8174), 1400 *i Sæwistom* (A 17 f 4, avskr), 1419 i *Sæuistum* (SD 2698) – 11 H, 3 e.

UH **1 sk** 1:6:2, 1554 (?) 1:6.
1 ky 0:7, 1568 öde.

1370 är Östen i S faste vid häradstinget (DS 8174).

1400 är Olof i S faste vid häradstinget (A 17 f 4).

1419 är Peter i S faste vid häradstinget (SD 2698).

1423 byter Nils Magnusson (?Kävraätten), på Mickel Nilssons vägnar, bort 0:0:16 i S 'sju örtugland närmast södra landet' till Jordan i Rekasta mot jord i Lådö, Sparrsätra sn; Staffan i S är vedervaroman (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).

1445 är Anders och Erik i S fastar vid häradstinget (RAp efter 29/6, se SDHK nr 24763).

1446 och 1447 är Anders i S faste vid häradstinget (HabSp 17/1, RAp efter 11/11 se SDHK nr 25229).

1547 har kyrkohemmanet 2½ pund utsäde och äng till 13 lass hö (UH 1547:4).

***Söderby** 1323 *in Sudherby* (DS 2379), 1353 *i Sudherby* (DS 4984) – det ungefärliga läget framgår av en karta 1695 (LSA Enköpings stad B16-1:2).

UH **4 skuj** 0:3:0:4 + 0:5 + 0:3 + 0:3:2:4, 1547 **1 skuj** 1:7 (brukas av borgare i Enköping).

1323 förordnar ärkebiskop Olof att 0:6 i S och jord i Skälby och *Grillingy, okänd sn, samt en vret med tillhörande hus belägen vid S:t Ilians kyrkogård i Enköping och ytterligare en vret i Enköping benämnd 'Holmvastavret' skall läggas under S:t Ilians prästbord, då församlingen har svårt att underhålla en egen präst; jorden har skänkts av herr Ludolf, kyrkoherde i Vårfrukyrka och S:t Ilian, och själamässor och anniversarier skall därför hållas för honom och hans släktingar (DS 2379).

1353 skänker Olof, tidigare kyrkoherde i Vårfrukyrka sn, 0:0:5 i S och en väderkvarn till Vårfrukyrka prästbord samt jord i Gånsta, Boglösa sn, till Vårfrukyrkan på villkor att kyrkoherdarna i denna kyrka skall be för hans själ varje söndag (DS 4984).

1492 se Söderby, Sparrsätra sn.

Testeby 1409 (omkr) *i Östra/Wester Thästaby* (B 15 f 137v, avskr), 1430 *i Testaby* (RAp 5/2), 1476 *i Testeby* (LSBp u d) – 11 H, 3 d.

UH **1 skuj** 0:5 till Ullbro, Tillinge sn.
1 skuj 0:4:2 till Viggeby, 1553 till Åby, Tillinge sn.
1 ky 1:2:1:4 (redovisas 1538 under S:t Ilians sn), 1547 1:2.
1 fr (1562 1:4) (1544 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Klas Åkesson /Tott/, 1566 Gabriel Kristiernsson /Oxenstierna/).

1409 (omkr) tilldöms Nils Bosson (Natt och Dag) och Olof Haraldsson (Hjulstaätten) 0:5 i östra T och 0:7 i västra T, vilka Bo Jonsson (Grip) tidigare köpt av Nils Bossons hustrus föräldrar och Olof Haraldssons far; Bo Jonssons arvingar får tillbaka sina pengar (B 15 f 137v, ofullständig avskr).

1430 byter Olof Magnusson till sig 0:0:4 av Nils Karlsson (se Vappa, Tillinge sn) (RAp 5/2).

1476 byter Jordan i Bärby, Näs sn, till sig 0:0:5 i T och jord i Tärby av Karl i Ullbro, Tillinge sn, mot jord i Hagby, Tillinge sn (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1478 testamenterar Staffan Ulfsson (Ulv) till Enköpings kloster en gård i T, vilken räntar 3 pund korn och 0:12 pn (RAp 26/6).

1547 har kyrkohemmanet 2 pund utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

1552 meddelar Gustav I Erik Andersson och Olof Andersson i T att de obehindrat får bruka den malmfyndighet som de gjort i socknen (GR 23 s 105).

Tjursåker 1329 *de Hiulsakre* (DS 2723). 1361 *i Hiulsåkrom* (DS 6397, avskr), 1449 *i Tiwlsakir* (RAp 18/3) – 11 H, 3 e.

UH **3 sk** 1:7:1:4 + 1:6:1:4 + 0:7:2, 1553 1:7:1:4 + 1:6:1:4 + 1:1:2.
1 skuj 0:2 till Viggeby.
1 sthlmsp 0:7, 1553 **1 aoe** 0:6, 1566 **1 se**.

1329 är Joar i T vittne vid folklandsting i Fjädrundaland (DS 2723).

1361 byter hustru Margit i Brunna bort till herr Gudmund, prebendat i Västerås domkyrka, 0:0:7½ i T och jord i *Flatomen samt Hamby, Breds sn, mot jord i

*Grisleboda, Tortuna sn, Tjurbo hd, och *Enebolöt, Lundby sn, Tuhundra hd (DS 6397).

1362 säljer hustru Margit till herr Gudmund 0:3 i T och ytterligare jord i *Enebolöt, Lundby sn, och *Grisleboda, Tortuna sn; samma år utfärdar kung Håkan ett skyddsbrev för herr Gudmund och ger honom full skattefrihet för den jord som han köpt av hustru Margit (DS 6588, DS 6589).

1409 (omkr) är Finvid i T nämndeman vid ?lagmansting (B 15 f 138, ofullständig avskr).

1449 skänker Peder Jönsson (Stiernsköld) 0:6 till S:ta Klara kloster som själagåva för sina föräldrar och släktingar samt till provent för Birgitta Andersdotter (RAp 18/3).

1490 är Erik i T faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).

1544 vittnar hustrurna Karin och Sigrid i T i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:6, vilken räntar 0:6 avradspn, ½:0 gengärdspn, 4 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Tärby

1334 *in villa Tædhræby* (DS 3045), 1370 *i Tædhirby* (DS 8047) – 11 H, 3 d.

UH **1 sk** 1:2, 1547 1:5:2:4, med skuj i Boda och Skälby.
1 skuj 0:3:1:4 till Boda.
3 sthlmsp 1:0 + 1:0 + 1:0, 1553 **3 aoe**, 1566 **3 se**.
1 sthlmsp 0:2:1, 1553 **1 aoe** 0:4, 1566 **1 set**.

1334 upplåter Gerhard, kyrkoherde vid Vårfrukyrkan i Enköping, och Lars, kyrkoherde i Vallby, i egenskap av testamentsexekutorer för Nils, kyrkoherde vid S:t Olof i Enköping, 0:0:8:3 till kaniken Lars Nilsson (Unge) för bl a betalning av herr Nils skulder (DS 3045).

1370 upplåter kung Albrekt 0:0:2 till Sten Stensson (se Väppeby, Näs sn) (DS 8047).

1419 är Nils ”Dæn” i T vedervaroman vid häradstinget (SD 2698).

1447 säljer Olof Magnusson (Kävraätten) 0:0:2 i T, liggande vid de tre öreslanden vid östra landet, till S:t Görans hospital i Stockholm (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).

1447 och 1449 är Olof Jönsson i T vedervaroman vid hä-

radstinget (RAp efter 13/1 se SDHK nr 25063, RAp efter 11/11 se SDHK nr 25229, UUBp 30/9).

1467 är Peder i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).

1476 byter Jordan i Bärby till sig 0:0:4 av Karl i Ullbro (se Testeby) (LSBp u d, se SDHK nr 30022).

1489 är Peder Olofsson i T kyrkvärd i Vårfrukyrkan (RAp efter 24/6, se SDHK nr 32246).

1513 tvistar vid lagmansting i Åsunda hd Johan Hansson i Boda och hustru Cecilia i Ullbro, Tillinge sn, om 0:0:11 i T belägna i 'övre byn'; jorden ligger inom Johan Hanssons ägor, men tillhör hustru Cecilia och Johan Hansson vill därför lösa ut henne. Hustru Cecilias bror Erik Karlsson, borgmästare i Enköping, hade köpt jorden några år tidigare för 31:0 pn, men två vittnen intygar att jorden inte är värd mer än 22:0 pn, och eftersom hustru Cecilia varken kan visa upp brev eller vittnen dömer lagmannen Knut Eskilsson (Banér) Johan Hansson till att betala henne 22:0 pn för jorden. (RAp 9/12.)

1554 är Erik Persson i T faste vid häradstinget (RAp 28/3).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0, vilken räntar 0:2:1 avradspn, 0:2 gengärdspn, 1 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm (AoE 29 A).

Ullunda 1353 *i Vllalunde* (?DS 4984), 1370 *i Vllalunde* (DS 8174, avskr), 1419 *i Vllalunde* (SD 2698) – 11 H, 2 d.

UH **1 sk** 1:0:2.
1 fr (1544 Olof Ivarsson (vingat svärd), 1552 Per Kristersson /Sjöblad/).
1 fr (1544 Olof Ivarsson (vingat svärd), 1553 Olof Ivarssons hustru Kristin, 1562 Mats Körning).
1 fr (1562 0:6:1) (1544 Olof Henriksson /Stengavel/, 1566 Lars Knutsson /Forsaätten/).

1353 omnämns Harald i U som sigillant; kan avse Ullunda, Tillinge sn (?DS 4984).

1356 är Harald i U vittne vid en jorddonation; kan avse Ullunda, Tillinge sn (?DS 5623).

1370 ger Hans Brämare i Enköping 0:0:2 i U, belägna vid ½:0 som ligger närmast västra landet, till S:ta Klara kloster som betalning för en skuld (DS 8174).
1419 är Ingebjörn i U faste vid häradstinget (SD 2698).
1513 är Lars Johansson i U vittne vid lagmansting i Åsunda hd (RAp 9/12).
1526 byter Olof Ivarsson (vingat svärd) till sig av S:t Görans hospital i Stockholm två gårdar i U belägna 'mitt i byn', vilka årligen räntar 6 pund och 1½ spann korn samt 3:2 pn, och Hospitalgården i Enköping mot jord i Alby och Örsta, Angarns sn, Vallentuna hd (RAp 23/4).
1560 blir Jöns Larsson i U upptagen som borgare i Enköping (ETb s 112).

Valla

1423 *i Wallom* (?RAp före 25/11), 1560 *i Walla* (ETb s 106) – 11 H, 3 d.
UH **1 sk** 1:0:2, med skuj i Jädra, 1553 med skuj i Karkesta, Sparrsätra sn.
1 sk 1:0:2, med skuj i Karkesta, Sparrsätra sn.
1329 se Valla, Teda sn.
1356 se Valla, Teda sn.
1423 är Peder i V faste vid häradstinget; kan avse Valla, Teda sn (RAp före 25/11, se SDHK nr 20162).
1439 se Valla, Teda sn.
1445–46 se Valla, Teda sn.
1454 är Peder i V faste vid häradstinget; kan avse Valla, Teda sn (?BhSp efter 13/1, se SDHK nr 26425).
1467 är Olof i V faste vid häradstinget; kan avse Valla, Teda sn (?RAp efter 1/5, se SDHK nr 28716).
1544 se Valla, Teda sn.
1560 ingår Olof i V och hans bror Erik Eriksson en förlikning med sin stymor gällande arvet efter fadern (ETb s 106 f).

Viggeby

1385 *i Vigby* (?RAp 17/6), 1419 *i Vighby* (SD 2698) – 11 H, 4 d – övergiven bytomt (RAÄ 425:2) intill nuv bebyggelse.
UH **2 sk** 1:1:2:4 + 1:1:2:4.
1 sk 1:3:2:3, 1567(?) 1:3, med skuj i Tjursåker.
1 sk 0:4:2:5, 1547 0:6, 1566 **1 skt**, med skuj i Viggeby t o m 1553.

1385 säljer Hemming i V jord i Simtuna hd (?RAp 17/6).
1409 omnämns V vid räfsteting i Åsunda hd (SkSp 19/7 1413, fragment, se SDHK nr 17148).
1419 är Olof i V faste vid häradstinget (SD 2698).
1445 och 1446 är Bengt i V faste vid häradstinget (UUBp före 1/11 se SDHK nr 24824, RAp efter 29/6 se SDHK nr 24763, HabSp 17/1).
1447 är Jöns och Bengt i V fastar vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 25063).
1447 se Åkerby.
1482 omnämns Olof Andersson i V som nämndeman vid rådstugurätten i Enköping (StTb s 392).
1488 och 1490 är Olof Andersson i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 32046, RAp efter 1/5 se SDHK nr 32419).
1490 är Anders i V faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, se SDHK nr 32365).
1492 är Olof i V nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).

Åkerby 1378 *i Akirby* (DS 9678) – 11 H, 3 e.
UH **1 sk** 1:5.
1 sk 1:0:2, 1547 1:1:1, 1552 1:5:1, 1553 1:5:2.
1 skuj 0:4.
2 kyuj 0:5 + 0:2:1 (redovisas 1538 under S:t Ilians sn), 1547 0:5 + 0:3, 1566 **1 ky** 1:0.
1 sthlmsp 0:6, 1553 **1 aoe** 0:4:1, 1566 **1 se** 0:6.
1545 **1 aoe** 0:6.
1541–52 **1 fr** (1544 Olof Henriksson /Stengavel/).
1 fr (1544 Jöran Åkesson /Tott/, 1547 Johan Pedersson /Bååt/, 1562 Karl Holgersson /Gera/, 1566 Johan Pedersson /Bååt/).
Summa jt (omkr 1555) 6:1.
1378 säljer Olof i Å jord i 'i S:t Ilians sn' (se Ål, Långtora sn).
1423 är Nils "Dæn" i Å faste vid häradstinget (RAp före 26/11, se SDHK nr 20162).
1447 byter Bengt i Viggeby bort 0:2 i Å, belägna i 'lilla byn' (*litlabynom*) vid östra landet, till S:t Görans hospital i Stockholm mot jord i Norrby (RAp efter 11/11, se SDHK nr 25229).

1450 är Olof Nilsson i Å faste vid häradstinget (RAp före 11/11, se SDHK nr 25787).
1476 är Erik i Å vedervaroman vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 30022).
1492 är Anders i Å nämndeman vid lagmansting i Åsunda hd (ULdb s 37).
1510 är Anders i Å faste vid häradstinget (BhSp före 11/11, se SDHK nr 36849).
1513 är Anders i Å vittne vid lagmansting i Åsunda hd (RAp 9/12).
1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok, bland hans hustru Kristina Åkesdotters (Tott) arvegods, en gård om 1:7:2:4 som räntar ½ läst korn, 1:0 pn, 0:12 gästningspn och 1 fodernöt; gården har 5 pund utsäde och äng till 20 lass hö (JPJb).
1544 vittnar hustru Kristin i Å i ett stöldmål vid rådstugurätten i Enköping (ETb s 31).
1545 överlåter Birgitta Olofsdotter till Gustav I en gård i Å, vilken räntar 17 spann korn och 0:6 avradspn (se Långtora, Långtora sn) (RAp 15/2).
1547 har kyrkoutjordarna 6 spann resp 1½ pund utsäde och äng till 7 resp 4 lass hö (UH 1547:4).
1556 framträder Jöran i Å i ett misshandelsmål vid rådtugurätten i Enköping (ETb s 80).
1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:6 resp 0:0:13; den första gården har 20 spann utsäde, äng till 10 lass hö och räntar 0:6 avradspn, ½:0 gengärdspn, 20 spann korn samt 6 dagsverken; gården uppges ha skänkts till kungen 1545 av Birgitta Olofsdotter (se ovan). Den andra gården, vilken uppges ha tillhört hospitalet i Stockholm, räntar 0:6 avradspn, ½:0 gengärdspn, 2½ pund korn och 6 dagsverken. (AoE 29 A.)
1561 vittnar Jöran i Å vid rådstugurätten i Enköping gällande ett arvskifte efter hustru Brita i Skälby (ETb s 130).

Enköpings stad

1164–67 *de Enescopinge* (DS 51).

1250/1253 *ciuibus Enecopie* (DS 376).

1300 *cum villa forensi Enecopia* (DS 1317, avskr).

1303 *deinde Enecopiam* (DS 2218, avskr).

1250/1253 omtalas borgare i Enköping i samband med en överenskommelse mellan ärkebskop Jarler och borgarna om tionde; ärkebiskopen skulle erhålla 10 penningar av de större gårdarna, 5 penningar av de mindre gårdarna och 4 penningar av främlingar som övervintrade i staden (DS 376).

1300 ger kung Birger Fjädrundaland med köpstaden Enköping i morgongåva till drottning Märta (DS 1317).

1314 utfärdar ärkebiskop Nils ett brev i Enköping (DS 1965).

1323 utfärdar ärkebiskop Olof ett brev i Enköping (DS 2379).

1324 omnämns för första gången fogde och råd i Enköping (RevStadtA nr 69).

1345 förordnar kung Magnus att årlig vapensyn skall hållas i Enköping för frälset i Uppsala och Västerås stift (DS 3972).

1345 befinner sig en borgare från Enköping vid namn Folkvin i Barcelona, där han skall stiga på ett skepp till Egypten för att frakta svenska jaktfalkar till sultanen i Alexandria (SDHK nr 5221, se Fritz & Odelman s 64 ff). – Vid de utgrävningar i kvarteret Traktören i Enköping som ägde rum 2017–18 påträffades en sigillstamp med omskriften Johannes Folkvinsson, vilken dateras till 1370/80-talet. Det rör sig möjligen om en son till Folkvin. (Utgrävningens diarienr: 431-6696-16, Länsstyrelsen, Uppsala län.)

1350–62 utfärdar kung Magnus brev i Enköping (DS 4549, DS 6714).

1357 håller kung Magnus räfsteting i Enköping (DS 5702).

1359 utfärdar kung Erik ett brev i Enköping (DS 6060).

1360 och 1371 håller Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) räfsteting i Enköping (DS 6207, DS X 109).

1368–78 utfärdar kung Albrekt brev i Enköping (DS 7680, DS 9669).

1391 omnämns borgmästare vid namn för första gången i Enköping (Bengt Bred och Magnus Krabba) (RAp 1/6).

1404 håller Sten Bengtsson (Bielke) och Bengt Nilsson (varghuvud) räfsteting i Enköping med allmogen i Tjurbo hd, Västmanland (SD 508).

1409 håller Magnus Trottesson (Ekaätten) och Ture Bengtsson (Bielke) räfsteting i Enköping med allmogen i Lagunda resp Åsunda hd (SD 1034, SD 1040).

1413 ger kung Erik borgarna i Enköping rätt att välja en av sina egna, Tidike Jakobsson, till byfogde och ger vidare borgarna samma rätt som delägarna har till fiske i Enköpingsviken (SD 1706).

1417 omnämns Jöns Djäkn som rådman i Enköping (SD 2321).

1420 ingår Enköping i drottning Filippas livgeding (SD 2792).

1438 håller rikets råd möte i Enköping (Karlskr s 161).

1440 håller Bengt Jönsson (Oxenstierna) lagmansting i Enköping med allmogen i Trögds hd (SkSp 26/2).

1440 utfärdar riksföreståndaren Karl Knutsson (Bonde) ett brev i Enköping (PRFSS I:83).

1444 utfärdar kung Kristoffer (av Bayern) brev om rätten att bedriva handel i Enköping (PRFSS I:99).

1455 och 1456 omnämns Peder Larsson som byfogde i Enköping (EkSp 5/5, UUBp 24/5).

1459 förnyar kung Kristian Enköpings stads privilegier (PRFSS I:149).

1470 uppges att bönder från Norrland, Uppland, Södermanland och Närke är samlade i Enköping och riksrådet Erik Karlsson (Vasa) skriver till Stockholm att man önskar en enda herre över Nordens tre riken (OPkrön s 347 f).

1470 (omkr) upptas Erik Karlsson, Jöns Mattsson och Erik Snickare, samtliga borgmästare i Enköping, i en längd över Svinnegarns kyrka avlidna välgörare (SviKyA PII:1 f 6v, f 7).

1477 håller rikets råd möte i Enköping (BSH 4:31).

1481 och 1492 utfärdar Sten Sture brev i Enköping (RAp 11/4, RApp 1/2).

1481 har Ivar Axelsson (Tott) staden Enköping och Åsunda hd i förläning (C 10 f 6).

1485 omnämns en herredag i Enköping som hålllits ett år tidigare (RAp 13/9).

1486 ger Ivar Axelsson (Tott) sin tjänare Slake Hansson (Stiernsköld) staden Enköping och Vårfrukyrka sn i förläning (BhSp 20/11).

1487 och 1488 håller rikets råd möte i Enköping (FMU 4151, ST 3 s 653).

1492 håller rikets råd möte i Enköping (DN 18:122).

1492 håller Gregers Matsson (Lillie) lagmansting i Enköping med allmogen i Åsunda hd (ULdb s 37).

1493 håller rikets råd möte i Enköping (RAp 3/12, RAp 7/12).

1494 håller Erik Trolle lagmansting i Enköping med allmogen i Åsunda hd (ULdb s 91).

1495 talar Sten Sture på tjugondedagsmarknaden i Enköping (HSH 18 s 33).

1499 förnyar kung Hans Enköpings stads privilegier (PRFSS I:219).

1501 utfärdar kung Hans ett brev i Enköping (RAp 24/3).

1502 meddelar Sten Sture att han skall tala till allmogen på tjugondedagsmarknaden i Enköping (G:la papper s 152).

1504 kallar rikets råd menigheten till möte som skall hållas den 15 december i Enköping (Schück s 374).

1508 omnämns ett riksrådsmöte som ägt rum år 1507 (BSH 5:182, 183).

1511 skriver Enköpings borgmästare och råd till riksföreståndaren Svante Nilsson (Natt och Dag) och tackar för dennes goda vilja gentemot deras fattiga stad; de ber honom låta brevvisarna veta hur många svenner de skall sända men påminner om stadens fattigdom (SApp 20/4).

1512 skriver Sten Sture (d y) till de i Enköping församlade biskoparna (G:la papper s 75).

1515 förnyar Sten Sture (d y) Enköpings stads privilegier (PRFSS I:248).

1520 kallar borgmästare och råd i Stockholm ombud för ett antal svenska städer att samlas vid tjugondedagsmarknaden i Enköping (StTb s 316 f).

1520 håller rikets råd möte i Enköping (UO 1520 s 187).

1521 utfärdar kung Kristians fogde en proklamation till menigheten vid tjugondedagsmarknaden i Enköping (StTb s 318 f).

1525 förnyar Gustav I Enköpings stads privilegier (GR 2 s 2 f).

1525–57 utfärdar Gustav I brev i Enköping (GR 2 s 2, GR 27 s 15).

1526 upptas en gärd till kronan, varvid Enköping har att erlägga 4 läster järn (GR 3 s 232).

1526 kallar Gustav I frälset i Uppsala, Västerås och Strängnäs stift att infinna sig till vapensyn i Enköping tjugondedag jul (GR 3 s 318 f).

1527 meddelar Gustav I fogden Nils Varg att han får bevilja Enköpings borgare den nedsättning av skatten som han finner lämplig (GR 4 s 154).

1530 befinner sig två representanter för rikets råd på tjugondedagsmarknaden i Enköping för att förhandla med representanter för köpstäderna om klockskatten (PRFSS II:70).

1530 uppgår staden Enköpings årliga ränta till 66½:0:4 pn (HH 11 s 10).

1535–49 skriver Gustav I till den vid Enköpings tjugondedagsmarknad församlade menigheten (GR 10 s 13, GR 14 s 2, GR 17 s 21, GR 20 s 13).

1536 får Nils Varg Enköpings stad i förläning (GR 11 s 143).

1548 meddelar Gustav I att distingsmarknaden i Uppsala pga pesten skall flyttas till Enköping (GR 19 s 341).

1549 får Påvel Schutz Enköpings stad i förläning (GR 20 s 291).

1551 skriver Gustav I till borgarna i Enköping angående det klagomål de framfört i fråga om fogden Håkan Värmes förbud att bygga ute på isen (GR 22 s 40).

1553 befaller Gustav I fogden Jon Västgöte att inte belasta Enköpings borgare med mer skatt än de förmår (GR 24 s 523).

1557 meddelar Gustav I borgmästare och råd i Enköping att han kommer att sända sin kammarskrivare till staden för att anteckna alla till kronan hörande tomter, gårdar, kålgårdar och bodar samt alla ängar, vretar och lyckor utanför staden. Kungen ber därför borgmästare och råd att vara sändebudet behjälpliga med bl a ränte- och lägesuppgifter. (GR 27 s 16 f.)

1558 meddelar hertig Erik som ställföreträdande för kung Gustav I att Enköpings stads årliga skatt till Uppsala skall uppgå till 10 000 tegel (GR 28 s 553).

1559 skall Enköpings stad till prinsessan Katarinas bröllop bidra med 15 tunnor skrätt vetemjöl i kostgärd och kyrkoherden herr Erik i Vårfrukyrkan skall bidra med 3 tunnor öl och 3 tunnor skrätt bröd (GR 29 s 145).

Runstenar

U 758 S:t Ilians kyrka (nu i Afzeliusparken), 759–760 S:t Ilians kyrka (nu i Skolparken), 761 Enköping (försvunnet fragment). Nyfynd: U Fv1977; 162B S:t Ilians kyrka (två fragment av röd sandsten funna 1942, men uppmärksammade först 1976 i Upplandsmuseets samlingar, se Runfynd 76 s 162 f). U 760, vilken användes som gravhäll i S:t Ilians golv, passar ihop med fragmentet U 796 i Sparrsätra kyrka (se Stille s 45 ff).

Stadsområde och omland

Det medeltida Enköping etablerades på sluttningen mellan Enköpingsåsen och den dåvarande Mälarstranden, vid en knutpunkt mellan land- och vattenvägar. Stadens kyrkliga centrum med Vårfrukyrkan, S:t Ilian och S:t Olof låg topografiskt dominerande i den norra delen av staden. I andra änden, och utanför den egentliga stadskärnan, etablerades ett Franciskankonvent (Klostret) omkr 1250 på Tryggön. Landhöjningen, strandlinjeförskjutningen och den ursprungliga topografin har varit avgörande för stadens utveckling och karaktär genom den medeltida perioden. Uppgrundningen av stadsviken medförde en successiv försämring av kommunikationerna. Arkeologiska undersökningar visar att bebyggelsen har flyttat efter strandlinjen och att de äldsta lämningarna återfinns i stadens mer höglänta delar. Redan under 1500-talet hade uppgrundningen medfört att hamnen flyttats utanför det egentliga stadsområdet.

De äldsta arkeologiska spåren inom stadsområdet utgörs av runstenar från andra hälften av 1000-talet, en vikingatida grav samt ett fåtal boplatslämningar av förhistorisk karaktär i kvarteret Läkaren. Den äldre stadsbebyggelsen skall troligen sökas i området strax söder om de tre kyrkorna, men här finns endast ett fåtal arkeologiska iakttagelser. Arkeologiska undersökningar från slutet av 1800-talet fram till 1960-talet inriktades framför allt mot kyrkorna och konventet. I och med omfattande förändringar av stadskärnan under 1960-talet ökade de arkeologiska insatserna, men mer ytomfattande undersökningar saknades länge (MS 12). Kunskapsläget har förbättrats under 2010-talet genom flera större centralt belägna undersökningar som berört flera av stadens medeltida bostads- och hantverksmiljöer. Hela och delar av stadstomter från tidig medeltid har undersökts i kvarteret Fältskären samt i kvarteren norr om Stora torget. Bebyggelseetableringen i kvarteret Fältskären har daterats till 1050–1100 (LagerstedtA). Vid en antikvarisk kontroll kunde 1100-talets strandlinje rekonstrueras ungefär utmed dagens Torggata (Carlsson). Vid undersökningar 1975–76 och 2017–18 i kvarteret Traktören på Stora torgets södra sida har strandnära bebyggelse från senare delen av 1100- och 1200-talen påträffats (Bäck m fl). Hög- och senmedeltida stadsbebyggelse har förutom i kvarteret Traktören bl a undersökts i kvarteren Apotekaren, Borgmästaren och Kopparslagaren på båda sidor om torget. I stadens låglänta delar och området närmast Enköpingsån visar arkeologiska resultat från bl a kvarteret Snickaren att bebyggelsen etablerades vid den dåvarande strandängen först efter år 1500.[10]

Staden har varit uppdelad i fjärdingar, vilket framkommer av namnet på

[10] Ovanstående text om staden och arkeologin är utarbetad av Anna Ölund, Upplandsmuseet, och Joakim Kjellberg, Uppsala universitet.

stadsdelen Skarnfjärdingen. Denna finns omnämnd på ett flertal ställen i tänkeböckerna med början 1541 (ETb s 7, se även nedan). Från och med 1543 omtalas istället en indelning av staden i rotar, vilka är uppkallade efter de dåvarande fyra borgmästarna: Mats Hansson, Jöns Olofsson, Anders Larsson och Bengt Guldsmed (ETb s 29). Andra namn på rotarna återfinns först 1566/1567, då landskapshandlingarna nämner Backroten, Sandroten, Bäckroten och Källroten (UH 1566:14 f 112 f, UH 1567:4 f 123 ff). Invånare i staden namnges dock några årtionden tidigare med tilläggen 'på backen' (ETb s 49), 'på Sanden' (ETb s 9), 'vid bäcken' (ETb s 12) och 'vid källan' (ETb s 11).

Den första stora *stadsbrand* som nämns i de skriftliga källorna bröt ut 1572. Tänkeböckerna nämner då att det från S:t Olofs kyrka och ned över hela staden 'inte lämnades en husknut kvar' (ETb s 156). Ytterligare svåra bränder drabbade staden åren 1609 och 1799. Efter den sistnämnda branden fick stadsplanen sin nuvarande gestaltning med ett rätlinjigt gatunät (MS 12 s 9 f). En regleringsplan upprättades efter branden 1799 (LMA Enköpings stad 03-ens-13, 1800), där en renritad version från 1805 även markerar det område i staden som brann (LMA Enköpings stad 03-ens-14, karta nr 2).

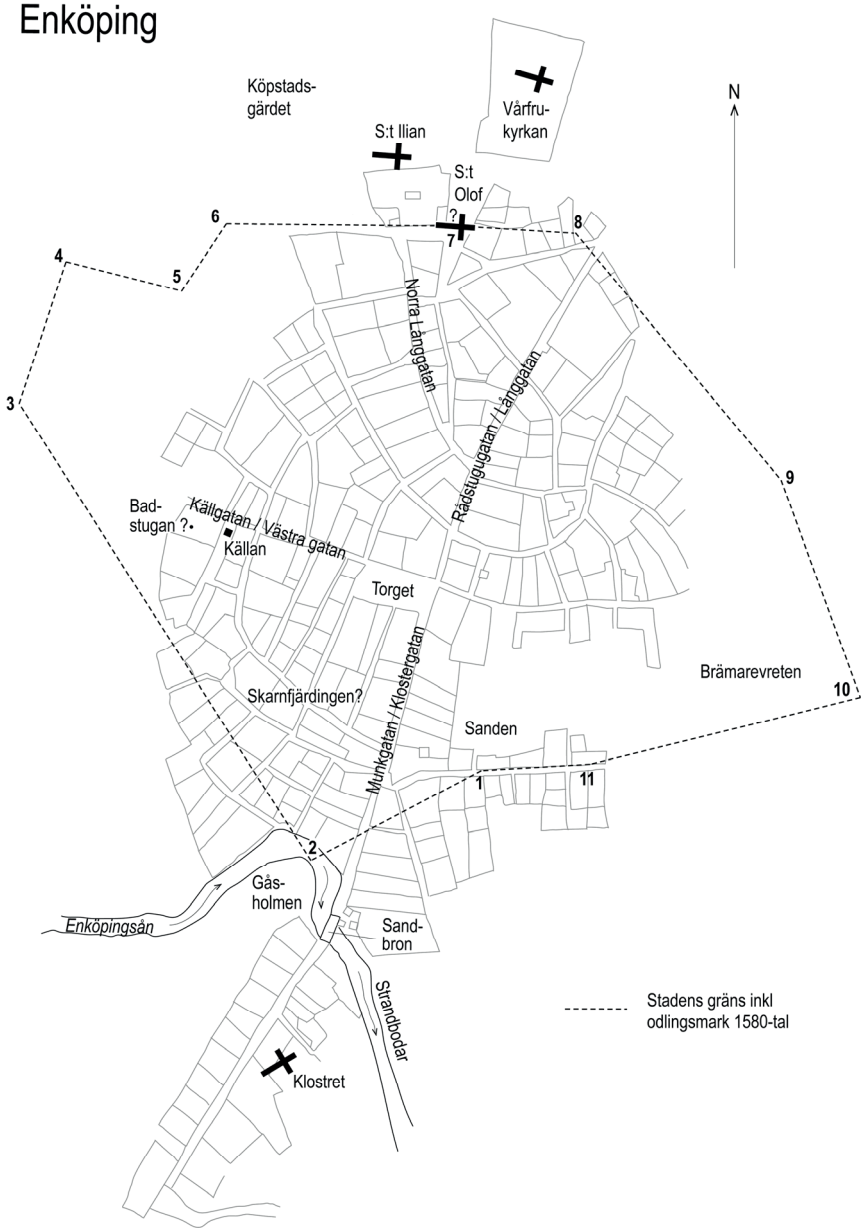
Trots att stadens ägoområde begränsades av den nedan nämnda gränsdragningen hade stadsborna tillgång till jordbruksmark i närområdet. En stadsjord om 1:7 redovisas i UH under Vårfrukyrka socken. Den omnämns från 1553 som 'Söderbo ägor' och syftar på den försvunna byn Söderby (LSA Enköpings stad B16-1:2, 1695, se vidare *Söderby, Vårfrukyrka sn). År 1561 omnämns stadens åkrar som Köpstadsgärdet (ETb s 132, se kartan över Enköping s 260). I arv och eget-längderna upptas 1553–59 under Enköpings stad två vretar, vilka tillsammans räntar 2 fat järn, och fyra kålgårdar som sammanlagt räntar 0:6½ pn (UH 1553:21, 1558:38, AoE 29 A). Ytterligare några jordar, kålgårdar och (ler)täkter samt en kvarn i staden eller dess närhet omnämns vid 1500-talets mitt:

1529–30 har Enköpings kloster tre 'täkter', varav en benämns 'Galgbergstäkten', samt Fanna kvarn, vilken Mickel Nilssons hustru skänkt till klostret (SHH 3).

1543 står Erik i Skarnfjärdingen inför rätta för att ha gjort åverkan på Per Skomakares kålgård (ETb s 26).

1547 befaller Gustav I fogden på Väsby gård i Västmanland att frakta hö från Hultängen och Stallhagen vid Enköping till Väsby (GR 18 s 833).

Enköping

Köpstads-
gärdet
S:t Ilian
Vårfru-
kyrkan
S:t
Olof
N
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
Norra Långgatan
Rådstugugatan / Långgatan
Bad-
stugan ?
Källgatan / Västra gatan
Källan
Torget
Skarnfjärdingen?
Munkgatan / Klostergatan
Sanden
Brämarevreten
Gås-
holmen
Enköpingsån
Sand-
bron
Strandbodar
Klostret
Stadens gräns inkl
odlingsmark 1580-tal

Motstående sida: Karta över Enköpings stad med äldre gatunamn och byggnader markerade. Den äldsta kartan över Enköping är upprättad 1695 och visar stadens omkringliggande ägor (LSA Enköpings stad B16-1:2). En intressant gränsmarkering finns utritad som enligt karttexten visar stadens ägoområde 1615 men som går tillbaka på en äldre gränssyn sannolikt gjord redan på 1580-talet (ESH s 125 ff). Denna gräns visar alltså stadens hela utbredning av både bebyggelse och jordbruksmark innan de omfattande donationerna av jordbruksmark till staden i början av 1600-talet gjordes (ESH s 126).

Gränsmarkeringens råmärken (tryckt i ESH bilaga 1 s 512, efter 1615 års gränssyn) beskrivs enligt följande:

1. Under Anders Olssons bod på Sanden.
2. Anders Månssons på Munkgatan, i ån vid hans pörtevägg.
3. Storängen i ett litet ängstycke som kyrkoherden brukar, därefter norrut till.
4. Röret under Zackarias lada.
5. Ett knärör (dvs i skarp vinkel) som ligger där vägen mot Enögla går.
6. Gamle Mårten Olssons lada, därifrån rakt österut.
7. Upp till S:t Olofs kyrka vid Peder Björnssons gårdshörn.
8. Nils Skinnares fähusvägg.
9. Väderkvarnslöten.
10. Olof Lumps täppa som man kallar Brämarevreten.
11. Frustugugården, tvärt över vid en täppa som Gabriel Gunnarsson nu har.

Underlag: kartor över Enköpings stad i LSA: B16-1:1 (odat), B16-1:2 (1695), B16-1:4 (1736), kartor över Enköpings stad i LMA: 03-ens-13 (1800), 03-ens-14 (1805).

En karta från 1736 över stadens jordar redovisar den nord-sydliga genomfarten och några få byggnader (LSA Enköpings stad B16-1:4). Först från slutet av 1700-talet finns regelrätta stadsplaner över Enköping, dock inte i original. En kopia utförd omkring år 1800 på Fredrik Adolf Wiblingens kartkopie- och ritningskontor förvaras i Krigsarkivet (Wi-192) och tycks återgå på en odaterad karta i Daniel Tilas samling *Svecia iconographica*. (MS 12 s 10, ESH s 107 ff.)

1548 omnämns 0:5 som kallas 'Landslöten' och ligger under Enköpings stads prästbord (se Vårfrukyrkan) (GR 19 s 264).

1559 står Anders Skomakare m fl åtalade inför rådstugurätten för att olovandes ha släppt ut sina svin i Gröngarnshagen (ETb s 97, se även DMS 1:9 s 26 f).

Den s k Brämarevreten i stadens östra del omnämns första gången år 1444:

1444 avstår Johan Ingasson m fl sin del av Brämarevreten till Enköpings kloster (se Franciskankonventet) (RAp 5/4).

1529–30 har Enköpings kloster Brämarevreten som anges ligga "strax" vid Enköping (SHH 3).

1545 se Margits gård.

Hans Brämare i Enköping finns omnämnd 1370, då han överlåter jord till S:ta Klara kloster (se Ullunda, Vårfrukyrka sn). Möjligen är vreten uppkal-

lad efter honom eller Henike Bremare som finns omnämnd redan 1329 (DS 2726). Ett av råmärkena från 1615 års landssyn är placerat i sydost 'vid Olof Lumps täppa som man kallar Brämarevreten' (LSA Enköpings stad B16-1:2). Tänkeböckerna anger också att vreten var belägen i stadens östra del (ETb s 33, se Margits gård).

Fastigheter i staden

Genomgången är uppdelad på nio större områden utifrån lägesuppgifter i källmaterialet. Fastigheter som är utspridda på andra platser i staden redovisas tillsammans med olokaliserade fastigheter under rubriken "Övriga fastigheter". Överlåtelser som upptas i tänkeböckerna, men helt saknar uppgifter om tomtens läge, storlek eller andra karakteristika har inte tagits med i redovisningen.

Fastigheter på Munkgatan/Klostergatan

Munkgatan är det äldsta kända gatunamnet i Enköping och nämns redan 1489 (se nedan) och bör avse den del av huvudgatan som gick från torget till Klosterbron. Klostergatan avser sannolikt samma gata. Tänkeböckerna nämner 1569 en gård på Munkgatan 'på högra handen när man går ned till bron' och 1582 en gård på samma gata som är 'den andra gården från torget på vänster hand när man går ned till bron' (ETb s 145, s 206).

Anders Murarmästares gård

1489 upplåter kyrkvärdarna i Vårfrukyrka sn Peder Olofsson i Tärby och Jöns i Gånsta till Anders Murarmästare en gård på Munkgatan, värderad till 40:0 pn, som lön för hans murningsarbeten på Vårfrukyrkan; gården är belägen bredvid Peder Bältares gård och tomten är '3 alnar mindre än 60' lång, 15 alnar 'upp i gården' och 31 alnar vid gatan (RAp efter 24/6 se SDHK nr 32246). Murarmästargården nämns ett flertal gånger i tänkeböckerna, men det är oklart om det rör sig om samma gård, då lägesbeskrivning för denna saknas (se t ex ETb s 1, 31, 89).

Bengt Guldsmeds gård

1540 utlovar Bengt Guldsmed en halv gård på Munkgatan och en penningsumma i mödernesarv till sin son Sigfrid (ETb s 5).

Erik Erikssons gård

1560 får Erik Eriksson på Munkgatan och hans bror Olof i Valla, Vårfrukyrka sn, behålla gården på Munkgatan vid en förlikning med styvmodern hustru Karin om arvet efter fadern Erik Jönsson (ETb s 106 f).

Måns Staffanssons strandbod

1560 se Strandbodar.

Peder Bältares gård

1489 se Anders Murarmästares gård.

Nils Vargs tomt

1546 skänker Gustav I till Guttorm Nilsson en del av en tomt i Enköping som kronan äger, vilken tidigare tillhört Nils Varg, med tillhörande byggnader; tomten är belägen på Klostergatan (GR 18 s 151).

Fastigheter vid torget/vid rådstugan

På Wiblingens karta finns två torg markerade: Stora torget (det nuvarande Stora torgets föregångare) och Kalktorget, men benämningen ”torget” vid tänkeböckernas lägesbeskrivningar tyder på att staden under större delen av 1500-talet endast hade ett torg. Öster om torget passerade den långa huvudgatan (nuv Kungsgatans föregångare) som sträckte sig från norra delen av staden ned till Klosterbron. Uppgifter om rådstugans läge saknas i tänkeböckerna och läget tycks också ha skiftat. Den tidigare nämnda kartan från 1736 (LSA Enköpings stad B16-1:4) placerar rådstugan vid Kalktorget, medan den på t ex Wiblingens karta anses ligga vid Stora torget. Lägesuppgifterna i tänkeböckerna gällande t ex Munkgatan (se ovan) och gatusträckningen ned mot Enköpingsån på Wiblingens karta tyder på att det torg som nämns i tänkeböckerna är identiskt med Stora torget. Detta bör i så fall ha varit platsen för rådstugan under större delen av 1500-talet. (ESH s 111 ff, se även MS 12 s 14.)

Anders Nilssons gård

1557 säljer Anders Nilsson och hans hustru Anna till Olof Hälsing en gård som är belägen söder om rådstugan (ETb s 88).

Folmars bod

1482 har ?Stockholmsborgaren Folmar en gatubod i Enköping som är belägen öster om torget rakt österut från fångkistan (StJb s 92).

Franciskanernas bodar

1529–30 har Enköpings kloster fyra gatubodar med en loftstuga vid torget (SHH 3).

Herr Henriks gård

1541 uppbjuder herr Henrik vid rådstugurätten sin gård som är belägen vid torget (ETb s 13).

Jöran Guldsmeds gård

1557 vittnar ett antal 'gode' män inför rådstugurätten att de taxerat Jöran Guldsmeds gård som är belägen vid torget (ETb s 84).

1558 säljer Jöran Guldsmed till Mats Eriksson en gård som är belägen vid Bengt Guldsmeds gård (ETb s 92).

Karins bodar

1540 säljer Karin, Hans Larssons hustru, två bodar vid torget till borgmästaren Jöns Olofsson (ETb s 2).

Melker Guldsmeds gård

1542 säljer Melker Guldsmed till Erik Skinnares hustru Anna en gård som är belägen vid rådstugan (ETb s 20).

Måns Staffanssons gård

1560 ingår Måns Staffansson och hans avlidna hustru Elins systerson Eskil Nilsson en förlikning om arvet efter Elin. Eskil Nilsson, som företräder sin mor hustru Brita i Lojo sn (Finland) och sin kusin ('moderbroders son') Mats Persson i Karislojo sn (Finland), tilldelas bl a en gård som ligger vid torgets norra del, halva delen av ett pörte vid bäcken i Skarnfjärdingen och en strandbod öster om dynghögen på Munkgatans nedre del. (ETb s 103 f.)

Rådstugan

1542 upptas borgmästarens och rådmännens utgifter för byggnadsarbeten på rådstugan; här omnämns arbeten på tornet och förstugan och utgifter för fönsterbågar, timmer, näver och spik (ETb s 124).

Fastigheter på Rådstugugatan

Gatunamnet avser i vissa fall den del av huvudgatan som sträckte sig norrut från torget, men uppgifter från 1574 och 1576 i tänkeböckerna visar att även gatans södra del kunde benämnas Rådstugugatan (se även Munkgatan ovan). Dessutom användes namnet Långgatan om samma gata. (ETb s 169, s 176.) Långgatan finns omnämnd 1555, då 'Erik Jönsson på Långgatan' uppräknas bland stadens ämbetsmän (ETb s 76).

'Gamle' Filips gård

1560 ärver Mats Simonsson, bösskytt på Stockholms slott, och hans farfars brorsdotter Brita Klemetsdotter varsin halva i 'Gamle' Filips gård; senare samma år löser Mats Simonsson ut sin släkting från hennes del. Gården är den fjärde på Rådstugugatan i det ena hörnet på den gränden som löper ned till 'sjön' utmed Storegården. Längden på

gården är 180 alnar, bredden ovantill 24 alnar och bredden nedantill 38 alnar. (ETb s 113, s 120 f.)

Jöns Ödgerssons gård

1540 och 1559 se Nils Vargs gård.

Nils Vargs gård

1540 skänker Gustav I till Enköpingsborgaren Jon Skrivare en av kronans gårdar i Enköping, vilken tidigare tillhört Nils Varg; gården är belägen mellan Jöns Ödgerssons och Sigge Mats gårdar på Rådstugugatan på vänster hand när man går uppåt gatan från rådstugan (GR 13 s 105).

1559 köper Anna, Olof Jakobssons hustru, av Olof Eriksson Fatmakare den gård som Olof Eriksson köpt av Jon Skrivare, vilken i sin tur fått den av Gustav I. Gården beskrivs här som den fjärde gården från rådstugan räknat mellan Sigge Mats och Jöns Ödgerssons gårdar på vänster hand när man går till Sandbron. På längden mäter gården 77 alnar, på bredden vid nedre porten 26 och ¼ alnar och på bredden vid övre porten 15 och 2½ fjärdedels alnar. (ETb s 116 f.) Källuppgifterna 1540 och 1559 motsäger varandra angående gårdens läge.

Sigge Mats gård

1540 och 1559 se Nils Vargs gård.

Storegården

1560 se 'Gamle' Filips gård.

Fastigheter på Källgatan/vid källan

På regleringsplanen från 1805 är stadskällan inlagd i hörnet av nuvarande Källgatan/Västra Ringgatan (LMA Enköpings stad 03-ens-14, karta nr 2). Lägesangivelsen 'gatan väster om torget när man går till källan' visar att Källgatan sträckt sig i västlig riktning från torget till källan (se 'Gamle' Peder Skräddares gård nedan). År 1581 anges dessutom i tänkeböckerna att en guldsmedsbod ligger på torget 'främst i hörnet på Källgatan' (ETb s 196). Gatan tycks också ha kallats Västra gatan (se Garvare Klemets gård nedan).

Anders Skräddares gård

1541 se Magdalenas gård.

1559 se Jakob Mosessons gård.

Annas (Klas 'vid källans' änka) gård

1560 säljer hustru Anna, änka efter Klas 'vid källan', en gård till 'lille' Bertil Andersson; tomten hör dock till kronan och vidare skall Anna behålla den ena stugan, ett loft och ett litet stycke av ett kålland ytterligare ett år. Gården är belägen vid källan på vänster hand söder om den gård som Peder Skomakare nu äger, men som tidigare ägdes av Gert Guldsmed. (ETb s 112 f, s 122 f.)

Badstugan

1406 skänker Sten Bengtsson (Bielke) till Enköpings skola den badstuga han äger i staden (se Skolan) (SD 720).

1461 meddelar kung Kristian, efter klagomål från skolmästaren, att det förutom skolans badstuga inte skall få finnas några ytterligare avgiftsbelagda badstugor i Enköping (RAp 26/6).

1559 omnämns den 'gamla stadsbadstugutomten' och anges vara belägen väster om källan (se Jakob Mosessons gård) (ETb s 115).

"Baywr" Markus gård

1548 se Per Jonsson i Käpplinges gård

Daniel Guldsmeds gård

1560 se 'Gamle' Peder Skräddares gård.

'Gamle' Gregers gård

1560 se 'Gamle' Peder Skräddares gård.

'Gamle' Peder Skräddares gård

1560 säljer 'gamle' Peder Skräddare till Mickel Ödmundsson en gård som är belägen på gatan väster om torget när man går till källan mellan 'Gamle' Gregers och Daniel Guldsmeds (?identisk med Garvare Klemets gård, se nedan) respektive gårdar (ETb s 121 f).

Garvare Klemets gård

1560 säljer "Este" Sigfrid den gård han haft i pant av Garvare Klemet för ett lån. Klemet, som var en 'utfattig man', hade dock inte råd att lösa panten och Sigfrid såg ingen annan utväg än att sälja gården till Daniel Guldsmed. Gården är belägen mellan Mickel Ödmundssons gård och Jöns Bruns ladugård tvärs över Jakob Skomakares gård på Västra gatan näst vid torget. Vidare mäter gården 62 alnar på längden, 39 alnar på bredden på västra sidan och 18 alnar på bredden vid porten på östra sidan. (ETb s 118 f.)

Gert Guldsmeds gård/Peder Skomakares gård

1540 uppbjuder Gert Guldsmed vid rådstugurätten sin gård som är belägen vid källan (ETb s 5).

1558 taxeras Peder Skomakares gård som är belägen vid källan; gården ägdes tidigare av Gert Guldsmed (ETb s 91, s 122).

Henrik Smeds gård

1546 se Peder Svarts gård.

Jakob Mosessons gård

1559 säljer Jakob Mosesson till Per Stensson en gård helt nära källan mellan Anders Skräddares och Simon Mosessons respektive gårdar och mellan källan och Klas gård. Samma försäljning omnämns på ett annat ställe i tänkeböckerna och gården beskrivs då som liggande vid stadskällan och mot öster tvärs över den gamla stadsbadstugutomten. (ETb s 97, s 115.)

Jakob Skomakares gård

1560 se Garvare Klemets gård.

Jöns Bruns ladugård

1560 se Garvare Klemets gård.

Klas Sadelmakares gård

1556 uppbjuder vid rådstugurätten Klas Sadelmakare vid källan sin gård (ETb s 80).

1559 se Jakob Mosessons gård.

Magdalenas gård

1541 får Peder Nilsson i Enögla, Vårfrukyrka sn, fasta på en gård i hörnet vid Anders Skräddares gård som han köpt av Erlands hustru Magdalena (ETb s 9, se även Jakob Mosessons gård ovan).

Mickel Ödmundssons gård

1560 se Garvare Klemets gård.

Peder Svarts gård

1541 säljer Peder Svart till Anders Skräddare sin gård och tomt som ligger i gathörnet ovanför källan (ETb s 11).

1546 ber Peder Svart att Bengt 'vid källan' på hans vägnar skall ge Anders Skräddare fasta på gården som ligger mellan Gert Guldsmeds och Henrik Smeds respektive gårdar (ETb s 39).

Per Jonssons i Käpplinge gård

1548 säljer Per Jonsson i Käpplinge, Romfartuna sn, Västmanland, och hans hustru till hustru Elisabet en gård som är belägen på Källgatan mellan ”Baywr” Markus och Ture Erikssons respektive gårdar; Per Jonssons son är Erik ”Baywrs” ’måg’ (ETb s 55).

Simon Mosessons gård

1559 se Jakob Mosessons gård.

Ture Erikssons gård

1548 se Per Jonssons i Käpplinge gård.

Fastigheter vid ”bäcken”/Skarnfjärdingen

Den enda upplysningen som tänkeböckerna ger om Skarnfjärdingens läge är att området låg nära ”bäcken”. Möjligen motsvarades Skarnfjärdingen av stadens sydvästra fjärdedel som senare kom att benämnas Bäckroten. (ESH s 121 f, s 278 f.)

Annas gård

1551 säljer hustru Anna en gård vid bäcken till Jon Skomakare (ETb s 63).

Daniel Guldsmeds gård

1560 säljer Daniel Guldsmed, med sin hustrus samtycke, till Lars Sigfridsson en gård belägen i Skarnfjärdingen nedanför Olof Skomakares gård och tvärs över Peder Olofssons gård vid bäcken (ETb s 116).

Håkan Värmes gård

1551 säljer Håkan Värme till Peder Olofsson en gård vid bäcken näst söder om Jakob Knutssons gård (ETb s 62).

Jakob Knutssons gård

1551 se Håkan Värmes gård.

Måns Staffanssons pörte

1560 tilldelas Eskil Nilsson halva delen av ett pörte vid bäcken i Skarnfjärdingen (se Måns Staffanssons gård vid torget) (ETb s 103 f).

Olof Skomakares gård

1560 se Daniel Guldsmeds gård.

Peder Olofssons gård

1560 se Daniel Guldsmeds gård.

Fastigheter på ”Sanden”

Ett av råmärkena från 1615 års landssyn är placerat vid en bod på Sanden (LSA Enköpings stad B16-1:2) i stadens södra del. Området ”Sanden” motsvaras sannolikt av Sandroten, vilken omfattade stadens sydöstra fjärdedel (ESH s 122, s 279).

Jakob Mosessons tomt

1554 säljer Jakob Mosesson med sin hustrus samtycke till hustru Anna, änka efter Erik Snickare, en tomt som är belägen på västra Sanden upptill mot Kors Jöns gård (ETb s 71 f).

Jöns Olssons Nils gård

1554 se Nils Erikssons i Forsby gård.

Kors Jöns gård

1545 se Olof Halvarssons gård.

1554 se Jakob Mosessons tomt.

Nils Erikssons i Forsby gård

1554 säljer Nils Eriksson i Forsby, Simtuna sn, till Jöns Vårdkarl en gård bredvid Sanden vid Jöns Olssons Nils gård; tomten ingår dock inte i köpet (ETb s 72).

Olof Halvarssons gård

1545 säljer Olof Halvarsson till Olof Hjulmakare en gård som är belägen söder om Kors Jöns gård (ETb s 33).

Fastigheter vid Tröbogatan

Gatan är sannolikt uppkallad efter den kunglige fogden Lars Tröbo (ETb s 21), som också ägde en gård där (se nedan). Tröbogatan omnämns endast år 1544 i tänkeböckerna och dess läge i staden anges inte.

Junte Nagels gård

1544 se Mats Hanssons (hustrus) gård.

Lars Tröbos gård

1544 se Mats Hanssons (hustrus) gård.

Magdalenas gård

1544 avstår hustrurna Anne, Kristin och Karin till systern Magdalena sina delar i fädernesgården och tomten som är belägen på andra sidan gatan och löper ned till Tröbogatan ifrån den lilla gård som fadern

tidigare ägde, men som nu Mats Skomakare äger; hustru Magdalena skall behålla gård och tomt för det 'omak' hon har av fadern (ETb s 32).

Mats Hanssons (hustrus) gård

1544 säljer borgmästaren Mats Hansson till Erik Skomakare sin hustrus gård och tomt som ligger på Tröbogatans nedre del nedanför Lars Tröbos och Junte Nagels respektive gårdar (ETb s 32).

Mats Skomakares gård

1544 se Magdalenas gård.

Fastigheter på Gåsholmen

På kartan från 1695 över Enköpings omkringliggande ägor kallas den nordligaste delen av Klosterön för Gåsholmsängen (LSA Enköpings stad B16-1:2). Möjligen bildade denna del en mindre, lågländ ö mellan Klosterön och fastlandet (ESH s 122).

Henrik Nilssons gård

1551 ärver Henrik Nilsson en gård på holmen, vilken han avstår från till förmån för Erik Tomasson och hans hustru Karin Nilsdotter (ETb s 65).

Jöns Smeds gård

1546 säljer Jöns Smeds arvingar till Simon Nilsson en gård på Gåsholmen; tomten tillhör staden (ETb s 41).

Strandbodar

På kartan från 1736 över Enköpings stads jordar finns strandbodar utsatta strax söder om Sandbron vid Enköpingsåns östra strand (LSA Enköpings stad B16-1:4, se även karta över Enköping s 260). År 1560 omnämns en strandbod på Munkgatans nedre del, se nedan.

Jakob Mosessons strandbod

1547 ingår Jakob Mosesson en förlikning med borgmästare om råd om en strandbod; Jakob får boden som ligger baktill, 'så länge som boden orkar stå', och för de två fönstren skall han betala ränta till Jöns Mårtenssons hustru Gertrud. Efter hustru Gertruds död skall räntan tillfalla staden. (ETb s 44.)

Lars i Uppsalas sjöbod

1330 ger dekanen och predikarbrodern Lars i Uppsala en sjöbod i Enköping till dominikanerna i Sigtuna (DS 2776).

Mikael Danskes strandbodar

1327 skänker Mikael Dansk och hans hustru fyra strandbodar till S:ta Klara kloster (se Mikael Danskes gård) (DS 2617).

Måns Staffanssons strandbod

1560 tilldelas Eskil Nilsson en strandbod öster om dynghögen på Munkgatans nedre del (se Måns Staffanssons gård vid torget) (ETb s 103 f).

Ragvald Perssons strandbodar

1546 får Ragvald Persson och hans hustru behålla ett ospecificerat antal strandbodar vid fördelningen av ett arv (se Ragvald Perssons gård och bodar) (ETb s 43).

Övriga fastigheter

Anders Larssons gård

1544 se Frans Skrivares gård.

Anders Skräddares stuga

1550 se Gert Guldsmeds tomt.

”Baywr” Anders tomt

1546 säljer ”Baywr” Anders arvingar till Jakob Matssons arvingar en tomt som ligger norr om Per Jonssons tomt närmast S:t Olofs kyrkogård (ETb s 41). Tomten var sannolikt belägen i norra delen av staden, om S:t Olofs läge, se S:t Olofs kyrka nedan.

Bengt Guldsmeds gårdar

1545 se Margits gård.

1551 se Jakob Mosessons kålgårdstomt.

1554 bevisar Bengt Guldsmed för rådstugurätten hur han kommit över tre gårdar: först Bredgården som han köpt av Per Stockes hustru Britta och sedan sålt till Guttorm Nilsson; därefter Bergsgården som han köpt av Enköpings stad som obebyggd tomt och låtit bygga hus på. Den tredje gården, vilken han nu bor i, köpte hans hustru innan hon gifte sig med Nils Varg. (ETb s 74.) Enligt en senare uppgift i tänkeböckerna är Bergsgården belägen på ’Norra Långgatan’ (ETb s 132, om möjligt läge för denna gata se ESH s 118 f).

1556 se Hans Skrivares tomt.

1558 se Jöran Guldsmeds gård.

Bengt Guldsmeds Mickels gård

1556 se Hans Skrivares tomt.

Bergsgården

1554 se Bengt Guldsmeds gårdar.

Bonde Måns gård

1546 se Mickel Skräddares gård.

Bredgården

1554 se Bengt Guldsmeds gårdar.

Döv-Svens gård

1547 säljer Döv-Sven till Hans Guldsmed en gård som är belägen öster om Mats Larssons gård och väster om Nils Anderssons hustru Gertruds gård (ETb s 48).

Erik Ingemundssons gård

1449 säljer Erik Ingemundsson sin gård i Enköping till Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö); S:t Ilians kyrka skall erhålla 0:2 pn i tomtöre varje år, vilket är hälften av tomtöret (RAp 5/5).

Erik Perssons bod

1555 arrenderar Stockholmsborgaren Erik Persson en bod i Enköping av staden (ETb s 75).

Fatmakargården

1499 får Knut Finne fasta på Fatmakargården som han köpt av Enköpings kloster; tomten är 23 alnar 'näst vid gatan,' 73½ alnar på längden och 21½ alnar 'ovantill' (RAp 30/11).

Frans Skrivares gård

1544 säljer Frans Skrivare en gård vid trädgården i hörnet vid Anders Larssons gård till Jon 'av Stora Boda' (ETb s 32).

Gamle Mats Skinnares gård

1550 ingår Jöns Murarmästares arvingar och Erik Matssons mor hustru Barbro en förlikning, vilken innebär att hustru Barbro får behålla den gård som Erik Matsson är bosatt i och som kallas 'gamle Mats Skinnares gård' (ETb s 58).

Gert Guldsmeds tomt

1550 ingår Gert Guldsmed och Jakob Mosesson en förlikning rörande ett arv; Jakob får avstå från en tomt som är belägen utmed Anders Skräddares stuga (ETb s 58).

Gertruds gård

1543 säljer Gertrud, Jöns Mårtenssons hustru, till Melker Guldsmed en gård belägen strax nedanför gillestugan mellan gatan och Per Mjölnares gård (ETb s 24).

Gertruds (Nils Anderssons hustru) gård

1547 se Döv-Svens gård.

Hans Skrivares tomt

1556 vittnar ett antal 'gode' män inför rådstugurätten att de mätt upp den gårdstomt som Jöran Hansson köpt av Hans Skrivare och som är belägen mellan Bengt Guldsmeds och Bengt Guldsmeds Mickels respektive gårdar; på södra änden är bredden 24 alnar, på norra änden är bredden 29 alnar och längden på båda sidor är 74 alnar utan dropprum (ETb s 83 f).

Henning Skräddares gård

1542 se Karins gård.

Herr Jöns gård

1546 säljer herr Jöns på Bondarnö och hans hustru till Per Skräddare en gård som är belägen mellan Håkan Rävs och Svarte Klemets respektive gårdar (ETb s 40).

Hospitalgården/Olof Ivarssons gård

1526 byter Olof Ivarsson (vingat svärd) till sig Hospitalgården i Enköping, vilken årligen räntar 3 pund korn, av S:t Görans hospital i Stockholm (RAp 23/4).

1547 se Lukusgården.

Håkan Rävs gård

1546 se Herr Jöns gård.

Ivar i Stabys gård

1541 säljer Ivar i Staby, Giresta sn, en gård belägen i hörnet vid Verkmästargården till Mats Skinnare (ETb s 6).

Jakob Mosessons kålgårdstomt

1551 säljer Jakob Mosesson en kålgårdstomt till Erik Hansson; tomten anges vara belägen norr om Bengt Guldsmeds gård och är 70½ alnar bred mellan Allmänningsgatan och 'Karsiusgatan' (*Karsiws gattwn*) resp 51 alnar bred, 84½ alnar lång åt öster vid trädgården nedanför gatan resp 66½ alnar lång åt väster utmed Ragvalds pörtesgård (ETb s 65).

'Karsiusgatan' kan möjligen syfta på Korsgatan (ESH s 117), men en sådan gata är i övrigt okänd. 'Korset' omnämns dock i tänkeböckerna både i fråga om lägesbeskrivningar (se Tomas i Almas gård nedan) och tillnamn (t ex hustru Greta vid korset) (ETb s 21). Allmänningsgatan syftar sannolikt på huvudgatan mellan Litslenavägen (stadens norra del) och Klosterbron (ESH s 117). Som framgått ovan kunde den gatan benämnas på olika sätt (se Fastigheter på Munkgatan och Rådstugugatan).

Jöns Vas gård/Hörngården

1544 se Lukusgården.

Karins gård

1542 säljer Karin, Simon Olssons hustru, till Jöns Brun en gård och en stallgård; huvudgården är belägen tvärs över gatan som löper upp mot berget vid Henning Skräddares gård och Lars Mårtenssons gård på andra sidan, och stallgården ligger 'näst upptill' Lars Svärdslipares gård (ETb s 23 f).

Kiöss gård

1554 se Mäster Påls gård.

Klockare Mats gård

1546 se Mickel Skräddares gård.

Klockarstugan

1554 hålls rådstuga i Klockarstugan (ETb s 73).

Lars Mårtenssons gård

1542 se Karins gård.

Lars Svärdslipares gård

1542 se Karins gård.

Lilla Hörngården

1542 ger fogden Frans Skrivare Jon Larsson fasta på den lilla Hörngården vid trädgården (ETb s 19).

Lukusgården

1544 säljer hustru Marit till Nils Östgöte Lukusgården som är belägen norr om Jöns Vas gård Hörngården (ETb s 28).

1547 säljer Nils Östgöte till Per Ivarsson en gård som är belägen söder om Olof Ivarssons gård, vilken kallas Hospitalgården, och norr om Jöns Vas gård (ETb s 47).

Lydike Hennekessons gård

1381 byter Jakob Hennekesson, på sin bror Lydike Hennekessons vägnar, bort en 'välbyggd' gård i Enköping till Kettilvast i Domta, Österunda sn (RAp 21/10).

Margits gård

1545 säljer 'Laggares' hustru Margit och hennes son Staffan till Per Bengtsson en gård som är belägen i stadens östra del mellan Bengt Guldsmeds gård och Brämarevreten (ETb s 33).

Marits gård

1560 säljer hustru Marit, Lars Jönsons änka, till Anders Taskmakare en gård som ligger tvärs över skolstugan; tomten ägs dock av kyrkan (ETb s 114).

Mats Jöranssons gård

1555 säljer Mats Jöransson i Näs sn en gård som är belägen vid Grönås till Erik Skomakare (ETb s 75).

Grönås syftar sannolikt på Enköpingsåsens sydligaste utlöpare mellan Vårfrukyrkan och torget (ESH s 221).

Mats Larssons gård

1547 se Döv-Svens gård.

Mats Sigges bodar

1553 ärver Simon Pålsson, Henrik Pålsson och Ragvald Matsson efter systersonen Erik Matsson och dennes far Mats Sigge bl a tre bodar varav två 'små' som är belägna 'nere vid brunnen' (ETb s 68).

Mickel Skomakares gård

1547 se Stockholms-Mårtens gård.

Mickel Skräddares gård

1546 säljer Mickel Skräddare till Mats Larsson en gård som är belägen mellan Klockare Mats och Bonde Måns respektive gårdar (ETb s 40).

Mikael Danskes gård

1327 skänker Enköpingsborgaren Mikael Dansk och hans hustru Hillike sin gård i Enköping med fyra strandbodar till S:ta Klara kloster (DS 2617).

Mäster Påls gård

1554 säljer Mäster Pål till Lars Skomakare en gård som är belägen mot "Kiöss" gård (?Kiusegården, omnämnd 1560, se ETb s 112); tomten

tillhör dock staden (ETb s 72).

Olof Erikssons gård

1547 se Stockholms-Mårtens gård.

Olof Nilssons gård

1546 se Per Jonssons tomt.

Peder Larssons gård

1490 överlåter Stockholmsborgaren Henrik van Busken halva sin del i borgmästaren Peder Larssons gård till sin svåger Erik Gislasson (StJb s 168).

Per 'i portens' tomt

1555 tilldöms Stockholmsborgaren Per 'i porten' av rådstugurätten en tomt som han gjort anspråk på i 16 år; tomten är belägen norr om Sven Nilssons och Per Matssons respektive gårdar (ETb s 75).

Per Jonssons tomt

1546 säljer Per Jonssons arvingar till Jakob Matssons arvingar en tomt som är belägen norr om Olof Nilssons gård (se även "Baywr" Anders tomt) (ETb s 41).

Per Matssons gård

1555 se Per 'i portens' tomt.

Per Mjölnares gård

1543 se Gertruds gård.

Ragvald Perssons gård och bodar

1546 fördelas arv mellan Ragvald Persson och Anders Larssons barn, vilka är Ragvalds styvbarn; styvbarnen får stallgården och en gatubod medan Ragvald och hans hustru Kristin får behålla gården där de är bosatta tillsammans med allt lösöre samt en gatubod och ett ospecificerat antal strandbodar (ETb s 43).

Ragvalds pörtesgård

1551 se Jakob Mosessons kålgårdstomt.

Stockholms-Mårtens gård

1547 säljer Stockholms-Mårten till Herman Bålskärare en gård som är belägen mellan Olof Erikssons och Mickel Skomakares respektive gårdar; tomten hör till S:t Olofs kyrka (ETb s 46).

Svarte Klemets gård

1546 se Herr Jöns gård.

Sven Nilssons gård

1546 se Per 'i portens' tomt.

Tomas i Almas gård

1542 säljer Tomas i Alma, Tillinge sn, till 'lille' Mårten en gård som är belägen vid korset (ETb s 21).

Verkmästargården

1541 får Marit (åder)låterska av rådet i Enköping fasta på de 'gamla verkmästarhusen', tomten undantagen (se även Ivar i Stabys gård) (ETb s 9).

Kyrkliga institutioner och barmhärtighetsinrättningar

1164–67 omnämns Valter som prost i Enköping (DS 51, odat).

1275 omnämns Jakob som prost i Enköping (DS 595).

1303 visiterar ärkebiskop Nils Enköping (DS 2218).

1314 omnämns herr Ludolf i Enköping som insamlare av sexårsgärden i Fjädrundaland (DS 1946).

1466 omnämns herr Johan i Enköping som medlem av Helga lekamens gille i Stockholm (HHLG I s 70).

1470 (omkr) och 1500 (omkr) upptas herr Eggert i Enköping resp herr Jöns i Enköping i en längd över Svinnegarns kyrka avlidna välgörare (SviKyA PII:1 f 2v, f 9).

Vårfrukyrkan

1314 *de ecclesia beate virginis Enecopie* (DS 1946, avskr).
1323 *ecclesiarum beate virginis et…* (DS 2379).
1353 *i Ware frw kirkio* (DS 4984).

Kyrkans storlek och anmärkningsvärda placering på änden av en grusås ovanför staden visar på dess status som prostkyrka i Fjädrundaland (för kyrkobeskrivning, se Vårfrukyrka sn). De tre folklandsprostarna omnämns första gången på 1160-talet (DS 51) och residerade i Sigtuna, Östra Aros (nuvarande Uppsala) och Enköping. Prostkyrkan tycks inte ha haft någon stationär församling, och efter upplösningen av folklandsprosterierna under 1200-talets andra hälft fick Vårfrukyrkan av allt att döma överta S:t Ilians landsförsamling (SvK 195 s 22). Att Vårfrukyrkan varit landsförsamlingens kyrka under medeltiden framgår av uppgifter från 1548, då Vårfrukyrkan omnämns som 'Bondkyrkan' i samband en sammanslagning av stads- respektive landsförsamlingen (se nedan).

1323 omnäms Ludolf som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan och S:t Ilians kyrka (DS 2379, se även *Söderby, Vårfrukyrka sn).

1334 omnämns Gerhard som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan (DS 3045).

1339 omnämns Olof som ”prost” vid Vårfrukyrkan och 1341 benämner han sig själv som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan (DS 3430, DS 3601).

1343 betalar Vårfrukyrkan 4½:0 pn i avgift till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium (DS 3754).

1353 se *Söderby, Vårfrukyrka sn.

1357–63 omnämns Lars Johansson som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan (DS 5749, DS 6844).

1378 omnämns Gudmar Fredriksson som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan (DS 9869).

1391–1407 omnämns Anders som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan (RAp 1/6, SD 880).

1431 se Vappa, Tillinge sn.

1527 bidrar Vårfrukyrkans kyrkoherde, herr Bertil, med 20:0 pn till den av Gustav I beslutade skatten för betalning av rikets skuld (Kjöllerström s 107).

1540 meddelar Lars Klockare i rådstugurätten att han sålt en halv gård i *Uglesund till Vårfrukyrkan; den andra halvan har hans framlidna hustru testamenterat till samma kyrka. Samma dag säljer Vårfrukyrkan gården till Lars Mickelsson (ETb s 2).

1545 levererar kyrkoherden herr Erik samt två kyrkvärdar konfiskerat silver från Vårfrukyrkan till kronan: tre oförgyllda kalkar med patener, tre oförgyllda oljekar, två förgyllda monstranser, en oförgylld fot till helgonbild, en förgylld krona, tre paxtavlor (varav en förgylld) samt en knapp och två spännen till kåpor (Källström s 292 f).

1548 meddelar Gustav I att de två församlingarna i Enköping skall slås samman och att det hädanefter endast skall finnas en sockenkyrka i Enköping, nämligen den på berget liggande ’Bondkyrkan’ (Vårfrukyrkan) med dess präst herr Erik Johansson. Denne skall bo kvar i Bondkyrkans prästgård medan den andra prästgården skall tillfalla skolmästaren; dock undantas 0:5 som kallas ’Landslöten’ och som legat under Enköpings stads prästbord. Denna jord läggs till de 0:12 som ligger under Bondkyrkans prästgård. (GR 19 s 263 f.)

1556 deponeras i rådstugan 17 öre i silver, vilka skall användas till fönsterglas i Vårfrukyrkan (ETb s 83).

S:t Ilians (Egidius) kyrka

1314 *de ecclesia beati Egidii* (DS 1946, avskr).
1323 *ecclesiarum… et sancti Egidii* (DS 2379).
1449 *sancta Elians kirkia* (RAp 5/5).

S:t Ilians kyrka (RAÄ Enköping 5:1) var belägen på åsens sluttning ca 100 m västsydväst om Vårfrukyrkan. Grundmurarna grävdes ut i mitten av 1940-talet och det visade sig då att två medeltida kyrkobyggnader funnits på platsen – dels en romansk absidkyrka med västtorn, dels en gotisk salkyrka. Vid utgrävningen framkom att den yngre kyrkan byggts först efter det att den äldre rivits. Absidkyrkans grundmurar är nu övertäckta men markerade i gräsmattan. Långhusets inre längd uppgick till ca 13 m och dess bredd till närmare 7 m. Troligtvis uppfördes den äldre kyrkan vid 1100-talets slut eller 1200-talets början, och då såväl sakristia som vapenhus saknas är det sannolikt att den revs senast under 1200-talets andra hälft. Den yngre kyrkan, vars murar nu är frilagda, uppfördes vid 1200-talets slut eller 1300-talets början som en rektangulär salkyrka med sakristia. Under senmedeltiden tillkom ett vapenhus och kyrkorummet försågs med tegelvalv. Kyrkan tycks ha övergivits vid 1500-talets mitt men tagits i bruk igen under århundradets senare del (se 1575 nedan). Vid 1600-talets slut var dock kyrkan en ruin, vilket framkommer av Peringskiölds teckning, och år 1747 revs de sista resterna för att användas till ett brobygge och till reparation av Vårfrukyrkan.

Den tidiga rivningen av den äldre kyrkan kan ha att göra med avvecklingen av folklandsprosterierna och det faktum att Vårfrukyrkan då förlorade sin ursprungliga funktion som prostkyrka och i stället övertog S:t Ilians funktion som socknens församlingskyrka. Den nya S:t Ilian omnämns första gången 1314 (DS 1946) och vid den tiden tycks alltså en stadsförsamling ha brutits ut ur landsförsamlingen. Herr Ludolf omnämns som kyrkoherde i Vårfrukyrkan och S:t Ilian i ett brev daterat 1323, men av brevet framgår att han inte längre tjänstgör i S:t Ilian och att den är skild från Vårfrukyrkan (DS 2379, se även nedan). År 1527 omnämns herr Henrik i S:t Ilian som en av två kyrkoherdar i Enköping, och det är därför uppenbart att S:t Ilian hör till stadsförsamlingen, vilken sammanslogs med landsförsamlingen 1548 (se Vårfrukyrkan ovan). (SvK 195 s 17 ff.)

1323 har församlingen svårt att finansiera underhåll till en egen präst och ärkebiskopen förordnar därför att bl a en vret bredvid kyrkogården skall läggas under prästbordet (se *Söderby, Vårfrukyrka sn) (DS 2379).

1343 betalar S:t Ilians kyrka 3:0 pn i avgift till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium (DS 3754).

1375 och 1378 nämns S:t Ilians kyrksocken (DS 8741, 9678, 9679).

1449 erhåller S:t Ilians kyrka 0:2 pn i tomtöre varje år från en gård i Enköping som Erik Ingemundsson säljer till Fader Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (RAp 5/5).

1491 omnämns Hans Henriksson som kyrkoherde i S:t Ilians sn (RAp 6/1).

1527 bidrar S:t Ilians kyrkoherde, herr Henrik, med 8:0 pn till den av Gustav I beslutade skatten för betalning av rikets skuld (Kjöllerström s 107).

1534 ger Gustav I Olof Staffansson fullmakt på kyrkoherdeämbetet i S:t Ilian och S:t Olof (GR 9 s 8).

1538 upptas S:t Ilians prästbol om 1:7 i landskapshandlingarna under S:t Ilians sn (UH 1538:2).

1542 lånar Enköpings stad 28:0 pn av S:t Ilians kassa för att avlöna tre karlar vid Sala gruva; vidare lånar man 6:0 pn till pannmuren i prästgården (ETb s 125 f).

1545 levererar Jon Stadsskrivare konfiskerat silver från S:t Ilian till kronan: tre oförgyllda kalkar med patener, ett ciborium/viaticum med förgylld behållare, två förgyllda monstranser, tre förgyllda kronor, en oförgylld paxtavla samt mindre föremål som t ex knappar och spännen (Källström s 167).

1547 upptas S:t Ilians prästbol om 1:7 i landskapshandlingarna; vidare har gården 9 pund utsäde och äng till 100 lass hö (UH 1547:4).

1552 överlåter Gustav I S:t Ilians pengar till Påvel Byggmästare (GR 22 s 250).

1554 får fogden Håkan Värme kvitto på konfiskerat silver från S:t Ilian och S:t Olof, nämligen två förgyllda kalkar med patener samt 18½ lod oförgyllt silver (GR 24 s 255).

1575 förhandlar kungens fogde med borgarna i Enköping om återuppbyggandet av S:t Ilian, vilken legat öde i ’mer än 30 år’ (ETb s 173).

S:t Olofs kyrka

1314 *de ecclesia beati Olaui* (DS 1946, avskr).
1334 *de ecclesia beati Olaui* (DS 3045).

S:t Olofs kyrka är försvunnen, men har troligen varit belägen ca 150 m sydväst om Vårfrukyrkan i närheten av korsningen Tullgatan/Kyrkogatan (RAÄ Enköping 3:2). I gatukorsningen har skelettfynd gjorts och strax norrut på Kyrkogatan har en gråstensmur påträffats. År 1527 omnämns endast kyrkoherdarna i Vårfrukyrkan och S:t Ilian, vilket tyder på att S:t Olof fungerat som annex till någon av dessa för att sedan överges vid sammanslagningen av stads- respektive landsförsamlingen 1548 (se Vår-

frukyrkan och S:t Ilian ovan). (SvK 195 s 16 f, MS 12 s 27 f.) Att kyrkan stått öde på 1560-talet visar en uppgift från 1564 i tänkeböckerna, där en borgare vid namns Erik Matsson beskylls för att ha klivit in genom S:t Olofs fönster (ETb s 141).

1334 omnämns Nils (nu avliden) som kyrkoherde vid S:t Olofs kyrka (DS 3045).

1343 betalar S:t Olofs kyrka 0:12 pn i avgift till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium (DS 3754).

1363 håller ett antal svenska biskopar möte i S:t Olofs sakristia, där också ett notarialinstrument upprättas rörande kung Magnus skulder till påvestolen (DS 6844).

1470 meddelar påven Paulus II att en bulla angående ärkebiskopsvalet skall anslås antingen på Uppsala domkyrkas portar eller, om det inte skulle vara möjligt, på S:t Olofs kyrkas port (HH 8:1 s 36 f).

1534 se S:t Ilians kyrka.

1545 levererar Jon Stadsskrivare konfiskerat silver från S:t Olof till kronan: tre delvis förgyllda kalkar med patener, en förgylld monstrans, två oförgyllda oljekar, en förgylld krona samt mindre föremål som t ex knappar och spännen (Källström s 167).

1547 äger S:t Olofs kyrka tomten på vilken Stockholms-Mårtens gård är belägen (se Stockholms-Mårtens gård) (ETb s 46).

1549 meddelar Gustav I att två klockor från S:t Olof (”Sancte Clauesses”) skall lämnas till bössgjuteriet (GR 20 s 135).

1554 se S:t Ilians kyrka.

Franciskankonventet

1250 *Domus fratrum fundata … Enarcopie* (SMHD II s 304, avskr).
1275 *fratribus minoribus de Henecopia* (DS 865).
1444 *Enekøpings kloster* (RAp 5/4).

Franciskankonventet (RAÄ Enköping 6:1) var beläget på en holme i den sedermera uppgrundade stadsviken. Arkeologiska undersökningar ägde rum 1929–31 samt i omgångar fram till 1960-talet i samband med restaureringsarbeten. Vid utgrävningarna påträffades ett lavatorium i mässing (Sundquist s 71 f). Ruinen är nu övertäckt och platsen markeras av ett kors och mönsterlagda stenar. Anläggningen uppfördes i gråsten och tegel och utvidgades i etapper. Kyrkan förlängdes med ett rakavslutat kor redan under 1200-talet, och längorna söder om kyrkan uppvisar åtminstone två större byggnadsperioder. I mitten av 1500-talet användes konventet som spannmålsmagasin (se 1545 nedan) och revs slutgiltigt i mitten av 1600-talet. (MS 12 s 13, SvK 195 s 14.) Ett föregivet skydds- och donationsbrev

för gråbröderna i Enköping, utfärdat av kung Magnus år 1278, är endast känt i 1400-tals avskrift och rör sig med all sannolikhet om en förfalskning (DS 632, ESH s 172 ff).

1250 grundas konventet i Enköping under franciskanprovinsen Dacia, Stockholms kustodi (SMHD II s 304, DIt s 98 ff).

1267 begravdes ärkebiskop Lars hos bröderna i Enköping, där han hade inträtt (SRS 3:2 s 99 f).

1275 testamenterar magister Palne en penningsumma, en skuta och ett tält till bröderna i Enköping, där han också väljer sin gravplats eftersom hustrun ligger begravd där (DS 865).

1338 ger påven Benedictus XII i uppdrag åt ärkebiskopen i Nidaros att utreda anklagelser om förföljelser mot franciskanerna som ärkebiskopen och domkapitlet i Uppsala skall ha gjort sig skyldiga till. Bland annat har Enköpings kloster belagts med interdikt. (DS 3380.)

1444 godkänner Johan Ingasson i Vappa, Tillinge sn, tillsammans med sin hustru samt svågern Olof Magnusson (Kävraätten) den donation av Brämarevreten vid Enköping som Lars Hansson tidigare gjort till Enköpings kloster; arvingarna avstår sin rättmätiga del av vreten till klostret och i gengäld skall bröderna hålla mässa för donatorernas själar varannan torsdag (RAp 5/4, om Brämarevreten se även ESH s 124).

1342, 1371, 1440 och 1487 håller kyrkoprovinsen Dacia provinsialkapitel i Enköpings kloster (Lindbæk s 264 ff).

1466 skänker Erengisle Nilsson (Hammerstaätten) och Erengisle Gädda godset Klista med gården Nynäs 'liggande i Trögd i Vårfrukyrka sn' som själagåva till gråbröderna i Enköping (se Klista, Boglösa sn). Senare samma år ansöker konventet i en supplik till påven om bekräftelse på donationen, då man uppger att bröderna inte har råd att införskaffa tillräckligt med vin till mässorna och därför behöver den årliga avkastningen om 6 guldfloriner. Påven hänvisar ärendet till biskopen i Strängnäs, vilken ombedes göra en kontroll och därefter godkänna suppliken. (RAp 6/7, DMS 1:9 s 60, KHK 3/12 1466.)

1478 se Testeby, Vårfrukyrka sn.

1491 har konventet bistått avlatskommissarien Antonius Mast vid insamlingen av korstågsavlat; klostrets lektor broder Peder erhåller kvitto för redovisad uppbörd (HSH 18 s 203).

1493 är Sten Sture och rikets råd församlade i franciskanernas konventssal (RAp 3/12).

1499 se Fatmakargården.

1523 meddelar Gustav I klostret och kyrkorna i Enköping att de skall betala 200 lödiga mark framledes och, liksom övriga kloster och kyrkor i Sverige, översända sina monstranser, kalkar, klenoder och mynt, då skeppen som kungen köpt från Lübeck måste betalas (GR 1 s 100 f).

1529 se Hansta, Tillinge sn.

1529–30 se Stadsområde och omland, Fastigheter vid torget/vid rådstugan och Brämarevreten.

1529–30 listas konventets lösa egendom under följande rubriker: **Fetalien**: 40 ungt 'fårfallskött', 20 fläsk 'både smått och stort' (1530 17 fläsk), 2 'nötfallskött' **Spannmål**: 7 tunnor råg, 4 tunnor mjöl 'hälften av varje', 5 tunnor malt 'hälften omalen' **Boskap**: 18 kor 'både unga och gamla', 10 ungnöt 'helårs och halvårs' (1530 6 kalvar), 2 tjurar, 2 små stutar, 12 får (1530 6 får), 20 svin 'ungt och gammalt' **Koppar**: 8 grytor 'både små och stora', 2 öskittlar varav 1 bryggkittel, 1 handfat (mullög), 1 bryggpanna 'som är inmurad i stekarhuset', 1 bryggpanna om 2 tunnor 'som är under rosten', 2 bryggkar **Kyrkan**: 3 kalkar, 1 sakramentskar, 1 chrismakar, 3 små kummar av silver 'som Olof Ivarssons hustru har' **7 altaren**: 1 par kläden till varje altare, 4 gamla järnstakar, 12 små kopparstakar, 3 par 'mässereder', 'gamla mässereder som ingen kan skriva' **Sängkläder**: 5 gamla små bolster 'både onda och goda', 7 förslitna ryor, 6 gamla vepor, 3 gamla bänkbolster, 6 gamla hyenden (SHH 3).

1530 förordnar Gustav I att Enköpings kloster skall omvandlas till hospital för spetälska och att klostrets kvarvarande gods och ägodelar skall tillfalla hospitalet (GR 7 s 83 f).

1545 använder Gustav I:s fogde klostret som spannmålsmagasin (GR 17 s 75 f).

Hospitalet

1278 *hospitali Enecopie* (DS 876).
1335 *hospitali leprosorum Enekopie* (DS 3130).
1438 *spitalen i Enekøpinge* (RAp 18/10).

Om möjliga lägen för det medeltida hospitalet, se ESH s 221 f, MS 12 s 13, SvK 195 s 16.

1278 testamenterar Björn, domprost i Uppsala, en penningssumma till hospitalet i Enköping (DS 876).

1291 har Uppsala domkyrka en utestående fordring på hospitalet om 2 läster korn minus 10 spann; en Enköpingsspann var då värd 0:1 pn, och summan blir 20:0 pn minus 0:1 (DS 1032).

1346 omnämns herr Olof vid Enköpings hospital i kaniken Henriks testamente (DS 4074).

1357 utser ärkebiskop Peter herr Lars, kyrkoherde vid Vårfrukyrkan, till ny föreståndare vid hospitalet efter herr Rickard i Frösthult (DS 5749).

1361 befaller kung Magnus invånarna i Håbo och Bro härader att genast betala spannmålsavgiften till hospitalet i Enköping, vilken uppgår till 1 Uppsalaspann för Håbo hd och ½ Stockholmsspann för Bro hd (DS 6475).

1362 meddelar kung Håkan ärkebiskop Peter att herr Lars inför kungen avsagt sig föreståndarskapet för hospitalet och önskar i stället att kungens klerk herr Henrik i Torstuna övertar befattningen; kungen ber ärkebiskopen att utnämna herr Henrik till förståndare (DS 6579).

1364 utser ärkebiskop Peter Ragvald Petersson, kyrkoherde i Tillinge, till föreståndare vid hospitalet, då Johan Gerekesson avsagt sig föreståndarskapet på uppdrag av herr Henrik (DS 7075).

1366–83 utfärdar ärkebiskop Birger stadgar för Enköpings hospital (RAp odat, se SDHK nr 9036, Klockhoff II s 7 ff, SRP 800).

1370 befaller ärkebiskop Birger kyrkoherdarna i Håbo och Bro härader att förmana de sockenbor som inte erlagt full spannmålsavgift till hospitalet (DS 8086).

1381 yrkar kung Albrekts kaplan Johan van Gelting inför ärkebiskop Birger att i enlighet med kungens brev få bli insatt i sitt ämbete som föreståndare vid hospitalet; ärkebiskopen vägrar dock att godkänna detta och genmäler att han ämnar behålla patronatsrätten till hospitalet. Johan van Gelting vänder sig då till påvestolen. Några veckor senare kallar ärkebiskopen till sig Gregers Petersson, kyrkoherde i (Uppsala-)Näs, som intygar att framlidne kung Magnus tidigare försökt tillskansa sig patronatsrätten över hospitalet, men misslyckats. Under hösten samma år framkommer det att en tvist pågår i kurian mellan ärkebiskopen och Johan van Gelting. Kungen vill nu i stället utse sin kansler Henrik van Ranten till föreståndare, då det är oklart om Johan van Gelting fortfarande är i livet. Ärkebiskop Birger och domkapitlet skriver till kungen att de inget kan göra i frågan förrän tvisten i kurian är löst. Bo Jonsson (Grip) tar parti för kungens kansler och skriver till ärkebiskopen för att be denne att ta Henrik van Ranten under sitt beskydd. (RAp 4/7, RAp 16/7, RApp efter 9/10 se SDHK nr 11801 och SDHK nr 11998.)

1407 utser ärkebiskop Henrik herr Olof, kyrkoherde i Torstuna, till föreståndare vid hospitalet efter Nils Benekesson (SD 879).

1407 upprättas ett inventarium för hospitalet: 6 kor, 4 oxar, 1 tjur, 8 gamla får, 7 lamm, 4 gamla svin, 11 halvårsgamla grisar, 1 gammalt sto, 2 yxor, 4 skäror, 3 liar, 1 sommarplog och 3 vårplogar, 1 plog, 1 plogbill, 1 plogrist, 5 bolster sk underbolster och 4 madrasser s k underbolster, 5 skadade kuddar, 1 harv av järn, 2 par ”ringa”, 1 kopparkittel om 1 pund, 1 kopparkittel om 8 mark, 1 mässingskittel, 1 gryta om 2 pund, 1 gryta om 1 pund, en gryta om 18 mark, en gryta om 8 mark, 1 tennkanna om 16 mark, 1 kanna om 4 mark, 2 ljusstakar, 2 par seldon, 2 par vagnar, 4 gamla sängtäcken, 2 täcken, 1 skadat bänkkläde och 1 gott bänkkläde, 3 pund kornmjöl, ½ läst malt, 1 murad bryggpanna, 3 bryggtunnor, 1 bordsduk av måttligt värde, 1 servett, 1 antiphonarium i två delar ”cum legenda”, 1 antiphonarium ”sine legenda”, 1 psalterium, 1 sequentionarium, 1 missale i två volymer, 1 bok med veckodagarnas hymner och gemensamma partier (”commune”) för helgonfester, 1 legendarium, 1 gammalt antiphonarium, 1 handbok för sockenprästens förrättningar (”manuale”), 2 par (liturgiska) klädesplagg, 2 mässhakar, 2 korrockar, 1 kappa, 4 par (portabla) altaren, 3 väggbonader, 1 pyxis av silver, 1 litet förgyllt kors med reliker, 2 kalkar, officium till festdagen Corpus Christi och 2 handdukar (SD 880).

1412 återinsätts vid kyrkomötet i Arboga herr Olof som föreståndare vid hospitalet. Denne hade blivit utsedd till föreståndare av ärkebiskop Henrik (se 1407 ovan), men drottning Margareta ansåg att patronatsrätten tillhörde henne och tvingade bort herr Olof. När ärkebiskop Jöns tillträdde sitt ämbete trodde han att föreståndarskapet var vakant och överlät därför hospitalet till Uppsalakaniken Peter Bosson. Herr Olof framlägger emellertid brev och andra handlingar som visar att han är den legitime föreståndaren och ärkebiskopen återkallar därmed Peter Bossons kollationsbrev. (SD 1615.)

1433 förlorar Enköpings hospital inkomsterna från färjan vid Sigtuna, då domkapitlet i Uppsala överför dessa till hospitalet i Stockholm (RAp 21/4).

1438 förkunnar rikets råd att Enköpings hospital slagits ihop med S:t Görans hospital i Stockholm och alla rättigheter och skyldigheter som tillhört det förstnämnda skall övergå till hospitalet i Stockholm; vidare anslås tiondet från Enköpings hospital åt magister Anders Bondesson, vilken förpliktigas att hålla föreläsningar i Uppsala (RAp 18/10, Klockhoff II s 20 f, se även RAp 8/5 1444).

1526 se Hospitalgården.

Skolan

Om möjliga lägen för den medeltida skolbyggnaden, se MS 12 s 14.

1406 skänker Sten Bengtsson (Bielke) som själagåva till Enköpings skola den badstuga han äger i staden tillsammans med en närliggande gård, vilken Bengt Djäkn tidigare ägde, samt en tomt och två bodar, vilka herr Sten köpt av hustru Valborg som är mor till Nils Pålsson; i gengäld skall skolmästaren varje år hålla fyra mässor och på söndagarna efter de fyra kvatemberdagarna skall han tillsammans med skolan hålla vigilia på kvällen och mässa på morgonen. Varje kväll efter att 'Vår frus lov' sjungits skall dessutom alla läskunniga djäknar läsa en Fader vår och en Ave Maria för donatorns och hans släktingars själar. Om skolan upphör att existera skall inkomsterna från donationen i stället tillfalla kyrkoherden i Svinnegarn och kyrkoherden vid hospitalet. (SD 720)

1418 se Brunna, Vårfrukyrka sn.

1461 se Badstugan.

1533 meddelar Gustav I skolmästaren i Enköping att skolan skall få tillbaka de gods som Ture Eriksson (Bielke) lagt beslag på (GR 8 s 317).

1544 förbjuder Gustav I Axel Eriksson (Bielke) att lägga beslag på skolans gods och räntor och meddelar att dessa även fortsättningsvis skall höra dit. Detta sker efter att skolmästaren Olof Eriksson klagat hos kungen. (GR 16 s 52 f.)

1548 se Vårfrukyrkan.

Gillen

En sigillstamp, daterad till 1300-talets mitt, har tillhört ett Helga korsgille i Enköping (omskrift: S CONVIVII SANCTE CRVCIS ENICOPI). Stampen påträffades som jordfynd i Risinge sn, Östergötland, och återfinns i Statens historiska museums samlingar (inv nr 9171). Även ett sigill med en bild av S:t Göran (omskrift: S SANCTI GEORII ENECOPIE) från tiden omkring år 1300 kan möjligen härröra från ett gille, men källuppgifter rörande ett S:t Göransgille i Enköping saknas (ESH s 164 ff).

1307 omnämns ett prästgille vid Enköping (*conuiuio presbiterorum apud Enecopiam*) i Uppsalakaniken Johan Magnussons testamente (DS 1557).

1406 förrättar Sten Bengtsson (Bielke) arvskifte i Enköpings gillestuga (SD 731).

1542 levereras från S:ta Gertruds gillestuga i Enköping till Stockholms slott 26 'gamla' tennkannor, 1 fat, 1 smördisk och 2 kanndiskar (VoH Stockholm vol 3:1).

1543 omnämns gillestugan vid lägesbeskriviningen av en gård i tänkeböckerna (se Gertruds gård) (ETb s 24).

Källor, litteratur och förkortningar

Använt UH-material

UH	sk/st	kr	ky	bi/kl/pb/sp	aoe	fr
1538:2			x	x		
1540:10, :13	x				x	
1541:2, :3, :10	x	x	x	x	x	x
1542:5	x	x	x	x	x	x
1543:2, :18, 20	x	x	x	x	x	x
1544:5, :16	x	x	x	x	x	x
1545:15, :16					x	
1546:2, :15					x	
1547:4, :13, :15	x	x	x	x	x	x
1548:5, :14, :16	x	x	x	x	x	x
1549:4, :12A	x	x	x	x	x	x
1550:6, :16, :18	x	x	x	x	x	x
1551:2, :6, :18	x	x	x	x	x	x
1552:5, :9, :19, :26	x	x	x	x	x	x
1553:2, :19, :21, :22	x	x	x	x	x	x
1554:5, :6, :32	x	x	x	x	x	x
1555:26, :28, :29	x	x	x	x	x	x
1556:9, :31, :32	x	x	x	x	x	x
1557:17	x	x	x	x		x
1558:38					x	
1566:7, :14, :17A	x	x	x	x	x	x
1567:2A, :4, :12	x	x	x	x	x	x
1568:4, 7A	x	x	x	x	x	x
1569:4	x	x	x	x	x	x

Särskilda längder

Biskopsgods: 1539:7 redovisar biskopslandbor under Arnö gård.

S:t Eriks-gods: 1539:6, 41:9, 42:10, 43:7, 44:4, 45:2, 46:4, 47:11 och 48:4. Jorden, som tillhört Uppsala domkyrka, ingår i Trögds rd (Åsunda hd) och Myresjö rd (Lagunda hd).

UH 1547:4 innehåller en särskild jordebok för kyrkolandbor och prästbol i Lagunda, Åsunda och Trögd. Den redovisar förutom jordetal och avrad även utsäde och höskörd, vilket i by- och gårdsbeskrivningen återges i notisform under resp ort.

Förkortningar: källor och citerad litteratur

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av nedanstående *förkortningar* placerade inom parentes i slutet av varje notis. Parentesen placeras före punkt om hänvisningen endast avser den aktuella meningen, efter punkt om flera föregående meningar (helt stycke) avses. När hänvisning sker till källpublikationer med numrerade handlingar anges handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*. Endast om handlingarna är onumrerade anges *sidnummer*. Hänvisning till otryckta källor görs enligt principen att den entydigt skall peka på ett enda dokument. I de fall en notis har åstadkommits genom att kombinera uppgifter från flera dokument hänvisas till dem inom parentes i kronologisk ordning från äldsta till yngsta med källförkortningarna separerade av kommatecken.

A 17	Ärkebiskop Henrik Karlssons kopiebok, RA.
ACBkomm	Bonnier A C, Kommentarer till kyrkobeskrivningar för DMS. Otryckta anteckningar, DMS arbetsarkiv.
AdG	Adeln och dess gods, KA.
AF	Almquist J A, Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. I–III. Stockholm 1931–47.
AH	Almquist J E, Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden. Stockholm 1960.
AL	Almquist J A, Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630. 1–4. Stockholm 1917–23.
ALD	Almquist J E, Lagsagor och domsagor i Sverige. 1–2. Stockholm 1954–55.
Anund m fl	Anund J, Bäck M & Ulväng G, Upplands bortglömda kyrkor: kartläggning av ödekyrkor och en arkeologisk undersökning i Hjälsta. I: Tidernas kyrka i Uppland; [årboken] Uppland 1997.
AoE	Arv och eget-serien, KA.
APS	Acta Pontificium Svecia. Acta Cameralia. Utg av L M Bååth. 1:1-2.Stockholm 1936–42.
ASM	Annales Suecici medii aevi: svensk medetidsannalistik. Utg av G Paulsson. Lund 1974.
B 2	Smärre avskriftssamlingar, RA.

B 14–16 Lars Eriksson Sparres kopiebok, RA. Kopieböckerna, B 14–16, är troligen framställda mellan åren 1635 (ev 1628) och 1643 (Sjögren s 359 ff, Liedgren J i Archivistica et Mediævistica 253, Scheffer C G U i Arkivvetenskapliga studier 4 s 331 ff).

B 19 Äldre avskrifter (före 1850) ur medeltidshandlingar, ordnade efter proveniens, RA.

B 20 Avskrifter av medeltidshandlingar från olika tider, RA.

BhS(p) Bergshammarssamlingen (pergamentsbrev), RA.

Bonnier Bonnier A C, Kyrkorna berättar: Upplands kyrkor 1250–1350. Uppsala 1987.

BSH Bidrag till Skandinaviens historia. Utg av C G Styffe. 1–5. Stockholm 1859–84.

Bäck m fl Bäck M, Kjellberg J, Sunding E & Westberg T, Undersökningsrapport Kv. Traktören 2017–2018. Manus. SHM/Arkeologerna. Stockholm.

C 4 Register över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev, 1450-/1470-talet. C-serien, RA.

C 7 Karl Knutssons jordebok över gods i Uppland, Södermanland, Västmanland och Närke, 1457. C-serien, RA.

C 8 Förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter Karl Knutsson (Bonde) 1473. C-serien, RA (se HT 1904 s 233 ff).

C 10 Uppbörds- och utgiftsbok för Ivar Axelsson (Tott) och Magdalena Karlsdotter (Bonde) 1480–81, C-serien, RA.

C 12 Jordebok över Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) gods, 1500-talets början. C-serien, RA.

C 13 Jordeboksanteckningar avseende Stora Bjurum m fl gods, ca 1510. C-serien, RA.

C 22 Birgitta Stensdotters (Bielke) uppbörds- och utgiftsbok 1445–53. C-serien, RA.

C 39 Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok över gods i Uppland, Östergötland, Småland och Västergötland, 1486. C-serien, RA. (NoB 1956 s 1 ff)

C 41 Jordeboksfragment sannolikt över Åke Hanssons (Tott) gods 1500-talets början. C-serien, RA.

Carlsson — Carlsson R, Medeltida kulturlager i Enköpings centrum. Rapport UV-Uppsala 1996.

CLkomm — Lovén C, Kolaholm, Uppaby, Haga och Gammelhaga i Svinnegarns sn, Åsunda hd, Uppland. PM, DMS arkiv, RA.

D 5 — Sko klosters jordebok 1489, RA.

D 6 — Sko klosters jordebok 1503, RA.

Dahlbäck — Dahlbäck G, Uppsala domkyrkas godsinnehav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527. Studier till det medeltida Sverige 2. Stockholm 1977.

DaNoRL — (tidigare RLHDAd) Förteckningar över danska adelns gods i Sverige och svenska adelns gods i Danmark och Norge, sammanställda av Rasmus Ludvigsson. SÄRKA.

DD — Diplomatarium Danicum. Köpenhamn 1938–.

DDal — Diplomatarium Dalekarlicum. Utg av C G Kröningssvärd och J Lidén. 1–3 + supplement. Stockholm, Falun 1842–53.

DIt — Gallén J, Det danska itinerariet. Franciskansk expansionsstrategi i Östersjön. Helsingfors 1993.

DK — Diplomatariekommittén(s samlingar, Svenskt Diplomatarium), RA.

DKfoto — Fotokopior av medeltida originalhandlingar utanför RA, DK, jfr RAfoto.

DMS — Det medeltida Sverige.

DMS 1:2 — – – –1:2: Uppland, Tiundaland: Ulleråker, Vaksala, Uppsala stad. Stockholm 1984.

DMS 1:3 — – – –1:3: Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda, Rasbo. Stockholm 1982.

DMS 1:4 — – – –1:4: Uppland, Tiundaland: Tierp, Våla, Vendel, Oland, Närdinghundra. Stockholm 1974.

DMS 1:5 — – – –1:5: Uppland, Attundaland: Lyhundra, Sjuhundra. Stockholm 1986.

DMS 1:6 — – – –1:6: Uppland, Tiundaland: Hagunda. Stockholm 1988.

DMS 1:7 — – – –1:7: Uppland, Attundaland: Bro, Färingö, Adelsö, Sollentuna. Stockholm 1992.

DMS 1:8 — – – –1:8: Uppland, Fjädrundaland: Simtuna, Torstuna. Stockholm 1994.

DMS 1:9 – – –1:9: Uppland, Fjädrundaland: Trögd. Uppsala 2010.

DMS 1:10 – – –1:10: Uppland, Tiundaland: Håbo, Sigtuna stad. Stockholm 2014.

DMS 2:1 – – –2:1: Södermanland: Tören. Stockholm 2002.

DMS 2:2 – – –2:2: Södermanland: Hölebo, Rönö. Stockholm 2006.

DMS 2:3 – – –2:3: Södermanland: Jönåker, Nyköpings stad. Stockholm 2013.

DMS 2:4 – – –2:4: Södermanland: Daga, Villåttingen. Stockholm 2014.

DMS 2:5 – – –2:5: Södermanland: Oppunda. Stockholm 2016.

DMS 2:6 – – –2:6: Södermanland: Selebo, Öknebo, Tälje stad. Stockholm 2016.

DMS 2:7 – – –2:7: Södermanland: Åker, Strängnäs stad. Stockholm 2020.

DMS 7 – – –7: Värmland. Stockholm 2018.

DN Diplomatarium Norvegicum. Kristiania 1849–1919.

DoSk Dovring F, De stående skatterna på jord 1400–1600. Lund 1951.

DRA(p) Danska Rigsarkivet (pergamentsbrev).

DS Diplomatarium Suecanum. Stockholm 1828–.

E Enskilda arkiv, RA.

EbA(p) Ericsbergsarkivet (pergamentsbrev), RA.

EK Se under Kartor nedan.

EkS(p) Ekhultssamlingen (pergamentsbrev), Krapperups arkiv. Här efter RAfoto.

EngsöA(p,pp) Engsöarkivet (pergamentsbrev), RA.

ESH Ljung S, Enköpings stads historia I: tiden t o m 1718. Enköping 1963.

ETb Enköpings stads tänkeböcker 1540–1595. Utg av S Ljung. SFSS band 65. Lund 1960–66.

EÄ Elgenstierna G, Den introducerade svenska adelns ättartavlor. I–IX. Stockholm 1925–26.

FeRaSt Ferm O och Rahmqvist S, Stormannakyrkor i Uppland under äldre medeltid. I: Studier i äldre historia: tillägnade Herman Schück 5/4 1985. Stockholm 1985.

Fornsök Riksantikvarieämbetets digitala informationssystem för registrerade fornlämningar, tidigare FMIS, app.raa.se/open/fornsok

FMU Finlands medeltidsurkunder. Helsingfors 1910–35.

FoR Frälse- och rusttjänstlängder före 1632, KA.

Fritz Fritz, Birgitta, Hus, land och län 1–2. Lokalförvaltningen i Sverige 1250–1434. Stockholm 1972–73.

Fritz &Odelman Fritz B och Odelman E, Svensk falkexport till Egypten på medeltiden. Studier kring en affärshandling från 1345 i Barcelona. I: Rättshistoriska studier XVIII. Stockholm 1992.

G:la papper Gamla papper angående Mora socken. Utg av Anders Pers. Västerås 1927–32.

Gardell Gardell S, Gravmonument från Sveriges medeltid 1–2. Stockholm 1945–46.

Garhn Sparrsätra och Gata skog: två fältslag som har utkämpats i Uppland. I: Uppland: årsbok för medlemmarna i Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund. Uppsala 1993.

Gen Genealogica, RA.

GiBr Gillingstam H, Brev ur askan. De i slottsbranden 1697 eller på annat sätt förlorade miscellaneabreven. Stockholm 1996.

GiOV Gillingstam H, Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden. Stockholm 1952–53.

GiSi Gillingstam H, Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia. Gävle 1949.

GMräk Gregers Matssons räkenskaper (C-serien, RA). Utg av Z Alvered. SFSS 263:82. Uppsala 1996.

GR Konung Gustav I:s registratur. Utg genom V Granlund m fl. 1–29. Stockholm 1861–1916.

HabS(p) Hanebergs arkiv (pergamentsbrev). Här efter RAfoto.

Hadorph Hadorph, J, Twå gambla swenske rijm-krönikor. Del 2. Stockholm 1676.

HadorphR Johan Hadorphs resor: Afritningar af kyrkor och kyrkovapen i Upland 1676–1685, utg. E Vennberg, 1–2, Stockholm 1917.

HH Historiska handlingar.

HH 1 – – –1: Handlingar ang de gustavianska arvegodsen m m. Utg av Kungl samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Stockholm 1861.

HH 8 – – –8:1: Bidrag till den katolska hierarkiens historia i Sverige 1463–1515. Utg av Kungl samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Stockholm 1879.

HH 11 – – –11: Undervisning om rikets ränta 1530–33. Utg av H Forssell. Stockholm 1879.

HH 13 – – –13:1: Konung Erik XIV:s nämnds dombok. Utg genom C Silfverstolpe. Stockholm 1884.

HH 16 – – –16:1: Vadstena klosters jordebok 1502 jämte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker. Stockholm 1897–. Se även VaKlJb.

HH 20 – – –20: Anteckningar från det sextonde seklet. Utg genom J A Almquist. Stockholm 1905.

HH 31 – – –31: Arvid Trolles jordebok 1498 jämte åtkomsthandlingar och andra därmed samhöriga aktstycken. Utg genom J A Almquist. Stockholm 1938–.

HHLG Handlingar rörande Helga Lekamens gille i Stockholm I–III. Utg av I Collijn. Stockholm 1921–30.

HoTu Holmberg K A, De svenska tuna-namnen. Uppsala 1969.

HSH Handlingar rörande Skandinaviens historia. Stockholm 1816–28.

HT Historisk tidskrift. 1881–.

ISOF Institutet för Språk och folkminnen (tidigare SOFI). Uppsala.

Jacobsson Jacobsson C, Beställare och finansiärer: träskulptur från 1300-talet i gamla ärkestiftet. Visby 2002.

Jansson 1955 Jansson S, Billbystenen, Rybylundstenen och andra uppländska runstensfynd. I:Fornvännen 1955.

Jansson 1973 Jansson S, Skinnastenen i Tillinge. I: Fornvännen 1973.

Janzon Janzon K, Hjulstaätten. En utredning med ett litet bidrag till Gripsholms historia. I: Släktforskarnas årsbok. Stockholm, Göteborg 2005.

JPJb Johan Pederssons (Bååt) jordebok 1543. Autografsamlingen 37, EbA.

K Serien Kungligt arkiv, RA.

KA Kammararkivet, införlivat i Riksarkivet 1922.

Karlskr Nya eller Karlskrönikan. Utg av G E Klemming. SFSS 17:2. Stockholm 1866.

KB Kungliga biblioteket.

Kbr Kungligt brev.

KHK K-H Karlssons avskrifter ur Vatikanarkivet, RA.

Kjöllerström Kjöllerström S, Prosterier, pastorat och kyrkoherdar i Uppsala stift år 1527. I PHT 3/1960.

KL Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Malmö 1956–78.

Klackenberg Klackenberg H, Moneta nostra: Monetarisering i medeltidens Sverige. Stockholm 1992.

Klockhoff Klockhoff A, Danviks hospital: Dess rättsliga ställning. I–II. Uppsala 1935

KrappS(p,pp) Krapperupssamlingen (pergaments-, pappersbrev), LUB. Här efter RAfoto och DKfoto.

KVHAA Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

Källström Källström O, Medeltida kyrksilver från Finland och Sverige förlorat genom Gustav Vasas konfiskationer. Stockholm 1939.

Lagerstedt Lagerstedt T, Den civila lokalförvaltningens gränser 1630–1952. Meddelanden från kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet, nr B 24. Uppsala 1973.

LagerstedtA Lagerstedt A, En stad växer fram. Människor och bebyggelse i kvarteret Fältskären, Enköping 1050–1350. Arkeologikonsult 2019.

LibCa Liber Causarum, E VI a 2 aa, SvHoA.

Lindbæk Lindbæk J, De danske Franciskanerklostre. Köpenhamn 1914.

Lovén 1996 Lovén C, Borgar och befästningar i det medeltida Sverige. KVHAA, Stockholm 1996.

Lovén 2020 Lovén C, Florenslängden – den äldsta förteckningen över de svenska stiften. Strängnäs 2020.

LSA Lantmäteristyrelsens arkiv, RA (se vidare under kartor).

LSB(p) Linköpings stadsbibliotek, Stiftsbiblioteket (pergamentsbrev).

MaKä 2013 Källström M, Vikingatida och medeltida skrifttraditioner: några iakttagelser med utgångspunkt i det svenska runmaterialet. I: Futhark: International Journal of Runic Studies 4, 2013.

Mattisson Mattisson A-C, Medeltida nordiska borg- och sätesgårdsnamn på –holm. Uppsala 1986.

MS Medeltidsstaden. 1–73. RAÄ/SHM 1976–90.

Nisbeth Nisbeth Å, En medeltida räkenskapsbok från Hjälsta kyrka. I: Fornvännen 1956.

NoB Namn och Bygd. Tidskrift för ortnamnsforskning 1913–.

NordHer Nordisk heraldisk terminologi. Utg av Svenska nationalkommittén för genealogi och heraldik. Lund 1987.

OAU Ortnamnsarkivet i Uppsala, före 1/7 1970 SOA, ingår i ISOF.

OPkrön Olai Petri Svenska Krönika. Utg av G E Klemming. Stockholm 1860.

Palmqvist Palmqvist A, Kyrkans enhet och papalismen: Die Einheit der Kirche und der Papalismus. Stockholm 1961.

PHT Personhistorisk tidskrift. 1898–.

PRFSS Privilegier och resolutioner för Sveriges städer. I–III. Stockholm 1927–39.

PSKr Peder Swart, Konung Gustaf I:s krönika. Utg av N Edén. Stockholm 1912.

RA Riksarkivet.

RAfoto Fotokopior av medeltida originalhandlingar utanför RA, jfr DKfoto.

Rahmqvist Rahmqvist S, Sätesgård och gods. De medeltida frälsegodsens framväxt mot bakgrund av Upplands bebyggelsehistoria. Uppsala 1996.

RAp Stora pergamentsbrevsamlingen, RA.

RApp Pappersbrevsamlingen, RA.

RAÄ Riksantikvarieämbetet. I kombination med ett nr avses hänvisning till post i Fornsök.

Retsö Retsö D, Länsförvaltningen i Sverige 1434–1520. Stockholm 2009.

RevStadtA Katalog des Revaler Stadstarchivs. Utg av G von Hansen och O Greiffenhagen. Reval 1924– 1938.

RLHDAd se DaNoRL.

Runfynd 76 Gustavsson H och Strid J P, Runfynd 1976. I: Fornvännen 1977.

Rött nr Serien röda nummer, KA.

SA(p,pp) Sturearkivet (pergaments-, pappersbrev), RA.

Sand(p) Sandemars arkiv (pergamentsbrev). Här efter DKfoto.

SBL Svenskt biografiskt lexikon. 1918–.

Schück Schück H, Rikets brev och register. Arkivbildande, kansliväsen och tradition inom den medeltida svenska statsmakten. SRA vol 4. Stockholm 1976.

SD Svenskt Diplomatarium från och med år 1401. Utg genom C Silfverstolpe och K H Karlsson. I–IV:1–2. Stockholm 1875–1904.

SDHK Svenskt Diplomatariums huvudkartotek. www.sok.riksarkivet.se/sdhk

SFSS Samlingar utgivna av Svenska fornskriftsällskapet. Stockholm 1844–.

SFSS 17:1 – – –17:1: Svenska medeltidens rimkrönikor. D. 1 Gamla eller Eriks-krönikan: folkungarnas brödrastrider: med en kort öfversigt af närmast föregående tid 1229–1319. Utg av G E Klemming. Stockholm 1865.

SFSS 245 – – –245: Vadstena klosters två äldsta jordeböcker. Utg av A Larsson. Uppsala 1971. Se VaKlJb.

SFSS 263:82 – – –263:82: Gregers Matssons räkenskaper. Utg av Z Alvered. Uppsala 1996. Se GMräk.

SGL 3 Samling af Sweriges gamla lagar 3: Upplandslagen. Utg av C J Schlyter. Stockholm 1834.

SGT Svensk Genealogisk Tidskrift. Stockholm 2007–.

SHH Strödda historiska handlingar, RA.

SHM Statens historiska museer.

SHM mbild Medeltidens bildvärld. www.medeltidbild.historiska.se

ShS(p) Sävstaholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.

ShS Rungarn Sävstaholmssamlingen II, vol 3, nr 27, Rungarns jordebrevsförteckning, RA. Här efter DKfoto.

SjS(auts,p) Sjöholmssamlingen (autografsamlingen, pergamentsbrev), RA.

SKHRA Strödda kamerala handlingar, RA.

SkoKlJb Sko klosters medeltida jordeböcker (D 7, D 5, D 6). Utg av A Peetre, SVSL. Lund 1953.

SkS(p) Skoklostersamlingen (pergamentsbrev), RA.

SMHD Scriptores minores historiæ Danicæ Medii aevi. I–II. Utg av M C Gertz. Köpenhamn 1917–22.

SMR Svenska medeltidsregester. Förteckning över urkunder till Sveriges historia 1434–1441. Utg av S Tunberg. Stockholm 1937.

SMV Raneke J, Svenska medeltidsvapen. 1–3, med rättelser och tillägg t o m 2/1988. Lund 1982–89.

SOA Svenska ortnamnsarkivet, se OAU.

SOFI se ISOF.

SoH Släkt och Hävd. Utg av Genealogiska föreningen. Stockholm 1950–.

SRP Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351. Förtecknade med angifvande af innehållet (av N A Kullberg). I-III. Stockholm 1866–72.

SRS Scriptores rerum Svecicarum medii aevi. I–III. Uppsala 1818–76.

SSJb 1502 Jordebok över Sten Sture d ä:s och Ingeborg Åkesdotters (Tott) köpe- och morgongåvegods 1502. Samtida avskrift och bearbetningar från ca 1530–45, AoE 42.

SSJb 1515 Jordebok över Sten Sture d ä:s gods omkr 1495, upprättad 1515, AoE 42.

ST Sveriges Traktater. Utg av O S Rydberg m fl. I–IV. Stockholm 1877–83.

StenA Kopiebok med brev rörande Steninge gård 1418–1454, Fersenska kontoret, Stafsundsarkivet, RA.

Stiernman Alla riksdagars och mötens beslut 1521–1731. 1–3. Utg av A A von Stiernman. Stockholm 1728–33.

Stille	Stille P, U760 och U796: två delar av samma sten? I: Fornvännen 1995.
StJb	Stockholms stadsböcker från äldre tid I:1–2: Stockholms stads jordebok 1420–98. Utg genom H Hildebrand. Stockholm 1876, 1889–1914.
StrLB(p)	Strängnäs läroverksbibliotek (pergamentsbrev). Här efter RAfoto.
StTb	Stockholms stadsböcker från äldre tid. II:1–: Stockholms stads tänkeböcker 1474–. Utg genom E Hildebrand m fl. Stockholm 1917–.
Ståhle	Ståhle C I, Om vår äldsta jordebok (Vårfruberga klosters godsförteckning). I: NoB 1948.
SU	Styffe C G, Skandinavien under unionstiden, 3:e uppl. Stockholm 1911.
Sundquist	Sundquist N, En bok om Enköping. Uppsala 1944.
SvHoA	Svea Hovrätts arkiv, RA.
SviKyA	Svinnegarns kyrkoarkiv, ULA.
SvK 111	Svinnegarns, Enköpings-Näs och Teda kyrkor, Uppland bd XI:1. I Rosell. Stockholm 1966.
SvK 121	Tillinge kyrka, Uppland bd XI:2. I Rosell. Stockholm 1968.
SvK 130	Sparrsätra och Breds kyrkor, Uppland bd XI:3. I Rosell. Stockholm 1969.
SvK 134	Kulla och Hjälsta kyrkor, Uppland bd XII:1. A C Bonnier & R Bennett. Stockholm 1970.
SvK 140	Fittja kyrka, Lagunda härad, Uppland bd XII:2. A C Bonnier & R Bennett. Stockholm 1970.
SvK 195	Enköpings kyrkor, Uppland bd X. A C Bonnier. Stockholm 1984.
SvK 227	Dahlbäck G, Simonsson Ö, Lovén C, Bengtsson H & Gejrot C. Uppsala domkyrka 1. Skriftliga källor. Arkivbildning. Uppsala 2010.
SVSL	Skrifter utgivna av Vetenskapssocieteten i Lund.
SÄRKA	Strödda äldre räkenskaper, ny serie, KA.
U	Upplands runinskrifter. Granskade och tolkade av E Wessén och S B F Jansson. 1–4. Stockholm 1943–58.

U 269a Åke Bengtsson Färlas förteckning över Jöran Åkessons (Tott) jordebrev, dat 1572, UUB.

UDb Uppländska domböcker.

UDbV – – –V: Uppländska häradsrättsdomböcker från 1500-talet. Utg genom N Edling. Uppsala, Leipzig 1941.

UFT Upplands fornminnesförenings tidskrift 1871–.

UH Upplands handlingar, KA.

UKy Upplands kyrkor. Utgivna av Stiftsrådet i Uppsala: nr 18 (Tillinge kyrka); nr 28 (Giresta kyrka); nr 32 (Nysätra kyrka); nr 39 (Fröslunda kyrka); nr 49 (Kulla kyrka); nr 91 (Biskopskulla kyrka); nr 102 (Långtora kyrka); nr 124 (Svinnegarns kyrka); nr 155 (Sparrsätra kyrka); nr 162 (Teda kyrka), nr 163 (Enköpings-Näs kyrka).

ULA(p) Uppsala landsarkiv (pergamentsbrev). Här efter DKfoto.

ULdb Upplands lagmansdombok 1490–94. SFSS 39. Stockholm 1907.

UO 1520 Wie Andersen L, Uppsala-Overenskomsten 1520: magtstruktur og magtkamp i Sverige, januar–oktober 1520. Odense 1975.

UpDkyR Uppsala domkyrkas räkenskaper 1–6, RA: 1. 1417 räkenskap, 1480 jordebok; 2. 1497–99 jordeböcker (tidigare D 16); 3. 1503–08 jordeböcker, 1502 räkenskap (tidigare D 17); 4. 1509 jordebok; 5. 1527, 1535, 1536 jordeböcker; 6. 1533, 1535, 1536, 1574–84, 1592–93 räkenskaper. – Uppsala domkyrkas jordebok 1509, KA (tidigare UH 1509:1), åren 1504, 1505, 1507–09. – Hänvisning sker till UpDkyR och avser de volymer (inkl jordeboken 1509) som motsvaras av de årtal som anges i notisen. För 1417 års räkenskaper hänvisas till den tryckta utgåvan, se SvK 227.

UpDkyRL Rasmus Ludvigssons förteckning över Uppsala domkyrkas jordebrev. KVHAA:s deposition, RA.

URR Undervisning om rikets ränta. Se HH 11.

UUB(p,pp) Uppsala universitetsbibliotek (pergaments-, pappersbrev).

UV Arkeologiska uppdragsverksamheten, RAÄ.

VaKlJb Vadstena klosters två äldsta jordeböcker. Utg av A Larsson. SFSS 245. Uppsala 1971.

VFT	Västergötlands fornminnesförenings tidskrift. 1869–.
Wiktorsson	Wiktorsson, P-A, Smärre texter och undersökningar 2, SFSS 3 1998.
VikS	Viksamlingen, RA.
VoH	Varuhus och handling, KA.
VSLÅ	Vetenskapssocietetens i Lund årsbok.
Wiséhn	Landskapsinventeringen. 4 Myntfynd från Uppland. Stockholm 1989.
VikS(p,pp)	Viksamlingen (pergaments-, pappersbrev), RA.
VåKlJb	Lovén C, Vårfruberga kloster, 1200-talsjordeboken och godspolitiken. Stockholm 2017.
X 240	Släkten Trolles papper, UUB.
ÄSF	Äldre svenska frälsesläkter. I:1–3, II:1–2. Stockholm 1957–2013.

Förkortningar, allmänna

*	föregår ortnamn som inte kan återfinnas på moderna kartor, se s 10.
anm	anmärkning
aoe, -t, -uj	arv- och eget-hemman (landbo), -torp, -utjord
auts	autografsamling
avskr	avskrift
bi, -t, -uj	biskopshemman (landbo), -torp, -utjord
bl a	bland annat (andra)
ca	cirka
cant	cantoriahemman (landbo) (Uppsala domkyrka)
d	död
dasp, -t	Danvikens hospitalhemman (landbo), -torp
dky	domkyrkojord (här samlingsbegrepp för bi, pb m m)
dvs	det vill säga
d y	den yngre
d ä	den äldre
el	eller
etc	etcetera
ev	eventuell, eventuellt
exv	exempelvis
f	folio; r(ecto) anges normalt inte, däremot i regel v(erso)
f, ff	följande sida/sidor
f d	före detta
fr	frälsehemman (landbo)
frkvinna	frälsekvinna
frman	frälseman
fr o m	från och med
GeomJb	geometrisk jordebok
hd, -r	härad, härader
hdshövd	häradshövding

jb	jordebok
jfr	jämför
jt	jordetal
kap	kapitel, kapitlet
kl, -t, -uj	klosterhemman (landbo), -torp, -utjord
klakl	S:ta Klara klosterhemman (landbo)
km	kilometer
kr, -t, -uj	kronohemman (landbo), -torp, -utjord
ky, -t, -uj	kyrka; kyrkohemman (landbo), -torp, -utjord
kyherde	kyrkoherde
m	meter
m fl	med flera
m m	med mera
nr	nummer
nuv	nuvarande
odat	odaterad
omkr	omkring
or	original
p	pergamentsbrev
pb,-t, -uj	prebendehemman (landbo), -torp, -utjord
pga	på grund av
pn	penning(ar), pengar
pp	pappersbrev
rd	rättardöme
red	redaktör(er)
resp	respektive
s	sida
se, -t	Sankt Eriks-hemman (landbo), -torp
sk, -t, -uj	skattehemman (bonde), -torp, -utjord
s k	så kallad(e)
skokl, -t, -uj	Sko klosterhemman (landbo), -torp, -utjord
skplg	skeppslag
sn, -r	socken, socknar
sp	spetalshemman (landbo)
st	stadgehemman (landbo), stycken

Sthlm	Stockholm
sthlmsp	Stockholms S:t Görans spetalshemman (landbo)
t ex	till exempel
tgslg	tingslag
t o m	till och med
tr	tryckt
u d	utan datum
uj	utjord
uo	undersökningsområde
upheh	Uppsala helgeandshus-hemman (landbo)
utg	utgiven
v	verso
vakl, -t, -uj	Vadstena klosterhemman (landbo), -torp, -utjord
vid	vidimation
vol	volym
våkl, -t, -uj	Vårfruberga klosterhemman (landbo), -torp, -utjord

Kartor

EK = Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta (EK) den s k häradsekonomiska kartan, skala 1:20 000 Uppsala län, bladen för det aktuella området upprättade 1859–63 och 1905–11.

Ekonomiska kartan 1:10 000, bladen 11 H.

LMA = Lantmäterimyndigheten, Uppland. Tillgängliga på Lantmäteriets öppna data.

LSA = Kartor i Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA), Riksarkivet. Tillgängliga på Lantmäteriets öppna kartdata. Hänvisning till använd karta sker genom angivande av bebyggelsens namn, länsbokstav/sockennummer – bynummer:aktnummer, och årtal om det är känt t ex ”LSA Brunna B20–2:1, 1712”.

Ortregister

I ortregistret markeras orter inom undersökningsområdet med halvfet stil. Inom parentes anges i vilken socken orten ligger, varvid 1550-talets kamerala indelning avses. För orter utanför undersökningsområdet anges härad, för orter utanför Uppland även landskap. De kursiverade siffrorna anger var den utförliga beskrivningen av orten i fråga finns. Om en ort förekommer flera gånger på samma sida, har det inte anmärkts särskilt. Naturnamn eller platser utanför häradet som endast nämns som personers hemvist upptas inte i registret. För förkortningar och * se s 302 ff.

Alatuna sn 85
Alby (Angarn, Vallentuna) 251
Albäck (Simtuna, Simtuna) 223
Alexandria 254
Alma (Tillinge) 31, 205, *207*, 210, 277
Almby (Vänge, Ulleråker) 75
Alsta (Nysätra) 31, 74 f, 81, 119, *120 f*
Alsta, Övre se Alsta
Alstomta (Nysätra) 81, 119, *123*
Altuna sn, Simtuna hd 124, 160, 240
Amnö (Veckholm, Trögd) 59, 215 f
Andersta (Sparrsätra) 30, 164, *165 f*, 167
Arboga, stad 212, 285
Arnö (Övergran, Håbo) 24, 77 f, 100
Arnö sn, Trögds hd 161 f
Aska, härad, Östergötland 103, 157, 200
Aspnäs (Östervåla, Våla) 91
Avrabygden (Svennevad, Sköllersta, Närke) 44
Back-Norrby (Vårfrukyrka) 237
Backa (Bred) 132, 134, *135*
Backa (Teda) 193, *194*
Baggebo (Fittja) 51, *52*, 56
Balingsta sn, Hagunda hd 32, 43, 74 f
Barcelona 254
Barkarby (Lovö, Färingö tgslg) 229
Benala (Sparrsätra) 30, 164, *166*, 169
Bensta (Skånela, Seminghundra) 183
Berg (Biskopskulla) 29, 39, *41*, 43, 45, 66,
Berg, Stora se Berg
Berga (Danmark, Vaksala) 68, 122
Berga (Husby, Oppunda, Södermanland) 44
Berga (Lovö, Färingö tgslg) 229
Biskopskulla socken 29, 32, 37, *38–49*, 65 ff, 70, 94, 115 f, 212, 246
Bjelkesta se *Lårsta
Bjuggsta (Kungsåra, Siende, Västmanland) 208
Björnome (Gryta, Hagunda) 234
Boda (Bred) 30, 134, *136*, 138, 141, 160
Boda (Vårfrukyrka) 30, 238, *240*, 249 f
Bodarna se *Fittjaboda
Bodarna (Sparrsätra) 75, 164, *167*
***Bodha** (Svinnegarn) *180*, 208
Bogesund, stad 29
Boglösaby (Boglösa, Trögd) 23
Boglösa sn, Trögds hd 203, 236 f, 241, 247, 282
Bondekulla sn se Kulla sn
Boskulla (Svennevad, Sköllersta, Närke) 44
Bred (Bred) 132, 134, *136*
Breds socken 30 ff, 131, *132–142*, 160, 208, 240, 246, 248
Bro, härad 93, 284
Broby (Tillinge) 30, 149, 153, 205, *207 f*
Bromma sn, Sollentuna hd 58

Brunna (Fröslunda) 29, 62, *63*
Brunna (Kulla) 30, 59, 63, 97, *98*
Brunna (Långtora) 29, 107, *108*, 110, 115
Brunna (Vårfrukyrka) 138, 209, 237 f, *240 f*, 242, 248
Brunnby (Börje, Ulleråker) 183
Brunnby (Sparrsätra) 30, 164 f, *167*
Brunnsholm (Näs) 145, *146 f*, 158
Brunnsta (Hjälsta) 29, 86 f, *88 f*, 94
Brunnsta (Övergran, Håbo) 89
Bråboda (Tillinge) 205, *208*
Brännbo (Teda) 193, *194*
***Buxta** (Långtora) *109*, 111
Bäjeby (Sparrsätra) 30, 164, *167*
Bälsunda (Hjälsta) 86 f, *89*
Bärby (Danmark, Vaksala) 183, 195
Bärby, Lilla o Stora (Giresta) 29, 71 f, *73 ff*, 78 ff, 83
Bärby (Näs) 145, *147 f*, 152, 160 f, 212, 248, 250
Bärsta (Giresta) 29, 56, 71, 74, *75 f*, 80, 170
Börsta (Kungs-Husby, Trögd) 156
Daga, härad, Södermanland 148
Dalarna 26
Dal, härad, Östergötland 200
Dalby (Veckholm, Trögd) 213
Danderyds sn, Danderyds skplg 58
Danmark 28
Dorsilla (Tillinge) 30, 140, 205 ff, *208 ff*, 210, 223, 240
Dräggesta (Vallby, Trögd) 243
Drällsta (Tillinge) 30, 205, *210*, 211, 220
Edsberga (Bred) 30, 134, *136 f*
Eka (Lillkyrka, Trögd) 209, 223
Ekeby (Långtora) 29, 105, 107, *109*
Ekeby se Mysinge
Ekeby (Rytterne, Snevringe, Västmanland) 157
Ekeby (Teda) 30, 193, *195*, 233, 241
Ekeby (Vårfrukyrka) 30, 238, *241*
Ekeby (Överselö, Selebo, Södermanland) 149
Ekholmen (Veckholm, Trögd) 59, 101, 126
Eklunda (Bred) 30, 134, *137*, 142
Ekolsund (Övergran, Håbo) 28
Ekskogen (Näs) 145, *148*
Enberga (Fröslunda) 29, 31, 62, *64*
Eneberga (Teda) 193, *195*
*Enebolöt (Lundby, Tuhundra, Västmanland) 249
Eneby (Altuna, Simtuna) 240
Eneby (Hjälsta) 29, 83, 87, *89 f*, 91
Enköping, stad 23 ff, 28 f, 31 f, 41, 47 f, 50, 68, 79, 83, 86, 100, 103, 105 f, 117, 137 ff, 154, 164, 166, 175, 189, 191, 196, 203 f, 207, 212, 214, 216 ff, 228 ff, 236, 240 ff, 245 ff, 249 ff, *254–287*
Enåkers sn, Simtuna hd 67, 160, 172
Enögla (Vårfrukyrka) 30, 169, 196, 208, 214, 218, 238, *241 f*, 261, 267
Ernsta (Tillinge) 30, 205, *210*
Finland 163, 264
Finneboda se Bodarna, Sparrsätra
Finsta (Fröslunda) 29, 31, *64*, 67, 76
Fiskmansbo (Nysätra) 119, *123*
Fittja by (Fittja) 50 f, *53 f*, 74 f,
Fittja socken 25, 29 f, 32, 37, *50–60*, 74 f, 79, 93, 95 f, 98, 101, 156, 170, 223
***Fittjaboda** (Fittja) 51, *52 f*
Fjädrundaland *21–25*, 28, 41, 45 f, 84, 167, 198, 201, 236, 246, 248, 254, 277
***Flatomen** (Vårfrukyrka) *242*, 248
Forsa (Tensta, Norunda) 183
***Franckeboda** (Svinnegarn) *180*
***Frattesta** (Tillinge) *211*
***Frebolstad** (Biskopskulla) 29, *41*
Fresta sn, Vallentuna hd 115
Fröslunda (Fröslunda) 29, 61 f, *64*, 69
Fröslunda socken 29, 32, 37, 41, 43, 47, *61–69*, 70, 76, 80, 82 f, 123, 130, 160
Frösvi (Tillinge) 30, 205, *211*, 222
Furuby (Giresta) 29, 64, 67, 71, *76 f*
Fänsberga (Kulla) 52, 97, *98 f*
Gammalbo (Bred) 134, *137*

Gammelhaga (Svinnegarn) 179, *180 ff*, 182, 185 f, 189 f
Garn (Biskopskulla) 29, 39, *41*, 44
Giresta socken 29, 32, 37, 56 f, 59, 64, 67, *70–84*, 170, 273
Girestaby (Giresta) 70 f, 74 f, *77 ff*
Gissle (Biskopskulla) 29, 39, *41 f*, 42, 246
***Glista** (Nysätra) *123*, 128
***Granista** (Bred) *137*, 139
Grillby (Villberga, Trögd) 89
*Grillingy (okänd sn) 247
*Grisleboda (Tortuna, Tjurbo, Västmanland) 249,
Grop-Norrby se Norrby
Gryta (Kulla) 30, 97, *99*, 102
Gryta (Tillinge) 30, 205, 210, *211 f*, 220
Gryta sn, Hagunda hd 53, 80, 114, 121 f, 234
Grän (Långtora) 29, 107, *109*, 110, 113 f
Gröngarn (Tillinge) 203, *212*
Gullarsbo (Nysätra) 65, 119, *123 f*, 130
Gumlösa (Teda) 30, 193, *195 f*, 201
Gunsta (Bred) 30, 134, *137 f*
Gånsta (Boglösa, Trögd) 236, 247, 262
Gårdsända (Näs) 145, 147, *148 f*, 152, 157
Gåsinge sn, Daga hd, Södermanland 91
Gäsmesta (Börje, Ulleråker) 94
Gästrikland 25
Görlinge (Biskopskulla) 29, 39, 41, *42*
Görväln (Järfälla, Sollentuna) 183
Göstring, härad, Östergötland 200
Hacksta (Näs) 30, 145, *149 f*, 158, 208
Haga (Svinnegarn) 28, 181, *182 f*, 185, 187, 189 f
Hagby (Hagby, Hagunda) 159
Hagby (Tillinge) 30, 149, 205, 208, *212*, 216, 233, 248
Hagby sn, Hagunda hd 32, 121, 159
Hagunda, härad 26, 29, 32, 37, 53, 95, 121
Hallarby (Litslena, Trögd) 111 f, 116
Hallarsjö (Enåker, Simtuna) 67, 169, 172
Hallsta (Björksta, Tjurbo, Västmanland) 137
Hamby (Bred) 30, 134, *138*, 248
Hammarby (Nysätra) 29, 118 f, *124 f*, 126, 128
Hamra (Fröslunda) 47, 62, *64 f*, 66
Hansta (Tillinge) 204 f, *213*
***Harsta** (Långtora) *110*
Hatteboda se Bodarna, Sparrsätra
Heby (Simtuna, Simtuna) 240
***Hælga Bolstadhum** se Bärby, Stora
Hedensberg (Tillberga, Siende, Västmanland) 99
Hjortsberga (Teda) 30, 193, *196*
Hjulsta (Näs) 28, 144 f, *151*, 152, 156
Hjälsta socken 29, 31 f, 37, 57, 59, 74, 76, 83 f, *85–95*, 105, 111, 160
Hjälstaby (Hjälsta) 29, 86 f, *90*
Holmbro (Skogs-Tibble, Hagunda) 234
Holms sn, Hagunda hd 37, 83, 117
Hormesta (Biskopskulla) 29, 39, *42*, 43 ff, 246
Hov (Svinnegarn) 179, *183*
Hovdesta (Tillinge) 30, 205, *213*, 223
Huddunge sn, Torstuna hd 160, 230
Huddungeby (Huddunge, Torstuna) 230
Hummelsta (Löt, Trögd) 170
Hummelsta (Tillinge) 30, 151, 160, 205, *214*, 218
*Husaby Nærdhingiahundare (okänd sn) 184
Husby (Bondkyrka, Ulleråker) 184
Husby (Husby, Långhundra) 46
Husby (Skederid, Sjuhundra) 46
Husby (Vansö, Åker, Södermanland) 156
Huseby (Svinnegarn) 179, *183 f*
Hustugu (Giresta) 29, 59, 71, 73, *79*, 80 f

Hyltinge sn, Villåttingen, Södermanland 91
Håbo, härad 24, 26, 89 f, 151, 284
Håga (Biskopskulla) 29, 39, 41, *43*, 45 ff, 67
Hållingsbo (Svinnegarn) 179, *184*, 189 f
Hållmyra (Kulla) 30, 97, *99 f*, 102
Håmsta (Biskopskulla) 29, 39, *43 f*, 48, 212
Håra (Villberga, Trögd) 229
Hårby (Husby-Sjutolft, Trögd) 25
Hårsta (Fittja) 25, 51, *54 f*
Håtuna sn, Håbo hd 80, 110
Häggeby sn, Håbo hd 80
Hälke (Fittja) 51, *55*, 74 f, 170, 223
Hällby (Bred) 30, 134, *138*, 140 f
Hällby (Torshälla, Västerrekarne, Södermanland) 173
Härkeberga sn, Trögds hd 38, 48, 66, 105, 109, 115
Härnevi sn, Torstuna hd 105, 117
Härvesta (Fröslunda) 29, 62, *65*, 83, 123, 130
Hässelby (Sparrsätra) 164, *167 f*
Hässelby (Tillinge) 30, 204 f, *215*, 233
Hässle (Fittja) 51, *55 f*, 74
***Hästäng** (Tillinge) 169, *215*, 216
Högby (Långtora) 29, 107, *110*
Högby (Nysätra) 29, 119, *125*, 126 ff
Högstena (Biskopskulla) 29, 39, 41, *44*
***Ingevaldsboda** (Svinnegarn) *184 f*, 189
Irsta (Sparrsätra) 30, 160, 164, *168*, 175
Julboviks sn 85
Jumkils sn, Bälinge hd 105
Jung (Vårfrukyrka) 30, 160, 169, 238, *242*, 244
Jädra (Hjälsta) 29, 85, 87, *90 f*, 94 f, 111
Jädra (Långtora) 29, 107 ff, *110 f*, 112, 115 ff
Jädra (Vårfrukyrka) 30, 160, 238, *243*, 251
Järlåsa sn, Hagunda hd 121
Järstena (Tillinge) 156, 160, 169, 204 f, 212, *215 f*
Järstena, Stora se Järstena
Kalmar sn, Trögds hd 104, 111, 114
Karkesta (Sparrsätra) 30, 164, *168*, 251
Kasby (Lagga, Långhundra) 207, 209, 241
Kattebo (Biskopskulla) 29, 39, 42, *45*
Kil (Tillinge) 30, 160, 205, *216*, 224, 232
Klarbo se Bodarna, Sparrsätra
Klista (Boglösa, Trögd) 236, 282
Klista (Fröslunda) 29, 62, *65 f*
Klockrike sn, Bobergs hd, Östergötland 46
Klöv (Kalmar, Håbo) 114
Knyllinge (Fröslunda) 29, 41, 62, *66*, 69
***Kolaholm** (Svinnegarn) *185 f*, 189
Korsboda (Bred) 134, *138*
Kroklösa (Tillinge) 151, 205, 214, *217*
Kromsta (Teda) 30, 169, 193, 195, *196 f*, 241
***Kulla** (Biskopskulla) *45*
Kulla socken 25, 29, 31 f, 37, 50, 52, 56 f, 59, 63, *96–104*, 137, 156
Kumla (Balingsta, Hagunda) 43
Kumla (Danmark, Vaksala) 124
Kungsberga (Färentuna, Färingö tgslg) 41
Kurön (Teda) 159 f, 193, *197*
Kvek, Lilla o Stora (Fröslunda) 29, 41, 62, *66 f*
Kälkesta (Biskopskulla) 29, 39, 43, *45*
Kävra (Vårfrukyrka) 227, 238, 240, *243 f*
Körninge (Berg, Snevringe, Västmanland) 200
***Laghboda** (Bred) *139*
***Laggarabodha** (Giresta) *79*, 81
Laggarbo (Svinnegarn) 179, *186*, 190
Lagunda, härad 21, 24 ff, 31 ff, *37–130*, 255

Landsberga, kungsgård (Biskopskulla) 39, *45 f*, 46
***Leghengen** (Svinnegarn) *186*, 190
Lekarbo (Svinnegarn) 179, *186*
Lena sn, Norunda hd 73, 161
Lenaberg (Lena, Norunda) 73
Linda (Tillinge) 30, 205, *217*, 221
Linköping, stad och stift 101, 185
Lisselås (Tillinge) 30, 199, 205, *217 f*
***Litisbolstad** (Nysätra) 81, *126*
Litslena sn, Trögd hd 41, 56, 111 f, 116
Livland 150
Lübeck 283
Ludgo sn, Rönö hd, Södermanland 91
Lunda (Lovö, Färingö tgslg) 229
Lundbo (Teda) 193, *197*
Lundboda (Tillinge) 205, *218*
Lundby (Svinnegarn) 30, 179, *186 f*, 198, 229
Lundby (Tillinge) 205, 208 f, *218*, 219, 223
Lundby (Vårfrukyrka) 238, *244*
Lundersta (Fittja) 30, 50 f, *56 f*, 96, 101
Lygnesta (Långtora) 29, 107, 110, *112*, 115
Lådö (Sparrsätra) 30, 75, 164 ff, *169 ff*, 173, 176, 228, 241 f, 247
***Långabro** (Sparrsätra) 75, *171*, 173
Långtibble (Vänge, Ulleråker) 124
Långtora (Långtora) 29, 106 f, 109, *112 ff*
Långtora socken 29, 31 f, 37, 47 f, *105–117*, 118
***Lårsta** (Giresta) 71, 74 f, *80*
Lårstabo (Giresta) 71, 74 f, *80 f*, 84
Lårstad (Kälvesten, Aska, Östergötland) 157
Lönsåker (Sparrsätra) 30, 164, *171*
Lönsåker, Nedre se Lönsåker
Löt (Bred) 30, 134, 137, *139*
Lötsunda (Tillinge) 205, 214, *218*
***Marieborg** (Svinnegarn) *187*
Merlänna (Länna, Åker, Södermanland) 200
Mosta (Nysätra) 29, 81, 119, 124, *126 f*
Munkhammar (Tumbo, Västerrekarne, Södermanland) 230
Myrby (Giresta) 29, 71, 79, *81*, 82
Myrby (Tillinge) 151, 167, 205, 214, *219*
Mysinge (Fittja) 50 f, *57 ff*, 96, 156
Mälby (Giresta) 71, 77 ff, *81*
Mälby (Tillinge) 204 f, *219 f*, 223
Mälby (?Vallby, Trögd) 110
Mälhammar (Tumbo, Västerrrekarne, Södermanland) 230
Mörby (Turinge, Öknebo, Södermanland) 122
Mörkö sn, Hölebo hd, Södermanland 91
Nederby (Näs) 145, 147 f, *152*
Nibble (Tillinge) 30, 156, 205, *220*
Nibble (Ösmo, Sotholm, Södermanland) 234
Nicktuna (Tortuna, Tjurbo, Västmanland) 137
Nidaros, stad och stift 282
Nisslinge (Bred) 30, 134, *139*
Noppsgärde (Fröslunda) 29, 62, 64, *67*, 76, 160
Norrbo se Bodarna, Sparrsätra
Norrbo, härad, Västmanland 201
Norrby (Vårfrukyrka) 30, 227, 237 f, 242, *244*, 252
Norrby sn, Simtuna hd 160
Norrgården se *Harsta
Norrhammar (Kungs-Husby, Trögd) 66, 228
Norrland 255
Norrlänna (Länna, Åker, Södermanland) 155
Notholmen (Svinnegarn) *187*
Nyboda (Bred) 134, *139*
Nyby (Kulla) 97, *100*
Nyby (Långtora) 29, 107, *114*
Nyby (Näs) 145, 147 f, *152*
Nyby (Sparrsätra) 30, 164 f, *172*, 232
Nybyholm se Nyby, Näs
Nynäs (Boglösa, Trögd) 236, 241, 282

Nysätra socken 26, 29, 32, 37, 42, 65, 74 f, 81, 105, 110, *118–130*, 246
Nysätraby (Nysätra) 118 f, *127 f*
Nåsta (Bred) 30, 134, *139*
Nåstuna (Vänge, Ulleråker) 75
Närke 44, 122, 138, 149, 157, 173, 190, 212, 225, 255
Närlunda (Husby, Oppunda, Södermanland) 230
Näs socken 28, 30, 32, 131, *143–162*, 197, 208, 212, 221, 232, 246, 248, 275
Odensala sn, Ärlinghundra hd 58, 234
Ogesta (Tillinge) 205, *220 f*
Oppeby (Aspö, Selebo) 57
***Opphusa** (Bred) 30, 134, *140 f*, 160
Oppunda, härad, Södermanland 230
Pollista (Övergran, Håbo) 151
***Prästbolet** (Biskopskulla) 39, *46*
***Prästbolet** (Fittja) 51, *59*
***Prästbolet** (Giresta) 72, *81*
***Prästbolet** (Långtora) 107, *115*
***Prästbolet** (Nysätra) 119, *128*
***Prästbolet** (Näs) 145, *152*
***Prästbolet** (Svinnegarn) 179, *187*
***Prästbolet** (Teda) 193, *197*
***Prästbolet** (Tillinge) 205, *221*
***Prästbolet** (Vårfrukyrka) 238, *245*
Pålsbo (Teda) 193, *197*
Ramsta (Biskopskulla) 29, 40, 43, *46*
Ransta (Kumla, Tjurbo, Västmanland) 67
Rasbo sn, Rasbo hd 69, 115
Rekasta (Vårfrukyrka) 30, 160, 169, 238, 243, *245*, 247
Rekasta, Norra se Rekasta
Resta (Nysätra) 29, 81, 119, 123 ff, *128 f*, 130
Revelsta (Näs) 30, 145, 148, *152 f*, 158 ff
Risberga (Teda) 30, 173, 193, *197 f*, 201, 220
Ryda (Nysätra) 119, *129*
Rymningen (Giresta) 61, 66, 70, *82*
Råby (Biskopskulla) 40, *46*
Råby, Nedra se Råby
Rävgräva (Mosjö, Örebro) 138
Rävslösa (Näs) 30, 144 f, 151, *153 f*, 160 f
Rävsta (Kulla) 97, *100 f*
Rävsta (S:t Olof, Ärlinghundra) 234
Röloppe (Giresta) 70, 72, 81, *82*
Rönna (Biskopskulla) 29, 40, *46 f*, 116
Rönna (Bred) 30, 138, *140*
Rönö, härad, Södermanland 185
Rörby (Angarn, Vallentuna) 233
Rörby (Svinnegarn) 179, *187*
Salnecke (Gryta, Hagunda) 53, 114
Salsta (Tensta, Norunda) 57
Salta (Teda) 30, 160, 186, 193, *198 f*, 199
Selebo, härad, Södermanland 26, 29
Siende, härad, Västmanland 48, 99, 208, 222
Sigtuna, stad 24, 56, 227, 270, 277, 285
Simtuna, härad 21, 24 f, 26, 28, 160, 232, 252
Simtuna sn, Simtuna hd 117, 160, 197, 223, 240, 269
Sjogsta (Teda) 30, 193, *199*, 208, 217
Sjöholm (Vingåker, Oppunda, Södermanland) 91
Skara, stad och stift 185
Skarsvad (Bred) 30, 134, *140*, 141, 208
Skarsvad, Östra se Bred
Skeberga (Kungs-Husby, Trögd) 185, 228
Skeberga (Stavby, Oland) 159
***Skenande** (Sparrsätra) *172*, 173
Skensta (Simtuna, Simtuna) 197
Skillinge (Tillinge) 206, 217, *221*
Skinna (Tillinge) 30, 156, 158, 204 ff, *221*
***Skinnarboda** (Svinnegarn) *188*, 189
Skogsbo (Bred) 134, *140*
***Skomakaretorp** (Teda) *199*, 200
Skogs-Tibble sn, Hagunda hd 32, 57, 80, 82, 109, 113, 121, 233 f
Skråsta (Näs) 145, *154*, 156

Skrällinge (Fröslunda) 29, 43, 62, 64, *67 f*
***Skäcklinge** (Långtora) 29, 107, 112, *115*
Skäggesta (Börje, Ulleråker) 77
Skäggesta (Överselö, Selebo, Södermanland) 113
Skälby (Bred) 137, 139, *140*, 246
Skälby (Giresta) 29, 72, 81, *82*
Skälby (Näs) 30, 145, *154 f*, 155, 158, 160, 246
Skälby (Vårfrukyrka) 30, 42, 238, *245 f*, 247, 249, 253
Skälby (Överselö, Selebo, Södermanland) 201
Skälsta (Ramsta, Hagunda) 57
*Skämma (Övergran, Håbo) 127
Smedstorp (Teda) 193, *199*
Småland 185, 190, 223, 233
Snevringe hd, Västmanland 150, 157, 200
Solberga (Teda) 147, 193, *199 f*
Solkesta (Kungs-Husby, Trögd) 190
Sollentuna sn, Sollentuna hd 115
Solna sn, Danderyds skplg 58
*Spanasundzbodha (Björksta, Tjurbo, Västmanland) 224
Sparrsätra socken 30, 32, 75, 131, 160, *163–176*, 203, 219, 224, 228, 232, 241 f, 247, 251
Sparrsätraby (Sparrsätra) 30, 164 f, *172 ff*, 175
Spånga sn, Sollentuna hd 58
S:t Ilians socken 32, 116, 242, 244, 247 f, 252, 280
S:t Pers sn, Aska hd, Östergötland 103
Staby (Giresta) 29, 57, 65, 72, 74, *83 f*, 273
Stabby (Uppsala-Näs, Ulleråker) 104
Starby (S:t Per, Aska, Östergötland) 103
Steninge (Husby, Ärlinghundra) 234
Stjärnholm (Kulla) 30 f, 56, 97, *101 f*, 103
Stockholm, stad 53, 58, 68, 83, 90 f, 94, 100 f, 103, 111, 150, 154, 159, 161, 180, 190, 212, 221, 226 f, 230 f, 244, 249, 251 ff, 255 f, 273, 277, 285
Strand (Svinnegarn) 179, *188*
Strängnäs, stad och stift 58, 110, 113, 115, 185, 225, 228, 246, 256, 282
Strömsberg se *Opphusa
Strömsdal se Nisslinge
Strömsta (Teda) 147, 193 f, 199, *200 f*
Sundby (Skogs-Tibble, Hagunda) 234
Sundsveda (Odensala, Ärlinghundra) 234
Svanvik (S:t Nikolai, Jönåker, Södermanland) 221
Svartsjö (Sånga, Färingö tgslg) 45
Svarvartorpet (Vårfrukyrka) 226, *246 f*
Svepnäs (Näs) 145, *155 ff*
Svinnegarn (Svinnegarn) 31, 178 f, 181 ff, *188 ff*
Svinnegarns socken 28 ff, 32, 131, *177–191*, 198, 208, 211, 229 f, 286
Svinninge (Åker, Åkers skplg) 68
Svirsta (Tillinge) 205, *221 f*
Svirsta, Stora se Svirsta
Säby (Aspö, Selebo) 57, 169
Sävsta (Näs) 145, 149, 153, *157*, 160, 212, 232
Sävsta (Vårfrukyrka) 30, 169, 238, *247*
Söderby (Biskopskulla) 29, 40, *47*
Söderby (Funbo, Rasbo) 56, 89
Söderby (Sparrsätra) 30, 160, 165, *174 f*
***Söderby** (Vårfrukyrka) 174, *247 f*, 259
Söderlänna (Länna, Åker, Södermanland) 200
Södermanland 24, 26, 29, 149, 157, 173, 190, 209, 225, 233, 255
Tallmyra (Tillinge) 30, 156, 205, 211, 222
Talvsta (Dingtuna, Tuhundra, Västmanland) 230
Tarv (Knivsta, Ärlinghundra) 169

Taxhuvud (Tillinge) 205, 214, *222*
Taxnäs (Fröslunda) 47, 62, 65, *68*, 80
Teda socken 30, 32, 131, 147, 157, 159 f, 169, 173, 186, *192–202*, 208, 217, 220, 233, 241, 251
Tensta sn, Norunda hd 57, 73, 183
Testeby (Vårfrukyrka) 30, 212, 225, 228, 231, 237 f, *248*
***Tibble** (Långtora) *115*
Tibble (Tillinge) 30, 204 ff, 213, 216, 219, *223 f*, 227, 233
Til (Hjälsta) 87, *91*
Tillinge socken 23, 25, 29, 30, 32, 58, 131, 140, 149, 151, 153, 156, 158, 160, 163, 167, 169, 175, 186, 189 ff, 199, *203–235*, 240, 243 f, 246, 248, 250, 277, 282, 284
Tjurbo, härad, Västmanland 26, 67, 137, 139, 149, 151 f, 173, 192, 197, 214, 224, 249, 255
Tjursåker (Vårfrukyrka) 30, 237 f, *248 f*, 251
Tollsta (Teda) 30, 192 f, 195, 197, *201*
Torgesta (Sparrsätra) 30, 163 ff, *175*
Torgesta (Tillinge) 30, 175, 203, 205, *224*
Torslunda (Fröslunda) 29, 62 ff, 66, *69*
Torstuna, härad 21, 24 ff, 28, 105, 117, 124, 160 f
Torstuna sn, Torstuna hd 53, 56, 124, 160 f, 169, 233, 284
Torstunaby (Torstuna, Torstuna) 233
Torsvi (Torsvi, Trögd) 101
Trogsta (Näs) 30, 145, 149, 153 f, *158*, 160, 221
Troxhammar (Skå, Färingö tgslg) 229
Trögd, härad 21, 23 ff, 28 f, 33, 38, 48, 88 f, 94, 100, 105, 109, 115, 136, 190, 203, 213, 215 f, 220, 236, 255, 282
Tuhundra, härad, Västmanland 230, 249
Tuna (Holm, Hagunda) 117
Tuna (Hjälsta) 29, 31, 76, 85, 87, 89, *91 ff*, 94 f, 160
Tuna, Övra se Tuna
Tveta, härad, Småland 223
Tärby (Vårfrukyrka) 30, 160, 212, 238, 240, 246, 248, *249 f*, 262
Ubby (Dalby, Hagunda) 104
Uddala (Tillinge) 30, 156, 205, *224 f*
*Uglesund (okänd sn) 278
Ullbro (Tillinge) 30, 189 f, 205, 212, *225 f*, 248, 250
Ullevi (Bro, Bro) 103
Ullunda (Tillinge) 204 f, *226 f*, 243 f, 246, 250
Ullunda (Vårfrukyrka) 30, 238, *250 f*
Ulvsboda (Näs) 145, 147, *158 f*
***Uppaby** (Svinnegarn) 181, *190 f*, 230
Uppland 21 ff, 26, 53, 78, 122, 157, 163, 173, 183, 203, 209, 255
Uppsala, stad och stift 23 ff, 45, 52, 68, 73, 75, 79, 84, 92, 110, 124, 129 f, 151, 157, 161, 166, 174, 183, 254, 257, 270, 282, 285
Uppsala-Näs sn, Ulleråkers hd 80, 104
Vadstena, stad 228
Valgeby (Härkeberga, Trögd) 66
Valsta (Kulla) 25, 30, 97, 99, *102*, 156
Valla (Husby, Oppunda, Södermanland) 44
Valla (Näs) 145, 153, 156, *159 f*, 160, 197
Valla (Teda) 30, 193, *201 f*, 251
Valla (Vårfrukyrka) 30, 168, 201 f, 237 f, 243, *251*, 262
Vallby (Långtora) 107, *115*
Vallbyland (Fittja) 29 f, *59*, 79, 93, 95, 98
Vansta (Ösmo, Sotholm , Södermanland) 58
Vappa (Tillinge) 30, 58, 189 f, 205, 209, 223, *227 ff*, 282
Varsta (Fröslunda) 29, 62, 66, *69*, 82
***Watholmen** (Svinnegarn) *191*

Vedby (Björksta, Tjurbo, Västmanland) 224
Vedergärde (Gamla Uppsala, Vaksala) 89
Vela (Tillinge) 30, 156, 186, 191, 205 f, *229 ff*
Vettesta (Hjälsta) 29, 59, 87, *93*, 94
Vifärna (Kulla) 30 f, 97, 99, *102 f*, 137
Viggeby (Biskopskulla) 40, *47*, 65
Viggeby (Vårfrukyrka) 30, 238, 244, 248, *251 f*, 252
Vik (Balingsta, Hagunda) 57, 74 f
Vik (Vadsbro, Oppunda, Södermanland) 44
Viksta sn, Norunda hd 73
Villberga sn, Trögd hd 56, 89, 94, 229
Villsberga (Biskopskulla) 29, 40, 44, *47 f*
Vindsberga (Tillinge) 204 f, *231*, 233 f
Visbo (Giresta) 72, 74 f, *84*
Vista (Giresta) 72, 74 f, *84*
Vista, härad, Småland 223
Vittinge sn, Torstuna hd 160
Vreta (Bred) 134, 140, *141*
Vreta (Hjälsta) 29, 87, *93 f*
Vreta (Kulla) 30, 97, 99, 101, *103 f*
Vreta (Tillinge) 205, *231*
Vretaholm se Vreta, Hjälsta
Vrå (Biskopskulla) 29, 40, 43, *48*
Vrå (Skogs-Tibble, Hagunda) 57, 82
Våla (Munktorp, Snevringe, Västmanland) 150
Vålhammar (Kungs-Husby, Trögd) 170
Vårdinge sn, Öknebo hd, Södermanland 91
Vårfrukyrka socken 26, 28 ff, 32, 105, 113, 116, 131, 160, 168 f, 174, 196, 201 f, 209, 212, 225 ff, 231, *236–253*, 259, 262, 267, 282
Vängsta (Hjälsta) 29, 87 f, 90, 93, *94*
Väppeby (Kalmar, Håbo) 104
Väppeby (Näs) 144 f, *160 f*
Värsta (Biskopskulla) 29, 38, 40, *48*
Värsta (Långtora) 105, *115 f*
Värsta, Stora se Värsta
Väsby (Sparrsätra) 30, 165, 168, 173, *175*
Väsby (Vänge, Ulleråker) 101
Väsby kungsgård (Sala, Tjurbo, Västmanland) 259
Västantorp (Teda) 193, *202*
Västergötland 29, 212, 233
Västerlösa sn, Vifolka hd, Östergötland 46
Västerlövsta sn, Torstuna hd 160
Västeråkers sn, Hagunda hd 32, 80
Västerås, stad och stift 28, 31, 136, 138, 149, 185, 242, 254, 256
Västmanland 26, 29, 61, 114, 139, 157, 173, 189, 203, 208, 212, 225, 233, 255, 259, 268
***Västrabolstad** se Gårdsända
Västra härad, härad, Småland 185
Värmland 212
Ytterby (Bred) 30, 134, 136, 138, 140, *141*
Åby (Lagga, Långhundra) 207
***Åby** (Sparrsätra) 30, 165, 169, 173, *176*
Åby (Tillinge) 30, 160, 206, *231 f*, 233, 248
Ågersta (Löt, Trögd) 234
Åker, härad, Södermanland 29, 185, 200, 246
***Åkerby** se Långtora
Åkerby (Svinnegarn) 179, *191*
Åkerby (Vårfrukyrka) 30, 113, 116, 238, 244, *252 f*
Åkers sn, Åkers skplg 73
Ål (Alunda, Oland) 159
Ål (Långtora) 29, 47, 105, 107, 110 f, *116 f*
Ål (Veckholm, Trögd) 113
Ålands sn, Hagunda hd 121
Åloppe (Nysätra) 81, 119, 123, *129 f*
Åloppe, Norra se Åloppe
Årby (Nysätra) 119, 129, *130*
Åsbo (Tillinge) 206, *232*
Åsby (Fors, Österrekarne, Södermanland) 173

Åsunda, härad 21, 24 f, 26, 28 ff, 32 f, 109, 113, 115, *131–253*, 255 f
Älvlösa (Fittja) 30 f, 51, *59 f*
Ändersta (Simtuna, Simtuna) 223
Ängesta (Bred) 30 f, 134, 136, *141*
Ängsö (Ängsö, Tjurbo, Västmanland) 149, 151 f, 214
Ängsö sn, Tjurbo hd, Västmanland 192, 197
Ärlinghundra, härad 95, 185
Ärsta (Näs) 30, 145, 148, 153, *161 f*
Äs (Långtora) 29, 105, 107, 110, *117*
Äsplunda (Bred) 30, 134, *141*, 142
***Ölesta** (Bred) 30, 137, 141, *142*
Ölsta (Gryta, Hagunda) 122
Ölsta (Holm, Hagunda) 83
Öndesta (Tillinge) 23, 30, 156, 206, *232 f*
Ör (Hjälsta) 29, 57, 74, 87, 90, 92, *95*, 160
Ör (Tillinge) 31, 204, 206, 212, 231, *233 ff*
Örby (Vendel, Vendel) 54
Örsta (Angarn, Vallentuna) 251
Örsundsbro (Gryta, Hagunda) 82
***Östanbro kvarn** (Bred) 134, *142*
Österbo se Bodarna, Sparrsätra
Österby (Biskopskulla) 29, 40, *49*
Östergötland 46, 54, 101, 122, 157, 190, 200, 209, 286
Östersta (Giresta) 29, 72, *84*
Östersta (Hjälsta) 29, 59, 87, *95*
Österunda sn, Torstuna hd 160, 275
Österöra (Västra Ryd, Bro) 77
***Øthinga bøli** se Hässle

Gårdar och platser i och vid Enköpings stad

Registret upptar endast de benämningar som återfunnits i källmaterialet. De av redaktören skapade gårds- och tomtbeteckningarna, t ex ”Nils Vargs gård”, upptas inte.

Allmänningsgatan 273 f
Backroten 259
Badstugan 266
Bergsgården 271 f
Bredgården 271 f
Brämarevreten 261 f, 275, 282
Bäcken 259, 264, 268
Bäckroten 259, 268
Fanna kvarn 259
Fatmakargården 272
Franciskankonventet (Enköpings kloster) 213, 221, 231, 248, 258 f, 261, 263, 272, 281 ff
Fångkistan 263
Galgbergstäkten 259
Gamle Mats Skinnares gård 272
Gillestugan 243, 273, 287
Gröngarnshagen 261
Grönås 275
Gåsholmen 270
Hospitalet 283 ff, 286
Hospitalgården 251, 273 f
Hultängen 259
Hörngården 274
Hörngården, Lilla 274
Kalktorget 263
Karsiusgatan 273 f
Kiöss gård 274 f
Klockarstugan 274
Klostergatan 262 f
Källan 259, 265 ff
Källgatan 265, 268
Källroten 259
Köpstadsgärdet 259
Landslöten 261, 278
Lukusgården 274
Långgatan 264
Munkgatan 261 ff, 270 f
Murarmästargården 262
Norra Långgatan 271
Rådstugan 263 ff, 278
Rådstugugatan 264 f
Sandbron 265, 270
Sanden 259, 261, 269

Sandroten 259, 269
Skarnfjärdingen 259, 264, 268
Skolan 266, 286
S:t Ilians kyrka 32, 247, 257 f, 272, 278, 279 f
S:t Olofs kyrka 32, 258 f, 261, 271, 276, 280 f
Stallhagen 259
Storegården 264 f
Söderby se *Söderby, Vårfrukyrka
Torget 258, 262 ff, 275
Tröbogatan 269 f
Verkmästargården 273, 277
Vårfrukyrkan 32, 50, 237, 247, 249 f, 257 f, 262, 275, 277 ff, 284
Västra gatan 265 f

Personregister

Titlar, släktförhållanden eller årtal anges i registret när det väsentligt underlättar identifieringen, t ex när flera personer i registret har samma namn och patronymikon. I övrigt hänvisas till gängse genealogisk litteratur. För bönder och borgare anges i regel hemorten om den är känd, för frälsepersoner endast i undantagsfall. Personer sorteras inte på binamn i detta register, exv återfinns Anders Murarmästare under ”Anders”, inte ”Murarmästare”. Yrkestitlar inleds med stor bokstav även om det inte handlar om ett ärftligt binamn. Personregistret upptar endast personer som förekommer i källredovisningen.

Abraham Eriksson (Leijonhufvud) 66, 155
Agneta, Johan Jakobssons hustru 195
– Eriksdotter (Krummedige) 54 f, 74, 76, 78, 80, 83 f, 95, 122, 125 f
Albrekt (av Mecklenburg), hertig och kung 24 f, 28, 67, 92, 95, 136, 140, 147, 153, 155, 158 ff, 168, 174, 198, 203, 214, 216, 242 f, 245, 249, 254, 284
Almöätten, se Holmfrid Johansdotter, Johan (Larsson) Körning
Ambrosius, borgare i Stockholm 226, 246
Amund Skräddare i Vela 231
Anbjörn i Hagby 149, 208
– i Mälby 219
And, se Anders Andersson, Ramborg Israelsdotter
Anders (Andreas)
– kyherde i Vårfrukyrka 278
– i Benala 166
– i Drällsta 210
– i Furuby 76
– i Hallsta 137
– i Hjortsberga (omnämnd 1384) 196
– i Hjortsberga (omnämnd 1450) 196
– i Hjortsberga (omnämnd 1488) 196
– i Hovdesta 213
– i Kil 216
– i Linda 217
– i Nåsta 139
– i Skarsvad 140
– i Sparrsätraby 173
– (Murarmästare) i Svinnegarn 189, 236, 262
– i Sävsta 247
– i Viggeby 252
– i Åkerby 253
– i Öndesta 233
– Andersson (And), domprost 68, 73, 75, 79 f, 101
– Bagge (Vädurhorn) 110
– ”Baywr” 271
– Bondesson, magister 285
– Båt (båt) 92, 95
– Eriksson, fogde 117
– Eriksson i Vallby 115
– Eskilsson (Lejonlilja) 156
– Gregersson i Huseby 184
– Hansson 46
– Håkansson, fogde 170
– Larsson 170
– Larsson, borgmästare i Enköping 259
– Larsson i Bärby 74
– Larsson i Enköping 271 f, 276
– Mickelsson i ?Väppeby 104
– Nilsson 263
– Nilsson i Äs 117
– Pedersson i Hallarsjö 66
– Persson i Vallby 115
– Skomakare 261
– Skräddare 265, 267, 271 f
– Taskmakare 275
– Torstensson (ginbalk) 42 f

Andreas, se Anders
Andvid i Härvesta 65
Anna, hustru 268
– Anders Nilssons hustru 263
– Erik Skinnares hustru 264
– Olof Jakobssons hustru 265
– änka efter Erik Snickare 269
– änka efter Klas 'vid källan' 266
– Arvidsdotter (Trolle) 66
– Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 207, 227, 232, 244
– Eriksdotter (björnlår) 153, 188, 191, 208 f, 240
– Josefsdotter (Djulaätten) 122
– Klemetsdotter (Hogenskild) 55, 220 f
– Nilsdotter, frkvinna 66
– Nilsdotter (Bese) 91
– Persdotter (Härlundaätten) 215
– Stensdotter (arm) 150
Anne, hustru 269
Antonius Mast, avlatskommissarie 282
Anund i Eneby 89
– i Rönna 47
– Finvidsson (Stallare) 157
– Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) 169
– Stensson (Ulv) 113, 212, 227
– Sture 53
Arnborg i Gryta 99
Arent Persson (Örnflycht) 109, 113
Arne, kanik i Uppsala 66
Arvid Bengtsson (Oxenstierna) 147, 158, 183, 185, 200 f
– Björnsson (färla) 102, 233
– Gustavsson (Sparre av Vik), hdshövd 31, 73, 80, 83, 89
– Trolle 161 f, 189, 207, 215, 217, 219, 223
Arp, se Erik Arp
Aspenäsätten, se Birgitta Jonsdotter, Filip Birgersson, Knut Jonsson
Axel Andersson (Lillie av Ökna) 43 f, 115, 122, 150, 188, 191
– Eriksson (Bielke) 286
– Nilsson, tjänare 183
Bagge, se Jakob Bagge
Banér, se Knut Eskilsson, Sigrid Eskilsdotter
Barbro, hustru 272
– Larsdotter (Årbyätten) 48, 66, 121, 213
Barnam Gislesson (Sparre av Aspnäs) 91
Benedictus XII, påve 282
Bengt (Benedikt)
– kanik i Uppsala 58
– i Brunnsta 88
– i Drällsta 210
– i Enögla (fyrstyckad sköld) 241
– i Gumlösa 196
– i Jädra 243
– i Järstena (omnämnd 1384) 216
– i Järstena (omnämnd 1450) 216
– i Kromsta 196
– i Lönsåker 171
– i Viggeby 244, 252
– i Värsta 48
– i Åby 232
– 'vid källan' 267
– Birgersson, hertig och biskop 101
– Bred, borgmästare i Enköping 254
– Djäkn 286
– Eriksson i Jung 242
– Eriksson i Löt 139
– Eskilsson i Tuna (okänt sigill) 31
– Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 151, 214, 217, 219
– Guldsmed, borgmästare i Enköping 259, 262, 264, 271, 273, 275
– Henekesson 220
– Håkansson, kanik i Uppsala 148, 151, 154, 157, 161
– Jordansson 210
– Jönsson (Oxenstierna) 255
– Larsson (Björnlår) 92, 95, 234
– Magnusson i Skälby 42, 246
– Magnusson i Vrå, frman 82
– Matsson (Ingemar Djäkns ätt) 174
– Matsson i Hovdesta 213
– Nilsson, frman 244
– Nilsson (Färla, Karl Erikssons ätt) 155

– Nilsson (Schack av Skylvalla) 48, 110, 112
– Nilsson (varghuvud) 255
– Stock, ?frman 169
– Svensson i *Bodha 208
– Tordsson 174
Bengt Algotssons ätt, se Birgitta Brynolfsdotter
Bengta Abrahamsdotter, Nils Abjörnssons hustru 69, 188 f, 191
– Hermansdotter i Ogesta 197, 210 f, 220
– Staffansdotter (Ulv) 196
– Torstensdotter (Oxenstierna) 155
Bergen van dem, se Elseby Lydekadotter
Bertil, kyherde i Vårfrukyrka 278
– Andersson 'lille' 266
– Larsson i *Slädhammar, frman 153, 226, 244
Bese, se Anna Nilsdotter, Gunhild Johansdotter, Karin Nilsdotter, Olof Nilsson
Bielke, se Axel Eriksson, Birgitta Stensdotter, Erik Stensson, Hogenskild Nilsson, Katarina Stensdotter, Nils Pedersson, Peder Turesson, Sten Bengtsson, Sten Stensson, Sten Turesson, Ture Bengtsson, Ture Eriksson, Ture Pedersson, Ture Stensson
Bielkenstierna, se Hans Klasson
Birger (Börje)
– jarl 24
– ?frman 92
– i Håmsta 44
– Gregersson, ärkebiskop 75, 92, 185, 284
– Magnusson, kung 23 ff, 28, 63, 68 f, 82, 92, 124 f, 254
– Nilsson (Grip) 220
– Pettersson (Finstaätten) 23
Birgitta (Birgit, Brita, Britta)
– Per Stockes hustru 271
– i Jädra, hustru 243
– i Lojo sn, hustru 264
– i Skälby, hustru 246, 253
– Andersdotter, nunna 249
– Arentsdotter (Örnflycht) 223
– Bengtsdotter (Lillie, Greger Matssons ätt) 48, 123, 126 ff
– Brynolfsdotter (Bengt Algotssons ätt) 188
– Eriksdotter (halvt lejon) 147, 158, 173
– Gustavsdotter (Sture) 126
– Hansdotter (Tott) 43, 126
– Isaksdotter (Frille) 231, 234
– Jonsdotter (Aspenäsätten) 148 f, 157
– Jönsdotter, frkvinna 150
– Jönsdotter, nunna 226
– Jönsdotter (Stenstaätten) 157
– Klemetsdotter 264
– Kristiernsdotter (Vasa) 52 f, 235
– Larsdotter (Tre rosor) 214 f, 217, 219
– Magnusdotter, frkvinna 169
– Magnusdotter (Frille) 230
– Magnusdotter (Porse) 80, 138, 147 ff, 152, 157 ff, 178, 181 f, 184, 186, 188 f, 195, 200 f, 224 ff, 228
– Magnusdotter (spets från vänster) 233
– Nilsdotter (Bölja) 215
– Olofsdotter (Måbyätten) 216, 224
– Olofsdotter (Strömstaätten) 113 f, 253
– Petersdotter (Vitter) 223
– Ragvaldsdotter 209
– Stensdotter (Bielke) 54, 125 f
– Turesdotter (Trolle) 221, 230
Björn, domprost (omnämnd 1278) 283
– domprost (omnämnd 1332) 47, 57, 65, 68
– i Ekeby 241
– i Långtora 113
– i Mälby 81
– i Vappa 228
– Djäkn (Björn Peterssons ätt) 240
– Nilsson (stjärna) 56 f, 89
– Nilsson i Löt 139
– Pedersson (Bååt) 91, 125

Björn Peterssons ätt, se Björn Djäkn
Björnlår, se Bengt Larsson
Björnram av Skälby, se Erik Persson, Lars Eriksson, Per Larsson
Bo Jonsson (Grip) 53, 191, 215, 230, 248, 284
– Knutsson (Grip) 53
– Nilsson (Natt och Dag) 233
– Olsson, fogde 136
Bolt, se Olof Bolt
Bonde, se Karl Knutsson, Kristina Karlsdotter, Magdalena Karlsdotter
Brahe, se Lage Brahe, Per Brahe
Brita, Britta, se Birgitta
Brun, se Jöns Brun, Nils Brun
Bröker, se Henning Bröker
Busken, se Henrik van Busken
Bård Håkansson 185
Båt, se Anders Båt
Bååt, se Björn Pedersson, Johan Pedersson
Bölja, se Brita Nilsdotter, Engelbrekt Larsson, Kettil Nilsson

Cecilia, hustru till Inge Ingesson 110
– hustru till Magnus i Tibbleby 233
– i Ullbro, hustru 250
– Eriksdotter (björnlår) 209, 241
– Eriksdotter (?lilja) 42 f
– Hansdotter, frkvinna 228 f
– Ingevastdotter 67
– Magnusdotter (Ekaätten) 128, 229
Claus, se Klas (Klaus)
Conrad von Pyhy 54, 102
Cruus, se Nils Jespersson

Daniel, prebendat i Västerås 150
– Guldsmed 266, 268
David Bengtsson (Oxenstierna) 124
Djulaätten, se Anna Josefsdotter
Djäkn, se Bengt Djäkn, Björn Djäkn, Olof Djäkn, Simon Djäkn, Sven Djäkn
Duva, se Peder Duva
Dyning, se Ingrid Johansdotter
Döv-Sven 272

Eggert, präst i Enköping 277
Ekaätten, se Cecilia Månsdotter, Karl Magnusson, Magnus Karlsson, Magnus Trottesson, Trotte Petersson
Ekeblad från Västerfärnebo, se Lars Ingebjörnsson
Ekelöv, se Karl Nilsson
Ekestubbe, se Torbjörn Persson
Elin (Elena, Elina, Helena)
– i Rekasta, hustru 245
– Måns Staffanssons hustru 264
– Otto Nilssons hustru 213
– Erlandsdotter, frkvinna 89
– Filipsdotter, frkvinna 101
– Gustavsdotter (Sture) 156
– Ingevaldsdotter (Svepnäsätten) 58, 102, 151, 154, 156, 159, 215, 220 ff, 224, 230, 232
– Nilsdotter (Natt och Dag) 151, 189, 214, 217, 219
Elisabet, hustru 268
Elsa Poulsdotter (Laxmand) 181 f, 220 f
Elseby Lydekadotter (van dem Bergen) 45
Enbjörn i Staby 83
Engelbrekt Larsson (Bölja) 215, 244
Erengisle (Eringisl)
– Gädda 282
– Nilsson (Hammerstaätten) 282
– Näskonungsson (delad sköld) 77
Erik XIV, kung och hertig 54, 109, 114, 150, 182, 257
– (av Pommern), kung 154, 160, 255
– biskop i Strängnäs 113
– kantor i Uppsala 125
– i Andersta 166
– i Benala 166
– i Edsberga 137
– i Ekeby 241
– i Eklunda 137
– i Eneby 89
– i Kil 216
– i Kävra 244
– i Lisselås 217
– i Lönsåker 171

– i Rekasta 243
– i Skarnfjärdingen 259
– i Skrällinge 67
– i Sävsta 247
– i Söderby 174
– i Tillinge, prost 32
– i Tjursåker 249
– i Trogsta 158
– i Valla 201
– i Vappa 228
– i Varsta 66, 69
– i Åkerby 253
– i Ängesta 141
– i Ör 234
– i Östersta 84
– Andersson i Eneby 90
– Andersson i Staby 83
– Andersson i Testeby 248
– Anundsson i Hammarby 125
– Arp 244
– Axelsson (Tott) 156, 161
– ”Baywr” 268
– Eriksson 251
– Eriksson, kung 24, 163
– Eriksson (halvt lejon) 147
– Eriksson i Til 91
– Eriksson i Väppeby 161
– Eriksson på Munkgatan 262
– Gislasson 276
– Hansson 273
– Ingemundsson 272, 280
– Jakobsson i Brunnsta 89
– Johansson, kyherde i Vårfrukyrka 257, 278
– Johansson i Viggeby 47
– Jönsson 262
– Jönsson (Strömstaätten) 229
– Jönsson i Lundby 187
– Jönsson på Långgatan 264
– Karlsson, borgmästare i Enköping (d före 1470) 255
– Karlsson, borgmästare i Enköping (omnämnd 1513) 250
– Karlsson, frman 218
– Karlsson (halvt lejon), hdshövd 31, 146
– Karlsson (tre björnramar) 231, 234
– Karlsson (Vasa) 255
– Larsson 244
– Larsson (Lillie av Ökna) 146, 156, 173, 187, 194, 232, 240
– Larsson i Hummelsta 214
– Larsson i Jung 242
– Larsson i Löt 139
– Magnusson, hertig 23, 188
– Magnusson, kung 24, 254
– Matsson, borgare i Enköping 281
– Matsson, hustru Barbros son 272
– Matsson, Mats Sigges son 275
– Matsson i Boda 136
– Mickelsson (björnlår) 207
– Mickelsson i Broby, frman 153
– Nilsson (Schack av Skylvalla) 112
– Nilsson i Brunnsta 94
– Nilsson i Huseby 184
– Nilsson i Långtora 113
– Olsson i Benala 166
– Olsson i Hummelsta 214
– Olsson i Resta 125
– Olsson i Skälby 246
– Pedersson 243
– Pedersson, kanik i Uppsala 92 f
– Pedersson (Soop) 91
– Pedersson, borgare i Enköping 154
– Pedersson i Lundby 41
– Pedersson i Viggeby 47
– Persson, borgare i Stockholm 272
– Persson (Björnram av Skälby), hdshövd 31, 140, 218
– Persson i Lisselås 217
– Persson i Tärby 250
– Siggesson (?balk belagd med sparre) 233
– Skinnare 264
– Skomakare 270, 275
– Snickare 269
– Snickare, borgmästare i Enköping 255
– Stensson (Bielke) 189
– Tomasson 270
– Trolle 28, 46, 162, 256
– Tönnesson (Tott) 121
Erland, Magdalenas make 267
Ervast Jönsson 195

Eskil i Bärsta 76
– i Staby 83
– Andersson (Lejonlilja) 118, 124, 127, 156
– Nilsson 264, 268, 271
Everstein, se Hans av Everstein

Fader Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö), hdshövd 28, 31, 151
– Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 147 f, 152, 161, 178, 182, 184 ff, 188 f, 226, 228, 272, 280
Fastbjörn i Hässelby 168
Ficke Olofsson (Hjulstaätten) 151
Filip (Philippus)
– i Kvek 67
– Birgersson (?Aspenäsätten) 43 f, 92, 94
– 'Gamle' 264
– ?Larsson, frman 101
– Larssons ätt, se Finvid Larsson
– Olofsson (hjärta) 199 f
– Ulfsson (Ulv) 188
Filippa, drottning 28, 181, 255
Fincke, se Jöran Fincke
Finstaätten, se Israel Birgersson, Johan Ängel, Karl Erlandsson
Finvid i Görlinge 42
– i Norrby 244
– i Tjursåker 249
– i Väppeby 160
– Finvidsson (Frössviksätten) 99, 103
– Jönsson (Stenstaätten) 157
– Larsson (Filip Larssons ätt) 56
Fleming, se Ivar Fleming, Henrik Fleming, Lars Fleming
Folkar i Viggeby 47
Folke, kyherde i Långtora 47, 116
– Johansson (Ängel), ärkebiskop 77
Folkungaättens oäkta gren, se Gregers Bengtsson, Gregers Magnusson, Karl Gregersson, Karl Magnusson, Magnus Gregersson
Folkungaättens Valdemarsgren, se Valdemar Eriksson
Folkvin, borgare i Enköping 254
– Kettilvastsson, borgare i Västerås 230
Folmar, ?borgare i Stockholm 263
Forsaätten, se Lars Knutsson
Frans Skrivare, fogde 272, 274
Frille, se Birgitta Isaksdotter, Birgitta Magnusdotter
Frössviksätten, se Finvid Finvidsson, Ramborg Finvidsdotter
Frösten i Skälby 246
Fågel Jönsson (fågel) 230
Färla, Karl Erikssons ätt, se Bengt Nilsson, Åke Bengtsson
Färla, Tyrgils Klemenssons ätt, se Magnus Tyrgilsson, Nils Tyrgilsson

Gabriel Kristiernsson (Oxenstierna) 43, 138, 160 f, 207, 232, 244, 248
Gelting, se Johan van Gelting
Gera, se Jöran Holgersson, Karl Holgersson
Gerhard, kyherde i Vårfrukyrka 249, 278
Gert i Furuby 77
– Guldsmed 266 f, 272
Gertrud, Ambrosius dotter 226, 246
– Jöns Mårtenssons hustru 270, 273
– Mats Larssons hustru 109, 113
– Nils Anderssons hustru 272 f
Geysmar, se Johan Geysmar
Gise i Kälkesta 45
Gisle i Bärsta 75
– i Staby 83
Glysing, se Katarina Glysingsdotter
Gjurd, biskop i Strängnäs 155
Gregers i Bärby 74
– i Hagby 212
– i Tibble 224
– Andersson i Helgesta 109, 113
– Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) 147
– 'Gamle' 266
– Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 57, 188
– Matsson (Lillie) 127, 256
– Petersson, kyherde i Uppsala-Näs 284

Greta, hustru 207
– vid korset, hustru 274
Grip, yngre ätten, se Birger Nilsson
Grip, äldre ätten, se Bo Jonsson, Bo Knutsson
Gudbjörn i Öndesta 232
Gudlef i Villsberga 48
Gudmar Fredriksson, kyherde i Vårfrukyrka 278
Gudmund, prebendat i Västerås 138, 242, 248 f
– i Eneby 89
– Pedersson (Ulv av Horsnäs) 54
– Skrivare 219
Gudsten i Sävsta 160, 232
Gudve i Gryta 99
Gumsehuvud, se Gustav Karlsson
Gunhild Johansdotter (Bese) 211, 222, 233
Gunnar i Finsta 64
– i Gryta 99
– i Hustugu 79
– i Håmsta 44
Gunne i Härvesta 65
Gustav (Gustaf, Götstaf)
– I, kung 44, 47, 50, 52 ff, 59, 65, 73, 75 ff, 79, 81 f, 84, 89 ff, 96, 98 ff, 109, 111 ff, 122 ff, 128 ff, 136 f, 147 f, 150, 153 ff, 157, 159 f, 170, 172, 174 ff, 182 f, 188, 190 ff, 197 f, 201, 207 ff, 212 f, 217 ff, 224, 226 f, 229 ff, 234 f, 240 f, 248 ff, 253, 256 f, 259, 263, 265, 278, 280 f, 283, 286
– Johansson (Tre rosor) 29, 66, 125, 127, 181 ff, 186, 188, 220, 225, 227
– Kafle 122
– Karlsson (Gumsehuvud) 28, 125, 127, 147
– Larsson (Ängaätten) 151
– Leksson (Lek Ofradssons ätt) 42, 44, 48
Guttorm Nilsson, hdshövd 32, 263, 271
Gyllenhorn, se Johan Olofsson, Jöns Birgersson, Olof Johansson, Olof Jönsson
Gyllenstierna, se Görvel Abrahamsdotter, Karin Eriksdotter, Kristina Eriksdotter, Kristina Nilsdotter, Nils Eriksson, Påvel Abrahamsson
Gås, se Jöns Gås
Gädda, se Erengisle Gädda, Johan Gädda, Kristina Johansdotter
Göran, se Jöran
Görvel Abrahamsdotter (Gyllenstierna) 182
– Fadersdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 129, 147 f, 151 ff, 159 f, 183, 208, 211, 222, 232 f
Götrik 23

Hagtorn i Vettesta 93
Halvard, väktare 124
Halvdan i Gryta 99
Hammerstaätten, se Erengisle Nilsson, Nils Erengislesson
Hamraätten, se Ingemund Larsson, Jöns Larsson, Lars Ingemundsson, Lars Jönsson d y, Lars Jönsson d ä, Per Ingemundsson, Per Larsson
Hans, kung 68, 111, 256
– i Ör 234
– Ambrosiusson, borgare i Stockholm 227, 243, 247
– Andersson i Vela 231
– Augustinus, borgare i Enköping 174
– Brämare i Enköping 251, 261
– av Everstein 53
– Gerekesson, hdshövd 31
– Guldsmed 272
– Henriksson, kyherde i S:t Ilian 280
– Klasson (Bielkenstierna) 194, 197, 199 f
– Kröpelin 241
– Larsson 264
– Olofsson, kyherde i Lena 161
– Skrivare 273
Harald, prebendat i Uppsala 103, 121, 124, 215
– i Ullunda 250
– i Vreta 141
– Eriksson i Berg 41

– Jonsson (fyrstyckad sköld) 212 f, 215 f
– Nilsson, son till Katarina Larsdotter 69
– Olofsson (Hjulstaätten) 151
Helena, se Elin
Hemming i Sparrsätraby 173
– i Viggeby 252
– Nilsson, ärkebiskop 25, 32, 100, 185, 278 f, 281
Henike Bremare 262
Henning Bröker 199
– Skräddare 273 f
Henrik, kanik i Uppsala 284
– kyherde i S:t Ilian 263, 279 f
– i Torstuna, föreståndare vid Enköpings hospital 284
– i Tuna 93
– Bernagel, prebendat i Västerås 174
– (van) Busken, borgare i Stockholm 276
– Fleming 244
– Karlsson, ärkebiskop 82, 130, 158, 183, 284 f
– Knutsson i Härvesta 65
– Nilsson 270
– Pålsson 275
– (van) Ranten, kung Albrekts kansler 284
– Smed 267
Herlog i Hållmyra 99
Herman, prebendat i Västerås 195
– Bålskärare 276
– Rodenkerke (spets uppifrån) 45
Hillike, Mikael Danskes hustru 275
Hiort af Ornäs, se Jöns Ingemarsson
Hjorthorn, se Ingegerd Ingelsdotter
Hjulstaätten, se Ficke Olofsson, Harald Olofsson, Olof Haraldsson
Hogenskild, se Anna Klemetsdotter, Nils Hogenskild
Hogenskild Nilsson (Bielke) 54 f, 73 ff, 79 ff, 84, 121 f, 167, 169, 171, 220 f
Holmfrid Johansdotter (?Almöätten) 153, 157
Holmger (Holger, Honger)
– i Garn (omnämnd 1378) 41
– i Garn (omnämnd 1420) 41
– i Görlinge 42
– Knutsson, kungason 101, 163
Holmsten (Holsten)
– i Kälkesta 45
Holmvid i Alsta 121
– i Staby 83
Honorius III, påve 121
Håkan i Lådö 169
– i Äs 117
– Bagare, borgare i Stockholm 58
– Ingemundsson, kyherde i Tillinge 204
– Magnusson, kung 203, 249, 284
– Petersson (Vitter) 223
– Räv 273
– Värme, fogde 136, 154, 170, 174, 257, 268, 280
Härlundaätten, se Anna Persdotter

Inga Birgersdotter (Likvidssönernas ätt) 185
Inge Anundsson i Vettesta 93
– Gudlefsson i Rebro, frman 48, 222
– Ingesson (tre stjärnor stolpvis) 110, 185
– Jonsson i Äs 117
Ingebjörn i Ullunda 251
Ingeborg, Arvid Björnssons hustru 102, 195, 215, 223, 231, 233
– änka efter Mats Jönsson i Tuna 117
– Abjörnsdotter (Sparre av Tofta) 200
– Eriksdotter, hertiginna 184
– Eskilsdotter (Lejonlilja) 125, 156
– Larsdotter, änka efter Mats Larsson 228 f
– Nilsdotter (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styckat) 82
– Nilsdotter (Natt och Dag) 233
– Nilsdotter, Peter Vitters hustru 223
– Sigvardsdotter, klostergrundare 44
Ingegerd (Ingegärd)
– Filipsdotter (Rumbyätten) 156, 181, 188, 190
– Ingelsdotter (Hjorthorn) 234

Ingeld i Vettesta 93
Ingemar Bengtsson (Ingemar Djäkns ätt) 174
Ingemar Djäkns ätt, se Bengt Matsson, Ingemar Bengtsson
Ingemund i Hagby 212
– i Jädra 110
– Arvidsson (Valsjöätten) 161
– Ingevaldsson (Svepnäsätten) 58, 102, 151, 154, 156, 159, 215, 220 ff, 224 f, 230, 232
– Larsson (Hamraätten), hdshövd 31, 64, 83, 215
Ingevald i Andersta 165
– i Benala 166
– i Finsta 64
– i Lundersta 56
– i Rekasta 245
– i Staby 83
– i Tollsta 201
– i Väppeby (två liljor balkvis) 160
– Ingemundsson (Svepnäsätten), prebendat i Strängnäs 58, 155, 225
– Magnusson (Magnus Marinassons ätt) 56
Ingevast i Gryta 99
Ingrid, ?frkvinna 92
– hustru till Sigge i Egeby 103
– Eriksdotter (halvt lejon) 146
– Gregersdotter (Örnflycht) 109, 113, 234
– Ingedotter (beväpnad arm) 240
– Johansdotter (Dyning) 199 f
Ingvar i Trogsta 158
Isak Botolfsson (hästhuvud) 89
Israel Birgersson (Finstaätten) 46, 100
Ivar i Staby 83, 273
– Axelsson (Tott), hdshövd 28, 31, 174 f, 178, 183, 189, 255
– Fleming 91
– Ivarsson (Liljeörn) 194, 197, 199 f, 202, 243
– Månsson (Liljeörn), hdshövd 32

Jakob (Jap, Jeppe)
– prost i Enköping 277
– i Andersta 166
– i Jung 242
– i Torslunda 69
– i Tuna (omnämnd 1390) 92
– i Tuna (omnämnd 1492) 93
– Bagge 46
– Eriksson i Tuna 93 f
– Hennekesson, borgare i Enköping 116, 275
– Israelsson, ärkebiskop 38, 45
– Knutsson 268
– Markusson (kluven sköld, dexter fält liljekvist) 66
– Matsson 271, 276
– Mosesson 267, 269 f, 272 f
– Skomakare 266 f
– Ulfsson, ärkebiskop 66, 70, 82, 118, 178, 183
– Vest, fogde 117
– Västgöte, fogde 46, 153, 208, 240, 244
Jarl i Mosta 126
Jarler, ärkebiskop 24, 254
Jens Matsson i Eneby 90
– Olofsson i Vifärna 103
Jeppe, se Jakob
Joar i Tjursåker 248
Johan (Johannes, Joen, Jon), se även Hans, Jöns
– prost i Sigtuna 24
– präst i Enköping 277
– ärkebiskop 41
– 'av Stora Boda' 272
– i Benala 166
– i Brunna 108
– i Brunnsta 88
– i Bärby 74
– i Knyllinge 66
– i Kälkesta 45
– i Lundby 209, 218 f, 223
– (Torkelsson) i Lådö 170
– i Mosta 126
– i Nyby 232
– i Ogesta 220
– i Rekasta 245
– i Rönna 46
– i Skrällinge 68

– i Staby 83
– i Svinnegarn 189
– i Ullbro 226
– i Vreta 141
– Bondesson (ginstam, otydligt motiv) 102
– Folkvinsson, borgare i Enköping 254
– Foot, kanik i Västerås 195
– (van) Gelting, kaplan 284
– Gerekesson, föreståndare vid Enköpings hospital 284
– Geysmar 58, 227
– Gudmundsson (Ulv av Horsnäs) 54
– Gädda 162
– Hansson i Boda 250
– Ingasson/Ingelsson i Vappa 228, 261, 282
– Jakobsson 195 f
– Jonsson, borgmästare 32
– Karlsson i Vreta 31
– Kettilbjörnsson, prebendat i Uppsala 69
– Kristiernsson (Vasa) 54, 234
– Larsson 274
– Larsson (bjälke belagd med tre rosor) 172, 210
– (Larsson) Körning (?Almöätten) 157
– Larsson i Bärby 74
– Magnusson, kanik i Uppsala 286
– Molteke 187
– Nilsson i Norrhammar, frman 66
– Olofsson, frman 233
– Olofsson (Gyllenhorn) 48, 91, 111 f, 115 f, 149 f, 157, 212
– Olofsson i Håmsta 44
– Olsson (Lilliesparre) 123, 127
– Pedersson (Bååt) 66, 241 f, 252 f
– Petersson 110 f
– Salormsson, frman 57, 169
– (Stads)Skrivare, borgare i Enköping 234, 265, 280 f
– Skomakare 268
– Skräddare 106
– Slaweka 124
– Tannö 58
– Turesson (Tre rosor) 66, 125, 127, 181, 184, 186 ff, 220, 225, 227
– Vinter i Hamra 65
– Västgöte, fogde 257
– Åkesson (Natt och Dag) 220
– Ängel (Finstaätten) 41, 43, 121
Jon, se Johan
Jordan i Bärby 212, 248, 250
– i Börje, syssloman i Uppsala domkyrka 24
– i Noppsgärde 67
– i Rekasta 169, 245, 247
Junte Nagel 269 f
Jöns (Jösse), se även Jens
– präst i Enköping 277
– i Bjuggsta 208
– i Boda 240
– i Ekeby 241
– i Gumlösa (omnämnd 1419) 195
– i Gumlösa (omnämnd 1450) 196
– i Gånsta 262
– i Hamby 138
– i Hormesta 42
– i Hummelsta 214
– i Hässelby 168
– i Löt 139
– i Nisslinge 139
– i Norrby 244
– i Sjogsta 199
– i Skälby 246
– i Torgesta 175
– i Trogsta 158
– i Ullbro 225
– i Viggeby 252
– i Vreta 141
– i Ör 95
– på Bondarnö 273
– Birgersson (Gyllenhorn) 149, 208
– Björnsson 47
– Björnsson i Rävslösa 154
– Brun, fogde 47, 181 f, 266 f, 274
– Djäkn, rådman i Enköping 255
– Eriksson i Brunna 63
– Gerekesson, ärkebiskop 228, 285
– Gås d y 243
– Gås d ä, hdshövd 31

– Holmbjörnsson, kanik i Uppsala 125
– Holmvastsson i Östersta 75, 92
– Ingemarsson (Hiort af Ornäs) 109, 113 f
– Ivarsson (Liljeörn) 122
– Jönsson (Skanke) 122
– Kanna (sparre) 148, 153, 159 ff
– Kors 269
– Kärling 47, 116
– Larsson, kyherde i Biskopskulla 93 f
– Larsson (Hamraätten) 64 f
– Larsson i Jung 244
– Larsson i Ullunda 251
– Ludvigsson i Knapptibble, frman 218
– Mattsson, borgmästare i Enköping 255
– Murarmästare 272
– Mårtensson 270, 273
– Nilsson, Katarina Arvidsdotters make 148
– Olofsson, borgmästare i Enköping 259, 264
– Olofsson i Jung 242
– Olofsson i Jädra 111
– Olofsson i Tuna 93
– Persson i Hovdesta 213
– Petersson, kanik i Strängnäs 42, 44
– Ramundsson i Rönna 47
– Smed 270
– Staffansson i Görlinge 42
– Vas 274
– Vårdkarl 269
– Ödgersson 265
Jöran (Göran), se även Örjan
– i Åkerby 253
– Fincke 43, 211
– Guldsmed 264
– Hansson 273
– Holgersson (Gera) 243
– Johansson (Rosenhane) 230
– Nilsson (Schack av Skylvalla) 111, 116 f
– Persson, sekreterare 242
– Trulsson (Ravnäsätten) 195
– Åkesson (Tott) 53 f, 89, 91, 98, 101, 123, 241, 252

Kafle, se Gustav Kafle
Kanna, se Jöns Kanna
Karin, se även Katarina
– hustru (omnämnd 1544) 269
– hustru (omnämnd 1560) 262
– Hans Larssons hustru 264
– Henning Brökers hustru 199
– Simon Olssons hustru 274
– Torkel Björnssons hustru 222
– i Dorsilla, hustru 210
– i Rönna, hustru 47
– i Tjursåker, hustru 249
– på Hamra, hustru 64, 66
– Axelsdotter (Tott) 194, 197, 199 f
– Eriksdotter (björnlår) 207, 209, 241
– Eriksdotter (Gyllenstierna) 116, 160 f, 221, 230, 232, 248
– Hansdotter (Tott) 44, 157, 211
– Ingelsdotter (leopard) 244
– Matsdotter (Sjösaätten) 150
– Nilsdotter 270
– Nilsdotter (Bese) 149 f, 157
– Nilsdotter (Sparre av Ellinge) 55
Karl i Görlinge 42
– i *Lårsta 80
– i Sjogsta 199
– i Ullbro 212, 226, 248, 250
– Bengtsson (Måneköld) 109, 113, 227, 244
– Dansson (Stjärnbalk) 200
– Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 73, 198
– Erlandsson (Finstaätten) 121, 125, 128 ff
– Estridsson (delad sköld) 46
– Holgersson (Gera) 199 f, 202, 243, 252
– Håkansson, ?frman 217
– Ingeborgsson, frman 114
– Johansson i Tuna 92
– Knutsson (Bonde), kung och riksföreståndare 28, 33, 53, 56 f, 76, 89, 147, 149, 152, 159, 170 ff, 175

f, 180 ff, 191, 197 f, 200 f, 210 ff, 220 ff, 226, 228, 232, 234, 255
– Magnusson (Ekaätten) 209 f
– Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 147, 200
– Nilsson (Ekelöv) 150
– Näskonungsson (delad sköld) 148 f, 157
– Olsson, 'småsven' 217 f
– Ulfsson (Sparre av Tofta) 55 ff, 59, 89, 124, 147, 158, 169, 196, 200 f, 215 f, 223, 254
Katarina, se även Karin
– prinsessa 257
– Nils Gråbos hustru 174
– i Håga, hustru 43, 47
– i Svepnäs 156
– Arvidsdotter (Valsjöätten) 148, 153, 159 ff, 230
– Gilikinsdotter (van Pytten) 169
– Glysingsdotter (Glysing) 187
– Holmgersdotter (Ulv) 114
– Karlsdotter (Gumsehuvud), drottning 33, 53, 57, 89, 181 f, 184, 186, 188 f, 191, 198, 210 f, 220, 222, 228, 234
– Kettilsdotter (Vässing) 230
– Larsdotter i Östersta 69
– Stensdotter (Bielke) 54 f, 74, 76, 78, 80, 83 f, 95, 122
Kerstin, se Kristina
Kettil Nilsson (Bölja) 230
– Vässing 230
Kettilbjörn i Rävslösa 154
– i Värsta 48
Kettilvast i Domta 275
Klas (Clas, Klaus)
– i Boda 240
– i Lårstabo 80
– 'vid källan' 266 f
– Jöransson (Stiernsköld) 59
– Sadelmakare 267
– Staffansson (sköld delad av tre mantelsnitt) 229
– Stensson (Ulv) 227
– Åkesson (Tott) 248
Klemet Garvare 266
– Svarte 273, 276
– i Sjogsta 199
Knut i Gryta 99
– i Lisselås 217
– Andersson (Lillie av Ökna) 150
– Bengtsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 28
– Eskilsson (Banér) 78, 250
– Finne 272
– Haraldsson (Soop) 43, 126 f, 211, 220
– Jonsson (Aspenäsätten) 100
– Karlsson, frman 115
– Knuts son 44
– Larsson i Västanvik, frman 209, 241
– Somarsson, frman 233
Kolhammarsätten, se Sten Eriksson
Kristiern (Kristian)
– I, kung 28, 182, 184 ff, 188 f, 226, 228, 255, 266
– II, kung 68, 111, 256
– Johansson (Vasa) 54, 234
– Karlsson i Närlinge, frman 218
– Nilsson (Vasa) 28, 56 f, 76, 170 ff, 175 f
Kristierns från Öland ätt, se Margareta Kristiernsdotter
Kristin, hustru 269
– Olof i Åkerbys hustru 116
– Olof Ivarssons hustru 250
– Ragvalds hustru 276
– i Enögla, hustru 241
– i Åkerby, hustru 253
Kristina (Kerstin)
– änka efter Nils Andersson i Hallarsjö 172
– i Svepnäs 156
– Anundsdotter (Lejonansikte) 53
– Davidsdotter (Oxenstierna) 156
– Eriksdotter (Gyllenstierna) 103, 198, 211, 222
– Filipsdotter, Magnus Filipssons hustru 234
– Johansdotter (Gädda) 162

– Karlsdotter (Bonde) 123, 126, 128, 184, 186, 190, 198, 211, 222, 226, 229
– Nilsdotter, Olof Bengtssons hustru 140
– Nilsdotter (Gyllenstierna) 123, 126, 128, 184, 186, 190, 226, 229
– Nilsdotter (Oxenstierna) 143
– Petersdotter, frkvinna 56
– Sunesdotter (Pampe) 159
– Åkesdotter (Tott) 242, 253
Kristman Larsson i Bred
Kristoffer (av Bayern), kung 28, 255
– Nilsson (Schack av Skylvalla) 112, 115
– Pedersson, fogde 46
Krok, se Nils Krok
Krummedige, se Agneta Eriksdotter
Kröpelin, se Hans Kröpelin
Kyle, se Påvel Kyle
Kävraätten, se Magnus Johansson, Nils Magnusson, Olof Magnusson
Körning, se Mats Körning, Johan (Larsson) Körning

Lage Brahe 147 f, 151 ff, 159 f, 183, 222, 233
Lars (Lasse, Laurens, Laurentius)
– kyherde i Börje 223
– kyherde i Vallby 249
– kyrktjuv 50
– ärkebiskop 282
– i Alsta 121
– i Andersta 166
– i Bjuggsta 208
– i Broby 207 f
– i Brunna 240
– i Brunnsta 88
– (Snickare) i Enköping 86
– i Fittja by 53
– i Gryta 99
– i Gumlösa 195
– i Hagby 212
– i Hamra 65
– i Hormesta 42
– i Hovdesta 213
– i Hummelsta (omnämnd 1439) 214
– i Hummelsta (omnämnd 1510) 214
– i Hässelby (omnämnd 1370) 168
– i Hässelby (omnämnd 1467) 168
– i Lundby 187
– (Nilsson) i Lådö 170
– i Nyby 172
– i *Opphusa 140
– i Rekasta 245
– i Salta 198
– i Skälby (omnämnd 1420) 82
– i Skälby (omnämnd 1445) 137, 246
– i Uddala (omnämnd 1447) 225
– i Uddala (omnämnd 1510) 225
– i Uppsala, dominikanbroder 270
– i Vappa 228
– i Varsta 69
– i Vela 230
– i Viggeby 47
– (Eriksson) i Vreta 94
– i Åby 232
– i Österby 49
– av Hamra, frman 64
– Andersson i *Bodha 180
– Andersson i Hovdesta 213
– Bertilsson, fogde 190
– Eriksson (Björnram av Skälby) 48, 92, 113, 135 ff, 169, 172, 208, 210, 214, 218
– Filipsson i Hacksta 149
– Fleming 91, 102, 214 f, 219, 244
– Gudmundsson 198
– Hansson 282
– Henriksson i Myrby 167, 219
– Hjort (hjorthorn) 109, 234
– Holmgersson i Brunnby 167
– Ingesson (balk belagd med tre stjärnor) 185
– Ingebjörnsson (Ekeblad från Västerfärnebo) 188
– Ingemundsson (Hamraätten) 65
– Ingevastsson (kluven sköld, dexter fält delat) 195
– Johansson, kyherde i Vårfrukyrka och föreståndare vid hospitalet 278, 284
– Johansson (Lydingeätten) 246
– Johansson i Ullunda 251

– Jönsson 275
– Jönsson d y (Hamraätten), hdshövd 31, 48, 64 f, 68, 117
– Jönsson d ä (Hamraätten) 64
– Jönsson i Vifärna 103
– Klockare 278
– Knutsson (Forsaätten) 240, 243, 250
– Knutsson i Hässle 56
– Matsson i Kasby, frman 209, 241
– Mickelsson 278
– Mårtensson 274
– Nilsson (Unge), kanik i Uppsala 75, 92, 102, 124, 249
– Nilsson i Söderby 47
– Olofsson i Fittja by 54
– Olofsson i Kvek 67
– Olofsson i Vallby 115
– Pedersson i Ransta 67
– Pedersson i Salta 199
– Persson i Hov 183
– Persson i Hållmyra 100
– Pålsson i Rekasta 245
– Sigfridsson 268
– Siggesson (Sparre av Rossvik) 221, 230
– Skomakare 275
– Svärdslipare 274
– Säck, kanik i Strängnäs 225
– Timmesson (ginstyckad sköld, dexter halv lilja) 153, 207
– Tröbo 269 f
– Turesson (Tre rosor) 103, 138, 214 f, 217, 219
Laxmand, se Elsa Poulsdotter
Leijonhufvud, se Abraham Eriksson
Lejonansikte, Hemming Ödgislessons ätt, se Kristina Anundsdotter
Lejonlilja, se Anders Eskilsson, Eskil Andersson, Ingeborg Eskilsdotter
Lek Ofradssons ätt, se Gustav Leksson
Lidinvard Haraldsson (egen ätt) 121
Liljeörn, se Ivar Ivarsson, Ivar Månsson, Jöns Ivarsson
Lillie, Gregers Matssons ätt, se Birgitta Bengtsdotter, Gregers Matsson
Lillie av Ökna, se Axel Andersson, Erik Larsson, Knut Andersson
Lilliesparre, se Johan Olsson
Linde Olsson i Rönna 47
Lindorm i Lisselås 217
Lucia i Hormesta, änka efter Nils Gregersson 42, 246
Lucius III, påve 45
Ludolf, kyherde i Vårfrukyrka och S:t Ilian 247, 277 ff
Ludvig i Nyby 172
Lydike Hennekesson 275
Lydingeätten, se Lars Johansson

Magdalena, hustru 269 f
– Erlands hustru 267
– Björnsdotter, frkvinna 66
– Karlsdotter (Bonde) 76, 123, 126, 128, 170, 183 f, 186, 189 f, 198, 210 f, 221 f, 226, 229
Magnus, se även Måns
– i Hacksta 149
– i Hammarby 124
– i Jädra 111
– i Kroklösa 217
– i Lundby 187
– i Tibbleby, frman 233
– Arvidsson (kluven sköld, i sinister fält halv lilja) 115
– Bengtsson (Natt och Dag) 122
– Birgersson, hertig och kung 24, 77, 81, 101, 282
– Eriksson, kung 24 f, 28, 46, 169, 184, 203, 254, 281, 284
– Eriksson i Landsberga 46
– Filipsson (kluven sköld, dexter lejon, sinister halv lilja) 234
– Gislesson (Sparre av Aspnäs) 91
– Gjurdsson (Schack av Skylvalla) 111
– Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 147, 181, 190
– Johansson (Kävraätten) 243
– Johansson (Ängel) 43
– Karlsson (Ekaätten) 52, 98
– Kettilmundsson i Jädra 91

– Krabba, borgmästare i Enköping 254
– Marinassons ätt, se Ingevald Magnusson
– Petersson i Klista 66
– Simonsson (kluven av vågskura) 169
– Trottesson (Ekaätten) 255
– Tyrgilsson i Gymninge, frman 73, 83, 89
– Tyrgilsson (Färla), kanik i Uppsala 53
Malin Olofsdotter (Örnfot) 44, 157, 211 f
Margareta (Margit, Marit), se även Märta
– drottning 187, 191, 285
– hustru 275
– (åder)låterska 277
– 'Laggares' hustru 275
– Lars Jönssons änka 275
– i Brunna, hustru 138, 242, 248 f
– i Enköping, hustru 48
– Eriksdotter (Örnsparre) 156
– Jakobsdotter 225
– Johansdotter, Olof Eriksson Finnes hustru 153, 159
– Karlsdotter (Sparre av Tofta) 54 f, 74, 76, 78, 80, 83 f, 95, 122, 125 f
– Knutsdotter, frkvinna 91
– Kristiernsdotter (Kristiern från Ölands ätt) 156
– Markusdotter, Jöns Kärlings hustru 47, 116
– Mickelsdotter (växt) 115, 121 f, 188, 191
– Pedersdotter (Ulf) 216, 224
– Svensdotter, Olof Magnussons hustru 181 f, 227
Markus "Baywr" 266, 268
– i Hustugu 79
Martin i Hovdesta 213
Mats (Mathias, Mattias)
– kanik i Uppsala 24
– i Benala 166
– i Eneberga 195
– i Frösvi 211
– i Gumlösa 196
– i Görlinge 42
– i Hagby 149, 208, 212
– i Hovdesta 213
– i Hällby 138
– i Härvesta 65
– i Lönsåker 171
– i Noppsgärde 67
– i Norrby 244
– i Rekasta 245
– i Risberga 198
– i Staby 83
– i Strömsta 200
– i Svepnäs 156
– i Tallmyra (omnämnd 1384) 222
– i Tallmyra (omnämnd 1510) 222
– i Torgesta 175
– i Vettesta (omnämnd 1378) 93
– i Vettesta (omnämnd 1454) 93
– i Vifärna 102, 137
– i Vreta 141
– Birgersson i Bälsunda 89
– Björnsson i Löt 139
– Eriksson 264
– Finbo i Våla, frman 150
– Gustavsson (sparre) 185
– Hansson, borgmästare i Enköping 259, 270
– Haraldsson (fyrstyckad sköld) 215 f
– Jönsson 137
– Jönsson i Tuna 117
– Jöransson i Näs sn 275
– Kettilmundsson (tre gånger styckad sköld) 198
– Klockare 274 f
– Körning 90, 94, 146, 156, 187, 213, 226, 232, 240, 250
– Larsson, frman 109
– Larsson 272, 275
– Larsson (ginbalk belagd med sparre) 209, 227 ff
– Nilsson till Enögla, ?frman 208, 214, 218, 241
– Persson, Birgitta Kristiernsdotters make 52 f, 235
– Persson i Karislojo sn 264
– Sigge 265, 275

– Simonsson, bösskytt 264
– Skinnare 83, 273
– Skomakare 270
Melker Guldsmed 264, 273
Merit ?Jonsdotter, änka efter Nils Gjurdsson (Schack av Skylvalla) 48, 110, 112
Mikael (Mickel)
– ”Bengt Guldsmeds” 271, 273
– i Broby 207
– i Dorsilla 209
– i Enögla 241
– i Frösvi 211
– i Hässelby 168
– i Jädra 90
– i Kil 216
– i Mysinge 58
– i Rekasta 245
– Dansk, borgare i Enköping 271, 275
– Nilsson (omnämnd 1423) 247
– Nilsson (omnämnd 1529) 259
– Skomakare 275 f
– Skräddare 275
– Ödmundsson 266 f
Mogens Larsson i *Lårsta 80
Molteke, se Johan Molteke
Måbyätten, se Birgitta Olofsdotter, Olof Ingevaldsson
Månesköld, se Karl Bengtsson
Måns, se även Magnus
– i Gunsta 138
– i Huseby 184
– i Nibble 220
– Birgersson 175
– ’Bonde’ 272, 275
– Guldsmed 84
– Johansson (Natt och Dag) 220
– Persson i Vappa 229
– Staffansson 263 f, 268, 271
Mårten ’lille’ 277
– i Skälby 246
– Andersson i Svinnegarn 190
– Jakobsson, prebendat i Uppsala 209, 240
Märta, se även Margareta, Marit
– drottning 23, 28, 254
– Bengtsdotter (Ulv) 244
– Kristiernsdotter (Vasa) 54
– Lydekadotter (Stralendorp) 201, 233
– Olofsdotter, frkvinna 95

Nagel, se Junte Nagel
Natt och Dag, se Bo Nilsson, Elin Nilsdotter, Ingeborg Nilsdotter, Johan Åkesson, Magnus Bengtsson, Måns Johansson, Nils Bosson, Sten (Svantesson) Sture, Svante Nilsson
Nils (Niklis, Nisse)
– ’Jöns Olssons’ 269
– kanik i Uppsala 110
– kyherde i S:t Olof 249, 281
– (Mjölnare) i Bred 136
– i Broby 208
– i Brunna 240
– i Bärby 148
– i Drällsta 210
– i Eneby 89
– i Gryta 99
– i Hjortsberga 196
– i Hovdesta 213
– i Hässelby 167
– i Högstena 44
– i Kromsta 196
– i Långtora 113
– i Rävslösa 154
– i Staby 83
– (”Dæn”) i Tärby (1419), i Åkerby (1423) 249, 252
– i Torgesta 175
– i Trogsta 158
– i Valla 201
– i Varsta 69, 82
– i Väppeby 160
– i Ärsta 161
– Abjörnsson (Sparre av Tofta) 69, 147, 152, 184, 188, 191, 195 f, 200
– Allesson, ärkebiskop 24, 41, 73, 277
– Andersson 272 f
– Andersson i Hallarsjö, frman 169, 172
– Benekesson, föreståndare vid Enköpings hospital 284

– Bengtsson i Vrå 48
– Bosson (Natt och Dag) 233, 248
– Brun 161
– Erengislesson (Hammerstaätten) 28, 53
– Eriksson (Gyllenstierna) 123, 126, 128, 184, 186, 190, 226, 229
– Eriksson i Forsby 269
– Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö), hdshövd 31, 143, 151, 153, 159, 183
– Finvidsson, frman 92, 95
– Grabo 243
– Grebo 31
– Gregersson 246
– Gråbo 174
– Gustavsson (Rossviksätten) 53
– Hogenskild 169
– Holmvastsson i Östersta 75
– Jakobsson i Brunnsta 88
– Jakobsson i Girestaby 77
– Jarlersson, präst 129
– Jespersson (Cruus) 48, 121, 213
– Johansson 125
– Karlsson (stjärna) 170, 227 f, 248
– Kettilsson, ärkebiskop 254
– Klasson (Sparre av Ellinge) 57, 74, 76, 78, 83, 95, 170 ff, 175 f
– Klemetsson i Sparrsätraby 174
– Kristersson i Nyby 100
– Krok (ginbalk belagd med sparrar) 95
– Larsson 64, 66, 68, 221
– Larsson i Vappa 228
– Magnusson, domprost i Strängnäs 246
– Magnusson (Kävraätten) 169, 240, 243, 247
– Matsson, ?frman 230
– Mickelsson, frman 113
– Olofsson, ?frman 110, 117
– Olofsson, prebendat i Västerås 138
– Olofsson i Åkerby 116
– Olsson på Lida, ?frman 217
– Pedersson, kyherde i Villberga 93 f
– Pedersson (Bielke) 55, 221
– Pedersson i Tuna 92
– Pedersson i Äs 117
– Pålsson 286
– Ragvaldsson, ärkebiskop 66, 69, 76
– Ryning 232
– Sunesson i Tuna 92
– Tyrgilsson (Färla, Tyrgils Klemenssons ätt) 156
– Ubbesson 127
– Varg, fogde och hdshövd 29, 32, 46, 256 f, 263, 265, 271
– Östgöte 274
Näskonung Ragneson (Stallare) 157

Ofegh i Berg 41
Olof (Olaus)
– föreståndare vid Enköpings hospital 284
– kanik i Åbo 66
– kyherde i Torstuna och föreståndare vid hospitalet 284 f
– kyherde i Vårfrukyrka 247, 278
– ärkebiskop 185
– i Andersta 165
– i Benala (omnämnd 1356) 166
– i Benala (omnämnd 1519) 166
– i Broby 208
– i Bäjeby (omnämnd 1370) 167
– i Bäjeby (omnämnd omkr 1409) 167
– i Bärsta 75
– i Edsberga 137
– i Ernsta 210
– i Finsta 64
– i Gumlösa 195
– i Gunsta 137
– i Görlinge 42
– i Hagby 212
– (Smed) i Hammarby 124
– i Hållmyra (omnämnd 1298) 99
– i Hållmyra (omnämnd 1551) 100
– i Hälke 55
– i Hässelby 168
– i Kromsta 196
– i Lisselås 217
– i Lundby 187
– i Lundby 218
– i Långtora 113

– i Löt 139
– (Domare) i Nyby 172
– i Sjogsta 199
– (Långe) i Sjogsta 199
– (Pedersson) i Skrällinge 68
– (Jönsson) i Skälby 246
– (Domare) i Sparrsätraby 173
– i Staby (omnämnd 1298) 83
– i Staby (omnämnd 1347) 83
– i Sävsta 247
– i Trogsta (omnämnd omkr 1409) 158
– i Trogsta (omnämnd 1492) 158
– i Valla (omnämnd 1467) 251
– i Valla (n 1544) 202
– i Valla (omnämnd 1560) 251, 262
– i Vallby 115
– i Vappa (omnämnd 1356) 227
– i Vappa (omnämnd 1454) 228
– i Varsta 69
– i Vettesta 93
– i Viggeby (omnämnd 1419) 252
– i Viggeby (omnämnd 1492) 252
– i Åkerby 116, 252
– i Ängesta 141
– i Ör 95
– Andersson 137
– Andersson i Långtora 113
– Andersson i Testeby 248
– Andersson i Viggeby 252
– Bengtsson (spets uppifrån) 140
– Bengtsson i Rävsta 101
– Björnsson, ärkebiskop 47, 77, 246 f, 254
– Bolt, kyherde i Kalmar sn 109, 111
– Djäkn (Pilstjärna) 42, 44, 48, 99, 103
– Eriksson 159
– Eriksson, skolmästare 276, 286
– Eriksson Fatmakare 265
– Eriksson Finne, borgare i Stockholm 153, 159
– Eriksson i Jung 242
– Eriksson i Sparrsätraby 174
– Halvarsson 269
– Haraldsson (Hjulstaätten) 151, 181, 248
– Henriksson (Stengavel) 113, 146 f, 156, 158, 173, 187, 194, 223, 227, 232, 240, 243, 250, 252
– Henriksson i Strängnäs 110
– Hjulmakare 269
– Holmfastsson 110, 116
– Hälsing 263
– Ingeborgsson 233
– Ingemundsson i Ekeby 109
– Ingevaldsson (Måbyätten) 216, 224
– Ingevastsson i Härvesta 65
– Ingvarsson i Trogsta 158
– Ivarsson (vingat svärd) 90 f, 94, 110, 112, 250 f, 273 f, 283
– Jakobsson 265
– Japsson i Svinnegarn 190
– Johansson (Gyllenhorn) 149 f
– Jonsson i Hällby 138
– Jönsson (Gyllenhorn), hdshövd 31, 149
– Jönsson (Strömstaätten) 200, 229
– Jönsson, borgare i Enköping 154
– Jönsson i Hjälstaby 90
– Jönsson i Tärby 249
– Jönsson i Vreta 93
– Larsson i Benala 166
– Larsson i Hovdesta 213
– Larsson i Lådö 170
– Larsson i Långtora (omnämnd 1441) 113
– Larsson i Långtora (omnämnd 1504) 113
– Larsson i Viggeby 47
– Magnusson, domprost 124
– Magnusson (Kävraätten), hdshövd 31, 170, 181 f, 227 f, 243, 248 f, 282
– Magnusson i Trogsta 158
– Matsson i Gårdsända 149
– Matsson i Huseby 184
– Matsson i Stjärnholm (omnämnd 1447) 101
– Matsson i Stjärnholm (omnämnd 1553) 102
– Matsson i Vappa, frman 209, 227
– Månsson i Vindsberga 231
– Nilsson 276

– Nilsson, hdshövd 31
– Nilsson (?Bese) 54, 56, 58, 74, 80, 93
– Nilsson i Broby 208
– Nilsson i Bäjeby 167
– Nilsson i Huseby 184
– Nilsson i Högby 110
– Nilsson i Tuna 76, 93
– Nilsson i Åkerby 253
– Olofsson i Kvek 41, 66
– Olsson i Järstena 216
– Olsson i Trogsta 158
– Pedersson i Härvesta 65
– Pedersson i Vifärna 102
– Pedersson i Ör 95
– Persson (Örnfot i Västergötland) 43, 156, 211, 220
– Pinkhane 110, 116
– Påvelsson i Gunsta 137
– Skomakare 268
– Staffansson, kyherde i S:t Ilian och S:t Olof 280
– Tolsson 241
– Torbjörnsson, ?frman 207
– Ulfsson i Enköping 214, 222
Otte Nilsson (hästhuvud) 213
Oxenstierna, se Arvid Bengtsson, Bengt Jönsson, Bengta Torstensdotter, David Bengtsson, Gabriel Kristiernsson, Kristina Davidsdotter, Kristina Nilsdotter

Palne, magister 282
Pampe, se Kristina Sunesdotter
Paulus II, påve 281
Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge) 53, 56 f, 73 f, 77, 80, 83 f, 89 f, 95, 121, 127, 167, 169
Peter (Peder, Per)
– franciskanbroder 282
– i Benala 166
– i Biskopskulla, prost 32
– i Brunnby 167
– i Bäjeby 167
– i Ekeby 241
– i Enberga 31, 64
– i Enögla 241
– (Bintop) i Garn 41
– i Gryta 99
– i Hormesta 42
– i Irsta 168
– (Olsson) i Karkesta 168
– i Lundby 187
– i Nåsta 139
– 'i porten', borgare i Stockholm 276
– i Rekasta 245
– i Sjogsta 199, 208
– i Strömsta 201
– i Sävsta 247
– i Tallmyra 222
– (Smed) i Torslunda 69
– i Tärby 250
– i Ullbro 226
– i Valla (omnämnd 1329) 201
– i Valla (omnämnd 1423) 251
– (Domare) i Vifärna (bomärkessigill) 31, 102
– i Vreta (omnämnd 1400) 141
– i Vreta (omnämnd 1447) 141
– i Värsta 48
– i Ängesta 141
– i Ärsta 161
– Andersson i Edsberga 137
– Bengtsson 275
– Bengtsson i Hällby 138
– Bengtsson i Kromsta 197
– Bosson, kanik i Uppsala 285
– Brahe 140, 232
– Bältare 262 f
– Duva 241
– Eriksson (Schack av Skylvalla) 109, 113
– Eriksson i Rekasta 245
– Eriksson i Skrällinge 67
– Eriksson i Ör 234
– Filipsson (Rumbyätten) 147, 200
– Håkansson i Kävra 243
– Ingemundsson (Hamraätten) 41, 43 f, 48, 68, 113, 223
– Ingesson 76
– Ivarsson 274
– Jakobsson, kyherde i Oviken 228
– Jonsson 271, 276
– Jonsson, frman 125

– Jonsson i Käpplinge 268
– Jonsson i Vappa 229
– Jordansson 210
– Jönsson 199
– Jönsson (Stiernsköld) 249
– Jönsson i Ernsta 210
– Jönsson i Hjortsberga 196
– Jönsson i Salta 199
– Jönsson i Stjärnholm 101
– Kristersson (Sjöblad) 250
– Larsson 170
– Larsson, borgmästare i Enköping 276
– Larsson, byfogde i Enköping 255
– Larsson, fogde 46
– Larsson, frman 157
– Larsson (Björnram av Skälby) 218 f
– Larsson (Hamraätten) 41, 44, 65, 223
– Larsson i Benala 166
– Larsson i Brunnby 167
– Larsson i Hustugu 79
– Larsson i Lygnesta 112
– Larsson i *Opphusa 140
– Matsson 276
– Matsson i Edsberga 137
– Matsson i Tuna 93
– Matsson i Vappa 228
– Mickelsson i Jädra 90
– Mjölnare 273, 276
– Månsson i Dorsilla 209
– Månsson i Öndesta 233
– Nilsson 83
– Nilsson i Benala 166
– Nilsson i Boda 136
– Nilsson i Bärby 74
– Nilsson i Enögla 241, 267
– Nilsson i Gryta 99
– Nilsson i Ryda 129
– Olofsson 42
– Olofsson i Enköping 268
– Olofsson i Tärby 250, 262
– Pedersson i Hustugu 79
– Persson i Dorsilla 209
– Ragvaldsson (tre snedrutor) 77
– Ragvaldsson i Vifärna 103
– Salvesson i Benala 166
– Sigridason i Älvlösa 59
– Skomakare 259, 266 f
– Skräddare 273
– Skräddare 'gamle' 266
– Staffansson i Mälby 81
– Stensson 267
– Stocke 271
– Svart 267
– Turesson (Bielke) 55
– Tyrgilsson, ärkebiskop 185, 284
– Vitter, frman 223
Philippus, se Filip
Pik, se Sten Pik
Pilstjärna, se Olof Djäkn
Porse, se Birgitta Magnusdotter
Pyhy, se Conrad von Pyhy
Pytten, se Katarina Gilikinsdotter (van Pytten)
Påvel (Pål)
– Mäster 275
– i Gunsta 137
– i Nyby 172
– i Skrällinge 67
– i Vindsberga 231
– Abrahamsson (Gyllenstierna) 182
– Björnsson i Girestaby 77
– Kyle 66
– Schutz/Byggmästare 29, 257, 280

Ragne i Finsta 31
Ragnhild, hustru 110
– Olof Smeds hustru 124
– Olof Ingeborgssons änka 233
– Holmstensdotter (ros omgiven av tre strållikt ställda pilar) 243
Ragvald (Ragnvald, Raval, Ravald)
– Nils Ubbessons systerson 127
– i Enköping 273, 276
– i Garn 41
– i Hjälstaby 90
– i Jung 242
– i Löt 137, 139
– i Tuna 92
– i Vängsta 94
– Matsson 275
– Persson 271, 276

– Petersson, kyherde i Tillinge och Torstuna, prost i Fjädrundaland 25, 169, 284
– Petersson (fyrstyckad sköld) 55, 151, 154, 223
Ragvast i Långtora 113
Ramborg Finvidsdotter (Frössviksätten) 99 f
– Israelsdotter (And) 68, 73, 75, 79 f
Rambjörn 173
Ranten, se Henrik van Ranten
Raskolf i Älvlösa 59
Rasmus Bengtsson i Fiskeby 109, 113 f
Ravnäsätten, se Jöran Trulsson, Truls Andersson Skrivare
Richard, prost i Östra Aros 24
Rickard i Frösthult, föreståndare vid Enköpings hospital 284
Rodenkerke, se Herman Rodenkerke
Roos, se Ulf Pedersson
Rosenhane, se Jöran Johansson
Rossviksätten, se Nils Gustavsson
Rumbyätten, se Ingegerd Filipsdotter, Peter Filipsson
Runvast i Alsta, domare 31, 121
Ryning, se Nils Ryning
Röming i Eneby 89
Rörik Birgerssons ätt, se Anund Röriksson

Salorm i Nyby 172
Salve Jonsson 209, 218 f, 223
Saxe i Högby 125
Schack av Skylvalla, se Bengt Nilsson, Erik Nilsson, Jöran Nilsson, Kristoffer Nilsson, Magnus Gjurdsson, Per Eriksson
Schutz, se Påvel Schutz
Seved i Järstena 216
– i Tuna 93
Sigfrid Bengtsson 262
– ”Este” 266
Sigge i Egeby, ?frman 103
– i Hummelsta 214
– Jönsson (Svaret Skåning) 233
– Mats 265
Sigrid i Tjursåker, hustru 249
– Eskilsdotter (Banér) 52 f, 98 f, 123, 126, 128, 184, 186, 190, 226, 229
– Jonsdotter, frkvinna 125
– Karlsdotter (stjärna) 200
– Larsdotter, nunna 195
– Olofsdotter, Erik Pederssons hustru 154
Sigurd i Hjortsberga 196
Sigvid i Risberga 197, 201
Sille i Bärsta 75
Simon i Hovdesta 213
– Dalkarl 195, 198
– Djäkn (delad sköld, övre fältet schackrutat) 243
– Mosesson 267 f
– Nilsson 270
– Olsson 274
– Pålsson 275
Sixten i Lönsåker 171
Själmber i Enberga 64
– i Nibble 220
– i Noppsgärde 67
Sjöblad, se Per Kristersson
Sjösaätten, se Karin Matsdotter
Skanke, se Jöns Jönsson
Skiringeätten, se Ulf Torstensson
Slake Hansson (Stiernsköld) 28, 255
Slaweka, se Johan Slaweka
Sone, se Sune
Soop, se Erik Pedersson, Knut Haraldsson
Sparre av Aspnäs, se Barnam Gislesson, Magnus Gislesson
Sparre av Ellinge, se Karin Nilsdotter, Nils Klasson, Pernilla Nilsdotter
Sparre av Hjulsta och Ängsö, se Anna Bengtsdotter, Bengt Fadersson, Fader Nilsson, Fader Ulfsson, Görvel Fadersdotter, Knut Bengtsson, Nils Fadersson, Ulf Nilsson
Sparre av Rossvik, se Lars Siggesson
Sparre av Tofta, se Ingeborg Abjörnsdotter, Karl Ulfsson, Margareta Karlsdotter, Nils Abjörnsson

Sparre av Vik, se Arvid Gustavsson
Staffan (Stefan)
– ärkebiskop 24
– hustru Margits son 275
– i Lådö 170
– i Salta 199
– i Sävsta 247
– i Uddala 225
– i Äs 117
– Arvidsson (kluven sköld, i sinister fält halv lilja) 115
– Eriksson i Äs 117
– Henriksson, hdshövd 31
– Olofsson 195
– Ulfsson (Ulv) 59, 248
Stallare, se Anund Finvidsson, Näskonung Ragneson
Stefan, se Staffan
Sten Bengtsson (Bielke), hdshövd 31, 110 f, 114, 155, 160, 187 ff, 197, 214, 222, 232, 243, 255, 266, 286
– Bengtsson (Ulv) 113, 212, 227
– Eriksson (Kolhammarsätten) 66, 195, 198
– Pik 229
– Stensson (Bielke) 25, 59, 67, 92, 95, 130, 136, 140, 147, 153, 155, 158 ff, 168, 174, 198 f, 214, 216, 242 f, 245, 249
– Sture d ä 28, 57, 76, 153, 159 f, 170 ff, 183, 197 f, 216, 219, 224, 230 f, 255 f, 282
– (Svantesson) Sture d y (Natt och Dag) 256
– Turesson (Bielke) 54 ff, 59, 74 ff, 78, 80, 83 f, 95, 122, 125 f, 170 ff, 175 f, 207, 209, 227, 244
Stengavel, se Olof Henriksson
Stenstaätten, se Finvid Jönsson
Stiernsköld, se Klas Jöransson, Peder Jönsson, Slake Hansson
Stjärnbalk, se Karl Dansson
Stock, se Bengt Stock, Tomas Stock
Stockholms-Mårten 275 f, 281
Stralendorp, se Märta Lydekadotter
Strömstaätten, se Birgitta Olofsdotter, Erik Jönsson, Olof Jönsson
Sture, sjöbladsätten, se Anund Sture, Birgitta Gustavsdotter, Elin Gustavsdotter, Sten Sture d ä
Sture, ”yngre ätten”, se även Natt och Dag
Styrbjörn, biskop i Strängnäs 185
Sune (Sone)
– i Benala 166
– från Julbovik, kyherde 82, 85
– ”Glam” i Villsberga 48
– Halstensson (örnsparre) 184
Svante Nilsson (Natt och Dag) 256
Svarte Skåning, se Sigge Jönsson, Ture Jönsson, Åke Jönsson
Svarte Åke Jönsson, se Åke Jönsson (Svarte Skåning)
Sven i Gryta 99
– i Kroklösa 217
– Djäkn (?avhuggen gren) 75, 92
– Jönsson i Östersta, frman 76, 92, 161
– Nilsson 276 f
Svepnäsätten, se Elin Ingevaldsdotter, Ingemund Ingevaldsson, Ingevald Ingemundsson

Tannö, se Johan Tannö
Tideman, kanik i Västerås 195
Tidike Jakobsson, byfogde i Enköping 255
Tjälve i Brunna 63
– i Bärsta 75
– i Hagby 212
– i Valla 31, 201
Tomas, biskop i Strängnäs 225, 228
– kyherde i Knivsta 227
– i Alma 207, 210, 277
– i Girestaby 79
– Larsson, ?frman 48, 110, 112
– Nilsson i Huseby 184
– Stock, ?frman 169
– Vikingsson i Tuna 92
Torbjörn i Gryta 99
– Persson (Ekestubbe) 150
Tord, biskop i Strängnäs 115
– i Skinna 221
– i Äs 117

– Stensson i Dorsilla 210
Torkel Björnsson, ?frman 222
Torsten i Brunnby 167
– i Garn 41
Tott, se Birgitta Hansdotter, Erik Axelsson, Erik Tönnesson, Ivar Axelsson, Jöran Åkesson, Karin Axelsdotter, Karin Hansdotter, Klas Åkesson, Kristina Åkesdotter, Åke Hansson
Tre rosor, se Brita Larsdotter, Gustav Johansson, Johan Turesson, Lars Turesson
Trolle, se Anna Arvidsdotter, Arvid Trolle, Brita Turesdotter, Erik Trolle
Trotte Petersson (Ekaätten) 152
Trud Gregersson (Ulfstand) 147 f, 151 ff, 159 f, 211, 222, 233
Truls Andersson Skrivare (Ravnäsätten) 195
Tröbo, se Lars Tröbo
Ture Bengtsson (Bielke), hdshövd 31, 89 f, 255
– Eriksson 268
– Eriksson (Bielke) 286
– Jönsson (Svarte Skåning) 233
– Pedersson (Bielke) 53, 55 ff, 76, 83 f, 95, 102 f, 156, 170
– Stensson (Bielke) 28, 240
Tyrgils (Törgils), se även Truls
– i Lådö 169
– i *Opphusa 140
– i Staby 83

Ulf i Brunnby 167
– i Hjälstaby 90
– i Hummelsta 214
– från Öndesta 23, 232
– Filipsson (Ulv) 59
– Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 143
– Olofsson (pilspets) 213
– Pedersson (Roos) 122
– Staffansson (Ulv) 157
– Torstensson (Skiringeätten) 159 f, 198, 230
Ulfstand, se Trud Gregersson
Ulv, se Anund Stensson, Bengta Staffansdotter, Filip Ulfsson, Katarina Holmgersdotter, Klas Stensson, Märta Bengtsdotter, Staffan Ulfsson, Sten Bengtsson, Ulf Filipsson, Ulf Staffansson
Ulv av Horsnäs, se Gudmund Pedersson, Johan Gudmundsson
Ulvhild (Ulfhild)
– dotter till Ingevald i Staby 83
– Ulfsdotter (6-uddig stjärna) 169
Ulvid domare 23

Valborg, hustru 286
– i Vappa, hustru 229
Valdemar, kung 24
– Eriksson (Folkungaättens Valdemarsgren) 100
– Magnusson, hertig 23, 57, 77, 188
Valsjöätten, se Ingemund Arvidsson, Katarina Arvidsdotter
Valter, prost i Enköping 24, 277
Varg, se Nils Varg
Vasa, se Birgitta Kristiernsdotter, Erik Karlsson, Gustav Eriksson (se Gustav I), Johan Kristiernsson, Kristiern
Johansson, Kristiern Nilsson, Märta Kristiernsdotter
Vitter, se Birgitta Petersdotter, Håkan Petersson, Peter Vitter
Vädurhorn, se Anders Bagge
Väss ing, se Katarina Kettilsdotter, Kettil Vässing
Västgöte, se Jakob Västgöte

Åke Bengtsson (Färla, Karl Erikssons ätt) 123, 155, 243
– Hansson (Tott) 211
– Jönsson (Svarte Skåning) 233
Årbyätten, se Barbro Larsdotter

Ängaätten, se Gustav Larsson
Ängel, se Folke Johansson, Johan Ängel, Magnus Johansson
Ärnkil i Älvlösa, domare 31, 59

Ödger Olofsson i Bärby 148, 161, 195
Örnflycht, se Arent Persson, Brita Arentsdotter, Ingrid Gregersdotter
Örnfot i Västergötland, se Olof Persson, Malin Olofsdotter
Örjan, se även Jöran
Örnsparre, se Margareta Eriksdotter
Östen i Irsta 168
– i Sävsta 247

Register över kyrkliga institutioners godsinnehav

Registret avser kyrkors, klosters och andra kyrkliga institutioners godsinnehav inom undersökningsområdet under medeltiden och 1500-talet. Registret upptar såväl medeltida belägg som uppgifter i landskapshandlingarna.

Biskopskulla kyrka: 94 (Vettesta), 94 (Vängsta), 47 (Rönna), 49 (Österby)
Breds kyrka: 136 (Bred, prästbolet)
Enköpings franciskankonvent: 282 (Brämarevreten), 259 (Fanna kvarn), 272 (Fatmakargården), 213 (Hansta), 221 (*Prästbolet, Tillinge sn), 248 (Testeby), 231 (Vindsberga)
Enköpings skola: 286 (Badstugan), 240 (Brunna)
Eskilstuna kloster: 188 (Svinnegarn), 191 (*Uppaby), 230 (Vela)
Fogdö kloster, se Vårfruberga kloster
Fröslunda kyrka: 63 (Brunna), 68 (Taxnäs)
Giresta kyrka: 75 (Bärby, Stora), 124 (Hammarby), 82 (Skälby), 69 (Varsta)
Hagby kyrka: 121 (Alsta)
Helgeandshuset i Uppsala: 129 (Resta), 130 (Årby)
Hjälsta kyrka: 90 (Hjälstaby, prästbolet), 92 (Tuna), 95 (Ör)
Klara kloster: 212 (Hagby), 99 (Hållmyra), 216 (Järstena), 243 (Kävra), 169 (Lådö), 275 (Mikael Danskes gård), 246 (Svarvartorpet), 249 (Tjursåker), 226 (Ullunda, Tillinge sn), 251 (Ullunda, Vårfrukyrka sn), 103 (Vreta)
Kulla kyrka: 103 (Vreta, prästbolet)
Lena kyrka: 161 (Ärsta)
Långtora kyrka: 47 (Rönna), 116 (Ål)
Mariefreds kloster: 229 (Vappa)
Nysätra kyrka: 124 (Hammarby), 125 (Högby)
Nådendals kloster: 225 (Ullbro)
S:t Eriks kapell (Uppsala): 124 (Hammarby)
S:t Görans (Örjans) hospital: 273 (Hospitalgården), 244 (Norrby), 154 (Rävslösa), 221 (Skinna), 249 (Tjursåker), 249 (Tärby), 226 (Ullbro), 227 (Ullunda, Tillinge sn), 251 (Ullunda, Vårfrukyrka sn), 231 (Vela), 252 (Åkerby)
S:t Ilians kyrka (Enköping): 242 (Jung), 244 (Norrby), 280 (S:t Ilians prästbol), 246 (Skälby), 247 (*Söderby), 248 (Testeby), 252 (Åkerby)
S:t Pers kyrka (Vadstena): 228 (Vappa)
Sko kloster: 122 (Alsta), 98 (Fänsberga), 123 (Gullarsbo), 195 (Gumlösa), 55 (Hässle), 216 (Kil), 66 (Knyllinge), 114 (Nyby), 128 (Resta), 101 (Rävsta), 101 (Stjärnholm), 47 (Söderby), 224 (Tibble), 103 (Vreta)
Sparrsätra kyrka: 173 (Sparrsätraby, prästbolet), 176 (*Åby, prästgårdens utjord)
Stockholms storkyrka:
S:t Martins prebenda: 58 (Mysinge), 227 (Vappa)

Strängnäs domkyrka:
Biskopsbordet: 113 (Långtora)
Prebenda Fröslunda: 219 (Mälby)
S:ta Annas prebenda: 224 f (Uddala)
Vårfruprebendan och Yttre Vårfrukoret: 148 (Bärby), 58 (Mysinge), 155 (Skälby), 161 (Ärsta)
Tillinge kyrka: 182 (Gammelhaga)
Torstuna kyrka: 124 (Hammarby), 130 (Åloppe)
Uppsala domkyrka:
ospecificerat: 121 (Alsta), 209 (Dorsilla), 124 (Hammarby), 111 (Jädra), 217 (Lisselås), 100 (Nyby), 223 (Tibble), 92 (Tuna), 225 (Uddala), 162 (Ärsta), 234 (Ör)
Cantorian/Femte kanonikatet: 77 (Girestaby), 54 f (Hårsta), 81 (Mälby), 102 (Valsta)
Domkapitlet: 161 (Ärsta)
Domprostdömet: 65 (Hamra), 57 (Mysinge), 68 (Taxnäs), 47 (Viggeby)
Elfte prebendan (hertig Valdemars): 57 f (Mysinge)
Fabrican: 121 (Alsta), 73 f (Bärby, Stora), 75 (Bärsta), 66 (Klista), 58 (Mysinge), 82 (Rymningen), 82 (Röloppe), 200 f (Strömsta), 68 (Taxnäs), 103 (Vreta), 233 f (Ör)
Fjärde vicarian: 121 (Alsta), 69 (Varsta)
Grillby kanonikat: 215 (*Hästäng), 216 (Järstena), 196 (Kromsta), 169 (Lådö)
Helga fem sårs prebenda: 207 (Alma), 209 (Dorsilla), 103 (Vifärna)
Hemsta kanonikat: 151 (Hjulsta), 161 (Ärsta)
Johannes evangelistens prebenda: 69 (Varsta)
S:ta Annas altare: 66 f (Kvek, Lilla)
S:ta Barbaras kapell: 153 (Revelsta)
S:ta Helenas prebenda: 240 (Brunna), 209 (Dorsilla)
S:t Henriks prebenda: 183 (Hov)
S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda: 114 (Nyby)
Själakoret: 153 (Revelsta), 159 (Valla)
Tolfte kanonikatet: 184 (Huseby)
Vårfrukorets första prebenda: 74 (Bärby, Stora)
Vårfrukorets fjärde prebenda: 89 (Eneby)
Ärkebiskopsbordet: 121 (Alsta), 123 (Alstomta), 73 (Bärby, Lilla), 73 f (Bärby, Stora), 76 (Bärsta), 77 f (Girestaby), 123 (Gullarsbo), 43 (Håmsta, 66 (Knyllinge), 45 (*Kulla), 126 (*Litisbolstad), 126 (Mosta), 81 (Mälby), 100 (Nyby), 129 (Resta), 82 (Rymningen), 82 (Röloppe), 83 f (Staby), 68 (Taxnäs), 69 (Varsta), 103 (Vreta), 130 (Åloppe)
Vadstena kloster: 223 f (Tibble)
Vårfruberga kloster: 88 (Brunnsta), 181 (Gammelhaga), 43 (Håmsta), 44 (Högstena), 90 (Jädra), 185 (*Kolaholm) 196 (Kromsta), 197 (Risberga), 156 (Svepnäs), 91 (Til), 201 (Tollsta), 92 (Tuna), 94 (Vängsta)
Vårfrukyrkan (Enköping): 247 (*Söderby)
Västerås domkyrka:
ospecificerat: 195 (Ekeby), 174 (Söderby)
Norby prebenda: 138 (Hamby)
S:t Erasmi prebenda: 149 f (Hacksta)